

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НРЗВО «КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ» (Україна)
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Україна)
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ(Україна)
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ
ЕКОНОМІКИ» (Україна)
ГО «ФЕДЕРАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ І ФІНАНСИСТІВ
АПК УКРАЇНИ» (Україна)
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МОЛДОВИ (Республіка Молдова)
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК (Республіка Польща)
WYŻSZA SZKOŁA GOSPODARKI (BYDGOSZCZ) (Республіка Польща)
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUĎĚJOVICÍCH (Чехія)

**Розвиток фінансів, аудиту,
бухгалтерського обліку
та оподаткування: реалії часу**

*III Міжнародна
науково-практична інтернет-конференція студентів, аспірантів
та молодих вчених пам'яті видатного українського вченого-
економіста Сергія Ілліча Юрія*

1 лютого 2024 р.

м. Кам'янець-Подільський, 2024 р.

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут» (протокол № 8 від 22 лютого 2024 р.).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Мар'ян ТРІПАК – Заслужений працівник освіти України, Академік НАН вищої освіти України, ректор НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія, кандидат економічних наук, доцент; **Ірина ГУМЕНЮК** – кандидат економічних наук, доцент, в.о. декана факультету економіки, управління та діджиталізації; **Андрій ТИМКІВ** – кандидат економічних наук, в.о. завідувача кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія; **Олег КОРКУШКО** – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Олександр ШЕВЧУК** – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри цифрових, освітніх та соціо-економічних технологій.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Василь ДЕМ'ЯНИШИН – доктор економічних наук, професор кафедри фінансів ім. Сергія Юрія ЗУНУ; **Володимир СЛЮБОДЯН** – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Людмила КУШНІР** – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Ірина ГОДНЮК** – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Наталія ШЕВЧУК** – доктор філософії (PhD), викладач кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Галина СИДОР** – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Наталія ЛАВРУК** – кандидат економічних наук, викладач кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Віталій БУРАТИНСЬКИЙ** – кандидат економічних наук, викладач кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Тет'яна ЧЕРНЯВСЬКА** – доктор економіки, професор державного університету прикладних наук (м. Конін, Польща); **Віолета ГЕРАЙМОВИЧ** – кандидат економічних наук, доцент; **Rafael СЛОСІ** – кандидат наук, доцент, декан факультету економічної інженерії та бізнесу. Технічний Університет Молдови (м. Кишинів, Молдова); **Катерина ПИЛИПЕНКО** – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та готельно-ресторанного бізнесу Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького, **Оксана ПРОКОПИШИН** – кандидат економічних наук, доцент інклюзивної економіки, кібернетики і комп'ютерних наук ЛНУП; **Юлія ШЕНДЕРІВСЬКА** – Виконавчий директор ГО «Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України»; **Юрій ЛУПЕНКО** – доктор економічних наук, професор, академік НААН, директор, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки».

Р 64 Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу: Матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених вчених пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія (м. Кам'янець-Подільський, 1 лютого 2024 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2024. 276 с.

Збірник містить матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія «Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу», яка відбулась 01 лютого 2024 р. (НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», м. Кам'янець-Подільський), з актуальних питань сучасної фінансової системи, аудиту, обліку та оподаткування в умовах сьогодення.

Відповідальність за висвітлений матеріал у публікаціях несуть автори наукових праць. Видано в авторській редакції.

Зміст

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ.....	11
<i>Bohdana Heraymovych</i>	
Use of computer information systems in auditing.....	11
<i>Наталія Крихівська</i>	
Щодо сутності поняття «антикризове фінансове управління»	13
<i>Олександр Нудженко</i>	
Обґрунтування та характеристика процедурного забезпечення аудиту розрахунків з покупцями	15
<i>Олександр Решетюк, Володимир Міц</i>	
Особливості розвитку бухгалтерського обліку в умовах глобалізації економіки	18
<i>Тетяна Слободян</i>	
Роль блокчейн технологій у забезпеченні безпеки фінансового обліку.....	20
<i>Олександра Суцук</i>	
Оптимізація обліку витрат основного виробництва	23
<i>Валерія Трифонова</i>	
Облік запасів в умовах кризових явищ	25
<i>Марія Фірчук</i>	
Методика аналізу та управління фінансовою стійкістю підприємств: економіко-математичні аспекти	28
<i>Костянтин Чернявський</i>	
Особливості аудиту в умовах воєнного стану	30
<i>Тарас Яценко</i>	
Особливості законодавчо-нормативного регулювання обліку дебіторської заборгованості	32
УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД.....	36
<i>Максим Галкін</i>	
Розвиток податкового аудиту: проблеми та перспективи	36
<i>Галина Канова</i>	
Управлінський облік для сталого розвитку: від вітчизняних ініціатив до глобальних стандартів	38
<i>Марія Оліфіровська</i>	
Особливості вітчизняного та зарубіжного методів аналізу показників діяльності суб'єктів підприємництва	40
<i>Аркадій Павельчук</i>	
Сучасні інформаційні технології в управлінні підприємствами	43
<i>Артем Степаненко</i>	
Сутність ефективності управління організацією	46
ФІНАНСОВІ ЧИННИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	49
<i>Володимир Антків</i>	
Банківське кредитування проектів відновлення економіки України під час воєнного стану	49

<i>Василь Боркович</i>	
Сучасні виклики фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах сьогодення	51
<i>Володимир Боркович</i>	
Проблеми запровадження та дії фінансового механізму функціонування криптовалюти в Україні, як прогресивних розрахункових інструментів фінансового ринку	55
<i>Олександр Вольський, Ярослав Гриценко</i>	
Світова економіка: сучасний стан і перспективи	58
<i>Андрій Газилишин, Дмитро Вikerик</i>	
Політичні фінанси з позиції виборців: аналітичний аспект	60
<i>Олег Гордов, Тарас Ляковський</i>	
Вплив ризиків на формування фінансових ресурсів держави та органів місцевого самоврядування	62
<i>Олександр Гуцалюк</i>	
Вплив державної та регіональної фінансової політики з житлового будівництва на формування доходів бюджетів усіх рівнів	64
<i>Володимир Іванцов, В'ячеслав Сорочан</i>	
Фактори ризику для фінансово-економічної безпеки судноплавних компаній	66
<i>Ярослав Ківелюк, Назарій Чайківський, Юрій Чернишенко, Михайло Шепетюк</i>	
Необхідність та напрями підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів	69
<i>Наталія Кучеренко</i>	
Досвід антикризової грошово-кредитної політики Центрального банку Швейцарії для України	73
<i>Зоряна Лободіна, Юрій Лушней, Руслан Лободін, Тетяна Лушней</i>	
Особливості формування бюджетів в умовах війни	75
<i>Максим Охотницький, Назарій Юзвін</i>	
Прагматика інвестування заощаджень домогосподарств у криптовалюту	79
<i>Дмитро Телюк</i>	
Виникнення криптовалют та розвиток децентралізованих фінансів	82
<i>Владислав Усенко</i>	
Фінансове забезпечення вищої освіти в умовах трансформаційних змін в Україні	84
<i>Андрій Хархут, Денис Харченко</i>	
Фіскальні ризики в умовах війни	86
<i>Тетяна Холодовська</i>	
Фінансові особливості інтеграції України в Євросоюз	88
<i>Юрій Шевчук</i>	
Формування системи управління ризиками на підприємстві	91
<i>Тетяна Шикерява</i>	
Розвиток людського капіталу в Україні	93
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ	96
<i>Олена Білан</i>	
Роль штучного інтелекту в оптимізації фінансово-кредитної діяльності	96

<i>Роман Кучер</i>	
Інфляційні прогнозування в сучасній монетарній економіці	98
<i>Віталій Литвинчук</i>	
Ключові засади розвитку сталого фінансування в Україні	101
<i>Всеволод Михайліді</i>	
Роль інновацій у банківництві	103
<i>Евген Пастух</i>	
Особливості діяльності фінансово кредитних установ	106
<i>Дар'я Петрова</i>	
Види фінансово-кредитних установ та особливості їх діяльності	108
<i>Катерина Семенюк</i>	
Актуальні проблеми функціонування банківської системи України	110
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, ОРГАНІЗАЦІЇ	
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ	114
<i>Aliferwa Jafri, Amit Kumar Goel</i>	
Digitalization in the Field of Finance, Organization of Accounting, Analysis, and Audit within the Context of IAS And IFRS.....	114
<i>Bohdan Berezovsky</i>	
Innovations based on artificial intelligence in Ukrainian startups	116
<i>Дар'я Борисова</i>	
Тенденції діджиталізації фінансового сектору України	118
<i>Анжеліка Вільховатська</i>	
Діджиталізація бухгалтерського обліку – запорука успішного бізнесу	121
<i>Ілля Гораши</i>	
Особливості діджиталізації бухгалтерського обліку в умовах воєнного стану	123
<i>Софія Гриценко</i>	
Бухгалтерський облік у епоху цифрових технологій.....	126
<i>Марія Гусева</i>	
Цифрова трансформація бізнесу як фактор підвищення конкурентоспроможності суб'єктів підприємницької діяльності	127
<i>Каспрук Андрій</i>	
Вплив діджиталізації на ефективність бухгалтерського обліку	130
<i>Ірина Недбайло</i>	
Вплив діджиталізованих технологій на розвиток бухгалтерського обліку України: перспективи та виклики сучасної цифрової епохи ..	131
<i>Роман Ничка</i>	
Розвиток системи регулювання криптовалют: імплементація світового досвіду до українських реалій.....	134
<i>Євген Нікітін</i>	
Організація обліку поточних зобов'язань підприємства в умовах автоматизації	136
<i>Ауріка Нікуліна</i>	
Екологічний облік як функція управління еколого-економічним розвитком	140
<i>Василь Німець</i>	
Ризики та загрози використання електронних грошей.....	142

<i>Анастасія Охотська</i>	
Діджиталізація у сфері аудиту.....	144
<i>Артем Палеев</i>	
Цифрова революція в бухгалтерському обліку та аудиті: автоматизація та аутсорсинг в аграрних підприємствах.....	146
<i>Єлизавета Петриш</i>	
Сучасні digital-технології банківської системи України	148
<i>Ангеліна Пушкар</i>	
Розвиток цифрової економіки в Україні.....	151
<i>Анастасія Рагуліна</i>	
Можливості BAS AGRO для сільськогосподарського обліку.....	154
<i>Ганна Разумова, Максим Головенков</i>	
Закордонний досвід успішних інноваційних стратегій підприємств.....	156
<i>Ніна Ребрина</i>	
Сучасні виклики та підходи до адаптації стратегічного управлінського обліку в умовах цифрової трансформації економіки.....	159
<i>Ілля Семенюк</i>	
Сучасний розвиток фінансових технологій.....	161
<i>Галина Фербей</i>	
«MASTER:Бухгалтерія» – вітчизняна комплексна багатофункціональна система для ведення обліку в умовах сучасності	164
<i>Олеся Череповська</i>	
Проблеми успішної реалізації стратегії діджиталізації банків	167
<i>Олександр Шевчук</i>	
Роль цифровізації в оптимізації фінансового управління	170
<i>Ганна Яблунівська</i>	
Роль інноваційних технологій у покращенні ведення обліку та аудиту	171
<i>Андрій Якимів</i>	
Зарубіжний досвід цифровізації банківського маркетингу та перспективи його впровадження в Україні.....	174
РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	177
<i>Марина Бачинська</i>	
Бачення сучасної молоді відносно пріоритетів розвитку економіки Української Держави в умовах сьогодення.....	177
<i>Сніжана Белевцова</i>	
Розвиток економіки України в умовах воєнного стану.....	179
<i>Дмитро Билина, Ігор Кричківський</i>	
Особливості бюджетної політики органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану в Україні	181
<i>Сергій Білоус</i>	
Управління територіальною громадою в сучасних умовах господарювання	184
<i>Світлана Ганзюк, Лоза Микита</i>	
Стабілізуючі заходи центрального банку в період дії воєнного стану в країні.....	186

<i>Олександр Гльос</i>	
Оцінка реалізації напрямів державної політики на ринку праці та оплачуваної зайнятості.....	188
<i>Тарас Гніденко</i>	
Перспективи відновлення енергетичної логістики та забезпечення енергетичної незалежності України в умовах воєнного стану.....	191
<i>Каріна Гончарук</i>	
Розвиток креативної економіки в Україні у період війни	193
<i>Володимир Груша</i>	
Особливості співпраці України з Міжнародним валютним фондом та Європейським банком реконструкції і розвитку в умовах воєнного стану	196
<i>Микола Добровольський</i>	
Циркулярна економіка: адаптація світового досвіду в українську економіку воєнного стану.....	198
<i>Анна Дудченко</i>	
Соціокультурні і засади філософії економічної кооперації в умовах воєнного стану	200
<i>Михайло Жирівський</i>	
Стратегії підтримки та розвитку зеленого туризму в Україні як одного із векторів місцевого розвитку у воєнний час	203
<i>Аліна Іванюк</i>	
Оптимізація митного регулювання в умовах воєнного часу як стратегічний інструмент стабілізації економіки України	205
<i>Ростислав Кирич</i>	
Перспективи стимулювання розвитку органічного землеробства в процесі відновлення сільського господарства України	207
<i>Вікторія Коваль</i>	
Маркетинг під час воєнного стану	209
<i>Сергій Косс</i>	
Митне адміністрування в парадигмі викликів правового режиму воєнного стану в Україні.....	212
<i>Богдана Нижник, Микола Швець</i>	
Особливості фінансування державного бюджету України у 2023 році	214
<i>Купрійчук Аліна</i>	
Особливості розвитку бізнесу під час воєнного стану.....	216
<i>Анна Купрійчук</i>	
Торгівля та продаж товарів під час воєнного стану в Україні.....	219
<i>Володимир Кушнір, Володимир Злидень</i>	
Нормативно-правове регулювання повноважень органів і персоналу місцевого самоврядування.....	222
<i>Павло Лень</i>	
Перспективи посилення участі об'єднаних територіальних громад у розвитку та забезпеченні системи територіальної оборони України.....	224
<i>Анастасія Лосяцька</i>	
Впровадження соціальної відповідальності на підприємствах України.....	226

<i>Віталій Луцик</i>	
Дослідження впливу мотивації на ефективність діяльності різних поколінь	229
<i>Олександра Магера</i>	
Сценарії економічного відновлення України після російської агресії: втрати, адаптація та перспективи	231
<i>Олександра Мазур, Дар'я Мазур</i>	
Функціонування креативної індустрії в Україні під час війни	234
<i>Роман Маляр, Елла Добровольська</i>	
Сучасні тенденції розвитку м'ясопереробної галузі регіону	237
<i>Максим Марценюк, Каріна Решетник</i>	
Оцінювання результативності діяльності суб'єктів господарювання	239
<i>Іван Мацейко</i>	
Прагматизм виконання індикативних показників територіальними митницями в умовах війни	242
<i>Каріна Миголь</i>	
Платіжний баланс як фактор впливу на валютну політику	244
<i>Тимур Мірзоев</i>	
Нішеві технічні культури як один із перспективних напрямків агробізнесу в умовах сучасних викликів	246
<i>Олександра Підгорна</i>	
Державне регулювання та напрями розвитку людського капіталу ..	248
<i>Дмитро Прокопов</i>	
Розвиток сільських територій у контексті відновлюваних джерел енергії	251
<i>Діана Сергієнко</i>	
Підприємства торгівлі в умовах воєнного стану	253
<i>Анна Сілдуєва</i>	
Зайнятість населення України в умовах воєнного стану	256
<i>Юрій Слободян</i>	
Проблеми та перспективи розвитку системи охорони здоров'я України в умовах воєнного стану	259
<i>Андрій Хлібороб</i>	
Економіка України в умовах війни: реалії та очікування	261
<i>Валерій Черногура</i>	
Фінансово-економічні збитки, наслідки та потреби на їх відновлення, які завдані Україні через війну російського агресора	263
<i>Юлія Черноока</i>	
Характеристика зовнішньоекономічних зв'язків України в умовах воєнного стану	266
<i>Олександра Шевчук</i>	
Роль України у забезпеченні світової продовольчої безпеки в умовах війни	269
<i>Анастасія Щегельська</i>	
Особливості соціально-економічного розвитку підприємства в сучасних умовах господарювання	272
Алфавітний покажчик	274

Шановні учасники III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу»

Ця наукова конференція приурочена вшануванню пам'яті видатного українського вченого, доктора економічних наук, професора, фінансиста та вчителя Сергія Ілліча Юрія. Сьогодні велич цього визнаного титана науки не лише надихає молодих дослідників до нових досягнень та досліджень, але й служить невичерпним джерелом інспірації для праці в різноманітних проєктах сучасного дослідження.

Упевнений, що наш заклад вищої освіти продовжує гідно нести традиції наукової школи Сергія Юрія, а його випускники – це майбутнє України та

опора для розвитку української науки.

Особливо важливо відзначити, що напрями досліджень у сфері фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування ідуть пліч-о-пліч, формуючи основу економічного прогресу та служачи фундаментом відновлення нашої держави.

Зичу молодим фінансистам плідної праці, нових ідей та новаторських пропозицій у вдосконаленні систем фінансово-кредитного забезпечення та управлінських рішень для модернізації наших підприємств.

Бажаю молодим дослідникам в галузі обліку, аудиту та податків зберігати славі традиції вітчизняних наукових шкіл та примножувати їх досягнення власними пропозиціями з покращення інформаційно-аналітичного забезпечення фінансових процесів.

Також вітаю керівників наукових шкіл, видатних професорів і доцентів. Вірю, що разом з молодим поколінням ми подолаємо всі труднощі, відновимо нашу країну і сформуємо чіткі напрямки подальшого її розвитку як повноцінного члена світової цивілізованої спільноти.

Слава Україні! Героям слава!

**З повагою – ректор
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
Заслужений працівник освіти України,
Академік НАН вищої освіти України,
професор кафедри фінансів, обліку та
оподаткування ім. С. Юрія,
кандидат економічних наук, доцент**

Мар'ян ТРИПАК

Вельмишановне товариство

Щиро вітаю вас, викладачі та студенти Кам'янець-Подільського державного інституту! Ви маєте унікальну можливість отримувати освіту в престижному закладі вищої освіти України, і це велика честь.

Ви маєте неймовірну можливість отримати вищу освіту та розвивати свій науковий рівень в особливому інклюзивному закладі вищої освіти України. Ця наукова конференція присвячена вшануванню пам'яті визначеного в Україні та за її межами українського вченого і педагога Сергія Юрія, і її організатором є кафедра фінансів, обліку та оподаткування,

яка бере ім'я цього вченого.

Це особливо престижно, оскільки Сергій Юрій, наш земляк, став визнаним класиком вітчизняної фінансової науки. Разом із ректором інституту Мар'яном Тріпаком ми були свідками його наукового зростання, і з упевненістю можемо зазначити, що він завжди був першим у своїй галузі.

Сергій Юрій вніс значний внесок у розвиток фінансової науки в Україні, видавши перші підручники з фінансів, бюджетної системи, соціального страхування та казначейської системи за новими програмами. Він заснував спеціальний науковий журнал «Світ фінансів», який став одним з найпопулярніших серед наукової спільноти України. Крім того, він відкрив першу спеціалізовану вчену раду на Правобережній Україні для захисту кандидатських та докторських дисертацій з галузі «Гроші, фінанси та кредит». Під його керівництвом були розроблені перші варіанти Бюджетного та Податкового кодексів України, інші фінансові закони, а також видано численні наукові монографії та статті.

Його життєвий приклад є невичерпним джерелом натхнення для студентів, аспірантів та молодих вчених, спонукаючи їх до творчих пошуків.

Із вашого навчального закладу завжди виходитимуть висококваліфіковані фахівці та творчі особистості, які гідно продовжать традиції своїх викладачів і наставників. Активне використання передових навчальних технологій на базі постійно оновлюваної матеріальної бази дозволить формувати креативних науковців та результативних бакалаврів, магістрів, чия підготовка не завжди доступна іншим закладам вищої освіти.

Впевнений, що ваш заклад вищої освіти сьогодні внесе значний вклад у розвиток економіки та соціальної сфери України, відповідно до світових стандартів. Це сприятиме швидкій інтеграції України в Європейський економічний простір, зміцненню конкурентоспроможності та підвищенню авторитету нашої держави у світі.

Щиро бажаю вам міцного здоров'я, успіхів у всіх ваших начинаннях, гармонії та великих досягнень на благо України.

Професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Західноукраїнського національного університету,
доктор економічних наук, професор,
Заслужений працівник освіти України,
академік Академії економічних наук України

Василь ДЕМ'ЯНИШИН

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

Bohdana Heraymovych,
*student of the National University of
Bioresources and Natural Resources of Ukraine,
Educational and scientific institute
Energy Automation and Energy Saving,
specialties Automation and
computer-integrated technologies*
Scientific supervisor: Kateryna Pylypenko,
*doctor of economic sciences, professor,
Professor of the Department of Economics
and hotel and restaurant business
Melitopol State Pedagogical School
Bohdan Khmelnytskyi University (Zaporizhia) Ukraine*

USE OF COMPUTER INFORMATION SYSTEMS IN AUDITING

The introduction of computerization does not change the basic principles of accounting. Transformations relate to the technology of processing accounting information, in particular, the introduction of computer forms of accounting. It is worth mentioning that the regulations do not specify the use of computers in accounting, there are only separate attempts, such as the regulation of forms of electronic memorial orders of the State Treasury of Ukraine, which are not always effective.

On the contrary, the method of auditing financial statements of enterprises that use complex computer information systems and computer accounting systems is changing significantly, although the general purpose of the audit remains unchanged. In audit firms, personal computers are actively used to audit economic entities and automate management processes. It is important to note that the use of computers in the field of auditing can include various types of work, even without the use of specialized software [2].

From January 1, 2023, large taxpayers were required to submit a standard audit file (SAF-T UA) and its analysis using specialized software using modern audit techniques at the request of the supervisory authority.

Mandatory submission of SAF-T UA for all large taxpayers is foreseen from January 1, 2025 (subject to the adoption of relevant changes to the tax legislation).

The audit can be carried out both with the use of information technologies and without them, and in the latter case it can cover both paper and automated accounting systems.

When operating automated information systems, the basic principles of auditing are subject to certain changes. In particular, the use of computer information systems can affect:

- procedures performed by the auditor to obtain a sufficient understanding of the accounting and internal control systems;
- analysis of own risk and the risk of the control system, which allows the auditor to carry out a risk assessment;
- the development and implementation by the auditor of tests of the control system and substantive verification procedures necessary to achieve the purpose of the audit.

Assessing the technical condition of an information system through an audit includes activities such as taking into account existing hardware, software analysis, checking peripherals, and evaluating structured cabling and data networks. In addition, an analysis of the work of the IT service of the enterprise, an assessment of the technical parameters of the performance of the information system, as well as its reliability and security, is carried out.

After conducting such an audit, a list of reports is drawn up for the client company, which includes a generalized report with recommendations for optimizing the information system, as well as a report with the results of calculating the total cost of ownership [1].

The results of an information security audit make it possible to build an effective and cost-effective corporate information protection system that meets the tasks and goals of the business.

An information security audit is not limited to a physical security audit; available methods allow analyzing business processes and determining the main information flows of the company that need protection.

During an information security audit, the current state of the security system is assessed, the most critical areas of the system are determined, the compliance of the existing information protection system with the information security requirements imposed on it is checked, and the effectiveness of investments in the corporate information protection system is evaluated [3].

The introduction of computers into the accounting process had a significant impact on the audit. At the same time, the own characteristics of the data processing system are of great importance, because they affect the characteristics of internal control, the choice of the type of inspections, on the basis of which the nature, duration and scope of audit procedures can be determined.

After completing the computer audit of the information system, the auditor gets the opportunity to assess the real state of the company's computer information system from various aspects. This direction of assessment directly affects the auditor's assessment of the internal control system at the enterprise. Typically, computer audit of information systems becomes important when the automated system is designed to process sensitive or classified information, in particular, systems such as accounting. Performing a computer audit is also useful after the automated system and its security subsystem are put into operation [3].

References:

1. Law of Ukraine "On the Audit of Financial Statements and Auditing Activities": App. By Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine 2018, No. 9 (edition dated 01.01.2024)
2. Radionova N.Y. Peculiarities of using computer information systems for auditing. Innovation in education, science and business: challenges and opportunities: materials of the 1st All-Ukrainian conference of higher education applicants and young scientists (November 17, 2020, Kyiv) Kyiv: KNUVD, 2020. P. 314-320.
3. Mykytyuk V. O. Audit and modernization of the local computer network "Mettransservice". Computer intelligent systems and networks: materials of the XV All-Ukrainian scientific and practical WEB conference of graduate students, students and young scientists: monograph. Kryvyi Rih, 2022

Наталія Крихівська,

*к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
м. Івано-Франківськ, Україна*

ЩОДО СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «АНТИКРИЗОВЕ ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ»

Розвиток антикризового фінансового управління підприємством визначається необхідністю врахування загрози виникнення фінансових криз, їхніх розмірів, причин та чинників розвитку, а також можливостей їх запобігання. Об'єктивний характер появи фінансових криз на підприємствах відображає не лише закономірність їх циклічного прояву, але й можливість успішного подолання. Тому особливої актуальності набуває відносно новий напрям дослідження щодо антикризового фінансового управління.

На основі проведених досліджень щодо трактування поняття антикризового фінансового управління, можна виокремити дві групи підходів.

Прихильники першої групи розглядають антикризове фінансове управління як окремий напрям менеджменту, що представляє сукупність фінансових методів попередньої діагностики і попередження фінансових криз, який спрямований на ефективне їх подолання. Вітчизняним представником даної групи є О. Терещенко, який розглядає дефініцію антикризового фінансового управління підприємствами як використання специфічних методів і прийомів щодо управління фінансами, які забезпечують безперервність діяльності підприємств на базі управління зовнішніми та внутрішніми ризиками для профілактики і нейтралізації фінансової кризи [1].

Такої ж думки дотримується І. Бланк [2], який стверджує, що запобігання фінансовій кризі підприємства, ефективне її подолання і ліквідація негативних її наслідків забезпечується завдяки особливій підсистемі фінансового менеджменту, яка одержала назву «антикризове фінансове управління підприємством» і спрямована на нейтралізацію ризику його банкрутства.

На думку Ю. Шембель [3], антикризове фінансове управління можна визначати як сукупність фінансових методів попередньої діагностики і можливого захисту підприємства від банкрутства. Особливість такого тлумачення проявляється у ранньому діагностуванні загрози банкрутства, що дасть змогу своєчасно виявити та мінімізувати таку загрозу.

Б. Бродський та Е. Жарковська тлумачать дане поняття як спеціальне, постійно організоване управління, націлене на найбільш оперативне виявлення ознак кризового стану та створення відповідних передумов для його своєчасного подолання з метою забезпечення відновлення життєздатності окремого підприємства, недопущення виникнення ситуації його банкрутства [4].

Вчені О. Силкін та П. Муж трактують антикризове фінансове управління як систему заходів, спрямованих на виявлення, боротьбу та в майбутньому подолання криз, які руйнують фінансово-економічну діяльність підприємства [5].

І. Косарева та А. Сало узагальнюють антикризове фінансове управління як механізм фінансового впливу, комплекс заходів на етапах виявлення кризоутворюючих факторів, своєчасної діагностики, запобігання і нейтралізації кризи на підставі використання системи специфічних методів, принципів та прийомів управління фінансами [6].

Прихильники другої групи відносять антикризове фінансове управління до загальної системи управління підприємством. Зокрема, В. Коваленко, М. Суганяка та В. Фучеджи відносять антикризове фінансове управління до складових загальної системи управління суб'єктами економічної діяльності, головним завданням якого є своєчасне діагностування передкризового фінансового стану підприємства та прийняття необхідних превентивних заходів щодо запобігання фінансовій кризі [7].

І. Школьник та В. Кремень трактують антикризове фінансове управління як складову загальної фінансової стратегії підприємства та комплекс взаємопов'язаних складових управлінського процесу, спрямованих на запобігання, попередження та подолання фінансових криз або усунення їх негативних наслідків за допомогою використання всього потенціалу управління фінансовим підрозділом підприємства [8].

Вітчизняні науковці Р. Біловол [9] та Л. Лігоненко [10], які також є прихильниками другої групи підходів розглядають антикризове фінансове управління як одну із функціональних підсистем фінансового управління.

Тому, проведений огляд наукових доробок підтверджує наявність двох груп наукових підходів до трактування сутності антикризового фінансового управління. Обидва підходи мають право на існування, адже створюють теоретичні основи антикризового фінансового управління за допомогою різноманітного порядку виділення класифікаційних ознак для підсистем та управління.

Отже, підсумовуючи дослідження щодо трактування антикризового фінансового управління, зазначимо, що дане поняття варто розглядати як ефективно організоване управління, що здійснюється на постійній основі, для реалізації якого застосовується арсенал специфічних методів та прийомів управління грошовими потоками підприємства, що націлені на попередження та подолання фінансової кризи із застосуванням фінансового потенціалу суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел:

1. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: монографія. Київ : КНЕУ, 2006. 268 с.
2. Бланк І. А. Антикризове фінансове управління підприємством : навч. посіб. / К. : Ніка-Центр, Ельга, 2006. 672 с.
3. Шембель Ю.С. Прогнозування кризового стану підприємства й обґрунтування комплексу заходів антикризового управління: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація та управління підприємствами». Дніпро: Нац. металургійна академія України, 2009. 18 с.
4. Бродський Б.Е., Жарковська Е. П. Антикризове управління. К.: Омега-Л, 2013. 356 с.
5. Силкін О.С., Муж П. О. Аналіз сутності антикризового управління підприємством. *Наукові записки*. 2016. № 2 (53). С. 228–235.

6. Косарева І.П., Сало А.В. Характеристика сутності та поняття антикризового фінансового управління. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 22. С. 412–417. URL: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/80.pdf>
7. Коваленко В. В., Суганяка М. В., Фучеджи В. І. Антикризове фінансове управління в системі суб'єктів економічної діяльності : методи та інструменти оцінювання : монографія. Одеса, 2013. 381 с.
8. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / І. О. Школьник, В. М. Кремень, С. М. Козьменко та ін.; за заг. ред. І. О. Школьник, В. М. Кремень. Київ: ЦУЛ, 2015. 488 с.
9. Біловол Р.І. Методологічні підходи до розробки концепції антикризового управління підприємством. *Регіональні перспективи*. 2013. № 7-8 (32-33). С. 60-63.
10. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством. К.:КНТЕУ, 2005. 824 с.

Олександр Нудженко,
студент 1 курсу магістратури спеціальності
«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Інна Назаренко,
д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування,
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми, Україна

ОБГРУНТУВАННЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕДУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ

Аудит розрахунків з покупцями є важливою складовою аудиторської перевірки фінансової звітності, актуальність якого можна пояснити з різних позицій, а саме: фінансової (за результатами аудиту можуть бути виявлені помилки в системі розрахунків з покупцями, випадки шахрайства та ін.), стратегічної (незалежна перевірка дозволяє ідентифікувати проблеми, які можуть мати місце в системі співпраці з покупцями; інформація надана аудитором може бути ціннісним інформаційним ресурсом у процесі моделювання стратегій продажу, маркетингу) та ін.

Аудиторська перевірка (в т.ч. розрахунків з покупцями) базується на виконанні аудиторських процедур, які передбачають виконання дій аудитора, що забезпечують отримання аудиторських доказів.

Аудиторські процедури – це взаємопов'язана послідовність визначених дій, направлених на організацію процесу надання аудиторських послуг та безпосереднього отримання відповідних, достатніх доказів для обґрунтування професійного судження [4, с. 78].

Проскуріна Н.М. ідентифікує наступний взаємозв'язок між якісними вимогами, що висуваються до фінансової інформації, та аудиторськими процедурами (рис. 1).

Рис. 1. Взаємозв'язок між якісними вимогами, що висувуються до фінансової інформації, та аудиторськими процедурами

**Джерело: складено автором за матеріалами [3, с. 267 - 268].*

Обґрунтування та необхідність виконання аудиторських процедур деталізовано у таких стандартах: МСА 500 «Аудиторські докази»; МСА 501 «Аудиторські докази – особливі положення щодо відібраних елементів»; МСА 505 «Зовнішні підтвердження»; МСА 510 «Перші завдання з аудиту – залишки на початок періоду»; МСА 520 «Аналітичні процедури»; МСА 530 «Аудиторська вибірка»; МСА 540 «Аудит облікових оцінок, у тому числі облікових оцінок за справедливою вартістю, та пов'язані з ними розкриття інформації»; МСА 550 «Пов'язані сторони».

Отримання аудиторських доказів відповідно до МСА 500 забезпечує виконання наступних аудиторських процедур:

- інспектування (вивчення записів або документів, внутрішніх чи зовнішніх, у паперовій, електронній або іншій формі, фізичний огляд активу);
- спостереження (нагляд за процесом або процедурою, які виконують інші особи);
- зовнішнє підтвердження (аудиторські докази, отримані аудитором у вигляді прямої письмової відповіді від третьої сторони у паперовій, електронній або іншій формі);
- повторне обчислення (перевірка математичної правильності документів чи записів);
- повторне виконання (незалежне виконання аудитором процедур або заходів контролю, які вже виконувались як частина заходів внутрішнього контролю суб'єкта господарювання);
- аналітичні процедури (оцінка фінансової інформації через аналіз правдоподібних взаємозв'язків між фінансовими та нефінансовими даними);
- запит (пошук фінансової та нефінансової інформації від обізнаних осіб як у самого суб'єкта господарювання, так і за його межами) [2].

Колектив авторів Грицишен Д.О., Прокопенко Ж.В., Кочин Т.М. рекомендують у процесі перевірки форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», зокрема в частині досліджень дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, яка пов'язана із розрахунками з покупцями, виконувати аудиторські процедури, які передбачені в МСА 501, 505, 510, 520, 530, 540 [1, с. 171].

З урахуванням викладеного вище, ідентифікуємо наступні аудиторські процедури, виконання яких є доцільним у процесі аудиту розрахунків з покупцями:

- перевірка правильності ведення обліку розрахунків з покупцями та встановлення відповідності нормам облікової політики підприємства;
- оцінка системи внутрішнього контролю в частині обліку розрахунків з покупцями;
- перевірка своєчасності відвантаження суб'єктом господарювання продукції, товарів покупцям та своєчасності надходження коштів від покупців;
- арифметична перевірка правильності узагальнення інформації щодо розрахунків з покупцями в оборотно-сальдовій відомості по рахунку 36, а також в інших формах стандартних звітів;
- перевірка достовірності сум дебіторської заборгованості, яка пов'язана із розрахунками з покупцями;
- перевірка правильності класифікації дебіторської заборгованості;
- арифметична перевірка правильності визначення резерву сумнівних боргів;
- перевірка правильності списання сумнівної дебіторської заборгованості, яка пов'язана із розрахунками з покупцями;
- надсилання запиту покупцям для підтвердження сум дебіторської заборгованості;
- ознайомлення з результатами інвентаризації дебіторської заборгованості та проведення їх оцінки;
- інтерв'ювання працівників підприємства щодо політики управління дебіторською заборгованістю;
- порівняння показників дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, яка відображена в ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», другому розділі активу з показниками ф. 5 «Примітки до річної фінансової звітності» розділу IX «Дебіторська заборгованість» та ін.

Зазначений перелік аудиторських процедур можна доповнювати. При цьому варто наголосити, що процес виконання аудиторських процедур повинен бути методично забезпеченим, тобто аудитори мають визначити необхідні методи, процедури, способи проведення якісної, результативної аудиторської перевірки.

Список використаних джерел:

1. Грицишен Д.О., Прокopenко Ж.В., Кочин Т.М. Процедури отримання аудиторських доказів як засіб виявлення викривлень у фінансовій звітності та зниження її якості. *Держава та регіони*. 2019. № 1 (65). С. 166–178.
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016-2017 року. Ч. I URL: <http://surl.li/imqfa>.
3. Проскуріна Н.М. Методологічні підходи до формування аудиторських процедур у системі незалежного фінансового контролю. *Економіка та держава*. 2011. № 1. С. 41–45.
4. Проскуріна Н.М. Процедурне забезпечення аудиту. Теорія та практика: монографія. К.: ДП «Інформ.-аналіт. Агенство». 2011. 739 с.

Олександр Решетюк

магістрант спеціальності 051 "Економіка і соціальна психологія"

Володимир Міц

магістрант спеціальності 051 "Економіка і соціальна психологія"

Науковий керівник: Людмила Кушнір,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування

НРЗВО Кам'янець-подільський державний інститут

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Глобалізація – це процес розробки та інтеграції відповідних дій стосовно проблем світового масштабу. Глобалізаційні та євроінтеграційні процеси зумовлюють трансформаційні перетворення методики та організації різних видів бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік уособлює собою систему, здійснюється накопичення та систематизація інформації про всі господарські події, їх фінансові наслідки та остаточний фінансовий результат. Відповідно до тенденцій сьогоденних економічних реалій, вимоги до інформації яка продукується системою бухгалтерського обліку змінюється, а кількість функцій та параметрів, які необхідні користувачам бухгалтерської інформації значно зростає.

Сучасні економічні процеси вимагають трансформації вимог до представлення інформації обліковою системою з врахуванням тенденцій розвитку інформаційних технологій. Трансформаційні зміни бухгалтерського обліку під впливом глобалізації прослідковуються у національному законодавстві щодо звітності.

В законі «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» визначено основні поняття і концепції системи національного бухгалтерського обліку [1]. Зміни в цих категоріях здійснюються під впливом вимог МСФЗ, що базуються на Концептуальній основі, та європейського законодавства, оскільки національне законодавство має гармонізуватися з європейським [2]. Основна ціль трансформаційних змін щодо звітності – це удосконалення порядку подання та оприлюднення фінансової звітності, передбачивши її подання підприємствами, що застосовують МСФЗ, в єдиному електронному форматі, а також зобов'язавши підприємства надавати копії фінансової звітності за запитом юридичних та фізичних осіб відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» [3].

Згідно із вимогою Комітету з розробки МСФЗ для відображення показників фінансової звітності використовується таксономія. Таксономія фінансової звітності - це система електронної інформації у вигляді показників фінансової звітності та її елементів (статей), які підлягають розкриттю відповідно до вимог МСФЗ. Таксономія UA XBRL за міжнародними стандартами фінансової звітності в Україні, затверджена Міністерством фінансів України, яка адаптована до особливостей складання фінансової звітності в Україні і містить також звіт аудитора і звіт про управління[4].

У європейських і американських компаніях даний стандарт є загальновизнаним стандартом для подання фінансової звітності за МСФЗ і загально прийняті стандарти бухгалтерського обліку США в електронному вигляді[5]. Стандарт XBRL є відкритим і компаніям, які його використовують, не потрібно купувати ліцензії та нести додаткові фінансові витрати у вигляді сплати відсотків. Система XBRL комунікує з багатьма діючими, у тому числі і на ринку України, автоматизованими програмами бухгалтерського обліку [5]. Введення нової системи фінансової звітності у форматі XBRL дозволить українським підприємствам здійснювати прийом, обробку, перевірку та розкриття фінансової звітності підприємств у єдиному електронному форматі.

Враховуючи, що одним із найактуальніших питань глобалізації було й залишається питання відносин власності, їх розвиток та вимоги, які вони породжують, повинні бути враховані при розробці пропозиції щодо розвитку методології бухгалтерського обліку. Адаптація системи бухгалтерського обліку до змін зовнішнього середовища, зокрема, глобалізації, має відбуватися в руслі практичного втілення існуючих теоретичних підходів до вирішення проблеми розподілу та перерозподілу ресурсів, характер володіння й використання яких зазнає суттєвих змін [6].

На шляху до Євроінтеграції та глобалізації постає необхідність у введенні нових форм фінансової звітності, відтак, все більша кількість підприємств у всьому світі впроваджує інтегровану звітність як шлях до довгострокового створення вартості підприємства та сталого розвитку. Традиційні фінансові звіти не розкривають екологічні та соціальні аспекти діяльності підприємства, не відображають вплив соціальних та екологічних змін клімату на фінансову життєздатність підприємства та його вплив на соціальні та екологічні зміни клімату, та мають значні інформаційні прогалини. Як заявили експерти з бухгалтерського обліку ООН більше двадцяти років тому, звичайна фінансова звітність «регулярно ігнорує екологічні і соціальні проблеми, якщо вони не мають достатньо суттєвого фінансового впливу» [7].

Наразі підприємства України потребують якісної системи звітності, яка могла б без складності до поточних вимог звітності, добротно формувати бухгалтеру комплекс інформації про діяльність підприємства. В даний час у бухгалтерських звітах України є значні інформаційні прогалини, які не дають можливість належним чином відобразити соціальний, інтелектуальний, людський, природний капітал.

Таким чином, на основі проведеного дослідження можна зробити висновок про те, що в умовах глобалізації вимоги до інформації яка продукується системою бухгалтерського обліку змінюється, а кількість функцій та параметрів, які необхідні користувачам бухгалтерської інформації значно зростає. Введення нової системи фінансової звітності у форматі XBRL дозволить українським підприємствам здійснювати прийом, обробку, перевірку та розкриття фінансової звітності підприємств у єдиному електронному форматі. Впровадження інтегрованої звітності у практику українських підприємств забезпечить формування необхідної інформації для прийняття більш ефективних рішень щодо розподілу капіталу, сприятиме кращій довгостроковій віддачі від інвестицій та сприятиме сталому розвитку та функціонуванню сучасних підприємств при

оптимальному використанні фінансового, виробничого, людського, інтелектуального природного та соціального капіталу.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами і доповненнями). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Концептуальна основа фінансової звітності. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009.
3. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 01.05.2015 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
4. Подання фінансової звітності за МСФЗ в електронному форматі iXBRL. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/services-2/consulting/electronic-reporting-in-xbrl-format>.
5. Рафальська К. Що таке XBRL і чому держава хоче перевести фінсектор на електронний формат подання звітності. URL <https://reforms.in.ua/ua/povuna/shcho-take-xbrl-i-chomu-derzhava-hocheperevesty-finsektor-na-elektronnyu-format-podannya>.
6. Осадча Т.С. Удосконалення методології бухгалтерського обліку в умовах глобалізації. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф., 31 травня-01 червня 2018 р. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С. 86 – 89.
7. Alan Jagolinzer. Annual reports should inform society – not only those with a financial interest URL: <https://theconversation.com/annual-reports-should-inform-society-not-only-those-with-a-financial-interest-153353>.

Тетяна Слободян,

студентка з курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

*Науковий керівник: **Наталія Потриваєва,***

д.е.н., професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

РОЛЬ БЛОКЧЕЙН ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ

В останні роки блокчейн технологія стала однією з найбільш перспективних інновацій у сфері фінансів. Вона не тільки революціонує процеси обліку і обробки фінансових транзакцій, але й грає ключову роль у забезпеченні безпеки фінансового обліку.

Блокчейн в основному є методом зберігання та передачі даних, який ґрунтується на розподіленій базі даних. Він дозволяє створювати записи у формі блоків та зберігати їх у мережі комп'ютерів, утворюючи ланцюжок блоків. Цей підхід робить неможливим внесення змін до вже створених компонентів, забезпечуючи надійність та захищеність від змін будь-якої інформації, що зберігається в блокчейні [1]. Ця особливість доводить той аргумент, що блокчейн є оптимальним рішенням для забезпечення безпеки

та надійності різноманітних процесів, пов'язаних із фінансовими транзакціями, обліком даних тощо [1].

Технологія дозволяє уникати традиційних методів підготовки та передачі первинних документів, завдяки автоматичному створенню бази даних щодо виробничих процесів, стану обладнання тощо. Для цього основні вузли, механізми машин і машини оснащені спеціальними датчиками, виконавчими та контрольними пристроями і процесорами, які збирають аналітичні дані прямо під час виробництва. Таким чином, необхідна база даних для бухгалтерського обліку формується автоматично після обробки інформації та введення її в облікову систему [2].

У зв'язку з недостатньою вивченістю концепції технології блокчейн та інноваційністю її характеру виникають труднощі у визначенні її сутності. Разом з тим, не менш важливою залишається потреба правового регулювання відносин, пов'язаних із блокчейном, зокрема через відсутність в країні відповідного закону, що регулює основні принципи впровадження технології блокчейн. Стрімкий розвиток інноваційних технологій та їх впровадження у фінансово-економічні процеси України досить слабо врегульовані на законодавчому рівні, а чинна нормативно-правова база не здатна повною мірою захистити інтереси всіх учасників, що пов'язано з надто коротким терміном існування цієї технології та недостатнім рівнем її регламентації в глобальному масштабі [3].

Впровадження технології блокчейн у бухгалтерські процеси створює виклики та можливості для фахівців у даній сфері, оскільки сучасні бізнес-структури визнають переваги прозорих і захищених від фальсифікацій фінансових записів, а бухгалтерам потрібно адаптуватися до цього нового середовища. Прозорість блокчейну гарантує, що кожен учасник може отримати доступ до тієї самої історії транзакцій, усуваючи необхідність зв'язки між сторонами. Кожна транзакція записується як цифровий підпис, і її майже неможливо змінити через криптографічне хешування [4]. Ця стійка незмінність значно підвищує рівень безпеки даних, ускладнюючи спроби шахрайства або несанкціонованих змін. Інтеграція технологій блокчейну, бухгалтерського обліку та аудиту відкриває широкі можливості для зміни способу управління фінансовими даними, їх перевірки та звітності тощо.

Переваги впровадження блокчейну у фінансову діяльність підприємницьких структур переважають над пов'язаними з ними недоліками. Для цього вважаємо за доцільне вжити необхідні ключові заходи, пов'язані із підготовкою кваліфікованих кадрів і впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій. Це передбачає не лише належне оснащення, але і наявність необхідних ресурсів та інформаційної бази [5].

Однією з основних переваг блокчейн технології є її децентралізованість. Замість того, щоб інформація зберігалася в одному центральному місці, яке може стати мішенню для кібератак, дані розподіляються по всій мережі користувачів. Це робить систему більш стійкою до зловмисних атак, оскільки для взлому необхідно зруйнувати всю мережу. Блокчейн технології дозволяють ефективно шифрувати дані, забезпечуючи високий рівень захисту особистої інформації, що особливо важливо в контексті фінансового обліку, завдяки значній кількості конфіденційної інформації, пов'язаної із фінансовими транзакціями. Крім того, блокчейн забезпечує

конфіденційність та анонімність користувачів, зберігаючи при цьому високий рівень безпеки.

Щодо основних недоліків використання технології блокчейн у фінансовій системі України, вважаємо за доцільне вказати на відсутність законодавчого та нормативно-правового регулювання використання цієї технології в фінансовій системі, а також високі правові ризики. Інші значущі недоліки включають необхідність постійної наявності високошвидкісного Інтернету та спеціального обладнання, високу вартість використання технологій та енергії для обслуговування фінансових операцій у цій системі, високу вартість розробки та складність заміни даних через постійне зростання розміру блокчейна. В сучасних умовах виникають проблеми щодо зростання ризиків кіберзлочинності, які безпосередньо впливають на ринок блокчейнів. Це відбувається через незавершеність формування процесу та інституційну слабкість нормативного і законодавчого регулювання, що не дозволяє повною мірою забезпечити впровадження інструментів безпеки [3].

Важливо відзначити, що поряд із позитивними ефектами від використання технології блокчейн існує ризик її використання для злочинних цілей. На сучасному етапі чинне законодавство України не здатне ефективно протистояти таким діям. Автономність транзакцій створює надійну основу для формування злочинних торговельних майданчиків, а відсутність інструментів для скасування транзакцій після їх підтвердження сприяє досягненню протиправних цілей. Ще однією значущою проблемою в контексті використання технології блокчейн в Україні є низький рівень цифровізації фінансових процесів [3].

Сучасні тенденції у розвитку світової економіки та вимоги до зниження витрат підприємств з метою підвищення рентабельності вимагають перегляду підходів до організації робочого процесу, особливо щодо сільськогосподарських підприємств [6].

Інтеграція блокчейну із бухгалтерським обліком віщує епоху трансформації фінансових процесів. Блокчейн технології відкривають нові можливості для забезпечення безпеки фінансового обліку. Вони надають децентралізованість, конфіденційність та анонімність. Завдяки цим функціям, блокчейн технології сприяють підвищенню рівня безпеки фінансових операцій і роблять їх менш вразливими до зловмисних атак і шахрайства. Шлях до інтеграції блокчейну – це перспективна спроба, яка надає зацікавленим сторонам інструменти для зміни практики бухгалтерського обліку та створення основи цілісності, точності та ефективності в епоху цифрових технологій.

Список використаних джерел:

1. Що таке блокчейн та криптовалюта: про технології простими словами | Інформатор Переяслав. Новини Переяслава сьогодні: події, життя міста. URL: <https://ps.informator.ua/2023/05/10/shho-take-blokchejn-ta-kryptovalyuta-pro-tehnologiyi-prostymy-slovamy/> (дата звернення: 11.01.2024).
2. Potryvaeva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., & Nesterchuk, I. Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 2022. №26(1),79-88. [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8). (дата звернення: 21.01.2024).

3. Бліхар, В., Лук'янова, Г., Комарницька, І., Вінічук, М., & Гапчич, В. (2023). ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(50), 410–418. <https://doi.org/10.55643/fcaptr.3.50.2023.4088> (дата звернення: 11.01.2024).
4. Blockchain in Accounting & Auditing - Benefits, Usage & Future. User's blog. URL: <https://ndlabs.dev/blockchain-accounting> (дата звернення: 11.01.2024).
5. Бруханський Р., Спільник І. Цифровий облік: поняття, витоки та актуальний дискурс. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 3-4. С. 7-20. (дата звернення: 11.01.2024).
6. Potryvaieva, N., Palieiev, A. Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*. 2023. №27(3). P.18-30. URL: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18>. (дата звернення: 21.01.2024).

Олександра Суцук,
Студентка 2 курсу спеціальності «Економіка»
Науковий керівник: Ольга Свирида,
викладач облікових дисциплін
ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ОПТИМІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ОСНОВНОГО ВИРОБНИЦТВА

Сучасні умови господарювання вимагають від підприємств гнучкої політики діяльності та швидкого реагування на будь-які її зміни. Одним з важливих питань ефективного управління підприємством є система обліку й контролю витрат. Величина витрат представляє собою головний резерв підвищення прибутку підприємства. В залежності від системи обліку і калькулювання, витрати можуть мати доцільний характер та навпаки. Тому, питання удосконалення обліку й контролю витрат не зменшує своєї актуальності [4].

Згідно з П(С)БО 16 „Витрати” (ст. 6) витратами визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені. [1]

Витрати виробництва – сукупність затрат живої та уречевленої праці (засобів і предметів праці) на виробництво продукції.

У цілому побудова обліку витрат має відповідати технологічному процесу виробництва і, в тому числі, організаційній структурі підприємства, тобто, процедура обліку формування витрат повинна максимально відображати ті процеси, які характерні для технології та організації виробництва конкретного підприємства. Оскільки основних технологій та їх

модифікацій виготовлення продукції безліч, то відповідно їм і конкретних технологій бухгалтерського обліку цих процесів також буде багато.

Залежно від характеру та призначення виконуваних процесів виробництво поділяється на: основне, допоміжне (підсобне).

До основного виробництва належать виробництва, цехи, дільниці, що беруть безпосередню участь у виготовленні продукції.

Допоміжне (підсобне) виробництво призначене для обслуговування цехів основного виробництва. Витрати допоміжного виробництва — це непрямі витрати, які підлягають розподілу за об'єктами обліку витрат. Базу розподілу непрямих витрат обирають залежно від виду витрат, що підлягають розподілу.

Побудова обліку витрат виробництва здійснюється на рахунку 23 “Виробництво”. Аналітичний облік за рахунком 23 ведеться за видами виробництв, за статтями витрат і видами або групами продукції (робіт, послуг), що виробляється, за переділами (етапами) технологічного процесу, за замовними об'єктами тощо. На великих виробництвах аналітичний облік витрат може вестися за підрозділами підприємства та центрами відповідальності.

Особливого значення потребує функція обліку витрат як засобу накопичення, оцінювання та передачі інформації для управління виробничим процесом та прийняття відповідних управлінських рішень. З огляду на це, до основних завдань обліку виробничих витрат необхідно віднести:

- спостереження і контроль за фактичним рівнем витрат відповідно до їх нормативів з метою виявлення відхилень та запобігання їх у майбутньому;
- достовірний облік виходу продукції за її видами з урахуванням якості;
- обчислення собівартості виготовленої продукції;
- систематизація інформації обліку виробничої діяльності для здійснення аналізу та прийняття рішень, які мають довгостроковий характер (окупність виробничих програм, рентабельність продукції, ефективність капітальних вкладень тощо).

Однак сьогодні на вітчизняних промислових підприємствах облік виробничих витрат супроводжується наступними наслідками: відсутність оперативних підсумків, які характеризують процеси основної діяльності для поточного оперативного управління; відсутність достовірної облікової інформації стратегічного характеру.

Тому, проаналізувавши поставлену проблему, за результатами проведення теоретичних досліджень можна запропонувати шляхи вдосконалення обліку виробничих витрат, а саме:

1) розробка та впровадження облікових реєстрів, призначених для отримання проміжної інформації з метою оперативного контролю за витратами, управління ними і виробничим процесом цілому;

2) спрощення класифікації виробничих витрат з метою підвищення рівня зрозумілості і доступності облікової інформації;

3) введення додаткових рахунків обліку загальновиробничих витрат для деталізації їх розподілу на постійні та змінні тощо. [3]

Отже, одним із найважливіших оціночних показників господарської діяльності підприємства є витрати. Вони дозволяють визначити

ефективність та якість роботи трудового колективу. Оптимізація витрат забезпечує дотримання режиму економії, зростання продуктивності праці, скорочення непродуктивних витрат, що дозволяє підвищити рентабельність. Прибуток підприємства безпосередньо залежить від величини витрат. Зменшення їх шляхом ефективного управління без зниження обсягів реалізації, валових доходів, якості торговельного обслуговування зумовлює можливість збільшення прибутку. Тому правильний облік витрат, своєчасний контроль за їх формуванням, оперативний аналіз мають важливе значення для ефективного управління виробничими витратами підприємства.

Список використаних джерел:

1. НП(С)БО № 16 “Витрати”: затв. наказом Мін-ва фінансів України від 31.12.99 № 318. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>;
2. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості: затв. наказом Мін-ва промислової політики України від 09.07.2007 р. № 373.
3. Корольова О.І. Облік витрат виробництва: проблеми та перспективи розвитку. URL: <http://publications.ntu.edu.ua/eut/2015-01/079-090.pdf>.
4. Матюха М.М. Шляхи удосконалення бухгалтерського обліку витрат діяльності підприємства. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4547>.

Валерія Трифонова,

Студентка з курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

*Науковий керівник: **Наталя Потриваєва,***

д.е.н., професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

ОБЛІК ЗАПАСІВ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

Запаси відіграють важливу роль у творенні соціально-економічних чинників кожної держави. Держава як суб'єкт, що відповідає за своїх громадян, повинна здійснювати стратегічний облік запасів, тобто відбудовувати облікову систему, що включає сукупність форм та методів обліку стратегічного планування та контролю, адаптуючись до сучасних умов зовнішнього середовища та дозволяє внутрішнім та зовнішнім користувачам приймати стратегічні рішення для покращення рівня життя людей що живуть у країні. Головною орієнтацією цього напрямку є майбутній розвиток держави у сільськогосподарській діяльності, культурній сфері, освітній, оздоровчій та контролювати вплив факторів на макро- і мікрорівні для забезпечення економічної безпеки країни у кризових явищах. [1]

Розглядаючи світ у розрізі кризових явищ з період двадцятих років 21-го століття, можна зробити висновок, що життя, яке було до цього і вважалося тяжким, не має нічого спільного із сьогодення, бо з кожним етапом та розвитком людства стає все складніше жити, якщо порівнювати з минулим: пандемії, війни, інтелектуальні, соціальні та економічні проблеми спіткають світ кожного дня. Розглянемо пандемію Covid-19 як проблему, що

сколихнула весь світ та відірвала людей від звичних справ та життя. Звичайно, що це вплинуло на багато ланок, а саме: економічну сферу, політичну, логістичну, екологічну, соціальну, оздоровчу, освітню сферу, діяльність підприємств, бізнесу тощо.

Кризове явище спалахнула у 229 країнах світу, що поставила під загрозу звичний ритм комунікації країни із країною, країни із громадянами, людини із людиною. Пандемія спричинила перегляд принципів формування та управління запасами суб'єктів господарювання та домашні господарства. Закриття кордонів між країнами спонукало до загрози обміну товарами та дефіцитом імпортованих товарів, також і експорт зазнав великих втрат. Однак спільні дії країн та контролювання ситуації над пандемією почали потроху відновлювати усі сфери життя, що із плином часу повернуло те життя, яке було до пандемії. [2]

Можна було б сказати що світ поборов кризове явище як Covid-19 та у світі панує мир та злагода, але на жаль, не всі люди розуміють, що мир та спокій – це головне у співіснуванні країн та всього людства. Так, в Україні з'явилося нове кризове явище – це повномасштабна війна на всій території країни. Вищезазначене спровокувало домашні господарства робити запаси стратегічно важливих продуктів, що призвело до дефіциту, а іноді й відсутності товару, зокрема продуктів харчування, серед яких: борошно, крупи, макаронні та хлібобулочні вироби, олія, питна вода, м'ясні та рибні консерви тощо. Тож суб'єкти господарювання та роздрібні торговельні підприємства зіштовхнулися із потребою переглянути свої системи управління запасами та швидкістю логістичних перевезень. Обов'язковим було враховувати зміни транспортних потоків, ланцюгів постачання, ресурсні можливості, стратегічні потреби, безпекові пріоритети тощо. Звичайно це кризове явище вплинуло не тільки на Україну, а й на увесь цивілізований світ. Війна – це не проблема однієї країни, а всіх країн та людей. У своїх домогосподарствах українці почали вести так званий облік запасів, щоб на випадок екстремальних ситуацій можна було б вижити та прожити. Держава ж зобов'язана також піклуватися про своїх громадян, тому зі слів прем'єр-міністра України Дениса Шмигала на першому засіданні Кабінету Міністрів із початком війни: «Ми сформували стратегічні запаси їжі на кілька років». За кошти державного бюджету буде викуплено зерно та інші продовольчі запаси в обсягу річного споживання українців. Зі слів заступника керівника офісу президента Ростислава Шурмана: «Ми з точки зору продовольства забезпечені зараз і будемо забезпечені в наступному році (...). Тому себе ми точно прогнодуємо». [3]

Також для подолання кризових ситуацій Верховна Рада України, Президент України та представники управління держави ухвалили закон про формування мінімальних запасів нафти та нафтопродуктів. Для підвищення енергетичного рівня безпеки України та забезпечення безперервного постачання нафти та нафтопродуктів на внутрішній ринок держави, що зменшить виникнення кризових ситуацій у даній галузі. Тобто мінімальними запасами буде вважатися використання нафти та нафтопродуктів протягом 90 днів для імпорту або 61 день для внутрішнього споживання, що будуть зберігатися у вигляді екстрених та спеціальних запасів та не можуть використовуватися в комерційних цілях та слугують для подолання кризових явищ місцевого або глобального рівня. Ухвалення цього закону є обов'язковим на рівні формування документів для вступу в ЄС, що позитивно впливає на євроінтеграційну співпрацю країн. [4]

До проблем, що виникають під час обліку запасів в умовах кризових явищ, вважаємо за доцільне віднести:

- узгодження механізмів бухгалтерського і податкового обліку виробничих запасів;
- використання неефективних методів та моделей управління запасами, які можна вирішити за допомогою відстеження розміру капіталу, вкладеного у запаси, а також витрати, пов'язані з їх дефіцитом;
- дефіцит окремих категорій сировини, матеріалів, товарів тощо у зв'язку із зупинкою або руйнуванням виробничих потужностей;
- нераціональне використання запасів, неякісний облік, відсутність автоматизації складського обліку й системи відстеження товару;
- втрата вантажу під час транспортування або ускладнені умови логістичних перевезень у зонах обстрілу, що унеможливають спланувати точну дату доставки;
- низька якість продукції, що спричинена неправильним застосуванням сировини, матеріалів, комплектуючих компонентів у виробництві;
- ризик втрати запасів на складах або підприємствах роздрібної торгівлі внаслідок воєнних дій;
- завищена вартість запчастин та паливно-мастильних матеріалів;
- немотивовані співробітники для ефективного обліку запасів [1].

Отже, кризове явище є неодмінною складовою сучасного світу, на жаль жодна країна не в змозі захистити себе від цього, але здатна швидко та якісно долати його та забезпечувати гідне життя своїх громадян. Для цього потрібно якісно та швидко підлаштовуватися під обставини, що виникли, нестандартно вдосконалювати логістичні системи та концепції, зважаючи на ризики неочікуваного дефіциту товарів, непрогнозований споживчий попит, транспортну логістику, ризики псування товару тощо. Стратегічний облік запасів працюватиме на користь власним інтересам своїх громадян. Адже кризова ситуація містить не тільки загрози та небезпеки, а й дає поштовх до нових дій та можливостей.

Список використаних джерел:

1. Кривешко О.В., Шпарик Я. Я., Мельник Н.В. Особливості управління запасами в кризових умовах. Ефективна економіка. №5. 2022. URL: www.economy.nayka.com.ua, 10.32702/2307-2105-2022.5.93 (дата звернення: 20.01.2024)
2. Hromadske. Як корона вірус вплинув на українську торгівлю, та чим він був корисним для економіки? URL: <https://hromadske.ua/posts/yak-koronavirus-vplivuv-na-ukrayinsku-torgivlyu-ta-chim-vin-buv-korisnim-dlya-ekonomiki> (дата звернення: 20.01.2024)
3. Уніан. В Україні сформовано стратегічний запас їжі на кілька років URL: <https://www.unian.ua/society/prodzapas-v-ukrajini-sformovano-prodovolchiy-zapas-yakogo-vistachit-na-kilka-rokiv-novini-ukrajini-11764891.html> (дата звернення: 20.01.2024)
4. Про мінімальні запаси нафти та нафтопродуктів. Закон України від 21.11.2023 № 3484-IX. Офіційний сайт Верховної Ради України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3484-20#Text> (дата звернення: 20.01.2024)

Марія Фірчук,

студентка 4 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Сергій Рилєєв,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування,

Чернівецький торговельно-економічний інститут

Державного торговельно-економічного університету,

м. Чернівці, Україна

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ: ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНІ АСПЕКТИ

У вітчизняних умовах воєнного стану, а також враховуючи світові глобалізаційні процеси, що супроводжується зростанням взаємозалежності фінансових ринків та підвищенням ролі транснаціональних корпорацій у стійкості світової фінансової системи, проблема аналізу та управління фінансовою стійкістю підприємств набуває особливої актуальності.

Сьогодні ми можемо констатувати наступне:

1. Фінансову стійкість можна вважати однією з найбільш важливих характеристик загальної стабільності, ключовою умовою функціонування підприємства та об'єктом його фінансового менеджменту.
2. Попри важливість категорії «фінансова стійкість», наразі відсутній єдиний підхід щодо її трактування, методики аналізу, ключових характеристик та набору показників, які її визначають. Крім цього, зазначені аспекти фінансової стійкості мають відмінності та спільні риси у вітчизняній й закордонній теорії і практиці.
3. Огляд теперішніх методик аналізу фінансової стійкості дозволяє згрупувати підходи до його проведення, які враховували такі критерії: категорійний апарат, вхідні та розрахункові показники, вітчизняну та закордонну практику, нормативно-правові акти, сучасність та ретроспективу тощо.
4. Результати проведених досліджень дали змогу нам синтезувати наступне трактування фінансової стійкості – це такий стан фінансових ресурсів, а також процесу їх утворення, розподілу та споживання, який забезпечує розвиток підприємства й приріст економічного потенціалу завдяки генеруванню грошових потоків при збереженні стабільного рівня прибутковості, плато- та кредитоспроможності у межах допустимого рівня ризику.
5. На фінансову стійкість підприємства впливає значна кількість як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, серед яких зазначимо вид економічної діяльності, розмір суб'єкта господарювання, система оподаткування, професійність менеджменту тощо.

Повторне вторгнення військ РФ 24 лютого 2022 р. створило вітчизняним підприємствам не лише серйозні фінансові проблеми, але призвело до їх фізичного знищення, захоплення або пошкодження. Крім цього, зважаючи на наслідки розпочатої повномасштабної війни, фінансове становище значної частини суб'єктів господарювання характеризується як нестійке або

взагалі кризове. Зазначені обставини значно посилили роль аналізу та прогнозування фінансової стійкості, а також вимагають удосконалення його методики та інструментарію.

Одним з напрямів удосконалення інструментарію управління фінансовою стійкістю підприємства є розробка системи економіко-математичних моделей, особливу роль у якій має відігравати, на наш погляд, основна фінансово-економічна імітаційна модель підприємства.

Запропоновану модель можна представити у такому вигляді:

$$Pч = (1 - Pn) * (Ц_1 * PЗn_1 + Ц_2 * PЗn_2 + Ц_3 * PЗn_3 + Ц_4 * PЗn_4 + Ц_5 * PЗn_5 \pm IO \pm \Phi O \pm UK \pm I) \rightarrow \max, \quad (1)$$

$$PЗn = PЗn_1 + PЗn_2 + PЗn_3 + PЗn_4 + PЗn_5, \quad (2)$$

$$Pnn = (Цo * PПо - \Phi i * Цi - \Phi П) * (1 - Pn), \quad (3)$$

$$\Phi i * Цi \rightarrow \min, \quad (4)$$

$$Pч = П_1 + П_2 + П_3, \quad (5)$$

де $Pч$ – чистий прибуток;

$ПП$ – податок на прибуток;

IO – різниця між іншими операційними доходами та витратами;

ΦO – різниця між фінансовими доходами та витратами;

UK – різниця між доходами та втратами від участі в капіталі;

$PЗn$ – загальний розмір портфелю замовлень;

$PЗn_1$ – портфель замовлень за рахунок коштів державного бюджету;

$PЗn_2$ – портфель замовлень за рахунок коштів місцевих бюджетів;

$PЗn_3$ – портфель замовлень, що реалізуються за контрактною (ринковою) вартістю;

$PЗn_4$ – портфель замовлень підприємств холдингу (об'єднань);

$PЗn_5$ – портфель інших замовлень;

$Ц_1, Ц_2, Ц_3, Ц_4, Ц_5$ – вектори цін по відповідних портфелях замовлень, що складаються із векторів цін на готову продукцію та векторів цін на ресурси;

$П_1$ – прибуток, спрямований на виплату доходів власникам та інші форми споживання прибутку;

$П_2$ – прибуток, спрямований на інвестиційний розвиток підприємства;

$П_3$ – прибуток спрямований на поповнення зареєстрованого та резервного капіталів, нерозподілений прибуток;

Pnn – прибуток від реалізації за вирахуванням податку на прибуток;

$Цo$ – ціна одиниці продукції певного виду;

$PПо$ – кількість реалізованої продукції;

Φi – загальний обсяг i -го фактору виробництва;

$Цi$ – ціна одиниці i -го фактора виробництва;

$\Phi П$ – фіксовані (постійні) платежі (витрати).

Аналіз портфеля наявних замовлень (або прогноз ринкової потреби у продукції підприємства) дозволяє збалансувати найважливіші показники, що впливають на фінансову стійкість: прибуток, ліквідність, ризик та інших. Отже, важливу роль відіграє моделювання фінансової стійкості підприємства з урахуванням стратегії його розвитку.

Для аналізу фінансової стратегії підприємства, прогнозований рівень портфеля замовлень може бути визначено таким чином:

$$PЗpr = PЗЗ * ЧРкп * ЧРінш * ЧРпер, \quad (6)$$

де $PЗpr$ – прогнозний портфель замовлень;

$PЗЗ$ – загальний портфель замовлень;

ЧРкп – частка ринка підприємства з конкурентними перевагами;

ЧРінш – інша частка ринка підприємства;

ЧРпер – частка ринка, яку планується відвоювати у конкурентів.

Оцінка портфеля замовлень повинна здійснюватися й за показником частки ринку, контрольованої підприємством. Залежно від поставлених завдань воно може реалізувати такі типи стратегії:

- ✓ збільшення частки ринку;
- ✓ заморожування частки ринку;
- ✓ скорочення частки ринку.

Комплексну оцінку фінансового стану та його прогнозування необхідно здійснювати з використанням низки моделей, найважливішими з яких є моделі функцій відгуку портфеля замовлень в залежності від зміни:

- ✓ цін на готову продукцію та матеріально-технічні ресурси;
- ✓ фонду оплати праці, а отже і ЄСВ;
- ✓ рівень податків та інших факторів.

Зазначені функції відгуку дозволяють перейти від ресурсно-технологічного до фінансово-економічного моделювання, при якому велике значення має облік усіх доходів та витрат підприємства. Модель аналізу портфеля замовлень (формула 6) може використовуватись або в режимі незмінних цін, або в режимі зміни вектора цін на основі здійснення двох основних стратегій ціноутворення: на порозі рентабельності за мінімальних цін, але з максимальним портфелем замовлень або за максимально високими цінами при скороченні портфеля замовлень.

Костянтин Чернявський,
магістрант спеціальності

«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: **Ірина Гуменюк,**

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія,
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З погляду національної безпеки, воєнний конфлікт становить серйозний виклик для країни, яка зобов'язана захищати свою територіальну цілісність від зовнішніх загроз. Безумовно, війна має значний вплив на національну економіку, спричиняючи міграцію населення, перенесення підприємств, руйнування інфраструктури, порушення економічної активності, різке підвищення цін на сировину та енергетичні ресурси, та проблеми у ланцюжках поставок, серед іншого. Наслідки вторгнення РФ вже вплинули на всі сфери життя та значно вплинули на бізнес-середовище, включаючи сферу аудиту.

Дослідження впливу воєнного стану на вітчизняну аудиторську діяльність стає важливим з урахуванням необхідності ідентифікації та вирішення виникаючих проблем для оптимізації бізнес-середовища, як сьогодні, так і в період після воєнного конфлікту. Дослідження змін у вітчизняній аудиторській діяльності під час воєнного стану вже проводяться

в ряді робіт [1–2], але з урахуванням їх важливості для подальшої відновлення України після війни, їх слід продовжувати та розширювати.

Умови воєнного конфлікту в Україні ставлять серйозні обмеження перед проведенням аудиту, особливо через фізичні загрози для працівників. За щастя, багато аудиторських компаній, використовуючи досвід, набутий під час пандемії, успішно перейшли на віддалену роботу. Застосування ІТ-технологій дозволило їм надавати клієнтам рекомендації щодо ефективного управління фінансовими ресурсами та зменшення ризиків фінансових збитків. Важливо відзначити, що функції аудиторів зазнали змін, оскільки невизначеність деяких підприємств стосовно продовження їх діяльності призвела до зменшення обсягів обов'язкового фінансового аудиту. Також зросла важливість послуг оптимізації та підготовки фінансової звітності для отримання державної допомоги та компенсації, зокрема грантів від міжнародних організацій [3].

Особливу увагу слід приділити відображенню втрачених або знижених матеріальних активів, руйнуванням будівель та споруд внаслідок воєнних дій у розділі Балансу підприємства. Аудитор також повинен перевірити наявність відповідних документів, що підтверджують втрату чи знищення матеріальних активів. Зокрема, це може бути сертифікат, який виданий Торгово-Промисловою Палатою України [2] у разі форс-мажорних обставин, до яких відносяться воєнні дії та воєнний стан.

В перші дні війни Аудиторська Палата України виступила зі зверненням до аудиторсько-бухгалтерської спільноти світу із закликом зупинити війну, отримавши підтримку від Польської палати обов'язкових аудиторів, Палати фінансових аудиторів Румунії, аудиторів Чехії, Болгарії, Словенії, Німеччини, інших країн Європи та світу, авторитетних міжнародних організацій та спілок, професійних бухгалтерів та аудиторів. Радою Аудиторської палати України опубліковано інформаційні повідомлення та листи «Щодо впливу військової агресії російської федерації на окремі аспекти діяльності суб'єктів аудиторської діяльності»; «Щодо впливу військової агресії російської федерації на фінансову звітність та аудиторські звіти»; «Розгляд аудитором безперервності діяльності під час аудиту фінансової звітності».

В результаті проведення аудиторської перевірки, аудитор акцентує увагу на наступних ключових аспектах:

- перевірі відповідності показників бухгалтерського обліку вимогам законодавства (включаючи зміни та нововведення у законодавстві та інших регуляторних документах);
- перевірі відповідності показників бухгалтерського обліку та річної фінансової звітності ухваленим принципам облікової політики;
- оцінці ефективності внутрішнього контролю (аудиту);
- перевірі достовірності відображення в обліку та фінансовій звітності інформації про активи, зобов'язання, власний капітал, доходи, витрати та фінансові результати клієнта [1].

Список використаних джерел:

1. Акімова Н. С., Наумова Т. А. Організація аудиторської діяльності в умовах воєнного та повоєнного стану. URL: <https://cutt.ly/o4dVnXI>

2. Обліково-фінансова наука і практика: пріоритети розвитку та місія у воєнний час: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (16 листопада 2022 р., м. Київ) / відп. за вип. Ю. С. Бездушна. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2022.
3. Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки: Закон України від 31.05.2022 № 2285-IX. URL: <https://cutt.ly/D4d0l7A>
4. Аудиторська Палата України. Інформаційний лист Ради Аудиторської Палати України щодо впливу військової агресії Російської Федерації на фінансову звітність та аудиторські звіти. 2022. URL: <https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2022/03/ІНФОРМАЦІЙНИЙ-ЛИСТ-АПУ.pdf>.

Тарас Яценко,
студент 1 курсу магістратури спеціальності
«Облік і оподаткування»
Науковий керівник: Інна Назаренко,
д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування,
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Дебіторська заборгованість – одна з основних компонент необоротних та оборотних активів бізнес-суб'єктів. На сьогодні у науковому суспільстві виникає певний «когнітивний дисонанс» щодо аргументування впливу дебіторської заборгованості на грошовий потік та фінансові результати діяльності підприємства. Враховуючи зазначене вище, вважаємо за доцільне зазначити, що наявність дебіторської заборгованості доцільно оцінювати з двох позицій, а саме: позитивної (наявність дебіторської заборгованості за товари, як складової оборотних активів, свідчить про те, що у господарюючого суб'єкта збільшуються обсяги продажу) та негативної (несвоєчасне отримання коштів підприємством, яке реалізувало товар, що здійснює негативний вплив на ліквідність та ділову активність бізнес-суб'єкта). Зазначене створює основу для аргументування, що на підприємстві має бути розроблена дієва, ефективна система управління дебіторською заборгованістю. Враховуючи, що головним інформаційним джерелом для прийняття управлінських рішень є дані бухгалтерського обліку, відповідно, організація облікового процесу, який базується на урахуванні вимог законодавчо-нормативних документів, є одним з пріоритетних завдань керівництва господарюючого суб'єкта. Отже, тематика дослідження є актуальною.

Основним нормативним документом, який регламентує питання організації бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності (в т.ч. обліку дебіторської заборгованості та її відображення у формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та формі 5 «Примітки до річної фінансової звітності») є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову

звітність в Україні», який, крім ідентифікованих вище питань, також визначає ключові напрями державного регулювання, способи організації бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

Важливу роль для бухгалтерського обліку відіграє НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», яке з методологічної позиції визначає особливості визнання, оцінки дебіторської заборгованості, способи розрахунку резерву сумнівних боргів, а також підходи щодо відображення інформації про даний вид заборгованості у Примітках до річної фінансової звітності (тобто, перелік дебіторів, суми довгострокової дебіторської заборгованості, склад і суму іншої дебіторської заборгованості, метод визначення резерву сумнівних боргів та ін.) [3]. Враховуючи, що дебіторська заборгованість може виникати у процесі розрахунків з різними дебіторами, у випадку, якщо господарюючий суб'єкт не використовує автоматизовану форму обліку, актуальними для врахування є Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку, які передбачають, що облікове узагальнення інформації за рахунками 36, 37, 64 в контексті розрахункових операцій має узагальнюватися в Журналі-ордері 3 та відомостях 3.1, 3.2, 3.4, 3.6.

Для правильності відображення господарських операцій, пов'язаних з розрахунковими операціями, у результаті яких утворюється дебіторська заборгованість, в процесі складання кореспонденцій рахунків з рахунками 36, 37, 64 доцільно використовувати Інструкцію про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій.

Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства узагальнюють інформацію щодо змісту внутрішнього нормативного документа – облікової політики, яка повинна бути розроблена та впроваджена на кожному підприємстві. Зазначений нормативний документ в частині досліджуваної тематики ідентифікує інформацію, пов'язану з методом обчислення резерву сумнівних боргів [2].

Дебіторська заборгованість є об'єктом інвентаризації, яка повинна проводитися з дотриманням вимог Положення про проведення інвентаризації активів та зобов'язань [4]. На рис. 1 узагальнено основні аспекти інвентаризації дебіторської заборгованості.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Інвентаризацію дебіторської заборгованості проводить інвентаризаційна комісія (робоча інвентаризаційна комісія)

Сутність інвентаризації дебіторської заборгованості полягає у звірці документів, записів у реєстрах обліку і перевірці обґрунтованості сум, відображених на відповідних рахунках

Підприємство має передати усім дебіторам виписки з аналітичних рахунків про суму їхньої заборгованості

Інвентаризаційна комісія (робоча інвентаризаційна комісія) повинна перевірити строк позовної давності

У процесі інвентаризації дебіторської заборгованості інвентаризаційна комісія (робоча інвентаризаційна комісія) повинна здійснити документальну перевірку правильності розрахунків з контрагентами, підзвітними особами та ін.

Результати інвентаризації оформляються актом інвентаризації (фіксується назва проінвентаризованих субрахунків; сума виявленої неузгодженої дебіторської заборгованості; сума безнадійних боргів та дебіторської заборгованості щодо якої минув термін позовної давності). До акту інвентаризації додається довідка щодо дебіторської заборгованості за якою минув термін позовної давності

Рис. 1. Основні аспекти інвентаризації дебіторської заборгованості

Для вірного узагальнення показників про дебіторську заборгованість у фінансовій звітності доцільно використовувати Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, згідно норм яких інформація про досліджуваний вид заборгованості має бути відображена у формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за рядками 1040 «Довгострокова дебіторська заборгованість», 1125 «Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги», 1130 «Дебіторська заборгованість за виданими авансами», 1135 «Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом», 1136 «Дебіторська заборгованість з податку на прибуток», 1140 «Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів», 1145 «Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків», 1155 «Інша поточна дебіторська заборгованість». Також інформація про дебіторську заборгованість акумулюється у розділі IX «Дебіторська заборгованість» форми 5 «Примітки до річної фінансової звітності» [1].

Підсумовуючи результати дослідження, зазначимо, що основні законодавчо-нормативні документи практично обґрунтовують всі ключові аспекти обліку дебіторської заборгованості. Проте, на нашу думку, доцільно було б вдосконалити зміст Методичних рекомендацій щодо облікової політики, а саме:

1) додати норми, які передбачали обов'язкове розкриття в обліковій політиці інформації щодо автоматизації облікового процесу;

2) обґрунтувати підхід щодо необхідності розкриття інформацію про дебіторську заборгованість у обліковій політиці в розрізі таких елементів: класифікація дебіторської заборгованості; перелік первинних документів, які потрібно застосовувати для організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості; особливості оцінки та умови визнання дебіторської заборгованості; ідентифікація критеріїв визнання дебіторської заборгованості сумнівною; особливості списання сумнівної дебіторської заборгованості [2].

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : наказ Міністерства фінансів України № 433 від 28.03.13 р. URL: <http://surl.li/nontt>.
2. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : наказ Міністерства фінансів України № 635 від 27.06.2013. URL: <http://surl.li/siic>.
3. НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» : наказ Міністерства фінансів України № 237 від 08.10.99. URL: <http://surl.li/qzgf>.
4. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014. URL: <http://surl.li/axagv>.

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Максим Галкін,

студент 4 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

*Науковий керівник: **Ірина Гуменюк,***

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та

оподаткуванням ім. С.Юрія,

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

РОЗВИТОК ПОДАТКОВОГО АУДИТУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Однією з найважливіших функцій держави та її інституційних структур є здійснення контролю, що є необхідною гарантією ефективності економічних реформ та ключовим інструментом протидії правопорушенням та корупції в економічній сфері. Під час реформування в умовах ринкових перетворень, аудиторська діяльність відіграє важливу роль у системі незалежного фінансового контролю, спрямованому на захист інтересів користувачів фінансової та економічної інформації. За даними аудиторської практики в Україні, значна частина аудиторської роботи на сучасному етапі припадає на послуги перевірки обліку та звітності в системі оподаткування.

В аудиторській практиці в Україні відзначається, що впровадження податкового аудиту на сучасному етапі відбувається несистемно, у контексті юридично-правової та теоретично-методологічної невизначеності та організаційної неузгодженості. Ця ситуація є підґрунтям для виявлення основних проблем, які виникають у контексті податкового аудиту, та формування завдань та алгоритму для їх вирішення в рамках даного дослідження.

Наявність терміну "податковий аудит" в професійній діяльності аудиторів підтверджується контентом багатьох аудиторських компаній в Україні, які публікують інформацію на своїх офіційних веб-сайтах та у соціальних мережах щодо надання аудиторських послуг у сфері оподаткування.

Важливість проведення аудиту податкових платежів є невід'ємною частиною системи управління підприємства, її визначає необхідність гармонізації теорії та практики обліку, вимог податкового законодавства та урахування перспектив розвитку ринкових відносин.

Процес реформування системи оподаткування в Україні передбачає внесення законодавчих змін і впровадження сучасних методів та форм податкового контролю. Серед ефективних та сучасних форм податкового контролю, спрямованих на виявлення порушень в сфері оподаткування, особливо висвітлюється податковий аудит, який реалізується державною фіскальною службою України. Зростання тіньового сектора економіки та спрощення процедур реєстрації суб'єктів підприємництва викликають потребу в сучасних методах контролю, оскільки це може призводити до зменшення надходжень до бюджету в частині податку на прибуток.

Податковий аудит ґрунтується на стратегії, орієнтованій на визначення ризиків. Відповідно до Порядку формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків від 02.06.2015 № 524 із змінами № 655 від 10.12.2021р. визначено порядок формування плану-графіка проведення планових документальних перевірок [2] для платників податків. Цей порядок включає критерії ризиків, які класифікуються за ступенями значущості, такими як високий, середній і незначний. Важливо зазначити, що вказаний наказ не обмежує доступ до цієї інформації, і кожен платник податків має можливість визначити власний рівень ризиковості.

З метою забезпечення відбору для проведення контролю найбільш ризикових суб'єктів господарювання, зафіксовано наказом Міністерства фінансів України від 04.08.2016 №723, який вносить зміни до Порядку формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків [2]. Ці зміни суттєво розширюють систему ризиків, що дозволяє більш широко охопити потенційно ризикові об'єкти під час аудиту

Слід відзначити, що в практичній діяльності контролюючих органів використовується термін "податковий аудит", який не має чіткого законодавчого визначення і в основному є процесуальним етапом контролю з боку відповідних органів. Цей термін дозволяє аудиторам при проведенні податкового аудиту прибутку самостійно обирати процедури, методи перевірки та форми підсумкових документів. Податковий аудит виступає як самостійний напрямок аудиторської діяльності в галузі оподаткування.

З набуттям чинності Податкового кодексу [3] як для податкових органів, так і для платників податків, зростає відповідальність, що підкреслює важливість податкового контролю. Цей контроль сприяє гармонізації відносин і підтримує основні завдання державного фінансового контролю, зокрема податкового аудиту. Основні цілі останнього полягають у встановленні партнерських відносин з платниками податків та розбудові різних форм зворотного зв'язку з ними.

Початок податкового аудиту включає перевірку відповідності даних про прибуток в звітності на початок звітного періоду інформації з цих форм на кінець звітного періоду. Якщо виявляються розбіжності в залишках, аудитор повинен здійснити ретельну перевірку та отримати пояснення щодо причин таких відхилень, зосереджуючись на первинних документах.

Податковий аудит оподаткування прибутку включає уважну перевірку відповідності складених податкових декларацій відповідно до чинного податкового законодавства.

Підсумовуючи вище викладене, можна відзначити, що розгляд комплексу питань теоретичного, методологічного та прикладного характеру стосовно становлення та розвитку податкового аудиту в умовах інституційного перетворення контрольної парадигми відкриває можливості для подальших досліджень у даному напрямку.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: Закон України від 05.10.2017 р. № 2164-VIII/ Верховна Рада України. URL: із змінами, внесеними згідно із Законами № 2435-IX від 19.07.2022).

2. Kononenko, L., Atamas, O., Nazarova, H., Selishcheva, E., & Kononenko, S. Optimization of small agricultural producer's taxation by creating innovative-integrated structures. *Scientific Horizons*, (2022). 25(6), 100–110. DOI: 10.48077/scihor.25(6).2022.100-110
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами та доповненнями) // URL: [http:// zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17). (дата звернення: 16.03.2018).

Галина Канова

*викладач економічних дисциплін
Відокремлений структурний підрозділ
Фаховий коледж інженерії, управління
та землевпорядкування НАУ, м.Київ*

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ВІД ВІТЧИЗНЯНИХ ІНІЦІАТИВ ДО ГЛОБАЛЬНИХ СТАНДАРТИВ

Анотація. Розглянуто важливі аспекти управлінського обліку для сталого розвитку, які стають драйверами для позитивних змін у бізнес-практиках та сприяють впровадженню високих стандартів екологічної та соціальної відповідальності.

Вступ. У сучасному світі, де питання сталого розвитку стають все більш актуальними та важливими, управлінський облік виявляється ключовим інструментом для досягнення цілей екологічної, економічної та соціальної стійкості. Від вітчизняних ініціатив до глобальних стандартів, управлінський облік визначає новий рівень відповідальності та впорядкування управління, враховуючи вплив підприємств на довкілля та суспільство.

Дослідження включатиме у себе огляд найновіших тенденцій та ініціатив у сфері управлінського обліку для сталого розвитку, взаємодію підприємств зі стейкхолдерами та узгодження дій із світовими стандартами, спрямованими на забезпечення ефективного управління, збалансованого розвитку та зниження негативного впливу на оточуюче середовище.

Виклад основного матеріалу.

Локальні ініціативи в управлінському обліку для сталого розвитку на українських підприємствах охоплюють широкий спектр заходів. Важливим напрямком є перехід до зелених технологій та енергоефективних рішень, що дозволяє підприємствам мінімізувати вплив на навколишнє середовище та раціонально використовувати ресурси. Проведення соціально-відповідальних ініціатив стає не менш важливим аспектом, враховуючи вдосконалення умов праці, впровадження соціальних програм та активну участь урядових органів та підприємств у підтримці місцевих громад.

Ці ініціативи сприяють не лише покращенню сталості бізнесу, а й позитивно впливають на взаємодію підприємств із своєю оточуючою суспільністю. Прозорі системи управлінського обліку включають відкриті звітності та дотримання етичних стандартів, що формує довіру як серед стейкхолдерів, так і в самій громаді. Цей комплексний підхід робить управлінський облік більш адаптивним до викликів сталого розвитку,

сприяє ефективній взаємодії підприємства з оточенням та сприяє створенню більш стійких та відповідальних бізнес-практик.

Глобальні стандарти управлінського обліку, зокрема міжнародні стандарти звітності GRI та ISO 14001, стали ключовими орієнтирами для підприємств, що прагнуть до сталого розвитку у міжнародному бізнес-середовищі.

Міжнародні стандарти звітності GRI надають компаніям систему для структурованої звітності про економічну, соціальну та екологічну діяльність. Ці стандарти визначають ключові показники, що дозволяють не лише систематизувати інформацію, а й порівнювати діяльність підприємств на міжнародному рівні, сприяючи прозорості та взаєморозумінню.

Сертифікація за стандартом ISO 14001 визначає вимоги до системи управління навколишнім середовищем, спрямованої на зменшення впливу діяльності підприємства на екосистему. Цей стандарт допомагає підприємствам втілювати екологічно ефективні рішення та відповідати високим стандартам у сфері сталості.

Глобальні стандарти управлінського обліку сприяють формуванню єдиної міжнародної системи, спрямованої на високі стандарти управління, відповідальності та сталого розвитку підприємств у сучасному світі.

Перспективи та проблеми переходу вітчизняного управлінського обліку до глобальних стандартів представляють суттєвий аспект розвитку сучасного бізнесу в Україні.

Щодо перспектив, перехід до глобальних стандартів дозволить українським компаніям вирівнювати свою діяльність з міжнародними нормами, підвищувати привабливість для іноземних інвесторів та залучати їхні кошти для розвитку. Уніфікація управлінського обліку сприятиме підвищенню ефективності, забезпеченню більшої прозорості та відповідальності перед стейкхолдерами.

Однак, існують і суттєві проблеми. Одна з них - це необхідність адаптації внутрішніх процесів підприємства до нових вимог, що може вимагати значних фінансових та трудових витрат. Крім того, потрібно забезпечити високий рівень компетентності персоналу та його навчання з питань застосування глобальних стандартів.

Ще однією проблемою є відсутність чіткого механізму переходу та відсутність адекватної інфраструктури для реалізації цього процесу. Також, можуть виникнути труднощі в адаптації глобальних стандартів до специфіки внутрішнього бізнес-середовища.

Загалом, незважаючи на труднощі, перехід до глобальних стандартів в управлінському обліку в Україні має потужний потенціал для поліпшення конкурентоспроможності підприємств та зміцнення їхньої позиції на міжнародному ринку.

З одного боку, перехід до глобальних стандартів управлінського обліку пропонує підприємствам перспективи вирівнювання з міжнародними нормами, забезпечення привабливості для іноземних інвесторів та підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку. Це сприяє ефективнішому управлінню, більшій прозорості та відповідальності перед стейкхолдерами.

З іншого боку, процес переходу несе в собі виклики, зокрема, адаптація внутрішніх процесів, фінансові та трудові витрати, а також необхідність

високого рівня компетентності персоналу. Важливою є також необхідність створення чіткого механізму та інфраструктури для ефективного впровадження глобальних стандартів.

У висновку можна відзначити, що незважаючи на труднощі, перехід до глобальних стандартів управлінського обліку в Україні визначається як потужний крок для підприємств, що прагнуть до міжнародної визнаності та сталого розвитку. Основним завданням є ретельне планування та систематична підготовка для максимізації позитивних впливів переходу та зменшення можливих негативних наслідків.

Список використаних джерел:

1. Биба В. В., Матюшина Ю. І. Система управлінського обліку: сутність, завдання та етапи впровадження. *Економіка та держава*. 2015. № 1. С. 60-62. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2015/16.pdf (дата звернення 12.01.2024)
2. Задорожний З.М. В., Аверкин Я. Ф. Управлінський облік: особливості та принципи. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. №1. С. 114-120. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/34474> (дата звернення 12.01.2024)
3. Шмигель О. Є. Управлінський облік та китерії його ефективності на підприємстві. *Інноваційна економіка*. 2020. №3-4. С. 182-187. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/580/645> (дата звернення 12.01.2024)
4. Яременко Л. М., Пономаренко Я. А. Сучасні тенденції впровадження управлінського обліку із застосуванням міжнародного досвіду. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 2 (88). С. 144-148. URL: <http://ven.ztu.edu.ua/article/view/175302> (дата звернення 12.01.2024)

Марія Оліфіровська,

магістр 1 курсу спеціальності

«Підприємництво та торгівля»

Науковий керівник: Олена Балашова,

канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів,

банківської справи та підприємництва

Донбаська державна машинобудівна академія

м. Краматорськ-Тернопіль, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ЗАРУБІЖНОГО МЕТОДІВ АНАЛІЗУ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Безкінечно мінливі умови ринкової економіки, лібералізація зовнішньоекономічних зв'язків, фактори невизначеності та ризику, що виникають, зумовлюють гостру необхідність у розробці вітчизняних методик аналізу фінансового стану діяльності суб'єктів підприємництва з урахуванням зарубіжного досвіду та макроекономічної ситуації, а основні

завдання повинні бути спрямовані на оперативне виявлення недоліків, розробку рекомендацій по їх усунення та прогнозування ефективної стратегії подальшого сталого розвитку суб'єкта підприємництва.

Під методом аналізу показників діяльності розуміється діалектичний спосіб вивчення фінансового стану та фінансових результатів у їхньому становленні та розвитку [1]. Застосування системи показників, виявлення та зміна взаємозв'язку між ними визначає характерні риси економічного методу. Ефективний процес аналізу фінансового стану забезпечується за рахунок застосування ряду спеціальних способів і прийомів, і навіть використання певного інструментарію.

Основні вітчизняні методи фінансового аналізу можна, можливо умовно підрозділити на дві групи: традиційні та математичні (кількісні). Традиційними методами аналізу фінансової звітності прийнято вважати: горизонтальний, вертикальний і трендовий аналіз; метод фінансових коефіцієнтів; порівняльний аналіз; факторний аналіз [1].

Серед зарубіжних наукових досліджень виділяють п'ять умовно окремих підходів (наукових шкіл) в області аналізу фінансової звітності, які є взаємодоповнювальними [2]:

- школа емпіричних прагматиків – присвячена аналізу кредитоспроможності компаній, у яких була спроба обґрунтування вибору системи відносних показників, мета яких – виявлення рівня платоспроможності;
- школа статичного фінансового аналізу – представники школи приділяли особливу увагу розробці критеріїв кредитоспроможності з застосуванням методів статистики для розрахунку галузевих нормативних коефіцієнтів;
- школа мультिवаріантних аналітиків – зробила основний наголос на розробці піраміди фінансових показників на основі імітаційних моделей, в якій основними елементами є приватні та узагальнюючі коефіцієнти і показники фінансово-господарської діяльності підприємства;
- школа аналітиків, зайнятих діагностикою банкрутства компаній, – головне завдання школи аналітиків полягає у виборі певних коефіцієнтів, що найбільш точно передбачають банкрутство;
- школа учасників фондового ринку – дослідження є найсучаснішими в галузі комплексного аналізу, ґрунтуються на цінності бухгалтерської звітності і полягають у можливості її використання для прогнозування рівня ефективності інвестування в ті чи інші цінні папери та ступеня пов'язаного з ним ризику.

Застосування зарубіжних моделей потребує обережності, оскільки вони не враховують специфіку бізнесу та економічну ситуацію в країні. У зв'язку з чим з'являється необхідність розробки універсальних міжнародних методик аналізу.

Таким чином, аналіз показників діяльності суб'єктів підприємництва виступає інструментом для розробки управлінських рішень, спрямованих на покращення його фінансового стану, способом побудови прогнозного балансу, а також використовується для оцінки професійної майстерності та ділових якостей керівництва та всіх співробітників-спеціалістів (рис. 1).

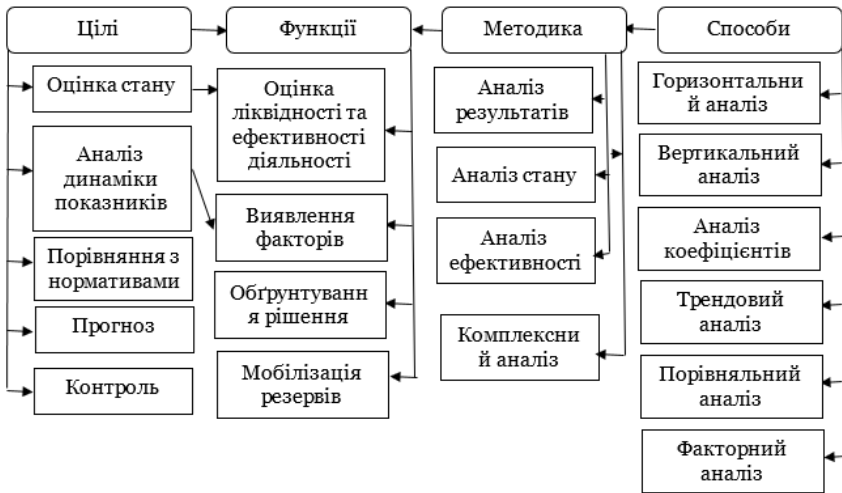

Рис. 1 – Узагальнююча характеристика процесу аналізу фінансових показників діяльності суб'єктів підприємництва [3]

Л. Марущак вважає, що для забезпечення можливості конкретизації стратегії до рівня окремих завдань, а також для забезпечення принципової реалізованості стратегії в реальних умовах функціонування суб'єкта підприємництва необхідним є максимально повний облік у довгостроковому плануванні конкретних внутрішніх і зовнішніх факторів [4]. Інформаційну значущість для аналізу фінансового стану як для зовнішніх, так і для внутрішніх користувачів має бухгалтерський баланс і звіт о фінансових результатах. Доскональне вивчення даних джерела інформації розкриває причини досягнутих результатів та недоліків у фінансово-господарській діяльності суб'єкта підприємництва, сприяє визначенню заходів спрямованих на вдосконалення цієї діяльності. На основі повного і всебічного аналізу визначаються ефективні управлінські рішення, створені задля стійкого розвитку об'єкта аналізу.

Баланс є зведенням моментних даних про майнове та фінансове становище суб'єкта підприємництва, тоді як звіт про фінансові результати – за звітний період. Цей звіт є найважливішим джерелом інформації для аналізу визначення величини чистого прибутку, що залишається у розпорядженні суб'єкта підприємництва, рентабельності його активів, реалізованих товарів чи послуг та інших показників.

Таким чином слід зазначити, що аналіз фінансових показників діяльності суб'єктів підприємництва сприяє своєчасному виявленню недоліків та розробці рекомендацій щодо їх усунення. Основним джерелом інформації під час проведення аналізу фінансових показників є бухгалтерська фінансова звітність суб'єкта підприємництва. Тільки досконалий аналіз та оцінка даних бухгалтерської фінансової звітності визначає слабкі та сильні сторони діяльності суб'єкта підприємництва, а результати такого аналізу дають можливість розробити грамотну політику

стійкого розвитку в умовах кризових явищ та нестабільності економічних взаємин.

Список використаних джерел:

1. Шевченко Б. О., Непокупна Т. А., Яковенко Л. І., Степаненко С. В. Відображення логіки економічного аналізу сутності господарських операцій у вимогах до обліку за міжнародними стандартами фінансової звітності. Інвестиції: практика та досвід. 2022. №3. С. 25-29.
2. Кучин А. Б. Зарубіжний досвід фінансового планування підприємств. The 4th International scientific and practical conference «Modern problems of science, education and society» (June 19-21, 2023) SPC «Sci-conf. com. Ua», Kyiv, Ukraine. 2023. С. 878-875 URL: <https://sci-conf.com.ua/category/archive/page/7/>
3. Мартинова О. В. Огляд методів розв'язування багатокритеріальних оптимізаційних задач для оцінки діяльності підприємства. Економічні студії. Львів. 2020. №4 (30). С. 83-87.
4. Марущак Л. Фінансова звітність як елемент системи управління підприємством [Електронний ресурс] / Л. Марущак, В. Бобик, А. Шумило, Р. Кіндратів // Соціально-економічні проблеми і держава. 2021. Вип. 2 (25). С. 128-135. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21mlisup.pdf>

Аркадій Павельчук,
магістрант 1-го курсу,
спеціальності «Публічне управління і адміністрування»
Науковий керівник: **Ольга Прокопова,**
к.пед.наук, доцент кафедри цифрових,
освітніх та соціо-економічних технологій
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський, Україна

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Формування великих підприємств та корпоративних структур (асоціацій, холдингів, промислово-фінансових груп) потребує повної реструктуризації їх систем управління. При цьому має змінитися не лише організаційна структура та розподіл управлінських функцій, а й сама концепція управління у межах єдиної системи.

Крім того, на сучасному етапі вимагає зміни технологія управлінських процесів: процедури збору, обробки, обліку та аналізу інформації, методи та способи прийняття рішень. При цьому необхідним є використання у системах управління нових технічних засобів та інформаційних технологій для підвищення ефективності управління.

Інтегрована система управління (ІСУ) - це комплексний механізм управління великим підприємством (корпоративною компанією), що займає важливе місце серед сучасних внутрішніх методів управління як у зарубіжній та і у вітчизняній практиці підприємств [2].

Інтегрована система управління – це інформаційна модель, підмножина бізнес-моделі, що включає всі інформаційні потоки на підприємстві, правила обробки та алгоритми маршрутизації всіх елементів інформаційного поля

Обов'язковими складовими ІСУ є [1]:

1. Організаційний блок – відповідна структура управління підприємством (кількість та ресурси управлінських служб, функції та регламент координації, підпорядкування та контролю діяльності) для забезпечення виробничої та фінансової діяльності.
2. Аналітичний блок (система формалізованої обробки облікових даних для цілей прийняття управлінських рішень).
3. Обліковий блок – система документообігу для інформаційного забезпечення управлінських рішень (включає управлінський та фінансовий облік на підприємстві).
4. Програмно-технічний блок – програмний продукт, що підтримує організаційний, аналітичний та обліковий блоки.

Збір та обробка облікових даних здійснюється засобами програмного забезпечення, що якісно підвищує швидкість та деталізацію облікової та планово-аналітичної роботи в компанії.

Програмне забезпечення виступає як базис інформаційних систем і включає підтримку напрямів бізнесу:

- ✓ управління фінансами;
- ✓ управління виробництвом та запасами;
- ✓ управління збутом продукції та обслуговування клієнтів.

При цьому інтегрована система управління компанією дозволяє вирішувати питання наскрізного (від рівня вищого керівництва до низових ланок управління) обліку товарно-матеріальних та фінансових потоків та вироблення єдиної господарської політики.

На даний час бюджет підприємства (компанії, фірми) представляє собою цілісну науково-обґрунтовану систему збору, аналізу та обробки інформації, що отримується з внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування, здійснення розрахунків основних та допоміжних показників стану підприємства та контролю за їх виконанням на основі економіко-математичних моделей та сучасних технологій всіх етапах його реалізації.

При цьому бюджетування означає прийняття управлінських рішень, пов'язаних з майбутніми прогнозованими подіями підприємства, на основі систематичної обробки даних із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

Тому інтегрована система управління підприємством (компанією) може бути заснована на наступних принципах:

1. Використання моделі оптимального бюджетування як аналітичного блоку ІСУ.
2. Побудова програмно-технічного блоку системи з урахуванням існуючих стандартних пакетів повної функціональності.
3. Впровадження системи управлінського та фінансового планування.

Модель оптимального бюджетування (планування) – стратегічний програмний продукт, що ґрунтується на обліково-аналітичних розробках [5]:

- планування, обліку та аналізу за видами діяльності передбачає зіставлення у планово-аналітичній та обліковій діяльності витрат та видів

діяльності підприємства та цим забезпечує можливість оцінки ефективності витрат;

- теорії вартості компанії, що забезпечують побудову інтегральних моделей господарської діяльності, де будь-яке управлінське рішення розглядається в контексті впливу на величину ринкової вартості підприємства, а також дають кількісну сумісність ефекту від здійснення планових заходів між: поточними операціями, інвестиційною діяльністю та залученням джерел фінансування.

У сучасних умовах якісне підвищення ефективності функціонування ІСУ підприємством (компанією) досягається за рахунок використання комплексних програмно-технічних рішень, що становлять програмно-технічний блок системи.

Впровадження в ІСУ програмно-технічного блоку дозволяє:

- ✓ провадити оперативну та достовірну оцінку стану підприємства (компанії);
- ✓ забезпечити централізоване управління фінансовими ресурсами;
- ✓ здійснювати наскрізний контроль матеріальними потоками;
- ✓ здійснювати контроль витрат на всіх стадіях виробничого циклу – від моменту надходження основної сировини та допоміжних матеріалів на склад до етапу випуску готової продукції.

Зазначені програмні пакети забезпечують централізований контроль та управління не лише на рівні управлінських показників, що необхідні менеджерам вищої та середньої ланки на рівні логістики виробничого процесу, а також дозволяють здійснювати бухгалтерський облік у різнопланових рахунках, у тому числі й для звітності, що формується за міжнародними стандартами.

На сучасному етапі відбуваються суттєві зміни в технологіях, ринках збуту та потребах клієнтів, з'являються нові зразки ведення бізнесу. Прагнучи вижити у конкурентному середовищі, підприємства (компанії) змушені прикладати все більше зусиль для управління змінами, і для того, щоб повністю відповідати новітнім потребам та вимогам їм необхідна зміна базових засад організації: перехід від орієнтації на функціональні складові до орієнтації на процеси.

У зарубіжному та вітчизняному менеджменті розвивається ціла низка нових концепцій, що орієнтовані на процеси та дозволяють ефективно керувати змінами, зокрема, – це бізнес-моделювання та реінжиніринг (перепроєктування) бізнес-процесів.

Реінжиніринг містить технології системного аналізу та переходу від принципів управління, побудованих на раціональній системі поділу праці, до процесного управління (управління проектом), орієнтованого на отримання кінцевого продукту у межах єдиного процесу.

Отже, із вищевикладеного можна визначити, що в сучасних умовах бюджетування відбувається:

1. Процес трансформації планів діяльності підприємства у фінансово-економічні показники.
2. Підвищення відповідальності керівників за витрати на досягнення поставлених цілей та отримані результати.
3. Технологія інформаційно-аналітичної підтримки системи управління для підвищення економічної обґрунтованості прийнятих керівниками рішень.

Стратегічне планування та контроль результатів стали неможливими без формування бюджету як основного інструменту управління, що забезпечує точну, повну та своєчасну інформацію для вищого керівництва організації (підприємства).

З його допомогою має здійснюватись розробка стратегії для ефективного розвитку підприємства в умовах конкуренції та нестабільності.

Список використаних джерел:

1. Воронін А.М. Інформаційні системи прийняття рішень: навчальний посібник / А.М. Воронін, Ю.К. Зіатдінов, А.С. Климова К. : НАУ-друк, 2009. 136 с.
2. Галузинський Г.П. Інформаційні системи у бізнесі. Практикум для індивідуальної роботи: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. Дисципліни. / Г.П. Галузинський, О.О. Денісова, Т.А. Писаревська; К. : КНЕУ, 2008. 524 с.
3. Грицунов О.В. Інформаційні системи та технології: навч. посіб. для студентів за напрямом підготовки «Транспортні технології» / О.В. Грицунов; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х.: ХНАМГ, 2010. 222 с.
4. Павлиш В. А. Основи інформаційних технологій і систем: Навчальний посібник. / В.А. Павлиш, Л.К. Гліненко, Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. 500 с.
5. Соколов В.Ю. Інформаційні системи і технології : Навч. посіб. / В.Ю. Соколов, К. : ДУІКТ, 2010. 138 с.

Артем Степаненко,
магістрант 1-го курсу,
спеціальності «Публічне управління і адміністрування»
*Науковий керівник: **Ольга Прокопова,***
к.пед.наук, доцент кафедри цифрових,
освітніх та соціо-економічних технологій
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський, Україна

СУТНІСТЬ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Ефективність управління у своєму загальному вигляді характеризується кінцевим результатом роботи організації, аналіз якої проводиться, яка відображається у соціальній та економічній ефективності від її функціонування в рамках ринкових та галузевих умов. При цьому цей показник визначається економічним та соціальним ефектом, що була досягнута за рахунок використання зусиль менеджера організації, у межах реалізації ним трудової діяльності в управлінні процесом функціонування організації.

Важливість процесу управління організації у межах ефективності її роботи визначається низкою факторів.

Першим - є необхідність пошуку та підготовки кваліфікованих кадрів, здатних забезпечити раціональний процес роботи організації. Другим є необхідність визначення відповідності трудового вкладу керівників, отримуваному ними високим рівнем заробітної плати.

Тобто можна говорити про те, що в рамках роботи організації важливу роль відіграє процес забезпечення ефективного трудового процесу як виробничого, так і адміністративного персоналу організації, при врахуванні того, що їх економічна та соціальна ефективність відображається не тільки в рамках отриманих фінансових досягнень, але і в рамках відповідності даного виду діяльності стандартам якості, передбаченим в організації.

Саме тому питання вивчення ефективності застосовуваної системи менеджменту організації актуальний у сучасних умовах, оскільки дозволяє проводити аналіз внутрішніх резервів, що сприяють підвищення ефективності організації за рахунок управління її трудовими та матеріальними ресурсами.

Ефективність управління — це оцінка результативності вкладу трудового процесу менеджерів та управлінської ланки організації в результати її роботи.

При цьому результати роботи повинні розглядатися не лише з погляду отриманого економічного ефекту, а й з погляду соціальних результатів, отриманих у процесі роботи організації. У рамках даного напрямку діяльності організації здійснюється аналіз не тільки отриманого прибутку, а й ступеня досягнення цілей і завдань, що стоять перед компанією, які вона реалізує в межах свого функціонування.

Варто відзначити факт того, що оцінка та аналіз ефективності управління проводяться з точки зору вчення результативності роботи управлінського персоналу як відносної величини. Для цього використовується низка інтегрованих показників, які покликані надати більш чітке та об'єктивне розуміння результативності та ефективності самого процесу управління.

На етапі розвитку організаційної та адміністративної роботи висококваліфікований персонал має велике значення. Оскільки від ефективності та доцільності їхніх дій залежить результат роботи всієї компанії та рівень кінцевого (досягнутого) результату.

У сучасній літературі поділяють кілька видів процесу реалізації оцінки ефективності управління організацією менеджерами та іншими адміністративними керівниками:

- ✓ економічна ефективність — оцінка відповідності витрачених трудових та матеріальних ресурсів та розміру одержаних показників;
- ✓ соціальна ефективність - вивчення рівня та ступеня задоволеності споживачів в організації отримання товарів чи послуг [1, с. 228].

Крім того, процес аналізу може будуватися на вивчення внутрішніх факторів (тобто на вивченні ступеня досягнення цілей і завдань, які організація ставить собі у межах свого функціонування) та зовнішніх факторів (тобто відповідність товарів, послуг та загального процесу функціонування компанії відповідно до очікувань споживачів).

За здійснення оцінки ефективності процесу управління організацією, незалежно від того, які саме дані будуть піддаватися аналізу та який вид процесу вивчення буде обраний, - несуть відповідальність саме співробітники організації за процес реалізації цього роду заходів, використовуючи загальну схему алгоритму, підлаштовуючи її під існуючі особливості організації та потреби. Дана схема складається із шести етапів.

1-й етап – визначення мети оцінки ефективності.

2-й етап – визначення критеріїв та їх чіткий опис.

3-й етап – збирання вихідних даних для здійснення аналізу.

4-й етап – розробка вимог до показників отриманих результатів.

5-й етап – розробка чи вибір методології здійснення розрахунків.

6-й етап – здійснення розрахунків і оцінювання результатів.

Загальні стандарти спрямовані на досягнення максимальних результатів, що може отримати організація від реалізації своєї трудової та виробничої діяльності. При цьому одним із принципів є раціональне витрачання ресурсів і матеріалів для досягнення поставлених цілей на максимальному рівні.

Конкретні показники можуть характеризуватись такими факторами (в залежності від процесу роботи організації та напрямів її розвитку):

- ✓ кількість робочої сили, яку витрачає організація у межах здійснення трудового процесу;
- ✓ принцип максимальної ресурсоекономії без зниження ефективності виробничого процесу якості продукції;
- ✓ принцип мінімального витрачання фінансових ресурсів, що є на балансі організації;
- ✓ якість та зношування основних засобів, які витрачає організація в рамках виробничого процесу;
- ✓ мінімізація витрат на виробничий процес з урахуванням принципу збереження якості продукції або послуг;
- ✓ забезпечення максимально допустимої якості, рентабельності та конкурентоспроможності результату виробничої діяльності;
- ✓ своєчасне оновлення основних фондів, в яких здійснюється виробничий процес і т. д.
- ✓ забезпечення виробничого та адміністративного процесу необхідною кількістю трудових ресурсів, що мають відповідний рівень кваліфікації [2, с. 101];
- ✓ облік екологічних особливостей роботи організації та дотримання принципу захисту навколишнього середовища.

Варто відзначити той факт, що, на сучасному етапі управлінської діяльності та розвитку практики аналізу процес вивчення ефективності управління, має велике значення. Це зумовлює активний процес появи нових, сучасних методів аналізу.

Список використаних джерел:

1. Ведунг Е. Оцінювання державної політики та програм пер. з англ. В. Шульга. К. : ВСЕУВИТО, 2003. 350 с
2. Оболенський О.Ю. Державна служба. Підручник.К.:КНЕУ:2006.472с.
3. Шапран О.Ю. Модель оцінювання результативності діяльності державного апарату: практичний аспект. Державне управління: теорія та практика.2006.№2,
4. Ярошук М.В. Основні підходи до оцінювання ефективності діяльності органів державної влади. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Unzap_2011_2_63.pdf

ФІНАНСОВІ ЧИННИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Володимир Антків

аспірант

Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки

м. Київ, Україна

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ ПРОЄКТІВ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Банківське кредитування проєктів відновлення економіки України в умовах воєнного стану є одним із ключових інструментів мобілізації ресурсів для підтримки національної економіки та її стійкості. У цей складний період, коли традиційні джерела фінансування обмежені через політичну та економічну невизначеність, банки відіграють вирішальну роль у забезпеченні доступу до капіталу для бізнесу, особливо для проєктів, що сприяють відновленню та розвитку економіки.

У відповідь на виклики, що постали перед країною, українські банки та фінансові інституції адаптували свої кредитні програми, щоб зробити їх більш доступними для підприємств, зокрема, знижуючи відсоткові ставки та спрощуючи вимоги до забезпечення. Також були введені спеціальні кредитні лінії для підтримки ключових галузей економіки, таких як агропромисловий комплекс, інфраструктурні проєкти, виробництво та експортні операції, що є важливими для забезпечення економічного відновлення.

Однак, банківське кредитування в умовах воєнного стану супроводжується певними ризиками та викликами. Висока непевність щодо майбутнього, ризик пошкодження або знищення майна в результаті бойових дій, а також складнощі з оцінкою кредитоспроможності позичальників ускладнюють процес кредитування. Це вимагає від банків знаходити баланс між необхідністю підтримки економіки та необхідністю забезпечення фінансової стабільності та мінімізації ризиків власних кредитних портфелів.

Для подолання цих викликів держава може відігравати ключову роль, запроваджуючи гарантії за кредитами, субсидії відсоткових ставок, а також інші форми підтримки як для банків, так і для позичальників. Це не тільки допоможе знизити ризики для фінансових інституцій, але й зробить кредитування більш доступним для проєктів, спрямованих на відновлення та розвиток економіки.

Додаткові державні ініціативи та програми, спрямовані на підтримку та стимулювання розвитку нефінансових корпорацій через банківське кредитування, мають велике значення для відновлення та модернізації економіки України, особливо в умовах воєнного стану. Програма «Доступні кредити 5-7-9» є важливим кроком у цьому напрямку, але, як зазначено, потребує адаптації та розширення для відповіді на зміни в економічному середовищі та зосередження уваги на переробних галузях.

Розвиток програм інвестиційного кредитування для підприємств кольорової металургії, зокрема на розробку родовищ корисних копалин таких як літій, кобальт та алюміній, має стратегічне значення. Це не лише

сприятиме розвитку гірничодобувної промисловості, але й створить передумови для розвитку високотехнологічного виробництва в Україні, зокрема, в секторах енергетики та оборонної промисловості.

Кредитні програми для підтримки виробництва продукції подвійного призначення, такої як пікапи, малогабаритні вантажівки та модульні споруди для укріплення оборонних позицій, мають велике значення для підвищення обороноздатності країни. Також це сприятиме розвитку машинобудування та будівельної індустрії.

Програми кредитування розвитку виробництва дронів та інших військових товарів відкривають нові можливості для інноваційного розвитку та зміцнення національної безпеки. Це дозволить Україні не тільки задовольнити внутрішні потреби в оборонній продукції, але й вийти на міжнародні ринки з конкурентоспроможною продукцією.

Кредитні програми для підтримки переробного сільського господарства, зокрема виробництва біогазу, органічного землеробства, молочної продукції та тваринництва, мають велике значення для підвищення ефективності агропромислового сектору. Це не тільки допоможе забезпечити продовольчу безпеку країни, але й сприятиме збереженню навколишнього середовища та сталому розвитку.

Запровадження та реалізація цих програм потребуватиме тісної співпраці між державою, банківським сектором та бізнесом. Державна підтримка через гарантії за кредитами, субсидії відсоткових ставок та інші стимули може зіграти вирішальну роль у мінімізації ризиків для фінансових інституцій та зробити кредитування більш доступним для стратегічно важливих проектів. Така комплексна підтримка сприятиме не тільки відновленню, але й довгостроковому розвитку економіки України.

Механізми розподілу кредитного ризику між банками та державою стають особливо важливими в умовах воєнного стану, коли невизначеність і ризики значно зростають. Створення державного гарантійного фонду може стати ефективним рішенням для заохочення банківського кредитування нефінансових корпорацій, зокрема у пріоритетних секторах економіки, таких як транспортна логістика, енергетика, машинобудування та інші.

Такий фонд може надавати гарантії за кредитами, що знижує ризики для банків і, відповідно, зменшує вартість кредитування для підприємств. Це не тільки стимулює банки до активнішого кредитування бізнес-проектів, які сприяють відновленню та розвитку економіки, але й забезпечує підприємства необхідними ресурсами для реалізації важливих інвестиційних проектів.

Для оптимальної реалізації такого механізму важливо чітко визначити критерії відбору проектів, які будуть підтримуватися через гарантійний фонд, а також розробити прозорі та ефективні процедури для оцінки та моніторингу ризиків. Окрім того, фонд має бути належним чином капіталізований, щоб відповідати потребам економіки в кредитних ресурсах.

Взаємодія держави з банківським сектором через створення гарантійного фонду може сприяти не тільки подоланню тимчасових викликів, пов'язаних з воєнним станом, але й закладенню основи для стійкого розвитку економіки в довгостроковій перспективі. Це дозволить Україні ефективніше використовувати внутрішні та зовнішні фінансові

ресурси для відновлення та модернізації критично важливих секторів економіки, підвищуючи її конкурентоспроможність на міжнародному рівні.

Таким чином, банківське кредитування в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу, який включає адаптацію кредитних програм до поточних потреб економіки, забезпечення доступності фінансування для ключових галузей, а також активну роль держави у мінімізації ризиків та підтримці стійкості фінансової системи. Відновлення економіки України в цей важкий період значною мірою залежить від ефективності такого підходу.

Василь Боркович,

аспірант 1 курсу спеціальність

«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

*Науковий керівник: **Володимир Цап,***

к.е.н., доцент кафедри фінанси, облік і оподаткування,

Таврійський державний агротехнологічний

університет імені Дмитра Моторного,

м. Запоріжжя, Україна

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Аграрний сектор економіки України є і буде залишатися в умовах забезпечення світової продовольчої безпеки пріоритетною галуззю. Проте основні вектори державної фінансової політики щодо розвитку і підтримки виробників сільськогосподарської продукції постійно змінювалися і у довоєнний період. Були недостатньо послідовними, дуже часто їм була притаманна не прозорість в системі розподілу державних фінансових ресурсів та невизначеність щодо ключових стимулів розвитку галуззі. В умовах воєнного стану ці проблеми стали набагато гострішими: додалися понесені питання щодо компенсації понесених збитків у зв'язку з втратою майна та різкого зниження ефективності виробництва, в наслідок втрати ринків збуту, що призвело до різкого падіння цін на сільськогосподарську продукцію.

Фінансове забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств є цілісним процесом, основною функцією якого є формування, нагромадження та використання фінансових ресурсів. Професорка О. Яцук у своїх наукових працях неодноразово виокремлювала основні форми фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств: самофінансування, бюджетне фінансування, кредитування й страхування, державно-приватне партнерство, регулюючу й стимулюючу податкову політику на засадах узгодженості із загально - державним управлінням щодо розвитку аграрного ринку, міжнародне фінансування [3]. В умовах воєнного стану особливу увагу варто приділити науковим напрацюванням щодо розвитку та практичної реалізації форм фінансового забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України і перспектив їх практичного застосування у період відновлення економіки. Досліджувана проблема

активно обговорюється в наукових та урядових колах, однак практичні виклики не можна вважати достатньо висвітленими, тому потребують подальшого дослідження.

Через тривалі бойові дії внаслідок військової агресії зі сторони російської федерації, актуальним є питання обрахунку завданої шкоди бізнесу та державному сектору. Постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 326, міністерствам було доручено розробити і затвердити у шестимісячний строк методику визначення шкоди та збитків, завданих внаслідок збройної агресії [1].

Наказом Міністерства економіки України та Фонду державного майна України від 18 жовтня 2022 р. № 3904/1223 була затверджена «Методика визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією російської федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності» [2]. Ця методика застосовується під час оцінки реальних збитків, завданих підприємствам від збройної агресії, оцінки упущеної вигоди від неможливості провадження господарської діяльності, а також оцінки потреб у відновленні майна суб'єктів господарювання. В частині визначення реальних збитків усі активи підприємства розглядаються як єдиний майновий комплекс. Оцінка передбачає визначення актуалізованих на дату проведення витрат, необхідних для відновлення такого майна. Відповідно п. 5 Загальних засад оцінки збитків, завданих майну та майновим правам внаслідок збройної агресії Російської Федерації – Додаток до Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. № 326 [1], оцінка збитків, завданих постраждалим, здійснюється шляхом проведення: аналітичної оцінки збитків; стандартизованої оцінки збитків; незалежної оцінки збитків. Основою для відшкодування є належна фіксація та оцінка, що передбачає самостійну фіксацію та складання актів (фото- і відеофіксація, пояснення свідків + повідомлення «ДІА»); комісійні обстеження (ОМС чи ВА НП); технічне обстеження (сертифіковані фахівці). Оцінка збитків також може бути результатом проведення судової експертизи. На жаль виконати такі дії на окупованих територіях майже не можливо, а проведення незалежної і судової експертизи вимагає значних фінансових витрат для виробників сільськогосподарської продукції, які і так залишились без майна підприємств та очікуваних прибутків [4, 5].

Серед можливих шляхів потенційного відшкодування збитків виділимо: компенсацію збитків Міжнародною комісією з розгляду претензій фізичних, юридичних осіб та держав щодо збитків, завданих війною; компенсацію збитків спеціально створеною комісією на національному рівні; стягнення збитків в судовому порядку в національному суді; стягнення збитків за рішенням іноземного суду; звернення до Європейського суду з прав людини; звернення до міжнародного інвестиційного арбітражу.

Особливо популярною і доступною для виробників сільськогосподарської продукції була програма з банківського кредитування «Доступні кредити 5-7-9%», в залежності від річного виторгу

та створення нових робочих місць можливо було отримати кошти під 5-7-9% річних, що дало можливість отримати кошти на інвестування в основні засоби та залучити додаткові оборотні кошти у виробництво [6, 7]. Програма діє і сьогодні проте кредитну ставку було збільшено в сучасних умовах в більшості випадків до 13%. Також необхідно зауважити, що виробники сільськогосподарської продукції, підприємства яких залишились на окупованих територіях, у більшості випадків не змогли розрахуватися у повному обсязі за своїми зобов'язаннями.

Актуальною є міжнародна фінансова допомога. Відповідно до чинного законодавства України, міжнародна технічна допомога – це фінансові та інші ресурси та послуги, що відповідно до міжнародних договорів України надаються донорами на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України [8].

Отримати донорську підтримку можна за допомогою різноманітних грантових програм, які оприлюднюються на сайтах відповідних посольств або донорських організацій. Проте проблемою іноді є необізнаність виробників сільськогосподарської продукції з підготовка проектною заявкою відповідно до вимог донора.

Найбільш дієва і працююча програма на сьогодні це USAID з аграрного і сільського розвитку (АГРО). Фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та реалізується компанією «Кімонікс Інтернешнл». Метою програми АГРО є прискорення економічного розвитку сільських громад в Україні, які потребують найбільшої підтримки шляхом покращення управління в аграрному секторі, що сприятиме розвитку більш продуктивних, сучасних та прибуткових мікро-, малих та середніх сільськогосподарських підприємств (ММСП), які успішно інтегруються в конкурентоспроможні українські та міжнародні ринки [9].

У 2023-2024 році проект АГРО також пропонує вітчизняним сільськогосподарським підприємствам подавати заявки для одержання Гранту на модернізацію меліоративної інфраструктури для відновлення або модернізацію наявної меліоративної інфраструктури на території обслуговування організації водокористувачів. При цьому проектна документація має містити розділ оцінки впливу на навколишнє природне середовище (ОВНС). Також Програма USAID АГРО надасть можливість використати в аграрному секторі економіки до 270 млн грн співфінансування на розвиток потужностей з доробки, сушіння та зберігання зерна. Переможці можуть отримати співфінансування на понад 18 млн грн для одного проекту з модернізації меліоративних систем організації водокористувачів та 18-36 млн грн для вітчизняних підприємств, які надають послуги з сушіння, зберігання та доробки зернових та технічних культур [9].

Власні джерела є найбільш поширеними джерелами фінансування в умовах які склались на сьогодні в галузі. Вони і є основою фінансової стійкості підприємства, проте відчувається критична їх нестача в сезонні періоди. Вирішення цього питання потребує пошуку нових ринків збуту з метою збільшення ціни реалізації сільськогосподарської продукції.

Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств передбачає використання всіх можливих джерел формування фінансових ресурсів. Для забезпечення безперервної діяльності сільськогосподарського

підприємства необхідним є забезпечення декількох альтернативних джерел фінансування, які не виключають одне одного та можуть бути використані одночасно. Саме тому поліпшення фінансового забезпечення розвитку діяльності сільськогосподарських підприємств викликає необхідність організації постійного та якісного моніторингу джерел формування фінансових ресурсів, що визначає перспективи подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії російської федерації: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р., № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-п#>
2. Про затвердження Методики визначення шкоди та обсягу збитків, завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією російської федерації, а також упущеної вигоди від неможливості чи перешкод у провадженні господарської діяльності: Наказ Міністерства економіки, Фонду державного майна України від 18.10.2022 р. № 3904/1223. URL: : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1522-22#>
3. Яцух О. О. Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств: монографія. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. 467 с
4. Яцух О. О. Сутність та зміст фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2018, № 1. С. 133–145. URL: <http://efm.vsau.org/storage/articles/February2020/ZINOP3JFe2hEzagt3Vqm.pdf>
5. Цап В. Д. Потенційна загроза забруднення земельної ділянки вибухонебезпечними предметами. Журнал «АГРОПРО» № 05/2023 (9). С. 30–32.
6. Цап В. Д. Доступні кредити 5-7-9: обмін досвідом, рекомендації, облік. Журнал «АГРОПРО» №12/2023 (24). С. 25 – 28.
7. Яцух О. О. Ключові вектори сучасної державної фінансової політики сталого розвитку аграрного сектора економіки. Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки) Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2021, № 2(44), с. 222–232 URL: <https://privatbank.ua/handbook/derzhavni-kredyty-dlia-fermeriv>
8. Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги. Постанова КМУ від 15.02.2002 № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF#Text>.
9. Програми міжнародної технічної допомоги «Програма USAID з аграрного і сільського розвитку(АГРО)». Громадський простір. URL: <https://www.prostir.ua/author/usaids-ards/>

Володимир Боркович,

аспірант 1 курсу спеціальність

«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

*Науковий керівник: **Володимир Цап,***

к.е.н., доцент кафедри фінанси, облік і оподаткування,

Таврійський державний агротехнологічний

університет імені Дмитра Моторного,

м. Запоріжжя, Україна

ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА ДІЇ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ, ЯК ПРОГРЕСИВНИХ РОЗРАХУНКОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Фінансовий механізм функціонування криптовалюти є не достатньо дослідженим і врегульованим цивільним законодавством України. Він формувався протягом останніх 8-10 років, є фрагментарними і непослідовними, а нормативно-правове забезпечення лише знаходиться в процесі формування, причому кілька спроб законодавчого врегулювання виявилися невдалими саме через недостатню наукову розробку базових аспектів проблеми – спірність пропонуваного визначення понять іно-категоріального апарату, дискусійність визначення правової природи криптовалюти, її місця в фінансовій системі країни. Саме цим обумовлено актуальність теми для наукового дослідження.

В умовах функціонування криптовалюти як глобального явища автономне правове врегулювання статусу та правил обігу криптовалюти в Україні, без урахування міжнародного досвіду, особливо правових позицій ключових торгових партнерів України (країн ЄС, США, Китаю, Туреччини, країн СНД тощо), здатне призвести до виникнення гострих правових колізій при здійсненні транскордонних операцій з криптовалютою, що потенційно загрожує завданням збитків громадянам та юридичним особам України. Відтак, є потрібним детальне вивчення та узагальнення практики фінансового механізму використання криптовалюти іноземних країн, а також прогнозування основних тенденцій їх розвитку на найближчу перспективу для максимальної адаптації законодавства України до потреб міжнародної торгівлі.

Дослідження теоретичних аспектів та практики здійснення операцій з криптовалютою – розпочалось із 2008 року. Актуальні розвідки з питань функціонування та розвитку криптовалют належать багатьом бізнес-аналітикам та практикам. Серед науковців вартими уваги є дослідження Плити А.І. [4], яка намагається проаналізувати легальний аспект впровадження цієї валюти та можливість її державного регулювання. Дзуліт З.П., Передало Х.С. та ін. [5] також розглядали питання легалізації криптовалюти в окремих країнах, зокрема, в Україні, а також намагалися визначити основні вимоги використання криптовалюти при її легалізації. Гусева І.І., Петрова Т.О. [6] в своїх дослідженнях розглядають джерела виникнення, перспективи розвитку та сучасну ситуацію, в якій функціонують криптовалюти на світових та українському ринках. Вивченню віртуальних інновацій криптовалюти як валюти майбутнього присвячено наукові праці Г. Карчева, С. Нікітчук [2]. Систему ризиків при вкладенні

коштів у біткоїні досліджено у працях В. Косарева [3]. Доцільність вкладання ресурсів у криптовалюту вивчали Кріс Скінер [10], Брет Кінг та інші фахівці. Проте в Україні на сьогодні немає в достатній мірі сформованої наукової думки стосовно економічної сутності криптовалюти, її легалізації та нормативно-правової підтримки. Не розроблено наукового прогнозу щодо перспектив розвитку даного віртуального фінансового інструменту. Не дослідженим також є питання впливу закодкованої валюти на фінансову стабільність юридичних й фізичних осіб та держави в цілому.

В Україні був розроблений, проте не набрав чинності ЗУ «Про віртуальні активи», який регулює правовідносини, що виникають у зв'язку з оборотом віртуальних активів в Україні, визначає права та обов'язки учасників ринку віртуальних активів, засади державної політики у сфері обороту віртуальних активів [1]. В якому зазначено, що віртуальні активи не є засобами платежу на території України та не можуть бути предметом обміну на майно (товари), роботи (послуги). Термін «крипто валюта» в цьому документі не використовується. Не використовується цей термін і в діючому ЗУ «Про фінансові послуги та фінансові компанії», у якому встановлені загальні засади функціонування ринку фінансових послуг [7]. У 2022 році парламентарі ухвалили законопроект №3637 «Про віртуальні активи», який міг набути чинності лише після змін до Податкового кодексу. Однак президент ветовав його, внісши низку правок. На сьогоднішній день у ВРУ зареєстровано Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні №10225 від 07.11.2023 р. [8] Необхідно звернути увагу що у ЗУ «Про запобігання корупції» зазначено «нематеріальні активи, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, у тому числі об'єкти права інтелектуальної власності, що можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті, криптовалюти. До відомостей щодо нематеріальних активів включаються дані про вид та характеристики таких активів, вартість активів на момент виникнення права власності, а також про дату виникнення права на них» [9]. Також необхідно звернути увагу що на офіційному сайті Міністерства фінансів України зазначається курс криптовалюти до долару США <https://minfin.com.ua/currency/crypto/>.

Відсутність єдиної думки щодо подальшої стратегії розвитку криптовалюти в світі та в Україні, її легалізації та законності використання формують необхідність подальших досліджень в цьому напрямі. Саме тому на думку автора вкрай необхідними є науково-практичних дослідження світового досвіду регулювання криптовалюти і перспективи його впровадження в Україні для подальшого використання. Зокрема необхідно уточнити категоріальний апарат та економічну сутність визначення фінансовий механізм функціонування криптовалюти; розглянути інструменти нормативного врегулювання правового статусу та обігу криптовалюти в Україні з метою регулювання даного ринку; сформувані методичні підходи з використання теоретичних засад та аналізу інструментів моделювання й прогнозування динаміки інноваційних фінансових інструментів на додатках крипто валюти; визначити роль та місце криптовалюти на сучасному рівні розвитку світової економіки; дати оцінку діючому фінансовому механізму функціонування криптовалюти, як прогресивних розрахункових інструментів фінансового ринку; здійснити

переосмислення нормативно-правових засад регулювання статусу криптовалют в Україні та запропонувати власний підхід до цієї проблеми, включно з пропозиціями по зміні національної нормативно-правової бази; імплементація досвіду провідних країн світу щодо вдосконалення фінансового механізму застосування і використання крипто валюти як прогресивних розрахункових інструментів фінансового ринку; провести теоретичне та експериментальне дослідження щодо побудови моделей з прогнозування та ефективності їх застосування для підтримки прийняття рішень на крипто ринку; розробити таксономію криптовалют на основі їх технологічних та криптографічних властивостей.

Список використаних джерел:

1. Про віртуальні активи. Закон України від 17.02.2022 №2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
2. Литвиненко К.О. Вплив крипто валют на світову фінансову систему. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2017. Вип.27(1). С.41-44. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/27-1-2017/11.pdf>
3. Белінська Я. В. Феномен крипто валюти: сутність, механізм виникнення, проблеми використання. Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2018. Вип. 2. С. 11-20 <https://core.ac.uk/download/pdf/268452977.pdf>
4. Даценко Н. В. Системи моделей оцінювання та прогнозування інноваційних фінансових інструментів (на прикладі крипто валют). Інституційний репозитарій Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к.е.н. 2019. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/35922>
5. Логойда В. М. Криптовалюти як об'єкт цивільних прав: порівняльно-правовий аналіз. Електронний депозитарій ДВНЗ «УжНУ». 2022. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/45948>
6. Кравець Д.Д. Теоретичні та практичні аспекти ролі крипто валюти як елементу фінансових активів. Збірник наукових праць Науковий вісник №1-2 (290-291). Одеського національного економічного університету 2022 С. 60-69. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2022/290-291/pdf/60-69.pdf>
7. Про фінансові послуги та фінансові компанії. Закон України від 14.12.2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>
8. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо врегулювання обороту віртуальних активів в Україні Проект Закону від 07.11.2023 р. №10225 URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43123>
9. Про запобігання корупції. Закон України від 14.10.2014 р № 1700-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
10. Меррінова С.В., Половенко Л.П. Роль крипто валюти у цифровій економіці. Науковий вісник ХДУ Серія Економічні науки. № 42 (2021) С. 80-87 URL: <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/725>

**Олександр Вольський,
Ярослав Гриценко,**

студенти 4 курсу спеціальності

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: Ангелія Вольська,

к.е.н., доцент кафедри публічного управління,

менеджменту та інклюзивної освіти,

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

СВІТОВА ЕКОНОМІКА: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Світову економіку можна визначити як економічну систему, що само відтворюється на рівні продуктивних сил, виробничих відносин і визначених аспектів надбудовних відносин у тій мірі, у якій вхідні в нього національні господарства мають визначену сумісність на кожному із трьох названих рівнів. У цьому визначенні знаходять висвітлення основні складові частини господарства, включаючи матеріальну базу, реалізацію різних форм власності і визначений порядок функціонування відтворювальних процесів [1].

Світова економіка переживає період крайньої невизначеності, при цьому сукупний вплив негативних турбулентностей останніх років, передусім пандемії COVID-19, вторгнення Росії в Україну та триваюча війна, проявляється непередбачуваним чином і викликає серйозні зміни в цінах на товари та енергоносії, а також порушенням торгівлі, спровокувавши початок переорієнтації та змін в багатьох країнах.

У минулому році під впливом накопиченого попиту, тривалих перебоїв у постачанні та стрибків цін на сировинні товари інфляція в багатьох країнах досягла максимальних рівнів за кілька десятиліть, що призвело до активного посилення політики центральними банками, з метою повернення її до цільових показників та збереження фіксованих інфляційних очікувань. Хоча центральні банки повідомляли про свої плани посилення політики, швидкий ріст процентних ставок та очікуване сповільнення економічної активності, спрямоване на зниження інфляції, разом з прогалинами в нагляді-регулюванні та матеріалізацією специфічних для банків ризиків, сприяли виникненню напруженості в деяких частинах фінансової системи, викликаючи занепокоєння щодо фінансової стабільності. У цілому міцні позиції банків відносно ліквідності та капіталу вказують на те, що вони зможуть впоратися з наслідками посилення грошово-кредитної політики та адаптуватися. Зауважимо, що деякі фінансові установи виявились або непередбачуваними, або неспроможними пристосуватися до швидких темпів зростання ставок. Неочікувані банкрутства двох спеціалізованих регіональних банків у США в середині березня 2023 року та втрата довіри до Credit Suisse, глобально значущого банку, похитнули фінансові ринки, при цьому вкладники та інвестори банків провели переоцінку безпеки своїх активів і відмовилися від співпраці з установами та інвестиціями, які розглядалися як ненадійні.

Зміни в грошово-кредитній політиці, особливо в провідних країнах з розвинутою економікою, призвели до різкого зростання вартості запозичень, що викликає занепокоєння щодо стійкості боргової ситуації в

деяких країнах. Фінансові умови стали більш вимогливими, що, ймовірно, призведе до зменшення кредитування та активності.

Рівні як загальної, так і базової інфляції в середньому залишаються приблизно вдвічі вищими, ніж рівні до 2021 року і набагато перевищують цільовий показник майже у всіх країнах. Наприклад, загальний рівень інфляції становить майже 7 відсотків (порівняно з тим самим періодом минулого року) в єврозоні, – при цьому в деяких країнах-членах спостерігаються рівні близько 15 відсотків, – і понад 10 відсотків у Сполученому Королівстві, що створює навантаження на бюджети домогосподарств. Наслідки попередніх цінових шоків та обмежених ринків праці також призводять до більш стійкого цінового тиску і інфляції. Напруженість на ринку праці частково пов'язана з повільним відновленням пропозиції робочої сили після пандемії, зокрема, зменшенням кількості економічно активних працівників старшого віку.

Отже, потрясіння від вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року продовжує відчуватися по всьому світу. Економічна активність в Європі у 2022 році виявилася більш стійкою, ніж очікувалося, враховуючи значні негативні наслідки війни та пов'язані з нею економічні санкції для умов торгівлі. Були розгорнуті значущі заходи бюджетної підтримки домогосподарств та компаній, щоб допомогти їм пережити енергетичну кризу – у випадку Європейського союзу це становило приблизно 1,3 відсотка від ВВП. Різкий ріст цін стимулював переорієнтацію газових потоків з помітним збільшенням поставок неросійського трубопровідного та зрідженого природного газу в Європу, а також зменшенням попиту в умовах м'якої зими та внесенням корективів галузями промисловості для заміщення газу та зміни виробничих процесів там, де це можливо. Ціни на нафту та газ також почали знижуватися. В сукупності ці заходи пом'якшили негативні наслідки енергетичної кризи в Європі, забезпечивши вищий, ніж очікувалося, рівень споживання та інвестицій.

Перспективи: як зазначає Світовий банк, країни з розвинутою економікою зазнають уповільнення своїх економік до 0,5 % у 2023 р., що з огляду на глибину спаду протягом останніх двох десятиліть, може бути ознакою світової рецесії. Але зазначені країни демонструватимуть деяке прискорення економічного зростання до 1,6 % у 2024 р.

Економіка США залишається лідером серед економік розвинених країн і провідним драйвером світової економіки. Тому особлива увага прикута до розвитку економічної ситуації у США, де Світовий банк зменшив попередній прогноз щодо зростання ВВП в 2023 р. на 1,9 п. п. до 0,5 %, а в 2024 р. передбачив відновлення зростання до 1,6 %, що по суті віддзеркалює загальну ситуацію серед економічно розвинених країн [2].

Світовий банк передбачає, що у США в поточному році задля стримування інфляційного тиску посилюватиметься макроекономічна політика [3].

Отже, у період невизначеності щодо поточних і майбутніх економічних умов необхідно балансувати та зберігати гнучкість між відновленням стабільної цінової політики, уникаючи рецесії і забезпечуючи фінансову стійкість.

Список використаних джерел:

1. Поняття світової економіки. URL.: <https://buklib.net/books/22263/>.

2. Global Economic Prospects. A World Bank Group Flagship Report. January 2023. The World Bank Open Knowledge Repository (OKR). URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/38030/GEP-Ja...>
3. Перспективи світової економіки в 2023-2024 роках <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/perspektyvy-svitovoyi-ekonomiky-v-2023-2024-rokakh>

Андрій Газилішин,
*аспірант кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, Україна*
Дмитро Викерик,
*аспірант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, Україна*

ПОЛІТИЧНІ ФІНАНСИ З ПОЗИЦІЙ ВИБОРЦІВ: АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

Передусім зазначимо, що у 2023 році Національне агентство з питань запобігання корупції відновило державний контроль за фінансово-господарською діяльністю політичних партій в Україні, який у 2020 році був призупинений через запровадження жорстких карантинних заходів, пов'язаних з епідемією COVID-19, та не продовжений у 2022 році через введення воєнного стану, спричинене повномасштабною військовою агресією з боку рф. Причому за останні чотири роки (фактично за повної відсутності обов'язкового звітування політичними партіями щодо їх фінансово-господарської діяльності), ці інституції «отримали з державного бюджету близько 3 млрд гривень» [1].

То ж беручи до уваги тезу, що будь-яка «фінансова діяльність, управління фінансовими ресурсами розглядаються через призму оптимізації, раціонального маневрування грошовими потоками» [2, с. 37], вважаємо за необхідне дослідити сучасні тренди, що демонструють ставлення українських виборців до діяльності політичних партій в Україні.

Принагідно акцентуємо, що під терміном «політичні фінанси» ми розуміємо сукупність відносин, у які вступають політичні партії, з одного боку, та держава і представники громадянського суспільства, з іншого боку, з приводу державного і недержавного фінансування політичних партій, звітування партій та розпорядників виборчих фондів перед суспільством і фінансування виборчих кампаній (так званої «передвиборної агітації»).

Дослідження, проведене Фондом «Демократичні ініціативи» імені Лька Кучеріва у червні 2021 року, доводять, що українці здебільшого не довіряють політичним партіям, позаяк цим інституціям «найбільше не вистачає уміння та бажання захищати інтереси простих людей (43%) та уміння вирішувати конкретні проблеми, що турбують простих громадян (34%). Також партіям не вистачає незалежності від олігархів (30%) та прозорості і підзвітності перед суспільством (24,5%). Лише 8% респондентів вважають, що партіям не вистачає достатнього фінансування на свою діяльність» [3]. Відтак лише кожен п'ятий українець готовий долучитися до тієї чи іншої політичної партії та фінансувати її діяльність як виборець.

При цьому лівова частка виборців (понад 40%) переконані, що «політичну рекламу потрібно заборонити повністю. 27% респондентів вважають, що варто дозволити її лише під час виборів. Ще 12,5% вважають, що політичну рекламу можна дозволити тільки в період між виборами. Лише 14% вважають, що вона має бути дозволена у цілому» [3].

Стосовно напрямів використання політичними партіями коштів державного фінансування зазначимо, що пріоритетами такого фінансування виборці вважають «витрати на просвітницьку та громадську діяльність, на навчання і підвищення кваліфікації членів партії. Натомість респонденти категорично не підтримують витрати державного фінансування на придбання нерухомого майна, а також витрати на політичну рекламу. Також респонденти скоріше не підтримують витрати на організаційні питання, на виборчу кампанію, а також на винагороду членами виборчих комісій» [3] (рис. 1).

Варто зазначити, що для респондентів важливою є «інформація про джерела фінансування і витрати політичних партій у формуванні власного ставлення до тієї чи іншої політичної партії. Про важливість цього фактору заявили 57% опитаних. При цьому, лише 13% зазначили, що їм достатньо інформації про фінансування політичних партій» [3]. При цьому лише кожен п'ятий з опитаних респондентів знає «про те, що всі політичні партії зобов'язані подавати щоквартальні фінансові звіти до Національного агентства

Як варто врегулювати такі витрати державних коштів партіями?

Опитування проведено Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з Київським міжнародним інститутом соціології з 1 до 7 червня 2021 року. Загалом було проведено 2003 інтерв'ю. Опитування здійснювалося методом телефонних інтерв'ю з використанням комп'ютера (computer-assisted telephone interviews, CATI). Статистична похибка вибірки (з імовірністю 0.95 і з дизайном-ефектом 1.1) не перевищує 2,4%.

Chart: Andrii Sukharyna • Source: DIF, KIIS • Created with Datawrapper

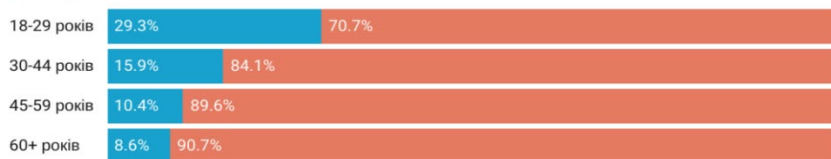
Рис. 1. Пріоритетність державного фінансування витрат політичних партій в Україні з позиції виборців [3]

з питань запобігання корупції, а ще 39% щось про це чули. Нічого про це не знають більше 40% опитаних. Загалом, молодь більш ознайомена у партійних фінансах і знає про те, що партії зобов'язані подавати фінансові звіти до НАЗК. Так само молодь найбільше читала звіти політичних партій, порівняно з іншими віковими групами. Так, серед молоді майже втричі більше тих, хто переглядали партійні звіти, порівняно зі старшими респондентами» [3] (рис. 2).

Читати партійні звіти - справа молодих

Чи доводилося Вам бачити ці звіти (фінансові звіти політичних партій поданих до НАЗК)?

■ Так ■ Ні ■ Не знаю (не зачитувати)

Опитування проведено Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з Київським міжнародним інститутом соціології з 1 до 7 червня 2021 року. Загалом було проведено 2003 інтерв'ю. Опитування здійснювалося методом телефонних інтерв'ю з використанням комп'ютера (computer-assisted telephone interviews, CATI). Статистична похибка вибірки (з імовірністю 0.95 і з дизайн-ефектом 1.1) не перевищує 2,4%.

Chart: Andrii Sukharyna • Source: DIF, KIIS • Created with Datawrapper

Рис. 2. Рівень ознайомленості українців зі звітами політичних партій [3]

Таким чином, підводячи підсумки, зазначимо, що пересічні українці не надто цікавляться фінансовою діяльністю політичних партій, а домінуючими міркуваннями щодо підтримки тієї чи іншої політичної сили на чергових виборах зазвичай є її здатність захищати інтереси простих громадян та доброчесність партії.

Список використаних джерел:

1. За 4 роки партії отримали 3 млрд гривень з бюджету, про які не звітували – рух «Чесно». URL : <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=101355>
2. Кізіма Т.О. Аналіз «Витрати – Обсяг – Прибуток» у діяльності спільних підприємств. Фінанси України. 2000. №4. С. 37-41.
3. Політичні партії очима виборців: як створити передумови ефективного представництва. <https://rpr.org.ua/news/politychni-partii-ochyma-vybortsiv-iaak-stvoryty-peredumovy-efektyvnoho-predstavnytstva/>

Олег Гордов,

аспірант кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,

Західноукраїнський національний університет, Україна

Тарас Лясковський,

аспірант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,

Західноукраїнський національний університет, Україна

ВПЛИВ РИЗИКІВ НА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДЕРЖАВИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Формування фінансових ресурсів держави та органів місцевого самоврядування є надзвичайно важливим і одночасно складним явищем, що проявляється у великій кількості чинників впливу на цей процес, що на практиці полягає у формуванні дохідних частин бюджетів різних рівнів як його складової.

У вітчизняній науковій літературі існує багато визначень ризику, зокрема: «ризик – це діяльність, пов'язана з подоланням невизначеності в

ситуації неминучого вибору, у процесі якого є можливість кількісно і якісно визначити імовірність досягнення передбачуваного результату, невдачі і відхилення від мети. Ризик – це подія (діяння, вчинок), здійснювана в умовах вибору в надії на сприятливий результат, коли у випадку невдачі існує небезпека опинитися в гіршому становищі, ніж до вибору» [1, с. 21].

Якщо розглядати ризик як економічну категорію, то це «економічна категорія, котра відображає характерні особливості сприйняття зацікавленими суб'єктами економічних відносин об'єктивно наявних невизначеності й конфліктності, іманентно притаманних процесам цілепокладання, управління, прийняття рішень та оцінювання, обтяжених можливими загрозами й невикористаними можливостями» [2, с. 181].

Зазвичай ризик характеризується невизначеністю певних процесів під дією тих чи інших чинників, імовірністю настання події в певних часових проміжках, бажанням знівелювати масштаби очікуваних втрат за допомогою ефективних управлінських рішень.

Стосовно ризиків, що мають вплив на формування доходних частин бюджетів усіх рівнів зазначимо, то найбільший вплив з них мають фіскальні ризики, зокрема ризики недонадходження податкових і митних платежів, які є основою їх формування і найбільш надійним та прогнозованим джерелом наповнення доходів бюджетів.

Зрозуміло, що на процес акумуляції ризиків здійснює вплив велика кількість факторів, зокрема: соціально-економічна і політична ситуація в країні, ефективна нормативно-правова база функціонування та розвитку підприємництва, кількість платників податків, існуюча податкова і митна системи в країні, податкова культура і дисципліна, взаємодія податкових і митних органів з бізнесом, рівень добровільної сплати податків тощо.

В умовах нестабільності, зокрема й ведення повномасштабної війни, яка триває зараз на території України, додається ще низка специфічних чинників впливу на процеси формування фінансових ресурсів держави та органів місцевого самоврядування, зокрема: зменшення потенціалу для розвитку бізнесу внаслідок втрати певних територій із розташованими на них виробничими потужностями, втрати традиційних ринків збуту продукції, втрати робочої сили та її міграції як усередині країни, так і за кордон, послаблення зовнішньоекономічних зв'язків тощо. Внаслідок цих причин втрачається обсяг податків і зборів, які формують дохідні частини бюджетів різних рівнів. Тож джерелами формування фінансових ресурсів держави в умовах війни все частіше стають залучені кредити і займи від міжнародних партнерів України.

Проте варто акцентувати, що такий крок нині є вкрай вимушеним, і у найближчій перспективі (а саме після переможного завершення Україною війни) необхідно буде повернутися до традиційного формування бюджетів України за рахунок податкових і митних надходжень, оскільки вони є найбільш прогнозованими і стабільними.

Список використаних джерел:

1. Івченко І. Ю. Економічні ризики: Навчальний посібник. Київ: "Центр навчальної літератури", 2004. 304 с.
2. Калінеску Т. В., Недобєга О. О., Альошкін В. С. Митна безпека : підручник. Сєвєродонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2014. 336 с.

Олександр Гуцалюк,

аспірант 1 курсу спеціальність

«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: Олена Яцук,

д.е.н., професор, завідувачка кафедри фінанси, облік і оподаткування,

Таврійський державний агротехнологічний

університет імені Дмитра Моторного,

м. Запоріжжя, Україна

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОЇ ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ З ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА НА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТІВ УСІХ РІВНІВ

Важливим та пріоритетним напрямком трансформації економічного розвитку країни, враховуючи сучасну проблему нестачі житла є функціонування сфери житлового будівництва в сучасній Україні. У контексті економічних чинників, які є передумовою розвитку житлового будівництва країни, варто відзначити низку факторів, руйнівних сил, які впливають, як на розвиток економіки в цілому так і на формування доходів бюджетів усіх рівнів. З огляду на вектор впливу їх можна поділити на два види, а саме: гальмуючі, тобто такі, які стримують реалізацію заходів державної й регіональної політики, зокрема сповільнюють темпи і масштаби житлового будівництва у порівнянні з запланованими; стимулюючі, тобто такі, що активізують вказані процеси. На нашу думку, рівень корелюючого впливу державної та регіональної фінансової політики на розвиток житлового будівництва в Україні і навпаки вплив масштабів житлового будівництва на доходи державного бюджету й бюджетів органів місцевого самоврядування залишається недостатньо дослідженим.

Аналізуючи поточне законодавство, яке регулює відносини у сфері розвитку житлового будівництва, слід зазначити, що відповідно до «Національної економічної стратегії на період до 2030 року» затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179 [1], одним із завдань визначено зростання житлового будівництва через дерегуляцію галузі.

Варто відзначити шляхи досягнення стратегічної цілі через:

- завершення ліквідації Державної архітектурно-будівельної інспекції;
- дерегуляція дозвільних процедур, передача функцій приватним особам під наглядом держави з обов'язковим страхуванням їх діяльності;
- відмову від процедури видачі дозволу на будівництво;
- зміна порядку розроблення проектної документації (орієнтація на моделювання всього життєвого циклу об'єкта та його оцінку);
- забезпечення виконання державних програм і заходів у сфері житлово-комунального господарства, які передбачають збільшення частки самоврядування в житловому фонді [2].

Сектор будівництва демонстрував стрімкі темпи зростання у період з 2016 до 2019 року, які були викликані відкладеним попитом на нерухомість у результаті кризових подій 2013-2014 років. Стабільність у економіці, зміни у полегшенні ведення бізнесу на будівельному ринку, вплинули на суттєве

збільшення пропозиції на ринку новобудов. Основними змінами було спрощення загальної схеми отримання дозволів на будівництво та зменшення етапів проходження погоджень дозвільних служб з 55 до 5 та скорочення строків отримання таких дозволів до 60 днів. При цьому слід згадати про загальне реформування системи Державної інспекції архітектури та містобудування України. Стійкий інвестиційний попит сприяв високим темпам зростання обсягів будівельних робіт в усіх сегментах. Високі показники зростання будівництва інженерних споруд та нежитлових будівель зумовлені активним фінансуванням за рахунок державного та місцевих бюджетів, коштів міжнародних донорів і власних коштів підприємств. Значна пропозиція новозбудованого житла в попередні періоди та низький платоспроможний попит населення сприяли поступовому зниженню обсягів виконання будівельних робіт [1].

В умовах нестабільної економічної ситуації варто наголосити на необхідності врегулювання та забезпечення прозорості будівельної галузі та ринку нерухомості в цілому. До основних проблемних викликів сьогодення можна віднести:

- наявність корупційної складової (непрозорий та корумпований процес отримання дозвільних документів на будівництво);
- застарілість нормативної бази (відсутність уніфікованих вимог щодо обов'язкового використання ГІС-технологій у просторовому плануванні);
- відсутність страхування відповідальності (законодавча неврегульованість відповідальності забудовника перед інвестором);
- масове недотримання умов контрактів забудовниками (перевищення строків будівництва та затримка із здачею житла в експлуатацію);
- велика кількість об'єктів незавершеного будівництва (непрозорі схеми фінансування об'єктів будівництва, що є причиною банкрутства забудовників);
- недосконалість процесу фінансування будівництва (залежність фінансування будівельних об'єктів від коштів інвесторів-покупців);
- тривалий процес закінчення недобудов (ведення кримінальних справ щодо недобудов - відсутність стимулів для забудовників закінчувати проект);
- монополія на ринках підключення до мереж (відсутність нормальних ринкових відносин, монополізація сфери) [3];

Підсумовуючи, слід відзначити необхідність розробки нових методичних підходів до формування системи показників корелюючого впливу державної та регіональної фінансової політики на розвитку житлового будівництва. Залишається відкрите питання розробки перспективних напрямків розвитку та обґрунтування фінансових механізмів реалізації державної та регіональної фінансової політики житлового будівництва. Виникає необхідність формування державних гарантій для інвестиційних проектів, які фінансуються за кошти міжнародних фінансових організацій, так як Світовий банк, Європейський

банк реконструкції та розвитку, Європейський інвестиційний банк, Північний інвестиційний банк у тому числі і за програмами й проектами Європейського Союзу. Актуальним є імплементація досвіду провідних країн світу, щодо формування державної та регіональної фінансової політики з розвитку житлового будівництва.

Важливим аспектом є також те, що у проектах Державного бюджету України на 2025–2026 роки зазначені показники витрат на цілі відновлення країни, ліквідації наслідків збройної агресії російської федерації проти України буде уточнено відповідно до обсягів підтримки міжнародних організацій, донорських установ згідно з міжнародними договорами, у рамках різних програм допомоги і грантів.

Список використаних джерел:

1. Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179
2. Закон України : «Про державні цільові програми» / Верховна Рада України. – Офіц. Вид
3. Закону України : «Про основні засади державної житлової політики» / Верховна Рада України. – Офіц. вид

Володимир Іванцов

аспірант кафедри економіки і фінансів,

В'ячеслав Сорочан

аспірант кафедри економіки і фінансів,

Науковий керівник: Ольга Копилова,

к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки і фінансів,

Одеський національний морський університет, м. Одеса, Україна

ФАКТОРИ РИЗИКУ ДЛЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУДНОПЛАВНИХ КОМПАНІЙ

В сучасних умовах глобальної економічної та соціально-політичної невизначеності важливу роль для забезпечення стабільної діяльності та економічної ефективності судноплавних компаній відіграє рівень фінансово-економічної безпеки та фактори, що на нього впливають.

У широкому розумінні під фінансово-економічною безпекою судноплавних компаній варто розуміти систему заходів із забезпечення фінансової стійкості та економічної безпеки судноплавних компаній, спрямованих насамперед на захист від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Діяльність судноплавних компаній має ряд характерних особливостей, які передусім полягають в глобальному характері їх діяльності (вплив на компанії економічних, політичних, соціальних тенденції різних країн), логістичній складності та великій різноманітності суден, необхідності дотримуватися ряду міжнародних стандартів і враховувати законодавчі особливості різних країн, посиленні тиску міжнародних природоохоронних організацій щодо зростання ролі екологічних пріоритетів під час морських перевезень тощо. Ці ключові аспекти зумовлюють необхідність даних компаній концентруватися не тільки на управлінні традиційними ризиками, але й адаптуватися і реагувати на сучасні глобальні виклики та потреби споживачів їх послуг.

Метою діяльності судноплавних компаній, як і будь-яких підприємств, є максимізація прибутку при одночасному зменшенні витрат. Одним зі способів реалізації такої мети є управління ризиками фінансово-економічної безпеки судноплавних компаній.

Узагальнивши ряд досліджень [1, 2, 3, 4], які стосуються ризиків для фінансово-економічної безпеки судноплавних компаній, можемо умовно об'єднати фактори ризику у дві групи – фактори зовнішнього і внутрішнього середовища.

До факторів ризику зовнішнього середовища належать:

- військово-політична та економічна нестабільність – політичні обмеження, військові конфлікти, ринкові фактори (зміна фрахтових ставок, цін суден, процентних ставок, коливання курсів валют, інфляція);
- правові фактори та чинники країни – зміна податкового, трудового і антимонопольного законодавства, націоналізація або арешт активів, введення санкцій, хабарництво, бюрократизація процесів, обмеження, притаманні для конкретної країни (обмеження експорту або імпорту, перекриття судноплавних шляхів);
- зміни міжнародних стандартів – модернізація міжнародних конвенцій та правил, що регулюють безпеку у сфері трудових відносин, прав моряків, вантажних перевезень, технічного оснащення суден, у сфері охорони довкілля;
- піратство та рейдерство – зловмисні дії третіх осіб або організацій, які завдають моральної, фізичної й матеріальної шкоди працівникам судноплавної компанії та її майну;
- недобросовісна діяльність контрагентів або клієнтів – порушення умов контрактів у вигляді затримки, несплати або невиконання зобов'язань, наприклад, фрахтувальниками чи клієнтами;
- кіберзлочинність – загроза втрати даних або завдання збитку бізнесу внаслідок кібератак на внутрішню ІТ-систему компанії;
- форс-мажорні обставини – природні катаклізми (урагани, посухи, пожежі), пандемії, терористичні акти, революції.

До факторів ризику внутрішнього середовища належать:

- недоліки в організації бізнес-процесів компанії – порушення координації між відділами компанії, використання застарілих підходів до стандартів безпеки та управління компанією, відсутність чіткого перерозподілу відповідальності, конфлікти інтересів тощо;
- нестача, низька кваліфікація або неефективність персоналу – недоотримання прибутків або збитковість через непрофесійність штату компанії, аварії або загибель суден з причин, пов'язаних з низькою кваліфікацією персоналу;
- недоліки у виборі стратегії та в управлінні компанією – помилки при виборі «зручного» прапора та географічної присутності, напрямків організаційного, технологічного та інноваційного розвитку негативно впливають на загальний вектор розвитку судноплавної компанії;
- недосконалий маркетинг – неправильна оцінка потреб споживачів, рівня конкуренції, орієнтація не на той сегмент клієнтів;

- низький рівень науково-технічного забезпечення і обслуговування – несвочасна модернізація або заміна як внутрішнього програмного забезпечення, так і флоту компанії або окремих його комплектуючих призводить до зниження ефективності роботи і є загрозою для фінансово-економічної безпеки компанії;
- нестача фінансування – нерациональне використання власних і запозичених фінансових ресурсів, неможливість або недостатнє залучення коштів через фінансові інструменти;
- порушення захисту конфіденційної інформації – недостатня увага та обмежений бюджет на інформаційну безпеку робить конфіденційну інформацію більш вразливою та доступною для шахраїв. [1, 2, 3, 4]

Зазначимо, що даний перелік факторів ризику для фінансово-економічної безпеки судноплавних компаній не є вичерпним, фактори ризиків залежать від спеціалізації компанії, країни, в якій вона зареєстрована та в якій функціонує, терміну, протягом якого компанія працює на ринку тощо. Дані фактори також є взаємопов'язаними, наприклад, внаслідок фактору низького рівня науково-технічного забезпечення є висока ймовірність негативного впливу зовнішнього фактору кіберзлочинності, який у свою чергу може спричинити активізацію внутрішнього фактору – порушення захисту конфіденційної інформації. Разом з тим фактори ризику зовнішнього середовища переважно є менш прогнозованими для судноплавної компанії, а тому такими, що призводять до більших фінансових втрат.

Для мінімізації негативного впливу вищеперелічених факторів ризику на рівень фінансово-економічної безпеки судноплавним компаніям потрібно розробляти та впроваджувати модернізовані стратегії управління ризиками фінансово-економічної безпеки, інвестувати в діджиталізацію бізнес-процесів, налагоджувати міжгалузеві та коопераційні відносини, здійснювати обмін інформацією про фактори ризику між суб'єктами судноплавства всередині галузі.

Список використаних джерел:

1. Хаймінова Ю. В. Методи забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств морегосподарського комплексу. Правове життя сучасної України: матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (м. Одеса, 16-17 травня 2013 р.) / відп. за вип. В. М. Дрьомін; НУ "ОЮА". Півд. регіон. центр НАПрН України. - Одеса: Фенікс, 2013. - Т. 1. - С. 494-496.
2. Економіка судноплавства і сервісної діяльності: глобальні тренди й трансформація: монографія [Жихарева В.В., Бундюк Р.А., Власенко О.С., Соколова М.С. / За заг. ред. д.е.н., проф. В.В. Жихаревої. Одеса: ОНМУ, 2023. 352 с.
3. Risk Management Strategies of Shipping Companies. URL: <https://www.cello-square.com/go-en/blog/view-226.do> (дата звернення: 27.12.2023).
4. Risk and risk management in the shipping industry. URL: https://research-api.cbs.dk/ws/portalfiles/portal/60758736/309528_Master_s_thesis.pdf (дата звернення: 27.12.2023).

Ярослав Ківелюк,
аспірант,

*Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль,*

Назарій Чайківський,
аспірант,

*Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль,*

Юрій Чернищенко,
аспірант,

*Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль,*

Михайло Шепетюк,
студент,

*Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль*

*Науковий керівник: **Зоряна Лободіна**
доктор економічних наук, професор,*

*професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет,*

м. Тернопіль, Україна

НЕОБХІДНІСТЬ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ

Ключовою проблемою управління бюджетними ресурсами залишається пошук шляхів ефективного їх використання, якого можна досягти в першу чергу шляхом удосконалення технологій бюджетування. З огляду на це, заслуговують на увагу розроблені ОЕСР принципи ефективного бюджетування (рис. 1).

Аналіз окреслених рекомендацій дає підстави резюмувати, що більшість із них можуть бути застосовані у практичній діяльності учасників бюджетного процесу за умови використання програмно-цільового бюджетування.

Незважаючи на те, що в Україні постійно удосконалюється методологічна база програмно-цільового бюджетування, на практиці цей метод не завжди ефективний. Це пов'язано з тим, що в Україні відсутня дієва та узгоджена система стратегічного і середньострокового бюджетного планування (незважаючи на певні напрацювання з його запровадження, через пандемію COVID-19 та війну повною мірою це не відбулося). Відтак знижується ефективність програмно-цільового бюджетування, оскільки неможливо визначити, на досягнення яких перспективних цілей спрямовуються бюджетні кошти.

Як наслідок, програмно-цільовий метод не завжди використовують головні розпорядники бюджетних коштів як основу для прийняття управлінських рішень. Це може призводити до неефективного використання бюджетних ресурсів та недосягнення поставлених цілей.

Рис. 1. Рекомендовані ОЕСР принципи здійснення ефективного бюджетування *

* Складено на основі даних [1, с. 2–11]

Щоб підвищити ефективність програмно-цільового бюджетування в Україні, необхідно створити дієву систему стратегічного і середньострокового бюджетного планування. Це дозволить узгодити бюджетні витрати з пріоритетами розвитку країни та територій та забезпечити ефективне використання бюджетних ресурсів.

Актуальними вважаємо і розроблення заходів, спрямованих на забезпечення витрачання бюджетних ресурсів відповідно до пріоритетів державної політики шляхом оптимізації бюджетних програм та підвищення ефективності здійснення видатків бюджетів шляхом удосконалення результативних показників бюджетних програм і методики оцінювання

ефективності бюджетних програм, яку проводять головні розпорядники бюджетних коштів.

Оцінювання ефективності бюджетних програм проводиться учасниками бюджетного процесу на всіх його стадіях «на підставі даних моніторингу, аналізу результативних показників бюджетних програм... Його результати є підставою для прийняття рішень про внесення змін до бюджетних призначень поточного бюджетного періоду, відповідних пропозицій до проекту бюджету на плановий бюджетний період та Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету), включаючи зупинення реалізації відповідних бюджетних програм» [2].

Формувати бюджетні програми доцільно із урахуванням принципу ефективності та результативності, визначеного у статті 7 Бюджетного кодексу України, який передбачає «забезпечення якісного надання публічних послуг при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів» [2].

Підстави для ініціювання головними розпорядниками бюджетних коштів бюджетних програм: «зміни цілей державної політики, засад надання публічних послуг, здійснення видатків бюджетів на певні цілі, передбачених законодавством; прийняття правового акту, яким встановлюється обсяг коштів на здійснення заходів за рахунок бюджету та яким безпосередньо передбачено формування окремої бюджетної програми; необхідності змін структури витрат, зокрема шляхом розщеплення чи об'єднання бюджетних програм» [3].

Основні принципи формування бюджетних програм наведені в табл. 1.

Мета бюджетної програми повинна бути чіткою, зрозумілою та вимірюваною. Вона повинна вказувати на конкретні результати, які можна досягти за допомогою програми. Ці результати повинні бути пов'язані з термінами і наявними фінансовими ресурсами.

Таблиця 1

Принципи формування бюджетних програм

Назва принципу	Зміст принципу
цілеспрямованості	бюджетна програма повинна бути спрямована на досягнення певної цілі державної політики. Показники досягнення цілей державної політики враховують внесок кожної бюджетної програми і можуть бути результативними показниками бюджетної програми.
нерозпорошеності та системності	розгляд бюджетних програм головного розпорядника здійснюється комплексно з урахуванням будь-яких спільних факторів (цілі державної політики та показники їх досягнення, публічні послуги, зокрема заходи із забезпечення їх надання, з урахуванням ознак для формування бюджетних програм, коди функціональної класифікації, до яких віднесено відповідні видатки та кредитування бюджету) для заходів, яких головний розпорядник вживає під час реалізації бюджетних програм. На основі спільних факторів головний розпорядник групує у бюджетні програми заходи, які можуть бути об'єднані єдиною метою. Дотримання цього принципу дає змогу надати бюджетній програмі гнучкість та еластичність під час її реалізації та запобігти прийняттю додаткових управлінських рішень, зокрема скоротити кількість

	випадків, що потребують внесення змін до паспортів бюджетних програм протягом бюджетного періоду або суттєво змінюють зміст напрямів використання бюджетних коштів з року в рік.
ефективності та результативності	формування бюджетної програми має бути здійснено так, щоб характеристики бюджетної програми дозволяли: забезпечити ефективне управління бюджетними коштами у межах встановлених головному розпоряднику бюджетних повноважень, включаючи ефективне, результативне та цільове використання бюджетних коштів; здійснювати якісну оцінку ефективності бюджетної програми, зокрема своєчасний моніторинг її виконання; організувати та забезпечити координацію роботи розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня й одержувачів бюджетних коштів у бюджетному процесі.
прозорості	бюджетні документи, які складаються головними розпорядниками на різних стадіях бюджетного процесу та підлягають оприлюдненню, мають бути зрозумілими і доступними для сприйняття учасниками бюджетного процесу та громадськістю. Бюджетна програма через перелік своїх характеристик висвітлює взаємозв'язок заходів із цілями державної політики та показниками їх досягнення і дає розуміння щодо взаємозв'язку характеристик між собою, що дозволяє відстежити зв'язок між витратами та результатами й оцінити ефективність бюджетної програми та ступінь досягнення показників досягнення цілей державної політики. Дотримання цього принципу дозволяє забезпечити прозорість і доступність сприйняття інформації, яку головні розпорядники включають до бюджетних документів, для учасників бюджетного процесу й інших користувачів публічної інформації та створити логічну послідовність між бюджетними документами на різних стадіях бюджетного процесу

* Складено на основі даних [3].

Отже, при плануванні витрат бюджетних ресурсів на реалізацію бюджетних програм доцільно враховувати, що бюджетні ресурси є обмеженими. Тому важливо, щоб кожний захід щодо реалізації програми був ефективним і потрібним. Для цього необхідно чітко визначити цілі та результати програми, а також забезпечити моніторинг та контроль за їх досягненням.

Список використаних джерел:

1. OECD. Recommendation of the council on budgetary governance. 2015. URL: <https://www.oecd.org/gov/budgeting/Recommendation-of-the-Council-on-Budgetary-Governance.pdf>
2. Бюджетний кодекс України № 2456-VI від 08.07.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування бюджетних програм головними розпорядниками коштів державного бюджету» від 25 серпня 2023 р. № 465. URL: https://mof.gov.ua/uk/decrees_2023-609

Наталія Кучеренко

аспірант

*Державного науково-дослідного інституту інформатизації
та моделювання економіки
м. Київ, Україна*

ДОСВІД АНТИКРИЗОВОЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ ШВЕЙЦАРІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

Антикризова грошово-кредитна політика Центрального банку Швейцарії (ШНБ) та її можливе застосування в контексті України відкриває цікаві перспективи для адаптації та імплементації досвіду в умовах різних економічних систем. Мандат ШНБ [2], зосереджений на забезпеченні стабільності цін з урахуванням економічної ситуації, реалізується через гнучке встановлення діапазону процентних ставок. Ця особливість політики дозволяє ефективно адаптуватися до змінних економічних умов і мінімізувати інфляційний тиск, забезпечуючи при цьому необхідну ліквідність у системі.

На відміну від ШНБ, Національний банк України (НБУ) [3] використовує єдину облікову ставку як основний інструмент монетарної політики, встановлюючи її на рівні, який забезпечує досягнення та підтримку цінової стабільності. Водночас коридор процентних ставок між ставкою овернайт за депозитними сертифікатами та ставкою овернайт за кредитами рефінансування дає НБУ додатковий інструмент для регулювання короткострокової ліквідності на ринку. Коридор процентних ставок за активними і пасивними операціями НБУ є симетричним, що передбачає встановлення надто високої ставки за депозитними сертифікатами, що фактично дестимулює банки щодо кредитування реального сектору економіки, адже депозитні сертифікати є високодохідним і безризиковим інструментом розміщення банківських активів.

Натомість центральний банк Швейцарії залежно від макроекономічних умов використовує асиметричний процентний коридор, де ставка за депозитами центрального банку може бути від'ємною, що спонукає банки вигідніше розмістити свої активи, наприклад, в кредити реальному сектору. Така політика сприяє активізації кредитування та інвестиційної активності, стимулюючи тим самим економічне зростання.

Застосування асиметричного процентного коридору ШНБ демонструє гнучкість у підході до монетарної політики, дозволяючи адаптуватися до змінних економічних умов та ефективно боротися з інфляційними та дефляційними тенденціями. Такий підхід може бути цікавим для НБУ, особливо в контексті пошуку ефективних інструментів для стимулювання кредитування та підтримки економічного відновлення в умовах кризи або низької інфляції.

Урахування досвіду ШНБ у використанні гнучких інструментів монетарної політики може допомогти НБУ оптимізувати свої втручання на фінансовому ринку України, забезпечуючи більш стабільне та прогнозоване економічне середовище. Це, в свою чергу, сприятиме підвищенню довіри інвесторів та підтримці стійкого економічного зростання.

Антикризова політика ШНБ, заснована на негативних процентних ставках та інших валютних інтервенціях, може слугувати прикладом для НБУ у контексті розробки інструментарію для протидії високій інфляції та забезпечення стабільності національної валюти. Однак важливо

враховувати відмінності в економічних структурах та зовнішньоекономічних умовах Швейцарії та України. Перед прийняттям будь-яких рішень необхідно детально аналізувати потенційні наслідки та адаптувати досвід з урахуванням специфіки української економіки.

Досвід валютної політики Центрального банку Швейцарії (ШНБ) є унікальним прикладом активного управління національною валютою в глобальному економічному контексті. Однією з ключових особливостей валютної політики ШНБ є використання керованого валютного курсу швейцарського франка, який спрямований на запобігання надмірному зміцненню валюти. Цей підхід відображає розуміння того, що надто сильний національний валютний курс може негативно вплинути на експорт та економічний розвиток країни, роблячи швейцарські товари та послуги менш конкурентоспроможними на міжнародних ринках.

ШНБ активно застосовує валютні інтервенції як основний інструмент валютної політики. Ці інтервенції полягають у купівлі або продажу іноземних валют на відкритому ринку з метою впливу на обмінний курс швейцарського франка. Такі дії дозволяють ШНБ контролювати зміцнення франка, забезпечуючи більш стабільне та передбачуване економічне середовище.

На відміну від традиційного використання процентних ставок для регулювання грошової маси та кредитної активності, ШНБ вибрав стратегію валютних інтервенцій. Це обрано з метою забезпечення більш ефективного управління валютним курсом без прямого обмеження кредитної активності банків через маніпуляції процентними ставками. Такий підхід дозволяє уникнути негативного впливу на внутрішнє кредитування, що могло б статися внаслідок підвищення процентних ставок, та одночасно контролювати грошову масу через валютний канал.

Основною метою валютних інтервенцій ШНБ є запобігання зміцненню швейцарського франка, що може призвести до дефляційних тенденцій та загального уповільнення економічного зростання. Через ці інтервенції ШНБ прагне забезпечити стабільність цін та підтримати загальну конкурентоспроможність швейцарської економіки.

Валютна політика ШНБ відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності швейцарської економіки, захищаючи її від зовнішніх шоків та забезпечуючи сприятливі умови для економічного зростання. Через вміння застосування валютних інтервенцій ШНБ демонструє, як активне управління валютним курсом може слугувати ефективним інструментом макроекономічної політики.

Застосування гнучких механізмів у монетарній політиці, а також ефективна комунікація з ринком, як це робить ШНБ, можуть покращити здатність НБУ до антикризового реагування, забезпечуючи при цьому стабільність цін та підтримку економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Дудченко В. Ю. Роль та функції центрального банку у фінансовій системі. *Науковий вісник Полісся*, 2021. №1(20), С. 60–66.
2. Офіційний сайт Національного банку Швейцарії. URL: <https://www.snb.ch/en>.
3. Про національний банк України: закон України від 20.05.1999 №679-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.

Зоряна Лободіна,

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль*

Юрії Лушней,

*аспірант,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль,*

Руслан Лободін,

*аспірант,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль,*

Тетяна Лушней

*студентка,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

У сучасних воєнних реаліях функціонування публічних фінансів війна залишається одним із ключових викликів для організації бюджетного процесу як на державному, так і на місцевому рівнях. Тому критично важливим для учасників бюджетного процесу є прийняття виважених управлінських рішень щодо управління публічними фінансовими ресурсами, які зосереджені у державному та місцевих бюджетах.

З огляду на відсутність єдиного стратегічного документу соціально-економічного розвитку України, у 2024 р. при формуванні бюджетів за рекомендацією Міністерства фінансів України необхідно враховувати цілі та пріоритети, визначені у Українській доктрині, Щорічному Посланні Президента України до Верховної Ради України, Формулі миру, що представлена Президентом України, Плані України в рамках програм підтримки Європейського Союзу «Український фонд» та Державній стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Ці документи спрямовані на забезпечення безпеки, економічного розвитку та соціальної справедливості в Україні.

Основні пріоритети бюджетної політики, окреслені у проєкті Української доктрини на 2024 р. і середньострокову перспективу, які необхідно врахувати при формуванні бюджетних запитів та проєктів бюджетів, наведені на рис. 1.

Рис. 1. Пріоритети бюджетної політики, окреслені у проєкті Української доктрини на 2024 рік та середньострокову перспективу *

* Складено на основі даних [1].

«Відповідно до Програми в рамках Механізму розширеного фінансування від МВФ, метою якої є відновлення фіскальної та боргової стійкості з одночасним сприянням довгостроковому зростанню в контексті післявоєнної відбудови та на шляху України до вступу в ЄС, українська сторона взяла на себе зобов'язання щодо виконання низки заходів, зокрема не допускати зростання непрофільних категорій видатків з огляду на те, що пріоритетом спрямування коштів визначено ведення бойових дій; визначати джерела повного фінансування будь-яких нових ініціатив, які збільшують поточні видатки (або за рахунок нових ресурсів, або через компенсаційні фіскальні заходи); здійснювати суворий контроль за зобов'язаннями та подальший нагляд за виконанням бюджету головними розпорядниками коштів державного бюджету; не допускати нарощення бюджетної заборгованості в поточному і наступних бюджетних періодах. У середньостроковій перспективі стелі видатків повинні враховувати потреби воєнного часу, але мають бути орієнтовані на пріоритетні напрями. Насамперед передбачати мережу соціального захисту, відновлення та відбудову, а в післявоєнний час, за умов поступового скорочення видатків на оборону, зазначені ресурси можуть бути спрямовані на видатки, пов'язані з відновленням та відбудовою, на розвиток мережі соціального забезпечення

для задоволення післявоєнних потреб суспільства та його вразливих верств» [2; 3].

З 2024 р. відновлюється складання бюджетних пропозицій головними розпорядниками бюджетних коштів, Бюджетної декларації та прогнозів місцевих бюджетів на наступні три роки. Тому важливого значення набуває забезпечення відповідності короткострокових пріоритетів бюджетної політики та стратегічних цілей держави. З огляду на це, під час розроблення бюджетних запитів необхідно враховувати прогнозні показники соціально-економічного розвитку і зосереджувати ресурси на головних заходах, які доцільно реалізувати для виконання повноважень розпорядника, наприклад протидіяти ризикам воєнного часу (рис. 2).

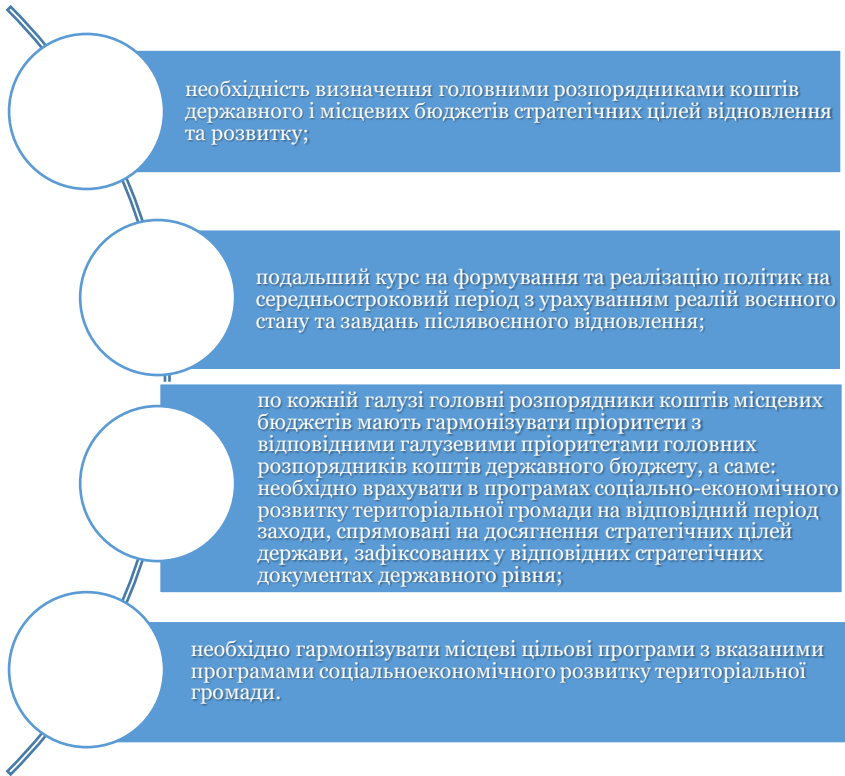

Рис. 2. Концептуальні імперативи Міністерства фінансів України при складанні бюджетних запитів головними розпорядниками бюджетних коштів на 2024–2026 роки *

* Складено на основі даних [4].

Відновлення практики використання в бюджетному процесі середньострокового бюджетного планування вимагає від учасників бюджетного процесу реалізації заходів, спрямованих на гармонізацію

документів за такими видами діяльності як стратегічне планування, економічне програмування та програмно-цільове бюджетування.

Для покращення функціонування бюджетів під час окреслення цілей місцевої політики можна використовувати способи формування цілей державної політики, передбачені у Наказі Міністерства фінансів України від 21.07.2022 р. № 207 «Про затвердження Інструкції з підготовки пропозицій до Бюджетної декларації». Ці підходи передбачають, що цілі повинні: «охоплювати усю діяльність головного розпорядника, в тому числі ту, яка здійснюється в межах бюджетних програм за загальнодержавними видатками та кредитуванням; спрямовуватись на досягнення певного результату; оцінюватись за допомогою показників досягнення цілей; давати розуміння кінцевого результату діяльності головного розпорядника у відповідній сфері, або чітко визначати напрям руху змін, спрямованих на покращення ситуації або вирішення проблем у сфері діяльності» [5].

Отже, в сучасних умовах, з огляду на необхідність реагування на ризики воєнного часу, змінюються підходи до функціонування державного та місцевих бюджетів як важливої складової публічних фінансів. Врахування окреслених вище підходів у практичній діяльності учасників бюджетного процесу під час формування бюджетів сприятиме покращенню управління публічними фінансами в сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Лист Міністерства фінансів України обласним державним адміністраціям та виконавчому органу Київської міської адміністрації «Про особливості складання проєктів місцевих бюджетів на 2024 рік» від 16.08.2023 № 05110-08-6/22354. URL: https://oblikbudget.com.ua/files/2023/08-2023/Lyst_Minfinu_osoblyvosti_Skladannia_proectiv_mistsevyh_budgetiv.pdf.
2. Лист Міністерства фінансів України головним розпорядникам бюджетних коштів «Про підготовку бюджетних запитів на 2024–2026 роки» від 07.08.2023 № 04110-08-2/21527. URL: https://oblikbudget.com.ua/files/2023/08-2023/budgetny_zapyt/Lyst_Minfinu_04110_budgetni_zapyty.pdf
3. МВФ-Україна: Лист про наміри та Меморандум про економічну та фінансову політику, 19 червня 2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/DUdEJEzFCgOrvDA>
4. Особливості складання проєктів місцевих бюджетів на 2024 рік – експертний огляд. Проєкт USAID «ГОБЕРЛА». 2023. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/17132>
5. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Інструкції з підготовки пропозицій до Бюджетної декларації» від 21.07.2022 № 207. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0882-22#Text>

Максим Охотницький,
аспірант кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, Україна
Назарій Юзвін,
аспірант кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, Україна

ПРАГМАТИКА ІНВЕСТИВАННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ ДОМОГОСПОДАРСТВ У КРИПТОВАЛЮТУ

У сучасних реаліях «мобілізація тимчасово вільних коштів фізичних і юридичних осіб та їх ефективний розподіл між різними секторами економічної системи, що здійснюється за допомогою фінансового ринку» [1, с. 62] є надзвичайно важливим і вкрай необхідним інструментом для підтримки української економіки в умовах ведення повномасштабної війни. Відтак питання ефективного використання вітчизняними домогосподарствами накопичених раніше заощаджень набувають особливої актуальності та гостроти, зважаючи на складну військово-політичну і соціально-економічну ситуацію в державі.

Насамперед зазначимо, що з-поміж основних інструментів заощаджень домогосподарств України упродовж останніх років великою популярністю користується криптовалюта, що підтверджують і матеріали різних експертних досліджень. Так, фахівці дослідницької компанії «Tripple A» стверджують, що частка громадян, котрі володіють криптовалютами в Україні, за 2021 рік зростає «на понад 2%. Таким чином на початок 2022-го криптоактиви були у 15,72% населення» [2]. Водночас, колектив дослідників компанії «ЕХМО» [3] зазначає, що за підсумками 2022 року Україна посіла «почесне» третє місце в світі за показником володіння населенням криптовалютою, позаяк понад 6 млн наших співвітчизників мають у своєму розпорядженні цей віртуальний актив. То ж проаналізуємо вищеозначені тенденції більш детально.

З-поміж українських криптоінвесторів лівова їх частка працює на ринку ІТ-технологій та у сфері торгівлі (сумарно близько половини) (рис. 1).

Рис. 1. Розподіл власників криптовалют в Україні за сферами їх працевлаштування у 2022 році [3]

Причому найбільш популярними серед криптовалют, що знаходяться на криптогаманцях українців, є: Bitcoin (BTC) – 67,9%, Ethereum (ETH) – 56,7%, Ripple (XRP) – 39,7%, Dogecoin (DOGE) – 35,7% та Cardano (ADA) – 32,5% [3].

Цікавим є і той факт, що майже для половини із опитаних експертами респондентів одним із найпопулярніших мотивів купівлі ними різних криптовалют була цікавість спробувати щось нове, а для понад чверті – довгострокове інвестування. Ще майже кожен п'ятий зазначив бажання отримати досить швидкий заробіток на купівлі цих активів (рис. 2).

Рис. 2. Розподіл власників криптовалют в Україні за основними мотивами їх інвестування у 2022 році [3]

Прикметно, що серед криптоприхильників «28,3% опитуваних займаються трейдингом, і криптовалюти для них є джерелом додаткового чи основного заробітку. 8,2% людей використовують крипту для заощаджень. 14% аудиторії вважають цю індустрію своїм хобі» [3].

Більше половини з опитаних респондентів «купають криптовалюту на гроші, які залишаються після щомісячних витрат. 31,1% кожного місяця виділяють певну суму на придбання цифрових активів. 6,8% аудиторії отримують заробітну плату у крипті, 3,2% вклали в неї кошти від продажу цінних активів: нерухомості, авто тощо, а 2,3% опитаних зайняли гроші для купівлі крипти» [3].

При цьому дослідники зазначають, що «найкраще на ринку криптовалют працює сарафанне радіо – понад 45% опитуваних дізналися про біткоїн та інші цифрові валюти від друзів і знайомих. На другому місці ті, хто почув про крипту в соцмережах. Є й ті, хто став вивчати ринок після того, як почав на ньому працювати» [3].

Доволі показовим є і той факт, що понад 63% криптотрейдерів зберігають у віртуальних активах менше чверті своїх заощаджень, майже кожен п'ятий – від чверті до половини (рис. 3). «Більш ніж половина з опитаних зберігають гроші на криптобіржах. 5% вибирають для цього холодні гаманці, а 38,8% аудиторії розділяють свої активи між першим і другим варіантом» [3].

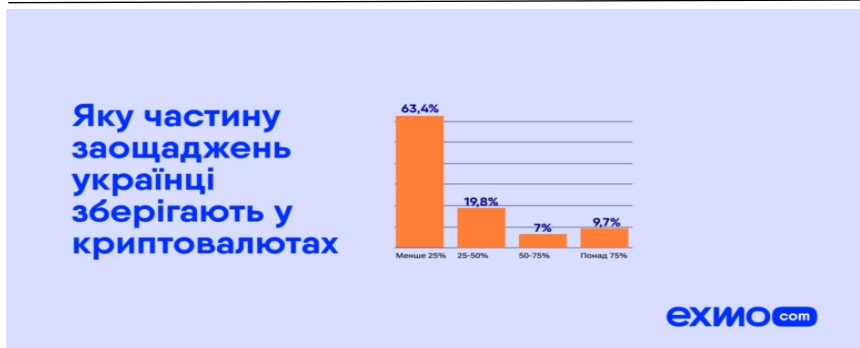

Рис. 3. Частка заощаджень, яку громадяни України зберігали у криптовалютах у 2022 році [3]

Насамкінець акцентуємо, що процесу інвестування завше притаманні певні ризики, з-поміж котрих, окрім неефективної державної фінансової політики, виокремимо: «соціальне середовище, в якому функціонує домашнє господарство; психологічні особливості осіб, що входять до складу домашнього господарства; спосіб життя, який веде домашнє господарство; рівень економічної активності учасників домашнього господарства тощо» [4, с. 129].

Відтак можемо стверджувати, що навіть в умовах воєнного часу українці намагаються інвестувати власні заощадження, зокрема й за допомогою такого популярного інструменту як криптовалюта. При цьому варто пам'ятати, що в умовах ведення повномасштабної війни жодна інвестиція не може бути надійною.

Список використаних джерел:

1. Кізіма Т.О., Луцишин О.О. Аналітичний огляд інфраструктури фінансового ринку України: інституційний аспект. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». 2016. Вип. 2 (30). С. 62-69. URL : <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/14566/1/%d0%a1%d1%82%do%bo%d1%82%d1%82%d1%8f%20%do%9a%e2%94%82%do%b7%do%b8%do%bc%do%bo%20%do%a2.%do%9e.%2c%20%do%9b%d1%83%d1%86%do%b8%d1%88%do%b8%do%bd%20%do%9e.%do%9e..pdf>
2. Ukraine 2022. Cryptocurrency Adoption and trends in Ukraine in 2022. URL : <https://triple-a.io/crypto-ownership-ukraine-2022/>
3. Понад шість мільйонів українців володіють криптовалютами. Ось хто вони та скільки заробляють. URL : <https://itc.ua/ua/partnerskij-proekt/ponad-shist-miljoniv-ukrayintsiv-volodiyut-kryptovalyutamy-os-htovony-ta-skilky-zaroblyayut/>
4. Кізіма Т.О. Бюджет домогосподарства: теоретичні основи та прагматизм формування в сучасних умовах. Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ : збірник наукових праць / гол. ред. П.П. Мазурок. Кривий Ріг, 2008. №3 (15). С. 123–129.

Дмитро Телюк,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
ОНП «Аналітична економіка»
спеціальності 051 «Економіка»
Науковий керівник: **Віктор Козюк,**
д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри
економіки та економічної теорії,
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль, Україна

ВИНИКНЕННЯ КРИПТОВАЛЮТ ТА РОЗВИТОК ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ ФІНАНСІВ

У відповідь на крах фінансових ринків у 2008 році деякі інвестори прагнули посилити регулювання, встановити жорсткіші вимоги до капіталу та вищі стандарти розкриття інформації про бізнес, тоді як інші, навпаки, - обстоювали децентралізовані фінансові системи, що ґрунтуються на інноваційних фінансових інструментах. До таких інструментів належать криптовалюти, поява яких значною мірою була спричинена саме фінансовою кризою.

Проблематику функціонування криптовалют, їх аналіз та тенденції розвитку висвітлено в працях Fabio Panetta [7], Віктора Козюка [1]. Структурні зміни у світовій та вітчизняній фінансових системах відображено в роботах Володимира Орлова [3]. Напрямки впровадження інноваційних фінансових інструментів на ринку криптовалют, зокрема таких як децентралізовані фінанси (DeFi), стали предметом досліджень Matteo Aquilina, Jon Frost, Andreas Schrimpf [8], Chanelle Duley [6].

Перша криптовалюта Bitcoin з'явилася у 2009 році та базувалася на технології блокчейн. Блокчейн є особливим видом бази даних, що складається із розміщених в хронологічному порядку пов'язаних блоків даних побудованих із застосуванням криптографічних методів захисту. Особливість даної технології в тому, що кожен наступний блок даних містить інформацію про попередній, тому неможливо змінити окремий блок без зміни усього ланцюга даних. Саме технологія блокчейн, і біткойн, зокрема, стали поштовхом до розвитку децентралізованих моделей бізнесу.

Цифрова природа біткойна, і криптовалют загалом, проявляється на всіх стадіях їх обігу - в процесі емісії, зберігання (в електронних гаманцях користувачів), здійснення трансакцій, купівлі-продажу тощо. Обсяг емісії біткойна не регламентується регулятором, проте визначається алгоритмом розрахунку наперед визначеної кількості криптовалюти, яка може бути емітована в процесі майнінгу.

Початково криптовалюти мали за мету обслуговування трансакцій та здешевлення вартості грошових переказів. В процесі обігу проявився цілий спектр їх переваг та недоліків, що привело до суттєвої трансформації сутності криптовалют і, відповідно, сфери їх використання. На сьогодні криптовалюти найчастіше використовують в якості фінансових та інвестиційних інструментів. Таким чином, поширення криптовалют розширює спектр інструментів фінансового ринку. При цьому з'являються нові інноваційні інструменти крипторинку, такі як децентралізовані фінанси (DeFi).

«Децентралізовані фінанси (DeFi) - це загальнодоступна екосистема фінансових сервісів на базі публічних блокчейнів, переважно Ethereum. Біткойн можна вважати першим прототипом DeFi, функціонал якого обмежений виключно платежами, оскільки в ньому немає смарт-контрактів» [5].

DeFi є системою нових децентралізованих фінансових інструментів, які вперше застосовуються за межами традиційної централізованої фінансової системи. Як уже зазначалося, найбільше можливостей для використання проєктів децентралізованих фінансів надає Ethereum, оскільки EТН-блокчейн початково розроблявся як платформа для стартапів, ICO та смарт-контрактів.

Децентралізовані фінанси ґрунтуються на смарт-контрактах («розумних контрактах»). Реалізація смарт-контрактів здійснюється у відповідності з зареєстрованим на платформі блокчейн програмним кодом, який самостійно контролює стан виконання такого контракту. В кінцевому підсумку децентралізовані фінанси мають за мету створити альтернативу традиційному фінансовому ринку, яка буде ґрунтуватися на децентралізованих технологіях.

«DeFi-сервіси базуються на децентралізованих застосунках та протоколах. При цьому, ці застосунки можуть взаємодіяти один з одним та використовуватися разом. У блокчейні вони утворюють однорангову мережу. За даними співпрацівника блокчейн-центру у Франкфурті, популярність мереж, в яких функціонують DeFi, все ще лідирує Ефіріум. На другому місці – EOS, на третьому – TRON» [4].

Обсяги ринкової капіталізації криптовалют та DeFi суттєво різняться. Так, в серпні 2023 року ринкова капіталізація криптовалют становила 1,034 трлн дол. США, а капіталізація DeFi - 41,3 млрд дол. США. Таким чином, обсяг капіталізації DeFi за наведеними даними у 25 разів нижче від обсягу капіталізації криптовалют [2]. Крива ринкової капіталізації DeFi відтворює пікові точки підйомів та спадів кривої капіталізації криптовалют. Разом з тим, DeFi є менш волатильним інструментом і, відповідно, менш ризиковим.

Загалом, даний інструмент має значні перспективи швидкого зростання. Розвиток інноваційних напрямів використання криптовалют, зокрема децентралізованих фінансів, на сьогодні є перспективним трендом не тільки на крипторинку, але й у сфері глобальних фінансів.

Список використаних джерел:

1. Козюк В. Передумови криптозими: Який висновок Україні не варто ігнорувати. 07.04.2023. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/globalna-kriptozima-shcho-pokazala-bankivska-kriza-i-shcho-vazhlivo-dlya-ukrajini-50315940.html>.
2. Криптовалюти. Капіталізація. URL: <https://ru.tradingview.com/markets/cryptocurrencies/global-charts/>.
3. Орлов В. В. Теоретико-методологічне обґрунтування структурних змін у фінансовій системі України. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2021. Випуск 3 (89). С. 3-10.
4. Що таке децентралізовані фінанси. <https://nachasi.com/crypto/2021/01/15/defi/>.

5. Як технологія блокчейн змінює економічні взаємовідносини. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/05/28/674361/>.
6. Chanelle Duley, Leonardo Gambacorta, Rodney Garratt and Priscilla Koo Wilkens. The oracle problem and the future of DeFi, BIS Bulletin, № 76, Bank for International Settlements, 7 September 2023. URL: <https://www.bis.org/publ/bisbull76.pdf>.
7. Fabio Panetta. Paradise lost? How crypto failed to deliver on its promises and what to do about it. Basel, 23 June 2023. URL: https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2023/html/ecb.sp230623_1~80751450e6.en.html.
8. Matteo Aquilina, Jon Frost, Andreas Schrimpf. Addressing the risks in crypto: laying out the options, BIS Bulletin, № 66, Bank for International Settlements, 12 January 2023. URL: <https://www.bis.org/publ/bisbull66.pdf>.

Владислав Усенко,

аспірант 1 курсу спеціальності

«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

*Науковий керівник: **Олена Яцук,***

д.е.н., професор, завідувача кафедрою фінансів, обліку та оподаткування,

Таврійський державний агротехнічний університет

імені Дмитра Моторного,

м. Запоріжжя, Україна

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН В УКРАЇНІ

Фінансове забезпечення освіти є основною умовою забезпечення якості освітніх послуг, підтримки конкурентоспроможності вищих навчальних закладів не лише в межах держави, а й на світовому ринку. Необхідно враховувати зарубіжний досвід як у питанні децентралізації фінансового забезпечення, так і у визначенні чіткої формули фінансування, яка б була сформована на елементах прозорості і доступності, що, своєю чергою, дасть відповідь на запитання, на основі яких показників ВНЗ повинен отримувати кошти й яку кількість.

Існує невідповідність між завданням державної політики у сфері вищої освіти та обсягами фінансування стосовно забезпечення виконання цих завдань. Відбувається зниження якості освіти, що, своєю чергою, послаблює її конкурентоспроможність на світовому ринку [1]. Саме цим зумовлена актуальність обраної теми наукового дослідження.

Загальнодержавні трансформації, зокрема, у фінансовому забезпеченні вищої освіти, є безперервними, вони перебувають на шляху постійного вдосконалення і розвитку. Створення перспективної конкурентоспроможності держави у сфері освіти – це одне з головних завдань кожного покоління української нації.

У Законі України «Про освіту» зазначено: «Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави» [2], виходячи з цього, фінансування, розвиток та вдосконалення освітніх послуг

у державі є чи не найбільш важливим напрямком у діяльності керівних органів.

На сучасному етапі розвитку суспільства освіта є одним із головних аспектів розвитку будь-якої країни. Проаналізувавши зарубіжний досвід, можна зробити висновок, що найуспішнішими є держави з високим рівнем рентабельності інвестицій в освіту.

Актуальними проблемами у фінансуванні вищої освіти є якість освітніх послуг та обсяг студентської міграції. Аналітичний центр CEDOS збирає та аналізує дані про кількість українських громадян, які навчаються у закордонних університетах. Серед країн, що є найбільш бажанішими, як і раніше, залишаються Польща, Німеччина, Канада, Італія, Чехія, США, Іспанія, Австрія, Франція та Угорщина. Найбільш значний відносний та абсолютний приріст українських громадян демонстрували канадські, чеські та італійські університети. Якщо, наприклад, ми беремо частку українців серед іноземних студентів Польщі, то за 2014/15 р. вона склала 53%. Станом на 2014/15 рік число українців на студіях в іноземних університетах становило 59 648 осіб. Все це показує, що потрібно налагодити ефективнішу взаємодію з діаспорою, залучити інвестиції до української економіки, а також стимулювати реформи в освітній та науковій сфері [3].

Одним із показників розвитку в сфері освіти є рівень оплати праці. Згідно із ЗУ «Про оплату праці», заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства [4]. Якщо наприклад порівнювати Україну з Канадою за рівнем оплати праці, то український професор отримує заробітну плату в 28 разів меншу ніж канадський. Старший викладач в Україні отримує в 34 рази менше ніж помічник професора в Канаді. Українські науково-педагогічні працівники повинні працювати 2-3 роки, щоб отримати місячну зарплату їх канадських колег. Якщо порівнювати Україну з її сусідами, то ситуація теж плачевна. Серед країн, що межують з нашою, найгірше дбають про працівників освіти саме в Україні. Всі ці данні показують необхідність зміни оплати праці працівників вищої освіти [5].

Враховуючі актуальність вимог часу реформ у Вищій освіті, в цілому, та системі її фінансування, зокрема, нагальними є додаткові наукові дослідження за напрямками які б дали комплексне уявлення про необхідні зміни: узагальнити теоретичні засади формування сучасної державної й регіональної політики фінансового забезпечення вищої освіти; критичний аналіз дієвості нормативно-правових засад реалізації державної й регіональної політики фінансового забезпечення вищої освіти; сформулювати та публічно обговорити методичні підходи до формування системи показників оцінки якості державної й регіональної політики фінансового забезпечення вищої освіти; дати комплексну всебічну оцінку сучасному стану вищої освіти та оцінку діючої державної й регіональної політики з її сталого розвитку; розробити дієвий механізм формування державного замовлення на підготовку фахівців у сфері вищої освіти; визначити критерії впливу розміру фінансового забезпечення вищої освіти на якість освітніх

послуг та обсяг студентської міграції; опрацювати перспективні (стратегічні) напрями формування дієвої державної й регіональної політики фінансового забезпечення вищої освіти; обґрунтувати застосування децентралізованого підходу до професійної підготовки для врахування потреб регіональної економіки та задоволення освітніх потреб місцевого населення; забезпечити імплементацію в освітній простір досвіду фінансового забезпечення вищої освіти провідних країн світу.

Список використаних джерел:

1. Ткачук О.В. Фінансове забезпечення вищої освіти в Україні: проблеми та перспективи Економіка і суспільство . Мукачівський державний університет. Вип 12/2017 с. 56-62 URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/12_ukr/105.pdf
2. Про освіту. Закон України від 04.01.2024 № 2145-VIII – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Стадний Є., Слободян О. Українські студенти за кордоном: скільки та чому?// Аналітичний центр CEDOS. 2016 веб-сайт. URL: <https://cedos.org.ua/researches/ukrainski-studenty-za-kordonom-skillky-ta-chomu/>
4. Про оплату праці. Закон України від 01.04.2023 № 108/95-ВР – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Тоцька О. Л. Управління розвитком вищої освіти України в Європейському освітньому просторі : монографія / Олеся Леонтіївна Тоцька. – Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 532 с

Андрій Хархут,

аспірант кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,

Західноукраїнський національний університет, Україна

Денис Харченко,

аспірант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,

Західноукраїнський національний університет, Україна

ФІСКАЛЬНІ РИЗИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Надзвичайно важливим і актуальним завданням держави на усіх етапах її розвитку є ефективне формування фіскального простору, передусім за рахунок податкових і митних платежів. На означений процес безпосередній вплив здійснюють багато суб'єктивних і об'єктивних факторів, а їхня кількість значно збільшується в умовах настання кризових явищ (скажімо, війна, епідемія COVID-19 тощо). Саме фіскальні ризики здійснюють домінуючий вплив на стан національної економіки, позаяк вони безпосередньо впливають на формування фінансових ресурсів держави (а саме на дохідні частини бюджетів), які у значній мірі наповнюються за рахунок податкових і митних надходжень.

На таку особливість фіскальних ризиків вказує визначення, у якому зазначено, що до таких ризиків безпосередньо належать «чинники, які можуть призводити до зменшення доходів державного бюджету, збільшення видатків, дефіциту державного бюджету, державного боргу порівняно із запланованими показниками» [1].

До основних ризиків за ступенем впливу на економічні процеси належать: макроекономічні ризики, ризики, які пов'язані з фінансовим сектором, з державним боргом, фінансово-господарська діяльність суб'єктів господарювання тощо.

В Україні питаннями оцінки існуючих та потенційних ризиків безпосередньо займається Міністерство фінансів України.

До основних макроекономічних чинників, що здійснюють вплив на фінансові можливості держави, відносять: валовий внутрішній продукт, індекс споживчих цін, індекс цін виробників промислової продукції, рівень безробіття серед населення, сальдо торговельного балансу, експорт та імпорту товарів і послуг. Важливе значення вищенаведених макропоказників полягає у тому, що на їхній основі розробляється Прогноз економічного і соціального розвитку України на відповідні роки, який затверджується постановою Кабінету Міністрів України і є своєрідним «дороговказом» для подальшого економічного розвитку країни на тому чи іншому етапі, та на основі якого розробляються проекти Державного бюджету за різними сценаріями (оптимістичний, песимістичний і базовий, що дозволяє посадовцям вчасно приймати певні управлінські рішення відповідними компетентними органами з метою нівелювання (зменшення) негативного впливу від настання того чи іншого ризику).

На сьогоднішній день найбільшими ризиками, які впливають через макроекономічні показники на бюджетні процеси в Україні, є такий фактор як війна в Україні і, відповідно, погіршення фінансово-господарського стану суб'єктів господарювання, втрата традиційних ринків збуту української продукції, робочої сили внаслідок її міграції як усередині країни, так і за кордон, втрата територій і, як наслідок, виробничих потужностей підприємств різних галузей тощо.

Зрозуміло, що якщо ризики негативно впливають на традиційні джерела формування дохідних частин бюджетів за рахунок податкових або ж митних надходжень, то для цього вишукуються різного роду альтернативні джерела (скажімо, у період повномасштабної війни ними стали кредити і гранти від міжнародних партнерів). Але таке рішення може бути лише короткотерміновим внаслідок відсутності гарантій щодо безперервного надходження коштів і їх залежності від різноманітних політичних й економічних чинників у світі.

Відтак базовою основою мають стати традиційні внутрішні джерела формування фінансових ресурсів держави, насамперед податки, достатня кількість яких є наслідком ефективного функціонування економіки країни, і які ефективно виконують свою фінансову та регулюючу роль в сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Інформація про фінансові ризики та їх потенційний вплив на державний бюджет у 2018 році URL:<https://www.mof.gov.ua/uk/zvity>
2. Інформація про фінансові ризики та їх вплив на показники державного бюджету в 2022 році. URL : https://www.mof.gov.ua/storage/files/%_2022.pdf

Тетяна Холодовська,
студентка з курсу спеціальності
«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник: **Ольга Коновалова,**
викладач-методист, спеціаліст вищої категорії,
ВП «Фаховий коледж харчових технологій
та підприємства ДДТУ»
м. Кам'янське, Україна

ФІНАНСОВІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОСОЮЗ

Шлях України до Європейського Союзу починається з 1993 року, коли парламент закріпив намір розбудовувати співробітництва з ЄС у відповідній постанові. З підписанням у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та ЄС відносини почали розбудовуватися у форматі політичної асоціації та економічної інтеграції.

Угода про асоціацію між ЄС та Україною є однією з найамбітніших двосторонніх угод, які укладав будь-коли Євросоюз з іншими країнами. Ця угода допоможе наблизити українське законодавство та стандарти до європейських.

До початку війни Україна виконала 63% всіх зобов'язань відповідно до Угоди. Безумовно, найновішою подією у відносинах України та ЄС було підписання Угоди про партнерство та співробітництво між ЄС та Україною. Цей документ, підписаний 14 червня 1994 року в Брюсселі представниками обох сторін, заклав стабільний політичний, економічний і культурний діалог між країнами ЄС, з одного боку, та Україною з іншого. До речі, Україна була першою республікою колишнього СРСР, яка підписала таку Угоду. Цей документ містить 1009 статей, 5 анексів та Протокол про взаємодопомогу щодо торговельних мит (до 2004 року) [5].

Україна подала заявку на вступ до ЄС 28 лютого 2022 року. 17 червня 2022 року Єврокомісія офіційно запропонувала надати Україні статус кандидата на вступ до ЄС. З 23 червня Україна отримала статус кандидата ЄС. Процес вступу займає кілька років.

Однією із сторін статусу кандидата на вступ до ЄС є доступ до фінансування: Україні буде доступна фінансова допомога для країн, які готуються до вступу в ЄС, зокрема гранти, інвестиції або технічна допомога [6].

Макрофінансова допомога Україні від Європейського Союзу стала найбільшим джерелом фінансування державного бюджету України у 2023 році. Про це повідомляє Міністерство фінансів, за інформацією якого, станом на 15 грудня 2023 року найбільшими ресурсами у поточному році стали:

- макрофінансова допомога від Європейського Союзу - 17,9 млрд. доларів;
- ОВДП - 14,7 млрд. доларів (еквівалент);
- гранти від Сполучених Штатів Америки - 10,9 млрд. доларів;
- кошти від МВФ у рамках програми Механізму розширеного фінансування - 4,5 млрд. доларів;
- пільгове фінансування від Канади - 1,8 млрд. доларів США;
- пільгове фінансування від Японії - 1,5 млрд. доларів.

Загальний обсяг зовнішнього фінансування у 2023 році складає 38,4 млрд. доларів США [3].

Окрім традиційних фінансових інструментів, ЄС міг би розробити безпрецедентний комплексний механізм із відновлення України, який би паралельно допомагав Україні в підготовці до членства [2].

Формально процес початку переговорів є другою стадією процесу приєднання країни-кандидата до ЄС, який включає адаптацію та готовність виконувати право ЄС, а також готовність впроваджувати адміністративні, економічні та інші реформи, що необхідні для виконання критеріїв, які визначені для країни, так звані критерії приєднання. Проведення переговорів – це дуже тривалий та складний процес, який фактично передувє стадії підписання Договору про вступ до ЄС. За останні роки процес проведення переговорів дещо змінився у зв'язку з ухваленням нової методології розширення ЄС, що передбачає, окрім всього іншого, можливість прискореного процесу проведення переговорів або, навпаки, надання країні-кандидату можливості більш ретельно пропрацювати переговорні можливості. Безумовно, такі зміни є позитивними в частині строків, на які може розраховувати Україна в умовах повномасштабної війни.

Основним у переговорному процесі є скринінг (перевірка), який полягає у детальній перевірці кожної умови щодо приєднання. Україна вже провела власний скринінг, що може полегшити проходження відповідного етапу переговорів. За результатами скринінгу, Європейська Комісія виставлятиме opening and closing benchmarks по кожному з переговорних розділів. Рівень вимог ЄС відповідатиме стану справ з наближенням законодавства України до актів права ЄС [4].

Європейська Комісія пропонує створити спеціальний інструмент фінансування у обсязі близько 50 млрд. євро, який забезпечить послідовну, передбачувану, а також гнучку підтримку України на період 2024-2027 років, адаптовану до безпрецедентних викликів підтримки країни у стані війни.

Така допомога базуватиметься на фінансовій підтримці держави у вигляді грантів і позик. Надаватися підтримка буде відповідно до Плану відновлення, реконструкції та модернізації країни, який підготує Уряд України, зокрема деталізація реформ та інвестиції, які плануються здійснити в межах процесу вступу до ЄС. Кошти за цією складовою інструменту надаватимуться на основі виконання плану, який підкріплюватиметься низкою умов і графіком виплат, погоджених з ЄС. Головний акцент необхідно зробити на реформах: державного управління, належному врядуванні, верховенстві права, боротьбі з корупцією та раціональному управлінні фінансами.

Отже, широкомасштабна війна, яка несе загрозу українській державності, змушує суттєво корегувати пріоритети внутрішнього соціально-економічного розвитку і зовнішньої політики в цілому, зосереджувати наявні ресурси і головну увагу на опорі російській агресії. Це не може не позначитися на динаміці й ефективності просування на європейському напрямі.

По-перше, війна уповільнила темпи соціально-економічного реформування в рамках реалізації Угоди про асоціацію Україна-ЄС, тією чи

іншою мірою ускладнила процес імплементації пакета рекомендацій Єврокомісії. Реалізація деяких напрямів Угоди про асоціацію нині критично ускладнена і має здійснюватися у мирний період. По-друге, загальноєвропейські норми стосовно законодавчого врегулювання окремих внутрішньополітичних процесів мають бути адаптовані до умов воєнного стану та режиму бойових дій. Війна в Україні об'єктивно знизила інтерес і активність європейських бізнес-партнерів до розвитку контактів з воюючою країною зі складною внутрішньополітичною ситуацією, яка містить ризики та небезпеки для перспективних інвестицій і ведення бізнесу, попри ряд важливих ініціатив ЄС щодо лібералізації торгівлі з Україною і залучення її до внутрішнього європейського ринку. З іншого боку, і європейський бізнес перебуває у складній ситуації внаслідок ряду проблем. По-третє, війна перетворила Україну на довгострокового реципієнта міжнародної донорської допомоги. За оцінками експертів, іноземні фінансові надходження покривають приблизно третину витрат бюджету.

Деякі аналітики виділяють п'ять ключових реформ, на які громадськість чекає в першу чергу: 1. Антикорупційна реформа; 2. Реформа охорони здоров'я; пенсійна реформа та реформа системи соціального захисту; 3. Судова реформа. Реформа прокуратури; 4. Реформа органів правопорядку; 5. Люстрація [1].

Поки Україна активно працює над отриманням статусу держави-кандидата, країни ЄС демонструють свою підтримку нашій державі в протистоянні російській агресії. Із початку активної фази конфлікту ЄС надає Україні політичну, оборонну, військову, фінансову й гуманітарну допомогу.

Список використаних джерел:

1. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ : ФОП Маслаков, 2020. 600 с.
2. Н.Романюк, В.Нечипорук. Перспективи членства України в ЄС в контексті російської агресії. *Журнал Волинського національного університету ім. Л.Українки «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»*. № 3(14) 2022. С. 44-60.
3. «Українська правда», розділ «Економічна правда», 15.12.2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/12/15/707757/> (дата звернення 15.01.2024 р.).
4. Фонд «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва». *Євроінтеграція України: досвід сусідів та перспективи об'єднання суспільства*. вебсайт. – URL: http://dif.org.ua/modules/pages/files/1407765948_3132.pdf (дата звернення 18.04.2016 р.).
5. ЛІГА : ЗАКОН. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/224473_na-shlyakhu-do-s-do--pslya-pochatku-peregovorv (дата звернення 25.12.2023 р.).
6. Міністерство юстиції. URL: <https://minjust.gov.ua/m/yak-ukraina-ruhaetsya-do-es> (дата звернення 15.01.2024 р.).

Юрій Шевчук,
студент Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
“Кам'янець-Подільський державний інститут”
Науковий керівник: **Ірина Годнюк,**
кандидат економічних наук, доцент
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В сучасних умовах господарська діяльність будь-якого підприємства пронизана різними видами ризиків і не обмежується лише підприємницьким (економічним) ризиком. Настання ризикової події може призвести до негативних наслідків - припинення діяльності, тому можливість передбачення ризику і його наслідків, можливості їх нейтралізації та уникнення не втрачають своєї актуальності.

Управління ризиками підприємства - сфера, яка постійно розвивається, і зосереджена на виявленні та мінімізації ризиків, з якими стикаються підприємства, це діяльність, метою якої є зменшення або компенсація шкоди об'єкту в разі небажаних подій та визначення можливих шляхів протистояння ситуаціям і забезпечення стійкості [1].

Структура управління ризиками підприємства - це інструмент, який може допомогти підприємству. Щоб досягти фінансового та іншого успіху, підприємство має знати про потенційні ризики, які можуть вплинути на безпеку, репутацію, прибуток, діяльність тощо [2].

Ризики, з якими стикаються підприємства в Україні, дуже різноманітні, і вони вимагають більш інтегрованого підходу до управління ними. Ризики війни для економіки України: скорочення виробництва, збільшення нестабільності, руйнування інфраструктури, втрати бізнесу.

Центром економічних та соціальних досліджень НІСД проведено внутрішнє експертне опитування головних ризиків та здобутків воєнного часу 2022 р., а також прогнозу щодо ризиків, які, можливо, виявить майбутній рік [5].

Головним та визначальним ризиком повномасштабної війни для України стала втрата людського капіталу, котра відбулася внаслідок потужної міграції людей – як за кордон, так і всередині країни. Чимало кваліфікованих та продуктивних працівників фактично вибули з виробничого процесу. Різко збільшилося безробіття, за деякими оцінками – досягло близько 30 %, зросло навантаження на систему соціального захисту.

Серед вагомих чинників переміщень людей – масові руйнування житла та соціальної/ комунальної інфраструктури, що призвело до різкого погіршення якості життя, а в умовах зими – й унеможливлення проживання на територіях, звільнених від окупантів, або тих, котрі перебувають у зонах, наближених до бойових дій, чи у прикордонних громадах.

Війна призвела до значного скорочення виробництва – спад ВВП, за оцінками, перевищить 30 %, більш ніж на третину скоротиться промислове виробництво, причому в деяких секторах (наприклад, у металургії), скорочення сягає 70 %, що зумовлено як фактичною втратою частини виробничого потенціалу, так і руйнуванням логістичних ланцюгів. Через бойові дії звузилося агровиробництво. Агросектор втратив частину врожаю,

зниженого через бойові дії, різко ускладнилося якісне зберігання врожаю, експорту агропродукції.

У фінансовій сфері основними ризиками варто визнати рекордне збільшення дефіциту державного бюджету (31,7 % ВВП) та державного боргу, через збільшення видатків на оборону – близько 20 % ВВП – й соціальні потреби. А також через вимушене проведення значної податкової лібералізації у перші місяці війни, що призвело до недоотримання потенційних ресурсів.

В умовах війни значно скоротилося банківське кредитування, що надається на стандартних ринкових умовах. Таке скорочення розпочалося внаслідок погіршення платоспроможності позичальників та зростання ризиків. Проте надалі гальмування розвинулося через різке підвищення облікової ставки НБУ та переорієнтації в цих умовах значних коштів банків на безризикові фінансові інструменти (депозитні сертифікати) НБУ [3].

Сучасні підприємства також стикаються з різними кіберзагрозами, які можуть становити серйозну загрозу їхній інформаційній безпеці та функціонуванню в цифровому середовищі. Потужний, поширений характер кіберзагроз підкреслює потребу в системі управління ризиками для всього підприємства. Для захисту від цих кіберзагроз підприємства повинні розвивати і впроваджувати комплексні стратегії кібербезпеки, здійснювати регулярні аудити та оновлення систем і надавати навчання співробітникам щодо безпеки в інтернеті [4].

Кожне підприємство, незалежно від галузі, повинне розвивати та підтримувати міцні зв'язки між ІТ-ризиками, активами, процесами та засобами контролю, визначаючи їх відповідно до опису, категорії, ієрархії, власності та видимості. Підприємства повинні надати ІТ-відділам повноваження для оцінки, кількісного визначення, моніторингу та управління ІТ-ризиками. Має бути сформована політика управління проблемами та їх усунення, включаючи протоколи розслідування та аналіз першопричин. [2] Нарешті, для ІТ-керівників та інших бізнес-лідерів повинні бути доступні моніторинг ризиків і показники, щоб вони могли швидко визначати ризики та вживати заходів, якщо це необхідно.

Список використаних джерел:

1. Бутенко В., Байдацький, М. Теоретичні основи формування системи управління ризиками на підприємстві. Економіка та суспільство. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-35>.
2. Білоус С.П., Власенко А.Ю. Управління ризиками на підприємстві. Цифрова економіка та економічна безпека, 2023, Вип. 8 (08). С.17-21.
3. Захарова Н.Ю. Управління ризиками на підприємстві: сутність, підходи та методи. Бізнес інформ. 2023. № 1. С. 203-209.
4. Михайленко О.В., Ніколаєнко С.М., Насіканова О.О. Управління ризиками діяльності підприємства. Проблеми системного підходу в економіці. 2017. Вип. 6. С. 144-147.
5. Підсумки 2022 року та очікування щодо 2023 року URL: <http://surl.li/pyqjrh>

Тетяна Шикерява,

*студентка Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
“Кам'янець-Подільський державний інститут”*

*Науковий керівник: Ірина Годнюк,
кандидат економічних наук, доцент
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ

Людський капітал є головним чинником забезпечення розвитку економіки країни, її конкурентоспроможності у глобальному вимірі. Це сформований або розвинений у результаті інвестицій і накопичений людиною певний запас здоров'я, мотивації, умінь, які сприяють продуктивності праці людини й завдяки цьому впливає на зростання доходів його власника. Це джерело економічного зростання, частина інтелектуального капіталу,

Розвиток людського капіталу – це здоровий шлях підвищення економічного зростання будь якої країни, що сприяє підвищенню продуктивності праці, а отже, і рентабельності, і конкурентоздатності. Отже, чим більше інвестовано у розвиток людського капіталу, тим більш продуктивною та вигідною є людська праця, доходи людини, її потреби як споживача, її роль як економічного агента [1].

Існує взаємозв'язок між розвитком людського капіталу та розвитком економіки країн. Світовими лідерами стають ті країни, де краще за інші використовують людський капітал: знання, вміння, компетенції людей, їх здатність до подальшого навчання, та приділяють значну увагу інвестуванню його розвитку. Зростання людського капіталу в науковій сфері, освіті та управлінні веде до зростання інновацій, соціального благополуччя, підвищення продуктивності, сприяє економічному зростанню країн та покращує якість життя її громадян [2,3].

Розвиток людського капіталу охоплює різні види діяльності, спрямовані на поліпшення людських ресурсів, такі як освіта, навчання, наставництво, програми підвищення кваліфікації та ініціативи з розвитку кар'єри. Мета полягає в тому, щоб озброїти людей необхідними компетенціями та здібностями для досягнення успіху в професійному та особистому житті.

Інвестування в розвиток людського капіталу має низку переваг. Це може призвести до підвищення продуктивності, інновацій та конкурентоспроможності як на індивідуальному, так і на організаційному рівні. Це також сприяє економічному зростанню, соціальній мобільності та поліпшенню якості життя.

Уряди, бізнес та освітні установи часто відіграють значну роль у сприянні розвитку людського капіталу. Вони можуть розробляти політику, програми та ініціативи для сприяння освіті, професійній підготовці, професійному розвитку та можливостям навчання впродовж усього життя. Розвиваючи людський капітал, суспільства можуть повністю розкрити потенціал свого народу і створити більш процвітаюче та інклюзивне майбутнє [4].

Актуальність розвитку людського капіталу:

1. Підвищення продуктивності. Інвестиції в розвиток навичок і знань співробітників підвищують їхню продуктивність і продуктивність. Коли співробітники володіють необхідними компетенціями, вони можуть

ефективно сприяти досягненню цілей організації та виконувати високоякісну роботу.

2. Конкурентна перевага: організації, які приділяють пріоритетну увагу розвитку людського капіталу, отримують конкурентну перевагу на ринку. Добре навчені та кваліфіковані співробітники дають змогу компаніям впроваджувати інновації, адаптуватися до мінливих ринкових умов і випереджати своїх конкурентів.

3. Утримання та залученість співробітників. Надання можливостей для навчання і зростання всередині організації підвищує задоволеність і залученість співробітників. Коли співробітники бачать, що їхній розвиток цінують і підтримують, вони з більшою ймовірністю залишаються в компанії, що знижує плінність кадрів.

4. Планування наступності. Розвиток людського капіталу гарантує наявність в організаціях резерву талановитих людей, які можуть узяти на себе лідерські та важливі ролі в майбутньому. Виховуючи і розвиваючи навички співробітників, організації можуть розвивати власні таланти і знижувати залежність від зовнішнього найму.

5. Адаптивність і стійкість. У бізнес-середовищі, що швидко змінюється, організаціям потрібні співробітники, здатні адаптуватися і стійкі. Розвиток людського капіталу дає співробітникам навички прийняття змін, вивчення нових технологій та ефективного управління складними ситуаціями.

6. Інновації та креативність. Розвиток знань і досвіду співробітників сприяє інноваціям і творчості всередині організацій. Добре навчені люди з більшою ймовірністю генеруватимуть нові ідеї, розв'язуватимуть проблеми та сприятимуть постійному вдосконаленню.

7. Організаційна культура і моральний дух. Інвестиції в розвиток людського капіталу створюють позитивну робочу культуру, в якій співробітники відчувають, що їх цінують і підтримують. Це сприяє розвитку почуття лояльності, відданості справі та гордості, що призводить до підвищення морального духу і більш згуртованої робочої сили.

8. Репутація та бренд роботодавця. Організації, які приділяють пріоритетну увагу розвитку людського капіталу, як правило, мають позитивну репутацію та сильний бренд роботодавця. Це може привабити талановитих спеціалістів, оскільки людей приваблюють організації, які надають пріоритет їхньому професійному зростанню та розвитку [5].

Загалом, розвиток людського капіталу має вирішальне значення для організацій для створення кваліфікованої та вмотивованої робочої сили, стимулювання інновацій та адаптації, а також підтримання конкурентної переваги на ринку. Інвестуючи в розвиток своїх співробітників, організації можуть створити позитивне робоче середовище, домогтися більш високої продуктивності та підготуватися до довгострокового успіху.

Список використаних джерел:

1. Годнюк І. В. Розвиток людського капіталу як стратегії управління інтелектуальним капіталом в інклюзивному середовищі. Вектор Поділля: наук. журн.. Кам'янецьПодільський: Видавничо-поліграфічний центр ТНЕУ "Економічна думка", 2019. Вип. 2. С 53-63

2. Зубчик О.А. Індекс інклюзивного зозвитку як сучасний інструмент аналізу державної політик. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Том 29 (68) № 1 2018. С. 86-91
3. Наталія Воробйова, Світлана Гаврилюк, Тетяна Литвинова Деякі аспекти інклюзивного розвитку економіки України URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-69-29-37> (дата звернення: 15.01.2024).
4. Розвиток людського капіталу – один з ключових напрямків роботи Уряду над Планом України в рамках програми Ukraine Facility URL: <http://surl.li/mskqi>(дата звернення: 15.01.2024).
5. Важливість розвитку людського капіталу у сучасному світі. Якою має бути стратегія України. Український інститут майбутнього. URL: <http://surl.li/fwhon>

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ

Олена Білан,
викладач економічних дисциплін
Відокремлений структурний підрозділ
Фаховий коледж інженерії, управління
та землевпорядкування НАУ,
м.Київ

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО- КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Досліджено, яку роль відіграє штучний інтелект у оптимізації фінансово-кредитної діяльності, а також які переваги він може принести для сучасних фінансових установ.

Вступ. За останні десятиліття штучний інтелект (ШІ) став невід'ємною частиною нашого життя, перетворюючи різні галузі в сфері технологій та бізнесу. Однією з областей, яку вже значно вплинув ШІ, є фінансово-кредитна сфера.

Виклад основного матеріалу.

Штучний інтелект у фінансовому секторі.

Штучний інтелект (ШІ) відіграє важливу роль у фінансовому секторі, доклавно змінюючи традиційний підхід до управління фінансами та надання фінансових послуг. Впровадження технологій штучного інтелекту в цю галузь визначає нові стандарти ефективності та інновацій, прискорюючи розвиток та покращення різних аспектів фінансово-кредитної діяльності.

Фінансові установи працюють з величезними обсягами даних, і штучний інтелект став необхідним інструментом для їхньої обробки та аналізу. Алгоритми машинного навчання використовуються для виявлення трендів на фінансових ринках, розробки оптимальних стратегій інвестування, а також для управління ризиками.

Інтелектуальні чат-боти та віртуальні асистенти, оснащені штучним інтелектом, полегшують комунікацію з клієнтами. Вони відповідають на запитання, надають інформацію про продукти та послуги, створюючи ефективний та доступний канал взаємодії з фінансовими установами.

Штучний інтелект допомагає фінансовим установам ефективно оцінювати кредитний ризик. Аналітичні моделі враховують різноманітні фактори, такі як фінансовий стан клієнта та його платіжна історія, для прогнозування ймовірності відшкодування кредиту та встановлення оптимальних умов кредитування.

Алгоритми машинного навчання використовуються для виявлення шахрайської діяльності. Штучний інтелект аналізує великі обсяги даних, виявляючи аномалії та патерни, що можуть свідчити про недоречні або зловживані фінансові транзакції.

Штучний інтелект впроваджується для автоматизації рутинних операцій, таких як обробка платежів, ведення обліку та генерація звітів. Це спрощує бізнес-процеси та дозволяє фінансовим установам використовувати свій персонал для більш високорівневих завдань.

Прогностичні аналітичні системи.

Штучний інтелект забезпечує можливість розробки прогностичних аналітичних систем, які враховують велику кількість параметрів і факторів. Ці системи допомагають у визначенні шляхів оптимізації фінансових процесів, таких як розподіл капіталу, ризик-менеджмент та прийняття рішень щодо інвестицій.

Автоматизація рутинних операцій.

Автоматизація рутинних операцій у фінансовому секторі відіграє ключову роль у підвищенні ефективності та оптимізації бізнес-процесів. Штучний інтелект і автоматизовані системи виконують широкий спектр завдань, починаючи від обробки платежів і закінчуючи веденням обліку та генерацією звітів.

Однією з головних переваг є економія часу та зниження ймовірності помилок, оскільки робота з рутинними операціями не потребує постійного нагляду або втручання людини. Алгоритми машинного навчання використовуються для автоматичного розпізнавання та обробки стандартних операцій, забезпечуючи їх виконання з високою точністю та швидкістю.

Це також дозволяє персоналу фінансових установ зосередитися на більш складних та стратегічних аспектах роботи, таких як розробка інноваційних стратегій, аналіз ринкових тенденцій та взаємодія з клієнтами. Автоматизація рутинних операцій також сприяє зменшенню витрат та оптимізації ресурсів, покращуючи загальну конкурентоспроможність фінансової установи в умовах швидко змінюючогося ринку та технологічних викликів.

Боротьба з шахрайством та кіберзлочинністю.

Штучний інтелект відіграє вирішальну роль у створенні інноваційних та ефективних засобів виявлення та запобігання фінансовим злочинам.

Одним з ключових напрямків є використання аналітичних моделей машинного навчання для виявлення ненормальних патернів та аномалій у фінансових транзакціях. Штучний інтелект аналізує великі обсяги даних, шукаючи невідповідності, які можуть свідчити про можливі шахрайські дії. Це включає в себе не лише розпізнавання незвичайних патернів у платіжних операціях, але й аналіз поведінки користувачів та виявлення великомасштабних кіберзлочинних атак.

Однак сучасні загрози стають все більш вдосконаленими, і тому важливою є реакція в реальному часі. Штучний інтелект допомагає впроваджувати системи миттєвого реагування на підозрілі події, використовуючи алгоритми, які навчаються адаптуватися до нових видів шахрайства та кіберзлочинів.

Крім того, технології блокчейн грають важливу роль у забезпеченні безпеки фінансових транзакцій, їх непереборності та відстеженні кожного кроку. Смарт-контракти, які базуються на блокчейні, можуть автоматизовано виконувати угоди, зменшуючи ризик фінансових шахрайств та сприяючи цілковитій прозорості.

В цілому, інтеграція штучного інтелекту в боротьбі з фінансовим шахрайством та кіберзлочинністю робить цей сектор більш стійким та відповідальним, забезпечуючи захист як клієнтської інформації, так і фінансових ресурсів.

Висновок. Роль штучного інтелекту в оптимізації фінансово-кредитної діяльності надає значний вплив на сучасну економіку. З його допомогою фінансові установи можуть ефективніше управляти ризиками, приймати обґрунтовані рішення та надавати високоякісні фінансові послуги. Розвиток та впровадження штучного інтелекту в фінансах сприяє створенню більш інтелектуального та конкурентоспроможного фінансового сектору.

Список використаних джерел:

1. Cryptocurrency market trends and fundamental economic indicators: correlation and regression analysis/Baranovskyi O., Kuzheliev M., Zherlitsyn D., Serdyukov K., Sokyrko O. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021.No 3(38). P. 249–261.
2. Агравал А., Ганс Д., Голдфарб А. Штучний інтелект на службі бізнесу. 2018. 534 с.
3. Джонсон А. Вплив штучного інтелекту на фінансову діяльність підприємства. *Journal of Financial Management*. 2018. №12(3). С. 45–60.
4. Сміт Д. Використання штучного інтелекту в фінансовому менеджменті. 2020.

Роман Кучер,

аспірант з курсу спеціальності

«Фінанси, банківська справа страхування»

Науковий керівник: Зоряна Лободіна,

д-р екон. наук, професор, професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,

Західноукраїнський національний університет,

м. Тернопіль, Україна

ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОГНОЗУВАННЯ В СУЧАСНІЙ МОНЕТАРНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Рішення щодо грошово-кредитної політики ухвалюються з урахуванням прогнозу інфляції. Основним монетарним інструментом і операційним орієнтиром за такого монетарного режиму є процентна ставка. Якщо прогнозована інфляція знаходиться вище цільового рівня, то для її стримування проводиться політика "дорогих грошей", тобто процента ставка підвищується. І навпаки – при нижчому прогнозованому показнику інфляції порівняно з цільовим рівнем проводиться політика "дешевих грошей", коли процентна ставка знижується.

Індикативним прикладом сучасних концепцій інфляційного таргетування є Правило Тейлора. Це правило таргетування грошово-кредитної політики, запропоноване в 1992 році американським економістом Джоном Б. Тейлором для використання центральними банками для стабілізації економічної активності шляхом відповідного встановлення короткострокових процентних ставок. Правило враховує ставку федеральних фондів, рівень цін і зміни реального доходу. Правило Тейлора обчислює оптимальну ставку за федеральними фондами на основі розриву між бажаним (цільовим) рівнем інфляції та фактичним рівнем інфляції, а також розриву між фактичним та природним рівнем виробництва. На думку Тейлора, монетарна політика стабілізується, коли номінальна процентна

ставка вища/нижча за зростання/зниження інфляції. Таким чином, правило Тейлора передбачає відносно високу відсоткову ставку, коли фактична інфляція вища за цільовий показник інфляції. Основна перевага загального правила таргетингу полягає в тому, що центральний банк отримує право на власний розсуд застосовувати кілька засобів для досягнення поставленої мети.

Правило Тейлора говорить, що збільшення інфляції на один відсотковий пункт має спонукати центральний банк підвищити номінальну процентну ставку більш ніж на один відсотковий пункт. Оскільки реальна процентна ставка є (приблизно) номінальною процентною ставкою мінус інфляція, то реальна процентна ставка повинна бути збільшена. Ідея про те, що номінальна процентна ставка повинна бути підвищена «більше, ніж один до одного», щоб охолодити економіку при зростанні інфляції (тобто збільшення реальної процентної ставки), отримала назву принципу Тейлора. Принцип Тейлора передбачає єдину обмежену рівновагу інфляції. Якщо принцип Тейлора порушується, то шлях інфляції може бути нестабільним[3].

Центральні банки підвищили свої процентні ставки майже в усіх країнах, за винятком Китаю та Японії. Процентна ставка центрального банку є одним із основних інструментів, який використовується для контролю інфляції: низькі ставки, як правило, призводять до зростання інфляції, тоді як високі ставки, як правило, мають призводити до зниження інфляції. Оскільки інфляція значно зросла між 2022 і 2023 роками, центральні банки підвищили процентні ставки, щоб уповільнити інфляцію. Так, на чолі з Федеральною резервною системою (ФРС) США та багатьох головних центральних банків світу, включаючи Європейський центральний банк (ЄЦБ) і Банк Англії, підвищували відсоткові ставки вже більше року, намагаючись уповільнити швидке зростання цін.

Останнє рішення Європейського центрального банку (ЄЦБ) підвищити ключову відсоткову ставку на 0,25% було прийнято, незважаючи на очікування, що інфляція в єврозоні продовжить зменшуватися. Однак регіон стикається з унікальним викликом. Хоча загальна інфляція становить 5,2%, існує величезний розрив між його членами – від Іспанії (2,4%) до Словаччини (9,6%). Різниця в інфляції та зростанні вказує на неповну інтеграцію регіону, що не робить роботу ЄЦБ із збалансування економіки простою. В інших частинах світу, особливо в Східній Азії, інфляція дуже різко знизилася і, як очікується, залишиться низькою. Хоча інфляція у Великій Британії вища, ніж у США, Єврозоні та Японії, вона також має низхідну траєкторію. Фактично, такий інструмент залишився один – підняття цільової відсоткової ставки[2].

Облікова ставка в США була різко знижена в період з лютого по квітень 2020 року. Вона впала з 1,58 % в лютому того ж року до 0,65 у березні, а потім до 0,05 у квітні. Знижена ставка була відповіддю на пандемію COVID-19, як і причина кількісного пом'якшення Федеральним резервом протягом того ж періоду. Після кількох незначних змін ефективної ставки з того часу вона була встановлена на рівні 0,33 % у квітні 2022 року та продовжувала зростати в наступні місяці. Станом на жовтень 2023 року ефективна ставка федеральних фондів США становила 5,33 %. Після останнього рішення ФРС у липні 2023 року її голова Джером Пауелл зазначив, що процентні ставки в

США, які зараз знаходяться на 22-річному максимумі, залишатимуться високими протягом деякого часу, пояснюючи, що «нам потрібно переконатися, що інфляція стабільно знижується» і що «базова інфляція все ще досить висока». Рівень інфляції в Сполучених Штатах зріс до 3,7 % в серпні 2023 року в порівнянні з 3,2 % в попередньому місяці, і залишився таким же у вересні 2023 року. Незначне зростання в серпні стало другим місяцем поспіль зі збільшенням рівня інфляції після восьми місяців занепаду.

Пік інфляції в США був зафіксований у червні 2022 року – 9,1 %. У серпні 2023 року відсоткова ставка ФРС досягла найвищого значення і становила 5,33%. На початку 2022 року ФРС почала серію частих підвищень ставок, причому підвищення в серпні стало 18-м поспіль. Ще однією причиною обережності центрального банку щодо подальшого посилення монетарної політики є погіршення прогнозів на ринку праці. У США зростання заробітної плати значно сповільнилося, а кількість вакансій скоротилася. Останнє означає, що компаніям буде менше потрібно використовувати високі зарплати для залучення кандидатів[1]. Тим часом повільніше зростання заробітної плати залишає у людей менше грошей на витрати, що сприяє уповільненню інфляції цін. У Великій Британії реальна заробітна плата майже не залишила мінус. На початку 2022 року реальні заробітні плати скорочувалися, оскільки інфляція залишалася набагато вищою, ніж підвищення зарплати. В обох випадках це також означає, що спіралі зарплати та цін, якої так боялися, не відбулося. Звичайно, використання підвищення ставок для уповільнення інфляції є складним актом балансування: надто високе підвищення і центральні банки взагалі «задушуть» економіку.

Аналізуючи все вище викладене, можна констатувати, що рішення ФРС США мають глобальні наслідки. Проведений аналіз показав, що рішення монетарної політики мають побічний ефект для решти світу з точки зору впливу підвищення ставок на обмінні курси та довгострокову вартість запозичень. Якщо Банк Англії, ЄЦБ та інші центральні банки надмірно відреагують на ці побічні ефекти для своїх власних економік, вони можуть зробити занадто жорстку монетарну політику (тобто підвищити ставки занадто високо) і спровокувати рецесію.

Список використаних джерел:

1. Інфляційні очікування: детермінанти та наслідки - Основна доповідь Бена Бернанке, конференція: «Інфляційні очікування та монетарна політика», 2022.<https://www.nber.org/lecture/2022-inflation-expectationsdeterminants-and-consequence-keynote-ben-bernanke-inflation-expectations>.
2. Європейський центральний банк. Дослідження та публікації: веб-сайт. URL:<https://www.ecb.europa.eu/pub/html/index.en.html> (дата звернення:22.01.24).
3. Taylor, John B. Using Monetary Policy Rules in Emerging Market Economies // Conference, “Stabilization and Monetary Policy: The International Experience,” November 1415, 2000, at the Bank of Mexico, December 2000.

Віталій Літвинчук

магістрант спеціальності 051 «Економіка і соціальна психологія»

Науковий керівник: Людмила Кушнір,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський, Україна

КЛЮЧОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СТАЛОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Фінансування сталого розвитку є однією з ключових функцій фінансових установ, яка спрямована на забезпечення фінансових ресурсів для задоволення потреб економічних суб'єктів у втіленні їхніх стратегій та досягненні цілей сталого розвитку в різних сферах, включаючи економічну, екологічну та соціальну. Після подолання російської військової агресії перед банківським сектором України постане нове завдання: як подолати відставання від глобальних тенденцій на фінансовому ринку у сфері сталого фінансування. Це вимагатиме розробки інноваційних стратегій та підходів для підтримки сталого розвитку та поліпшення якості життя через ефективне використання фінансових ресурсів.

Фінансування сталого розвитку у Європейському Союзі перш за все спрямоване на підтримку інвестицій, які ураховують екологічні, соціальні та управлінські аспекти. Основна мета цього фінансування полягає в зменшенні негативного впливу на навколишнє середовище, вирішенні проблем, пов'язаних з викидами парникових газів та забрудненням, ефективному використанні природних ресурсів і зниженні фінансових ризиків, які загрожують стабільності фінансової системи. Україна, яка здобула статус кандидата в Європейський Союз, стикається з важливими завданнями у сфері сталого фінансування своїх банків. Успішний досвід Європейського Союзу у забезпеченні фінансування сталого розвитку чітко підкреслює необхідність впровадження політики сталого фінансування на території України.

Міжнародні стандарти та вимоги до прозорості у сфері сталого фінансування та ESG-ризиків для банків стають все більш суттєвими у глобальному фінансовому середовищі, серед яких:

1. Принципи відповідального банківництва ООН, які спрямовані на інтеграцію сталості та ESG-принципів у стратегію та операції банків й вимагають публікації річних звітів про роботу з відповідальністю та сталістю;

2. Директива про недискримінаційну звітність (NFRD) ЄС вимагає від публічних компаній, у тому числі банків, детальної звітності про соціальні, екологічні та управлінські показники у річних звітах;

3. Рекомендації Таскфорсу з фінансової звітності про клімат (TCFD) встановлюють стандарти для добровільної звітності про кліматичні ризики та можливості у фінансових звітах банків;

4. Принципи сталого розвитку ООН (SDGs), відповідно яким банки зобов'язані сприяти досягненню цілей сталого розвитку ООН та інтегрувати їх у свою діяльність та звіти;

5. Екологічні, соціальні та управлінські стандарти (ESG) – міжнародні стандарти, такі як ISO, GRI, а також регулятори та біржі, які вимагають від банків відповідати певним стандартам сталості та звітності щодо них [1-2].

Ці міжнародні стандарти і вимоги сприяють збільшенню прозорості у сфері сталості та ESG-ризиків у фінансових установах, сприяючи формуванню більш стійкої та відповідальної фінансової системи. На жаль, негайне впровадження міжнародних стандартів в Україні наразі не є реалістичним. Проте банки мають бути готові до виконання таких вимог, а також адаптувати свої стратегії та методи до змін у регулятивному середовищі. Стратегія відновлення України на найближчу перспективу та реалізація європейського курсу спрямовані на досягнення фінансової стабільності та створення умов для сталого зростання соціально-інклюзивної економіки. Міжнародні зобов'язання, включаючи цілі сталого розвитку до 2030 року та вимоги Паризької угоди, вимагають накопичення значних фінансових ресурсів та перетворення фінансової системи України для мобілізації державного та приватного капіталу в сферу сталого розвитку [3-4].

У світлі нового статусу кандидата в Європейський Союз, Україна стикається з необхідністю впровадження аспектів сталого фінансування в банківській секторі. Це завдання супроводжується численними викликами та труднощами. По-перше, банки мають адаптувати свої фінансові послуги до стандартів сталого розвитку, що включає інтеграцію ESG-критеріїв (екологічних, соціальних, управлінських) у свою діяльність, що передбачає значні інвестиції у технології та перепідготовку персоналу. По-друге, банки повинні оцінювати екологічні та соціальні ризики, пов'язані з кредитуванням проєктів, що може стати складним завданням через неоднозначність їхньої оцінки. По-третє, важливо впроваджувати екологічно та соціально стійкі кредитні продукти, що потребує розробки нових фінансових інструментів та встановлення відповідних стандартів.

Впровадження сталого фінансування та управління «екологічними» ризиками в банках України може мати наступні наслідки: 1) Збільшення впливу управління людськими ресурсами та взаємовідносин з клієнтами на бізнес-моделі. Банки будуть змушені звертати більше уваги на управління внутрішніми процесами та взаємодії з клієнтами з урахуванням сталості та екологічної відповідальності, що може призвести до змін у корпоративній культурі та управлінні персоналом; 2) Зростання впливу ESG-факторів на кредитні та інвестиційні портфелі. Банки будуть змушені більше уваги приділяти екологічним, соціальним та управлінським аспектам при ухваленні рішень щодо кредитування та інвестування, що може призвести до обмеження фінансування галузей, що негативно впливають на навколишнє середовище, але є важливими для економіки країни; 3) Збільшення витрат, пов'язаних з новими регуляторними вимогами. Банки будуть змушені інвестувати в розвиток та впровадження нових систем оцінки активів, управління капіталом, корпоративного управління та транспарентності управління ESG-ризиками, що може збільшити загальні витрати банків. Крім того, буде вимагатися проведення стрес-тестів з урахуванням ESG-факторів [5]. У короткостроковій перспективі ці зміни можуть призвести до зниження прибутковості банківського бізнесу через зростання витрат та обмеження деяких видів кредитування. Проте, у

середньо- та довгостроковому плані ці заходи можуть сприяти сталому розвитку банків та зменшенню системних ризиків у фінансовому секторі.

Отже, впровадження політики сталого фінансування та «екологічного» ризик-менеджменту в Україні призведе до ряду позитивних наслідків. Важливість управління трудовими ресурсами та взаємодії з клієнтами на їх бізнес-моделях підвищиться. Також збільшиться вплив ESG-факторів на портфелі кредитів та інвестицій банків, що може призвести до обмежень у кредитуванні певних секторів економіки. Крім того, очікується зростання витрат на впровадження нових регуляторних вимог, що може тимчасово зменшити прибутковість банків.

Список використаних джерел:

1. Сакаль О. В. Механізм фінансування сталого розвитку на різних інституційних рівнях. *Економічний вісник університету*. 2017. №33(1). С. 377-384.
2. Прутська О. О. Сучасна політика НБУ щодо розвитку сталого фінансування. *Економіка та суспільство*. 2021. №34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/979>
3. Пластун О. Роль державної інвестиційної політики та відповідального інвестування у фінансуванні сталого розвитку. *Agricultural and resource economics: international scientific e-journal*. 2020. Vol. 6, № 2. С. 108-125.
4. Політика щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Policy_rozvytok-stalogo-finansuvannja_2025.pdf?v=4
5. Шолойко А. С. Новітні інструменти фінансування сталого розвитку. *Фінанси України*. 2023. № 3. С. 103-122.

Всеволод Михайліді,

студент 4 курсу спеціальності

«Фінанси, банківська справа та страхування»

*Науковий керівник: **Наталя Слободянюк,***

д.е.н, проф., професор кафедри фінансів,

суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку,

Криворізький національний університет,

м. Кривий Ріг, Україна

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ У БАНКІВНИЦТВІ

Сучасний розвиток банківництва вимагає застосування інновацій як рушійної сили розвитку банку в умовах подолання наслідків фінансово-економічних криз, а також зміцнення його конкурентних позицій та генерування прибутку на довгостроковій основі.

Питанням розвитку інноваційної діяльності в банку присвячено безліч праць вітчизняних та зарубіжних науковців, серед них: Іванов С.В., Скок П.О., Пантелєєва Н.М., Бондаренко Л.П., Барановський О.І., Диба М.І., Кузнецова А.Я., Міщенко С.В., Лойко В.В. та ін. В роботах зазначених авторів узагальнено теоретичні основи банківських інновацій, розкрито їх суть та наведена систематизація за класифікаційними ознаками, досліджено

актуальні питання щодо впровадження сучасних банківських продуктів та ідентифіковано ризики інноваційної банківської діяльності, обґрунтовано напрями розвитку інновацій у банківській сфері тощо.

Метою даного дослідження є подальший розвиток теоретичних основ щодо конкретизації сутності банківських інновацій та інноваційної діяльності банку, визначення ролі інновацій в банківництві на основі оцінки стану впровадження інноваційних продуктів в діяльність комерційних банків України.

Виникнення банківських інновацій пов'язано з розвитком підприємництва та передбачає посилення фінансової стійкості банківської установи. Аналіз літератури з тематики дослідження виявив розбіжність думок серед науковців щодо трактування категорії «банківська інновація», що дозволило сформулювати висновок про існуючі тлумачення дефініції у вузькому та широкому розумінні. Так, наприклад, на думку Трудової М.Є. «інновації у банківській сфері – це кінцевий результат інноваційної діяльності банку, який отримав реалізацію у вигляді нового або вдосконаленого банківського продукту чи послуги, які впроваджені в практичну діяльність» [1]. Лаврушин О.І. наголошує, що банківська інновація – це «синтетичне поняття про діяльність банку у сфері інноваційних технологій, спрямовану на отримання додаткових доходів у процесі створення сприятливих умов формування і розміщення ресурсного потенціалу за допомогою нововведень, які сприяють клієнтам в отриманні прибутку» [2]. Іванов С.В. трактує банківську інновацію як «кінцевий результат інноваційної діяльності в банківській сфері, який отримав утілення у вигляді нового вдосконаленого продукту або послуги, реалізованих на ринку, або нового вдосконаленого технологічного процесу, що використовується у практичній діяльності, у результаті чого зростає ефективність діяльності банку та поліпшується задоволення потреб клієнтів» [3]. Єгоричева С. Б. ототожнює банківську інновацію з «результатом діяльності банку, який спрямований на отримання додаткових доходів у процесі створення сприятливих умов формування та розміщення ресурсного потенціалу за допомогою нововведень, що сприяють клієнтам в отриманні прибутку» [4]. Нам імпонує визначення банківських інновацій як відповідного «процесу створення додаткової цінності для клієнтів, працівників та власників банку шляхом внесення якісних змін в усі сфери його діяльності - продукти, послуги, процеси, бізнес-моделі та стратегії, що стали результатом практичної реалізації нових ідей, знань та стороннього досвіду» [5]. Різноманітність тлумачень підтверджує той факт, що банківську інновацію можна розглядати з точки зору об'єкта управління як результат інноваційної діяльності банку в якості інноваційного продукту чи послуги та/або інноваційної технології, а сам клієнт виступає основою виникнення банківської інновації через механізм формування попиту та необхідність покращення умов обслуговування й зміцнення фінансової довіри.

Роль банківських інновацій як джерела зростання прибутковості банківництва визначається рівнем комерціалізації результатів інноваційної діяльності банків. Інноваційний процес в банківництві передбачає послідовність дій від пошуку та систематизації ідей, їх аналізу та відбору, розробки інновацій до комерціалізації, що характеризує таку діяльність як окремих бізнес-процес та вимагає сукупності відповідних ресурсів (матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних) [6]. Слід наголосити на прояві специфічної ролі банківських інновацій в залежності від напрямів інноваційної діяльності банків: 1) інновації, що призводять до підвищення ефективності банківської діяльності через реалізацію витратного механізму

й зниження собівартості банківських продуктів, вдосконалення матеріально-технічної бази, підвищення рівня кваліфікації банківських спеціалістів (менеджерів); 2) інновації задля розширення банківських послуг на основі зростання клієнтської бази; 3) інновації, що забезпечують дотримання вимог регулятивних органів в сфері банківництва [3].

Інноваційна діяльність банків безперечно пов'язана з технологічним та науковим розвитком суспільства, а діджиталізація інноваційних процесів пришвидшує комерціалізацію банківських інновацій. На сьогодні можна виокремити наступні напрями впровадження банківських інновацій: мобільний інтернет-банкінг; віртуальний (цифровий) банк; верифікація користувача в соціальних мережах; термінали самообслуговування; електронна пошта; голосові технології; режим роботи банку «24/7»; безконтактні розрахунки; ідентифікація клієнта на основі застосування технології біометричних даних; технологія бази даних блокчейн; технологія NFC; використання штучного інтелекту; цифрові гаманці та QR коди; смартботи; криптовалюти; fintech рух та ін.

Воснні дії, політична та економічна кризи чинять негативний вплив на активізацію інноваційної діяльності вітчизняних банків, проте за таких умов банківська система продовжує реагувати на вимоги бізнесу, суспільства, держави та ефективно впроваджувати інноваційні рішення. Так, наприклад, один із найважливіших системних вітчизняних банків АТ КБ «ПриватБанк» характеризується розгалуженістю банківських інвестицій в сегменті «бізнес» та «приватні особи»: зручні мобільні додатки «Приват 24», «Скарбничка», «Мої вклади»; «Приват 24 для бізнесу»; «Оплата частинами»; «Приватагент»; «Кредитна історія»; «Термінал»; голосова біометрія; SMS-банкінг; чат-боти; платежі по QR-коду; сервіс «Облік робочого часу співробітників» за допомогою POS-терміналу ПриватБанку тощо. Таким чином, впровадження банківських інвестицій призводить до посилення конкурентних позицій банківської установи та забезпечує сталий розвиток банківництва.

Список використаних джерел:

1. Трудова М.Є. Інноваційні перспективи розвитку в банківській системі України. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/3_ukr/83.pdf (дата звернення: 26.01.2024).
2. Меда Н.С. Поняття банківського товару і його зв'язок із категоріями «банківський продукт», «банківська послуга» та «банківська операція». *Збірник наукових праць*. 2014. Вип. 38. С. 196-204.
3. Іванов С.В. Особливості банківських інновацій. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/30_2_2018/18.pdf (дата звернення: 26.01.2024).
4. Шуба М.В., Рудник А.О. Світові тренди банківських інновацій. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4638> (дата звернення: 26.01.2024).
5. Єгоричева С.Б. Інноваційна діяльність комерційних банків: стратегічні аспекти: монографія. Полтава: ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», 2010. 348 с.
6. Єгоричева С.Б. Методологічні засади організації інноваційного процесу в комерційних банках. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/71925633.pdf> (дата звернення: 26.01.2024).

Евген Пастух,

*студент Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
“Кам'янець-Подільський державний інститут”*

*Науковий керівник: Ірина Годнюк,
кандидат економічних наук, доцент
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВО КРЕДИТНИХ УСТАНОВ

Фінансові установи відіграють важливу роль у сучасній економіці, забезпечуючи мобілізацію та розподіляючи фінансові ресурси. Разом із суб'єктами інфраструктури фінансового ринку вони формують його організаційно-інституційну основу, забезпечуючи виконання різноманітних посередницьких та допоміжних функцій щодо купівлі-продажу фінансових інструментів та активів, фінансових послуг. Стабільність та ефективність цих установ є критично важливими для економічного зростання та фінансової стабільності.

Фінансово кредитні установи (ФКУ) - це організації, що займаються наданням фінансових послуг, таких як кредитування, прийом депозитів, інвестиційні операції та інші види фінансових послуг [1].

Фінансово кредитні установи як професійні учасники фінансового ринку присутні в усіх його сегментах: на кредитному і валютному ринках, ринку цінних паперів та ринку похідних фінансових інструментів, формують попит на фінансові ресурси та фінансові активи, визначаючи рівноважну ціну на них. До таких установ зазвичай відносять банки, кредитні спілки, страхові компанії, інвестиційні фонди та інші організації, що займаються наданням фінансових послуг. Специфіка їхньої діяльності визначається насамперед законодавством, економічними умовами та потребами ринку [2].

До основних функцій ФКУ належать;

- Кредитування: Однією з основних функцій фінансово-кредитних установ є надання кредитів підприємствам та приватним особам. Це допомагає збільшити інвестиції в економіку та сприяє її росту.
- Залучення депозитів: Установи приваблюють вклади від населення та корпорацій, що дозволяє їм накопичувати необхідні кошти для кредитування.
- Платіжні системи: Вони обслуговують різноманітні платіжні системи, забезпечуючи обробку та переказ коштів.
- Інвестиційні послуги: Деякі фінансові установи пропонують інвестиційні послуги, включаючи управління активами, інвестиційне консультування тощо [2].

Високий рівень кількісних і якісних показників розвитку фінансово-кредитних установ є запорукою оптимального формування, ефективного розміщення та перерозподілу інвестиційних ресурсів, створення належних умов розвитку суб'єктів реального сектора економіки, формування фінансово-кредитного потенціалу, розширення та полегшення доступу до дешевих кредитних і фінансових ресурсів, раціональне управління та розподіл ризиків між усіма учасниками фінансових відносин тощо [3].

Фінансово-кредитні установи підлягають суворому регулюванню та нагляду з боку державних органів. Це необхідно для забезпечення стабільності фінансових установ, захисту вкладників та підтримки довіри до

фінансової системи. Наприклад, банки повинні відповідати вимогам щодо достатності капіталу, ліквідності та ризик-менеджменту.

Фінансово-кредитні установи стикаються з рядом викликів, включаючи зміну регуляторного середовища, зростання конкуренції з боку нефінансових компаній (наприклад, технологічних стартапів) та необхідність адаптації до змінюваних потреб споживачів і нових технологічних тенденцій. Сучасні технології мають значний вплив на діяльність фінансових установ. Використання цифрових технологій, таких як блокчейн, штучний інтелект та мобільний банкінг, змінюють спосіб ведення бізнесу, підвищуючи ефективність та зручність для клієнтів.

В умовах постійної еволюції ринку і технологічних інновацій, фінансово-кредитні установи постійно адаптуються до нових викликів, включаючи цифровізацію, зміни у регуляторному середовищі та зростаючу конкуренцію. Регуляторні органи, в свою чергу, прагнуть забезпечити баланс між необхідністю захисту інтересів вкладників, сприяння інноваціям та забезпеченням фінансової стабільності [4].

Сьогодні одним з основних напрямів розвитку фінансового посередництва є забезпечення ефективного функціонування саме небанківських (парабанківських) фінансово-кредитних установ, зокрема ломбардів, кредитних спілок, недержавних пенсійних фондів, фінансових та страхових компаній, кредитних установ. Враховуючи досвід діяльності кредитних спілок та управління їх капіталом в умовах конкуренції різних країн світу, доцільно звернути увагу на такі напрями посилення конкурентоспроможності кредитної кооперації України: дотримання кооперативних принципів, забезпечення внутрішнього і зовнішнього зростання кооперативних організацій та вдосконалення організаційної побудови, ефективне використання ресурсів (матеріальних, фінансових і трудових), забезпечення кооперативних організацій кваліфікованими фахівцями – відданими кооператорами, пропаганда кооперативних ідей серед населення та забезпечення активності пайовиків, вплив на органи влади з метою прийняття законів і законодавчих актів, які сприяли би розвитку створених громадянами країни кооперативів для задоволення власними силами і коштами своїх матеріальних і духовних потреб, активна участь у загальноукраїнському і міжнародному кооперативному русі [5].

З огляду на важливість фінансово-кредитних установ у фінансовій системі, їхня робота та еволюція мають велике значення для загального стану економіки. Підтримка здорового, стабільного та інноваційного фінансового сектора є ключовою для підтримки економічного зростання та добробуту населення.

Список використаних джерел:

1. Є. С. Полякова Сучасний стан і перспективи розвитку фінансово-кредитних установ України URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3660>
2. Халатур С. М., Гончаренко О. В., Хомук Н. Д. Інструментарій фінансового інжинірингу для комплексної оцінки фінансового стану підприємств. Економіка та держава. 2022. с. 39-44 URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2022/9.VB
3. Коваленко В.В. Розвиток фінансових інновацій у небанківських фінансових установах / О.В. Приазовський економічний вісник 2020. вип. 1, с. 244–250.
4. Юрій С. І. Ринок фінансових послуг як інституційна основа ринкової економіки . Фінанси України. 2010. № 11. С. 48–59.

5. Осадчий Є.С Особливості діяльності фінансово-кредитних установ в Україні URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/5_ukr/67.pdf

Дар'я Петрова,
здобувач 1 курсу групи МгОП-1-23
спеціальності «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: **Ольга Губарик,**
к.е.н., доцент, в.о. завідувача кафедри обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна

ВИДИ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

Фінансово-кредитні установи виконують ряд ключових функцій, які визначають їх роль у фінансовій системі України. По-перше, вони забезпечують мобілізацію фінансових ресурсів. Це означає, що вони залучають грошові кошти від населення та підприємств, інвестуючи їх в різноманітні проекти та об'єкти знову ж таки підприємств та населення. Це сприяє формуванню фінансової бази для розвитку економіки країни та забезпечує необхідні ресурси для вирішення ключових завдань, таких як створення нових робочих місць, розвиток інфраструктури та впровадження новітніх технологій.

По-друге, фінансово-кредитні установи здійснюють розподіл ризиків. Вони виступають посередниками між тими, хто бажає вкласти гроші, і тими, хто потребує фінансування. Це дозволяє зменшити ризик для обох сторін та сприяє створенню більш стабільного фінансового середовища. Однак цей процес також може призводити до концентрації ризиків у деяких секторах економіки чи регіонах, що може викликати серйозні проблеми у випадку кризових ситуацій.

Третя важлива функція полягає в тому, що фінансово-кредитні установи виконують роль інтермедіарів на ринку грошей і капіталу. Вони забезпечують можливість перерозподілу грошових коштів, керуючи їх потоками від тих, хто має зайві фінансові ресурси, до тих, хто потребує додаткового капіталу. Це важливо для забезпечення функціонування економіки та сприяє розвитку підприємництва та інновацій.

Кредитно-фінансові установи розподіляються за різними критеріями, що визначають їхню структуру та функції в економічній системі. За формою власності, вони поділяються на державні та приватні. Державні установи знаходяться під контролем держави, тоді як приватні мають приватних власників.

За формою організації, кредитні установи можуть бути власником, товариством або корпорацією. Власник, один власник, володіє установою, товариство має власників-партнерів, а корпорація є юридичною особою, з відокремленим капіталом від власників.

За виконуваними операціями, кредитні установи можуть бути універсальними або спеціалізованими. Спеціалізовані установи займаються конкретними видами операцій, такими як лізинг чи страхування.

За сферою діяльності, кредитні установи поділяються на міжнародні, регіональні та національні. Міжнародні установи, такі як МВФ чи Європейський фонд розвитку, працюють на світовому рівні, регіональні взаємодіють в межах конкретних регіонів, а національні пов'язані з національною кредитною системою країни.

За суттю та виконуваними функціями у кредитній системі, виділяють національні, комерційні банки та спеціальні фінансово-кредитні інститути. Національні банки відіграють ключову роль у монетарній політиці, комерційні банки забезпечують різноманітні фінансові послуги для клієнтів, а спеціальні інститути можуть спеціалізуватися на конкретних операціях чи секторах економіки [2].

В Україні громадяни можуть скористатися різноманітними фінансовими послугами, що надаються різними типами фінансово-кредитних установ. Серед них можна виділити такі сегменти, як банки, кредитні спілки, ломбарди, установи швидкого кредитування, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, інвестиційні компанії, компанії з переказу коштів, а також пункти обміну валюти. Згідно із практикою, на сьогоднішній день найбільш популярні та широко використовувані серед населення є банківські установи. Вони пропонують широкий спектр фінансових послуг та користуються довірою клієнтів завдяки високому рівню державного контролю.

Виділяють такі види банківських кредитів для громадян [1]:

- Короткострокові кредити терміном від декількох днів до 12 місяців, що зазвичай використовуються у разі виникнення форс-мажорних обставин, або ж на покупки якоїсь техніки.
- Середньострокові кредити терміном від 1 до 5 років, які використовуються для оплати навчання, купівлі авто, чи інвестування у бізнес.
- Довгострокові кредити мають термін від 5 до 15 років, та беруться з метою купівлі житла, придбання дорогих автовок, для потреб власної підприємницької діяльності, проте в останній період прослідковувалася банківська криза через війну, як наслідок кількість банків, що надавали кредити населенню різко скоротилася, а на весну 2022 року була рівна нулю (рис.1).

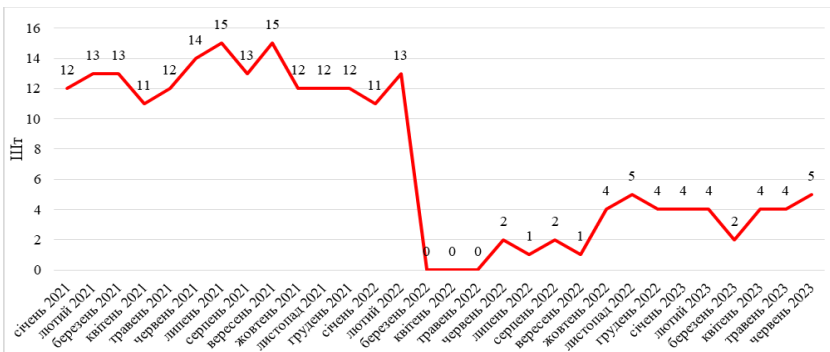

Рис.1. Динаміка кількості банків, що заявили про видачу нових кредитів за звітний місяць протягом 2021-2023 рр., од. [3]

Не лише банки, але й інші фінансові установи відіграють важливу роль у забезпеченні потреб населення. Кредитні спілки, наприклад, акцентують увагу на взаємодопомозі та спільному власному капіталі, що може бути привабливим для окремих груп клієнтів. Ломбарди, зі свого боку, надають послуги заставного кредиту, базуючись на вартості залогового майна. Установи швидкого кредитування, зокрема, пропонують швидкі та невеликі кредити, що може бути корисним у випадках тимчасових фінансових труднощів [1].

Страхові компанії відіграють важливу роль у захисті від ризиків та нещасних випадків. Недержавні пенсійні фонди дозволяють громадянам активно участь у формуванні свого пенсійного фонду, забезпечуючи додатковий ступінь фінансової безпеки на майбутнє. Інвестиційні компанії допомагають клієнтам збільшувати своє майно шляхом розумного розподілу інвестицій.

Успішні компанії з переказу коштів та пункти обміну валюти сприяють ефективній глобальній фінансовій взаємодії, забезпечуючи швидкі та надійні фінансові транзакції. Кожен з цих секторів має свої унікальні особливості та специфіку, що враховується при виборі фінансових послуг.

Отже, фінансово-кредитні установи сьогодні виконують важливі функції у сучасній економічній системі, забезпечуючи розподіл фінансових ресурсів, регулювання грошового обігу та створення умов для розвитку підприємництва, малого бізнесу та особистих цілей громадян. Однак їхній вплив може бути як позитивним, так і негативним, і важливо забезпечити ефективний контроль та регулювання їхньої діяльності. Також важливо враховувати вплив технологічних інновацій на сферу фінансів та вдосконалення систем безпеки для забезпечення стабільності та надійності фінансової системи в цілому.

Список використаних джерел:

1. Види фінансових установ URL: https://events.bank.gov.ua/gmw2021/src/files/Lesson_Financial%20institutions_2021.pdf
2. Осадчий Є. С. Особливості діяльності фінансово-кредитних установ в Україні. *Економіка і суспільство*. – 2016. - №5. – С. 375-382.
3. Офіційний сайт Національний банк України URL: <https://bank.gov.ua/>

Катерина Семенюк,
студентка 4 курсу спеціальності
«Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник: Наталія Слободянюк,
д.е.н, проф., професор кафедри фінансів,
суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку,
Криворізький національний університет,
м. Кривий Ріг, Україна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Фінансово-економічна та політична криза, пандемія, воєнні дії на території України в сукупності мали негативний вплив на розвиток та функціонування банківської системи України, що призвело до зменшення отриманого прибутку банками, збитковості їх діяльності, а також

скорочення кількості комерційних банків за останні роки. Банківська система виконує трансформаційну, емісійну та стабілізаційну функції, займає ключову позицію у національній економіці через організацію руху фінансових потоків між суб'єктами ринку, що пояснює актуальність обраного наукового дослідження.

Так, за даними джерела Мінфін [1], починаючи з 2014 року спостерігається щорічна тенденція до зниження кількості працюючих банків в Україні (рис.1). Станом на 01.01.2023 р. кількість діючих комерційних банків в Україні складала 67, що майже на 63% нижче за показник 2014 року. Станом на 01.01.2014 р. кількість комерційних банків з іноземним капіталом складала 49, проте вже на 01.01.2023 р. показник скоротився до 30. Через розпочатий збройний воєнний конфлікт на території України кількість комерційних банків в 2022 році скоротилася на 6%. «За період війни ринок покинули всього 6 банків, три з яких належали російським акціонерам: державні МР Банк (Сбербанк), Промінвестбанк, приватний Банк Форвард, а також з вітчизняні: Мегабанк та Банк Січ та Ibox Bank» [2].

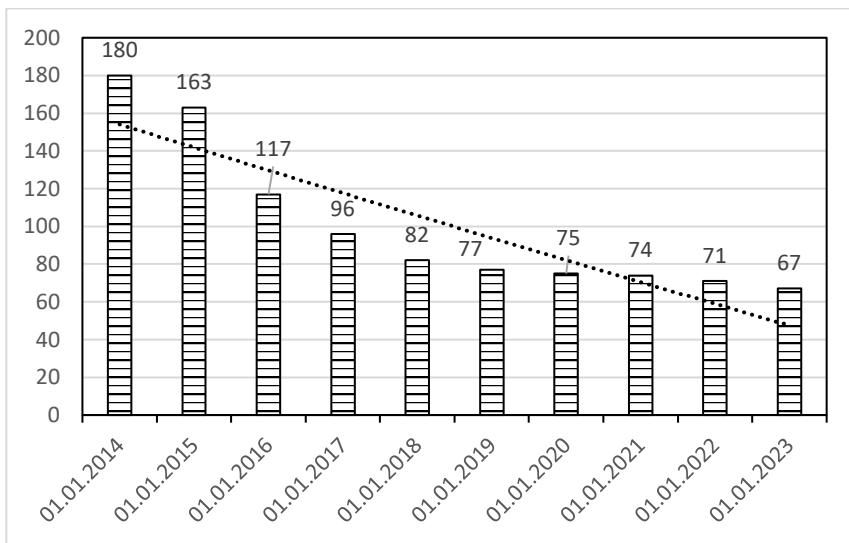

Рис.1. – Динаміка змін кількості комерційних банків в Україні за 2013-2022 рр.

Станом на 01.01.2024 р. кількість діючих структурних підрозділів банків в цілому по банківській системі складала 5138 од., що на 40 од. більше, ніж станом на жовтень 2023 р. та на 378 од. менше, ніж станом на жовтень 2022 р. За 2023 рік найбільша кількість територіальних відділень зафіксовано за АТ «Ощадбанк» (1182), АТ КБ «ПриватБанк» (1132), АТ «Райффайзен Банк» (332), АТ «УКРСИББАНК» (223), АБ «УКРГАЗБАНК» (220), АТ «А – БАНК» (201). Тимчасово призупинено структурних підрозділів банку: АТ «Ощадбанк» – 600, з них 349 по Донецькій обл., 191 по Луганській обл.; АТ

КБ «ПриватБанк» – 77, з них 19 по Донецькій обл., 21 по Запорізькій обл., 19 по Луганській обл.; АТ «ПУМБ» – 53, з них 40 по Донецькій обл., 5 по Луганській обл.; АТ «Райффайзен Банк» – 16, з них 9 по Херсонській обл., 4 по Запорізькій обл. [3].

Проте, незважаючи на абсолютне зниження кількості комерційних банків за 2014–2023 рр., спостерігається щорічне зростання їх сумарних активів: в 2022 р. на 299 664 млн. грн., в 2021 р. на 231 114 млн. грн., в 2020 р. на 328 354 млн. грн. [1]. Основною причиною росту банківських активів за 2022 рік була вимушена емісія гривні задля покриття бюджетних потреб держави. А зростання прибутків комерційних банків на другий рік воєнних дій пояснюється купівлею державних цінних паперів НБУ та державних військових облігацій, а також зростанням доходів з купівлі-продажу валюти.

Огляд публікацій за темою дослідження дозволив виокремити наступні ключові проблеми функціонування банківського сектору:

1. Проблемна заборгованість. З початку воєнних дій спостерігалось істотне скорочення доходів юридичних та фізичних осіб, що призвело до реструктуризації заборгованості або до її невилплати.

2. Занепад іпотечного кредитування та високі інвестиційні ризики.

3. Скорочення мережі відділень банківських установ.

4. Обмеження НБУ на здійснення валютних операцій і транскордонних платежів в період дії воєнного стану.

5. Зростання обсягу депозитів домогосподарств «на вимогу».

6. Суттєве виведення з України валюти фізичними особами через міграцію, що призводить до погіршення сальдо платіжного балансу.

7. Девальваційний тиск на гривню та інфляційні процеси.

8. Зростання кіберризиків.

9. Зростання частки державного боргу на балансі НБУ.

10. Висока ставка НБУ.

11. Скорочення кредитного портфелю банківських установ.

12. Недостатній рівень капіталізації (недостатня адекватність капіталів банків до розміру сформованих ним активів, недостатній рівень автономності комерційних банків).

13. Недостатній рівень довіри населення до комерційних банків.

14. Низький рівень корпоративного управління тощо [4–6].

Незважаючи на окреслені проблеми, на сьогодні робота регулятора НБУ забезпечує стабільність банківської системи, а рівень ліквідності банків характеризується як достатній.

Отже, задля стабілізаційної роботи банківської системи України в умовах воєнного стану вкрай необхідним є подальша міжнародна підтримка структур Групи Світового банку (задля зміцнення фінансової системи країни та збалансування її валютно-фінансової позиції, забезпечення пріоритетних видатків державного бюджету України – реалізується в рамках Проекту «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні» (PEACE) від Світового банку [7]) та розширення програми державних гарантій для приватних інвестицій.

Список використаних джерел:

1. Кількість банків в Україні (2008–2023). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/> (дата звернення: 25.01.2024).

2. Головні тенденції банківського ринку за 12 місяців війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/13/697976/> (дата звернення: 25.01.2024).
3. Наглядова статистика. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#5> (дата звернення: 25.01.2024).
4. Ліхачов М. Проблеми та перспективи банківського сектору. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/problemi-ta-perspektivi-bankivskogo-sektoru-.html> (дата звернення: 25.01.2024).
5. Національний інститут стратегічних досліджень. Банківська система України станом на квітень 2023 року. Досягнення, проблеми, можливості. URL: <https://niss.gov.ua/news/novynu-nisd/bankivska-systema-ukrayiny-stanom-na-kviten-2023-roku-dosyahnennya-problemy> (дата звернення: 25.01.2024).
6. Укрінформ. Банківська система України: фінансовий успіх на тлі додаткових викликів. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3707246-bankivska-sistema-ukraini-finansovij-uspih-na-tli-dodatkovih-viklikiv.html> (дата звернення: 25.01.2024).
7. THE WORLD BANK. Світовий банк разом з донорами-партнерами виділяє Україні додаткове фінансування на підтримку надання основних державних послуг для громадян. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2023/12/14/donor-partners-and-the-world-bank-provide-additional-financing-to-ukraine-in-support-of-essential-government-services> (дата звернення: 25.01.2024).

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ

Aliferwa Jafri

MBA Student

Amit Kumar Goel

Assistant Professor

amitgoel@iul.ac.in

Department of Business Management

Integral University Lucknow-India

DIGITALIZATION IN THE FIELD OF FINANCE, ORGANIZATION OF ACCOUNTING, ANALYSIS, AND AUDIT WITHIN THE CONTEXT OF IAS AND IFRS

Introduction:

In the contemporary era, the financial landscape is undergoing a profound transformation driven by digitalization. This abstract explores the multifaceted implications of digital technologies on financial processes, specifically focusing on the organization of accounting, analysis, and audit functions. Emphasizing adherence to International Accounting Standards (IAS) and International Financial Reporting Standards (IFRS), the study investigates the integration of digital tools and methodologies in these key areas.

Method:

The digitalization of accounting practices involves the adoption of automated systems, artificial intelligence, and blockchain technologies. This shift aims to enhance efficiency, reduce errors, and improve the overall accuracy of financial reporting. The abstract delves into the challenges and opportunities associated with implementing these technologies while ensuring alignment with the principles and guidelines outlined by IAS and IFRS.

The research employs a comprehensive review of current literature, coupled with empirical analysis of case studies illustrating the implementation of digital tools in financial processes. Interviews with financial experts and professionals contribute valuable insights into the practical aspects of adopting digital solutions within the framework of IAS and IFRS.

Furthermore, the analysis component examines how digital tools contribute to advanced data analytics, empowering financial professionals to extract valuable insights from vast datasets. The abstract discusses the impact of data-driven decision-making on financial reporting, strategic planning, and risk management within the framework of international accounting standards.

Results:

The findings reveal that digitalization brings significant advantages to financial processes, enhancing efficiency, accuracy, and transparency. The integration of digital technologies, however, presents challenges such as cybersecurity risks and the need for robust data governance.

Detailed examinations :

1. IAS 1 - Presentation of Financial Statements:

This standard outlines the principles for presenting financial statements, ensuring they are transparent, comparable, and provide relevant information. It covers the structure, content, and disclosure requirements, guiding organizations in presenting a true and fair view of their financial position. In the context of

digitalization, adherence to IAS 1 becomes crucial to maintain the integrity and clarity of financial reporting amidst technological changes.

2. IAS 7 - Statement of Cash Flows:

IAS 7 focuses on the presentation of cash flow information, emphasizing the importance of understanding an entity's ability to generate cash and cash equivalents. In the digital era, the standard gains significance as organizations adopt digital tools affecting cash flow dynamics. The standard ensures that changes in cash and cash equivalents are appropriately disclosed, reflecting the impact of digitalization on liquidity and financial flexibility.

3. IAS 8 - Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors:

IAS 8 provides guidelines on selecting and applying accounting policies, handling changes in estimates, and correcting errors. In the digital landscape, where rapid technological advancements occur, IAS 8 becomes pivotal. It guides entities in adapting accounting policies to align with digital tools, managing changes effectively, and addressing errors promptly to maintain the accuracy and reliability of financial information.

4. IFRS 9 - Financial Instruments:

IFRS 9 introduces a comprehensive framework for the classification and measurement of financial instruments, addressing issues related to hedge accounting and impairment. In the digital age, where financial instruments are evolving, IFRS 9 plays a crucial role in ensuring that organizations appropriately account for and disclose the impact of digital technologies on financial instruments, managing risks and uncertainties.

5. IFRS 17 - Insurance Contracts:

IFRS 17 is specifically designed for the insurance industry, establishing principles for recognizing, measuring, presenting, and disclosing insurance contracts. In the digitalization era, where the insurance landscape is undergoing significant changes, IFRS 17 becomes essential. It guides insurers in adapting their accounting practices to reflect the evolving nature of insurance contracts in the digital context, ensuring transparent and consistent reporting.

Conclusion:

In conclusion, the study underscores the evolving landscape of financial management in the digital era, with a particular emphasis on adherence to IAS and IFRS. The results highlight the need for continuous adaptation to emerging technologies, acknowledging both the benefits and challenges associated with digitalization in the financial domain. Ultimately, the research contributes to a nuanced understanding of the multifaceted impact of digital transformation on financial practices within the regulatory framework of IAS and IFRS.

References:

1. Smith, J. (2023). "Digital Transformation in Finance: A Comprehensive Analysis of the Impact on Accounting, Analysis, and Audit Processes." *Journal of Financial Technology*, 15(2), 45-62.
2. Johnson, A. et al. (2022). "Navigating the Digital Landscape: Integrating IAS and IFRS Principles in the Age of Automation." *International Journal of Financial Management*, 8(4), 112-129.
3. Brown, C. (2023). "Challenges and Opportunities of Adopting Digital Technologies in Financial Reporting: A Case Study Approach." *Accounting Trends*, 20(3), 78-95.

4. Garcia, M. et al. (2024). "Data-Driven Decision-Making: Unlocking Insights in Financial Processes under IAS and IFRS." *Journal of Financial Analytics*, 12(1), 33-50.
5. Patel, R. (2022). "Evaluating the Cybersecurity Landscape in the Digitalization of Financial Processes: Lessons from IAS and IFRS Compliance." *Journal of Financial Security*, 18(3), 145-162.

Bohdan Berezovsky,
student of the Educational Rehabilitation Institution of Higher Education
"Kamyants-Podilsk State Institute"
Scientific supervisor: Iryna Godnyuk,
candidate of economic sciences, associate professor,
Ukraine, Kamianets-Podilskiy

INNOVATIONS BASED ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN UKRAINIAN STARTUPS

One of the biggest and most important trends in modern business is the steady growth of artificial intelligence, which is the driving force behind many startups.

A startup is a newly created business, typically a small company founded by one or a group of entrepreneurs, that offers a unique product or service and often operates in an emerging or revolutionary industry. Startups are characterized by their flexibility, innovation and potential for rapid growth. Startups are also often at the forefront of innovation, introducing new products, services or business models that meet needs or solve existing problems in unique ways and create jobs, contributing to economic growth and creating employment opportunities and a dynamic work environment [1].

Ambitious startup owners face regulatory challenges, resource constraints, scale issues, and intense market competition. These challenges may seem insurmountable, but artificial intelligence (AI) promises to optimize the allocation of resources and accelerate the work of startups in various industries with the help of automation, predictive analytics and other functions.

Companies can use AI technologies to create creative solutions that meet market demands, optimize processes and gain deep insights from data. Startups that successfully use AI in their strategies will benefit from the growing services market, accelerating their own growth and participating in the broader transformation of the business landscape and industries [2].

Different AI technologies used by startups to solve their unique needs and challenges include:

1. Machine learning (hereinafter MV). It is a critical technology used in many different departments and operations. Predictive analytics in marketing uses machine learning techniques like supervised learning to help startups target and optimize their advertising campaigns. Thanks to MV, startups can automate processes, gain insights and improve their competitiveness with this indispensable tool.

2. Natural language processing (hereinafter NLP). For OPM startups, a critical technology, OPM-enabled chatbots engage with customers, answer their questions, and offer prompt assistance, improving user experience and speeding

up response times. OPM algorithms generate text for emails, blogs and product descriptions. OPM also helps startups gather important details and insights from huge data sets.

3. Deep learning. It is used across multiple departments and businesses, making it a valuable tool for startups. Startups use deep learning techniques such as convolutional neural networks (CNNs) in client applications for speech and image recognition. This improves user interaction and enables features such as voice assistants and image analysis [4].

Startups face a wide range of challenges that span both internal and external factors, requiring innovative solutions and unwavering resilience. Among the main problems faced by startups are:

1. Resource constraints: Startups typically have limited financial resources and may find it difficult to obtain funding. This can hinder their ability to hire the best talent, invest in technology and expand their operations;

2. Market competition: Entering a market that is already dominated by established players can be difficult. Startups must find innovative ways to stand out from the competition and gain market share;

3. Scaling Challenges: Startups must effectively manage expansion, which may require changes to their processes and team structure;

4. Attracting customers: creating a customer base from scratch is difficult. Startups often find it necessary to make significant investments in marketing and sales strategies to attract and retain customers;

5. Regulatory Obstacles: Navigating complex and ever-changing regulations, especially in areas such as healthcare, finance and cybersecurity, can be a major challenge for startups;

6. Market Validation: It is important for startups to prove the viability of their products or services in the market. This requires thorough market research and validation, which can take a lot of time and resources [4].

AI offers business owners a powerful solution to circumvent resource constraints. First, it can free up resources for more important tasks and enable efficient operations with a smaller workforce by automating repetitive and time-consuming tasks.

In startups, artificial intelligence (AI) functions like a dedicated assistant that excels at tedious work. Artificial intelligence (AI) automates repetitive tasks that humans normally perform manually, freeing up valuable time and energy. With increased efficiency, startup teams can now focus on important tasks that require human intervention. AI also accelerates development cycles, reducing the time it takes to go from design to implementation.

AI gives startups a competitive edge by offering data-driven insights into market dynamics, customer behavior, and competitor strategies. Thanks to this knowledge, startups can make informed decisions, effectively positioning themselves in the market. In addition, AI allows startups to personalize their offerings, helping them stand out in a competitive environment and cater to a niche audience [3].

AI plays a key role in reducing costs for startups. By automating various tasks and optimizing the allocation of resources, startups can significantly reduce operating costs. This is especially important for companies with a limited budget, as it allows them to allocate funds to other important areas of development.

Therefore, the integration of artificial intelligence in Ukrainian startups means a transformational era, when innovations are based on advanced technologies. Solving challenges, using opportunities and developing a favorable ecosystem, Ukrainian startups are ready to make a lasting contribution to the global landscape of artificial intelligence, strengthening Ukraine's position as a key player in the Fourth Industrial Revolution [5].

References:

1. Robehmed, Natalie. "What Is A Startup?". Forbes. Archived from the original on January 3, 2020. URL: <http://surl.li/pypoi>
2. Industries Where AI Brings Opportunities For Innovative Startups, Forbes, Oct 26, 2023 URL: <https://twitter.com/Forbes/status/1717544129566019646>
3. Dickson, Ben "Machine learning: What is the transformer architecture?". TechTalks. Retrieved 22 November 2023. URL: https://wiki.alquds.edu/?query=Artificial_intelligence
4. E McGaughey, 'Will Robots Automate Your Job Away? Full Employment, Basic Income, and Economic Democracy', 2022. 51(3) URL: <https://ideas.repec.org/a/oup/indlaw/v51y2022i3p511-559>
5. Melkozerova O. Analysis of tools for automated software testing. Computer science and cyber security. International Electronic Scientific and Theoretical Journal, 2019 URL: <https://doi.org/10.26565/2519-2310-2019-1-07>.

Дар'я Борисова,

Студентка 2 курсу спеціальності

«Комп'ютерна інженерія»

Науковий керівник: Станіслав Партика,

старший викладач кафедри електронних обчислювальних машин,

Харківський національний університет радіоелектроніки,

м. Харків, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Діджиталізація – це процес, який дозволяє за допомогою ІТ-технологій перетворити існуючі дані в цифровий формат. У фінансовому секторі цифровізація і діджиталізація стають невід'ємною частиною, рушійною силою економічного розвитку. Тільки ті організації, що працюють у фінансово-кредитній системі, та які володіють і використовують передові ІТ-технології, будуть успішними, конкурентоспроможними і дієздатними. У зв'язку з цим постійний моніторинг інноваційних цифрових технологій та їх впровадження в діяльність фінансових інститутів є актуальним та важливим питанням, адже за рахунок оцифрування різних процесів в фінансових інститутах спрощується процес обслуговування, а фінансові послуги стають дешевшими [1].

Діджиталізація у фінансовій сфері – це процес впровадження технологій для покращення та оптимізації фінансових послуг і процесів. Цей тренд стає все більш важливим для фінансового сектору, оскільки фінансово-кредитні установи прагнуть підтримувати конкурентоспроможність, забезпечувати швидку та зручну обробку операцій, підвищувати безпеку та надавати

кращий доступ до фінансових послуг. Технологічні IT-інновації сприяють покращенню ефективності, зменшенню витрат, розширенню доступу до фінансових послуг та підвищенню задоволення клієнтів. Основні аспекти діджиталізації у фінансовому секторі включають наступні IT-технології:

1) Електронні платіжні системи (використання систем для безготівкових платежів, таких як кредитні картки, платіжні шлюзи та мобільні гаманці).

2) Інтернет-банкінг та мобільні додатки (клієнти мають можливість виконувати операції з банківським рахунком, переказувати кошти, оплачувати рахунки та здійснювати інші операції через Інтернет або мобільні пристрої).

3) Блокчейн і криптовалюти (застосування технології блокчейн для забезпечення безпеки та надійності фінансових транзакцій, а також використання криптовалют для обміну цифровими активами).

4) Штучний інтелект та аналітика (використання алгоритмів машинного навчання та іншої технології штучного інтелекту для аналізу даних, виявлення шахрайства, розрахунку ризиків та покращення прийняття рішень).

5) Роботизація процесів (використання роботів та автоматизації для виконання рутинних завдань, таких як обробка документів, ведення обліку).

6) Цифрові консультації та обслуговування клієнтів (використання віртуальних асистентів та інших цифрових засобів для надання консультацій та обслуговування клієнтів).

Ключовою зміною в цифрову епоху є конкурентне середовище, яке можна розбити на три групи: Fin-tech, необанки і Big-tech. Кредитні організації групи Fin-tech – це високотехнологічні стартапи, робота яких ґрунтується на технологіях P2P-кредитування, платформ FX, краудфандинга, блокчейна і криптовалют. В Україні існує приклад Fin-tech-стартапу – Мобільний банк «Монобанк» [2]. Необанки використовують у своїй діяльності ті ж технології, що і організації групи Fin-tech, але при цьому мають банківську ліцензію (Цифровий банк «Neobank для всіх» працює за ліцензією ConcordBank і є флагманським продуктом відкритої Fin-tech-екосистеми Concord Fintech Solutions) [3]. Глобальні або локальні технологічні гіганти об'єднані в групу Big-tech, для яких банківський бізнес не є основним, вони не є суб'єктами фінансового посередництва, але, тим не менш, здатні виступити технологічною платформою для надання такого роду послуг. На відміну від банків, Big-tech-фірми не мають традиційної філіальної мережі, через яку можна взаємодіяти з клієнтами. Натомість Big-tech-кредитори здійснюють оцінювання своїх клієнтів використовуючи власні дані з їх онлайн-платформи та з інших джерел, таких як соціальні медіа та будь-які інші цифрові сліди клієнтів [4]. Повноцінні мобільні банки Big-Tech поки що не запускають, а намагаються пропонувати своїм клієнтам певні фінансові послуги або мобільні додатки, зокрема, для зручності оплати (фінансові послуги від Amazon, Apple, Facebook і Microsoft).

В даний час саме банківський сектор показує суттєві зміни за рахунок діджиталізації та цифровізації, результат реалізації яких – це поява можливості у банківських установ надавати клієнтам широкий спектр послуг у рамках власних фінансових і навіть нефінансових екосистем. Діджиталізація банківського сектора має великі переваги не тільки для розвитку банків, тому що дозволяє вдосконалити роботу, оптимізувати ресурси, зменшити витрати, але й для громадян і держави в цілому, адже для громадян – це нові можливості, економія часу, а для держави – можливість прискорення розвитку економіки [5].

Одним з досягнень банківського сектору в Україні став запуск системи онлайн-верифікації громадянина – BankID. BankID являє собою державну систему віддаленої ідентифікації, яка забезпечує передачу персональних даних користувачів від банку, в якому відкрито рахунок, до суб'єкта, який надає користувачу послугу. У BankID користувач зможе не тільки отримати виписки і різні документи на державних сайтах, а й оплатити будь-які державні послуги, адже банківська система верифікації надає миттєвий доступ до карти користувача [6].

Основною тенденцією розвитку діджиталізації фінансового сектору є розробка діджитал-стратегії (детальний план просування в Інтернеті, що визначає, які будуть використовувати цифрові канали та інструменти для залучення, утримання та взаємодії з цільовою аудиторією в світі онлайн). Можна запропонувати такі напрямки впровадження даної стратегії: розвинена кешлес-економіка (підвищення доступності безготівкових операцій і зростання довіри; розвиток інфраструктури для здійснення безготівкових операцій); високий рівень цифрової та фінансової грамотності (реалізація стратегічних ініціатив регулятора щодо підвищення цифрової та фінансової грамотності, стимулювання розвитку кооперації між інспектором та академічною сферою); стійка екосистема (розвиток відкритої архітектури фінансового ринку, платформ регуляторів і оверсайту, розвиток інфраструктури екосистеми, посилення інвестиційного потенціалу та ступеня розвитку ринку Fin-tech, інтеграція Fin-tech-екосистеми України у світовий фінансовий простір, стимулювання діджиталізації фінансового сектору, розвиток цифрової інфраструктури) [7]. Таким чином, розробка ефективної діджитал-стратегії буде сприяти трансформації фінансового бізнесу, української фінансової системи та економіки у цифрову, а також формуванню нової фінансової реальності.

Список використаних джерел:

1. Сорока Б. Р. Діджиталізація фінансового ринку України: ключові ризики для індивідуальних інвесторів. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-76>
2. Найпопулярніші тренди fintech у 2021 році. URL: <https://finap.com.ua/najpopulyarnishi-trendi-fintech-u-2021-rotsi/>
3. «НЕОBANK для всіх» увійшов до ТОП-5 цифрових банків у рейтингу «5 провідних банків України під час війни». URL: <https://eba.com.ua/neobank-dlya-vsikh-uvijshov-do-top-5-tsyfrovyh-bankiv-u-rejtyngu-25-providnyh-bankiv-ukrayiny-pid-chas-vijny/>
4. Великі технології (Bigtech) в фінансах і нові виклики для державної політики URL: <https://www.ema.com.ua/news/veliki-tehnologii-bigtech-v-finansah-i-novi-vikliki-dlja-derzhavnoi-politiki/>
5. Урікова О. М., Бардак Б. Б., Жвалюк А. В. Діджиталізація банківського сектору. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. №5(11). С. 185-195. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/4676/4700>
6. Деркач А. О. Корнєєва М. В., Абакуменко О. В. Діджиталізація банківського сектору України. *Фінансові дослідження*. 2016. № 1(1). С. 69-75. URL: <https://fr.stu.cn.ua/tmppdf/20.pdf>
7. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: <https://insa.com.ua/blog/strategiya-rozvytku-fintehu-v-ukrayini-do-2025-roku/>

Анжеліка Вільховатська,
студент 1 курсу, спеціальності

071 Облік і оподаткування
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: **Наталія Потриваєва,**

д-р екон. наук, професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ – ЗАПОРУКА УСПІШНОГО БІЗНЕСУ

На сьогодні неможливо уявити сучасний світ без використання технологій та цифрових інструментів у всіх сферах життя. Діджиталізація у сфері організації бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту включає в себе використання сучасних технологій та інформаційних систем для оптимізації процесів. Впровадження діджитал-технологій у галузі обліку та аудиту є необхідним кроком розвитку галузі, використання досліджуваних технологій може забезпечити конкурентну перевагу для підприємств.

У контексті воєнного часу цифровізація бухгалтерського обліку набуває особливої важливості, адже вона забезпечує точність та достовірність фінансової інформації. З кожним роком бухгалтерський облік стає все більш діджиталізованим, що безпосередньо пов'язано зі зростанням кількості та складності фінансових операцій, які потребують використання новітніх технологій для ефективного ведення обліку.

Багато науковців досліджували вплив передових технологій на бухгалтерський облік. Наприклад Гусєва О.Ю. та Легомінова С.В. вважають діджиталізацію обов'язковою умовою ведення та удосконалення сучасного бізнесу [1]. Перспективами діджиталізації бізнесу на думку дослідників є підтримання цифровізації державного управління та бізнесу, зміцнення кібербезпеки, розширення цифрового потенціалу економіки країни та суспільства, розвиток інновацій у технологіях штучного інтелекту [2].

На сьогодні в нашій країні діє воєнний стан, що вимагає швидкого та ефективного ведення бухгалтерського обліку. Найбільшими ризиками для бізнесу є корупція та фінансові махінації. Застосування цифрових технологій дозволить посилити прозорість та оперативність у веденні бухгалтерського обліку, уникнути тіньових операцій. Для швидкої та якісної цифровізації, потрібно стимулювати та підтримувати розвиток вітчизняних розробників програмного забезпечення, підвищувати кваліфікацію бухгалтерів у галузі цифрових технологій, запускати програми навчання для молодих розробників, підтримувати проекти у галузі програмного забезпечення, розширювати співпрацю з університетами для створення спеціалізованих програм навчання, проводити тренінги з використанням сучасних цифрових інструментів, підтримувати антикорупційні заходи тощо.

В бухгалтерському обліку використовують сучасні цифрові технології, зокрема: «Microsoft Office 365» (дає можливість працювати з даними декільком користувачам одночасно, здійснювати перевірку, опрацювання та редагування); «BigData» (дає змогу керувати, обробляти, зберігати та переглядати облікову інформацію на конкретному підприємстві); сервіс BookKeeper (надає можливості складання й подання фінансової звітності,

придбання та продаж основних засобів та інших необоротних активів, дозволяє контролювати залишки на кінець звітного періоду, облік запасів на складі) [3].

Компанії, які активно впроваджують цифрові технології в облікову політику, отримують відображення усіх можливих операцій у цифровому форматі, перенесення усіх видів робіт із поданням фінансової звітності у віртуальний формат.

Діджиталізація обліку та оподаткування спочатку викликала резонанс, проте наразі стала дуже бажаним предметом цифрового споживання кожної топ-компанії. Блокчейн, хмарні технології, аутсоринг тощо перетворюють бухгалтерський облік на швидкий та ефективний процес, підвищують ефективність діяльності підприємства та його конкурентоспроможності. Компанії по всьому світу використовують аутсоринг як ефективний інструмент управління в оптимізації витрат, підвищення продуктивності та ефективності діяльності. Аутсоринг дозволяє компанії концентруватися на своїх основних компетенціях та стратегічних завданнях, перекладаючи рутинні або непрофільні завдання на більш досвідчених фахівців в цій галузі [4].

За результатами оцінювання McKinsey & Co, приблизно до 2030 року через розвиток штучного інтелекту й автоматизацію процесів у світі без роботи опиняться 400-800 млн. осіб. Згідно даних McKinsey, приблизно 60% усіх професій мають щонайменше 30% видів діяльності, які можна автоматизувати за допомогою сучасних технологій. За даними European Commission, близько 50% робочих місць у світі теоретично можна зробити автоматизованими [5]. Результати даних досліджень викликають неоднозначну реакцію, проте не можливо заперечити факт, що цифрове оподаткування може слугувати інструментом для підвищення стійкості бізнесу. Використання цифрових технологій надає змогу посилити контроль, мінімізувати вплив людського фактору, тим саме сприяє подоланню корупції.

Отже, в сучасних умовах для конкурентоспроможності підприємства необхідно сприяти діджиталізації за всіма напрямками, залучати висококваліфікованих працівників у цій галузі, розвивати аутсорсингові відносини, фрілансерства, використовувати хмарні технології тощо. Діджиталізація бухгалтерського обліку є вимогою сучасної цифрової епохи та запорукою успішного ведення бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Гусева О. Ю., Легомінова С. В. Діджиталізація – як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2018. № 1. 33–39 с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esmebi_2018_1_7 (дата звернення: 17.01.2023).
2. Франко Л. С. Роль цифрової трансформації інновацій у підвищенні конкурентоспроможності України: сучасний стан та перспективи. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 42. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-63> (дата звернення: 17.01.2023).
3. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., & Nesterchuk, I. Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 2022.

№26(1),79-88. [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8) (дата звернення: 17.01.2023).

4. Potryvaieva, N., Palieiev, A. Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science. 2023. №27(3). P.18-30. URL: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18> (дата звернення: 21.01.2023).
5. Україна 2030Е-країна з розвинутою цифровою економікою. URL:<https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#6-2-10> (дата звернення: 17.01.2023).

Ілля Гораш,

магістрант спеціальності 051

«Економіка і соціальна психологія»

Науковий керівник : Людмила Кушнір,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім.С.Юрія

НРЗВО Кам'янець-подільський державний інститут,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військова агресія росії проти України призвела до численних змін у житті українського суспільства, включаючи і в сфері бухгалтерського обліку. В умовах воєнного часу підприємствам доводиться адаптуватися до нових реалій, зокрема, і в частині ведення бухгалтерського обліку. Одним із важливих напрямів адаптації підприємств до цих нових реалій є цифровізація бухгалтерського обліку. Вона дозволяє підприємствам значно підвищити ефективність ведення бухгалтерського обліку, що є важливим фактором для їхнього успіху.

У сучасному світі бухгалтерський облік все більше переходить на цифрові платформи. Це пов'язано з тим, що кількість і складність фінансових операцій постійно зростають, і для їх ефективного обліку необхідні сучасні технології. У контексті воєнного часу діджиталізація бухгалтерського обліку набуває особливої важливості, оскільки вона дозволяє забезпечити точність і достовірність фінансової інформації, що є ключовим для успіху бізнесу в будь-яких умовах.

Діджиталізація - процес впровадження у суспільні відносини сучасних цифрових технологій, програм та штучного інтелекту. Діджиталізація є ключовим фактором оптимізації різних сфер суспільних відносин. В Україні впровадження діджиталізації регулюється законодавством, і існують державні програми, які спрямовані на цифровізацію надання адміністративних послуг, роботи органів державної влади, надання освітніх послуг тощо. Саме тому в Україні є непоодинокі приклади успішного застосування діджиталізації в різних сферах суспільного та державного життя. [2].

Війна в Україні створює серйозні виклики для бізнесу, зокрема, зростає ризик корупції та фінансових махінацій. Це може негативно позначитися на діяльності бізнесу та призвести до його збитків. Крім того, воєнний час

ставити нові вимоги до швидкості та ефективності ведення бухгалтерського обліку.

Діджиталізація бухгалтерського обліку дозволяє підприємствам контролювати та моніторити фінансові операції в режимі реального часу. Це забезпечує достовірність фінансової звітності та зменшує ризик фінансових шахрайств. Крім того, цифровізація дозволяє зберігати всю необхідну інформацію в електронному вигляді, що забезпечує збереження даних у разі фізичних пошкоджень або втрат документів.

Сучасний стан обліку характеризується трьома основними проблемами. По-перше, велика кількість паперових документів ускладнює швидкий пошук інформації та призводить до додаткових витрат на їх зберігання. По-друге, при обліку великої кількості предметів різної номенклатури існує ризик помилок та неточностей, пов'язаних із людським фактором. По-третє, під час перевірок суб'єктів господарювання, надання податкової та бухгалтерської інформації, контролюючі органи можуть зіткнутися з труднощами в оцінці реального стану справ через допущені помилки. Звіт може містити помилки або бути поданий з порушенням строків. Вирішення цих проблем за рахунок діджиталізації виглядатиме наступним чином:

1. Діджиталізація дозволяє створити всі основні первинні бухгалтерські документи в електронному вигляді - акти прийому-передачі, накладні, роздавальні відомості, тощо. Також, можливо в електронному вигляді формувати вторинні бухгалтерські документи-додатки, довідки-розрахунки, відомості залишкової вартості. За рахунок цього, суб'єкт господарювання позбавляється необхідності витратити кошти для виділення приміщень під зберігання великої кількості вже не потрібних паперових носіїв інформації;

2. Цифровізація дозволяє автоматизувати процес створення звітів. Для цього достатньо ввести дані в комп'ютерну програму, і вона автоматично згенерує потрібний звіт. Це спрощує та прискорює процес підготовки звітності, а також зменшує ризик помилок [1];

3. Цифровізація дозволяє ефективно аналізувати фінансову інформацію та звітність підприємств. Це полегшує керівництву підприємств та органам державної влади проведення планових та позапланових інвентаризацій, внутрішніх та зовнішніх перевірок, аудиту та звірок, що дає можливість керівництву підприємств та органам державної влади отримувати більш точну та актуальну інформацію для прийняття рішень [3].

Діджиталізація бухгалтерського обліку дозволяє реалізувати концепцію "хмарного обліку", що передбачає зберігання та обробку фінансових даних на серверах інтернет-хмари. Це дозволяє отримувати доступ до фінансової інформації з будь-якого місця та в будь-який час, що є особливо важливим для бізнесу в умовах війни. Цифровізація бухгалтерського обліку дозволяє значно спростити та автоматизувати процес ведення обліку, що призводить до суттєвої економії часу та зусиль.

Для полегшення ведення бухгалтерського обліку використовуються такі програми:

1. М.Е.ДОС - альтернативною програмою до 1С є Му Electronic Document, часто називана Медок. Ця українська бухгалтерська програма дозволяє легко обмінюватися документами з контрагентами та подавати звітність контролюючим органам.

2. MASTER: Бухгалтерія - програма призначена для ефективного управління малим і середнім бізнесом, а також комунальними підприємствами. Її багатофункціональна платформа дозволяє встановлювати кілька різних продуктів одночасно, включаючи засоби для документообігу, обліку зарплати та кадрів, а також інструменти для бюджетних підприємств.

3. BOOKKEEPER - ця програма є ідеальним вибором для бухгалтерів-аутсорсерів. Вона дозволяє одночасно працювати з клієнтом, не обмежуючи функціональність. Співробітники вашої компанії можуть легко вводити первинні документи, тим самим залишаючи для бухгалтера завдання перевірки правильності даних та складання звітності.

4. Облік SaaS - цей хмарний сервіс призначений для бухгалтерів і надає можливість вести різні види обліку в єдиному місці.

5. SMARTFIN.UA - це відмінна програма для обліку малого бізнесу. Вона надає можливість об'єднати необмежену кількість ФОП в одному обліковому записі, щоб уникнути змішування даних та забезпечити зручний облік. Основна перевага полягає в тому, що ви можете працювати з програмою навіть з мобільного телефону чи планшета, не обов'язково пов'язуючись зі стаціонарним комп'ютером. Ця програма дозволяє не тільки професіоналам, але й підприємцям без особливих фахівців вести бухгалтерський облік самостійно [4].

У цілому, діджиталізація бухгалтерського обліку є важливим етапом у розвитку економіки України та забезпеченні ефективного управління фінансовими ресурсами. У воєнний час вона стає особливо актуальною, оскільки дозволяє забезпечити ефективно та точно ведення обліку, зменшити ризик втрати фінансової інформації та підвищити фінансову стабільність підприємств та організацій.

Бухгалтерський облік потребує підлаштування під реалії сьогодення, а саме трансформації під впливом діджиталізації та впровадження сучасних цифрових технологій. Цифрові технології дозволяють автоматизувати багато процесів бухгалтерського обліку, що призводить до суттєвої економії часу та зусиль, зниження ризику помилок та підвищення точності звітності.

Список використаних джерел:

1. Жекало Г. Цифрова економіка України: проблеми та перспективи розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія "Міжнародні економічні відносини та світове господарство" 2019. №26. Ч. 1.С. 56–60. URL:http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/26_1_2019ua/12.pdf.
2. Калашник О.В., Махмудова Х.З., Яснолобі О. Економічний, організаційний та правовий механізм підтримки і розвитку підприємництва: колективна монографія. Полтава: Астроя. 2019. 364 с
3. Топ-10 програм для спрощення бухгалтерського обліку. URL:<https://www.mogol-alfa.com.ua/ua/buhgalterski-novini/top-10-program-dlya-sproshennya-buhgalterskogo-obliku/>.
4. Багацька К., Гейдор А. Бізнес-процеси в умовах діджиталізації економіки. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2019. №5. С. 23-32.

Софія Гриценко,

студентка з курсу спеціальності

«Соціальна робота»

Науковий керівник: **Оксана Марунчак,**

викладач вищої категорії,

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК У ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Світ стрімко розвивається, і цифрові технології стають невід'ємною частиною всіх сфер життя, включаючи бухгалтерський облік. Епоха цифрових технологій несе з собою нові можливості та виклики для бухгалтерів.

1. Вплив цифрових технологій на бухгалтерський облік:

Автоматизація рутинних завдань: Завдяки програмному забезпеченню, бухгалтери можуть автоматизувати такі рутинні завдання, як ведення первинної документації, розрахунок заробітної плати, складання податкової звітності. Це звільняє час для більш складних завдань, таких як аналіз даних та прийняття управлінських рішень.

Хмарні технології: Хмарні технології дають можливість бухгалтерам працювати з будь-якого місця і в будь-який час, а також отримувати доступ до даних в реальному часі.

Штучний інтелект: Штучний інтелект (ШІ) може використовуватися для автоматизації таких завдань, як аудит, прогнозування ризиків, виявлення шахрайства.

Аналітика даних: Аналітика даних дає можливість бухгалтерам отримувати цінну інформацію з даних, що може використовуватися для прийняття кращих управлінських рішень.

2. Переваги використання цифрових технологій:

Підвищення ефективності та продуктивності: Завдяки автоматизації рутинних завдань, бухгалтери можуть звільнити час для більш складних завдань, що може призвести до підвищення ефективності та продуктивності.

Зниження витрат: Використання цифрових технологій може допомогти знизити витрати на ведення бухгалтерського обліку.

Підвищення точності і надійності даних: Цифрові технології допомагають зменшити людський фактор, що може призвести до підвищення точності і надійності даних.

Краще прийняття управлінських рішень: Аналітика даних, що стає доступною завдяки цифровим технологіям, може допомогти бухгалтерам приймати кращі управлінські рішення.

3. Виклики використання цифрових технологій:

Кібербезпека: Зростання використання цифрових технологій призводить до зростання ризиків кібератак.

Необхідність у кваліфікованих кадрах: Для роботи з цифровими технологіями бухгалтерам потрібні відповідні знання та навички.

Висока вартість впровадження нових технологій: Впровадження нових цифрових технологій може бути дорогим для малих та середніх підприємств.

4. Майбутнє бухгалтерського обліку:

Очікується, що цифрові технології удуть відігравати все більш важливу роль в бухгалтерському обліку в майбутньому.

Бухгалтерам, які хочуть бути успішними, потрібно буде адаптуватися до цих змін і опанувати необхідні знання та навички.

Висновок: Діджиталізація стає каталізатором революції у сфері бухгалтерського обліку. Впровадження цифрових інновацій відкриває нові можливості, але вимагає уваги до викликів та ризиків. Важливо забезпечити гармонійне поєднання технологій та експертності для створення стійких та ефективних фінансових практик.

Список використаних джерел:

1. Адаменко В. М. Діджиталізація бухгалтерського обліку: сучасний стан та перспективи розвитку Вісник економічної науки України. 2023. № 1. С. 104-111.
2. Герасименко О. О. Діджиталізація аудиту: сучасні тенденції та перспективи розвитку. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2023. № 874. С. 25-31.
3. Діджиталізація економіки України: виклики та можливості: монографія/за ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Гальчинського.

Марія Гусева,

магістр 2 курсу спеціальності

076 «Підприємництво та торгівля»

*Науковий керівник: **Олена Крук,***

к.е.н., доцент кафедри фінансів,

банківської справи та підприємництва,

Донбаська державна машинобудівна академія,

м. Краматорськ-Тернопіль, Україна

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних умовах інновації та технологічний прогрес кардинально змінюють підходи до ведення бізнесу, відкриваючи перед суб'єктами підприємницької діяльності нові можливості для підвищення ефективності їх діяльності та конкурентоспроможності. Впровадження цифрових технологій у всі сфери бізнесу є одним із ключових факторів, який кардинально змінює підходи до управління, забезпечує оптимізацію бізнес-процесів та розширює наявні можливості суб'єктів підприємницької діяльності.

Діджиталізація сприяє автоматизації багатьох бізнес-процесів, що дозволяє визволяти ресурси для стратегічного розвитку [1]. Суб'єкти підприємництва отримують можливість автоматизувати значну кількість рутинних операцій, що веде до прискорення обробки даних та своєчасного прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Впровадження систем управління відносинами (CRM-систем) з клієнтами, електронних облікових систем та інших інструментів дозволяє оптимізувати робочі потоки,

покращити customer experience, підвищити продуктивність персоналу й лояльності клієнтів.

Цифровізація змінює спосіб взаємодії суб'єктів підприємницької діяльності із клієнтами. Розробка та впровадження мобільних додатків, персоналізований підхід до клієнтів та використання методів аналізу даних відкривають нові можливості для підвищення клієнтської лояльності. Індивідуальний підхід дозволяє точніше визначити потреби кожного клієнта та розробити оптимальну торгову пропозицію.

Незважаючи на безліч переваг, цифрова трансформація бізнесу, як і будь-який інший процес, має певні ризики (табл. 1). Основні з них – уразливість даних, неготовність частини клієнтів до впровадження нових технологій, нестача кваліфікованих кадрів.

Таблиця

Переваги та загрози діджиталізації бізнесу [2-4]

Переваги	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • економія часу і підвищення продуктивності; • автоматизація виробництва та інших внутрішніх процесів компанії; • створення нових систем і алгоритмів, роботи; • оптимізація та покращення комунікацій – як внутрішніх, так і зовнішніх; • конкурентні можливості за рахунок поліпшення клієнтського досвіду і загальної оптимізації робочого процесу; • розширення цільової аудиторії, каналів продажу, географії та ін.; • коригування діяльності компанії завдяки аналітичним даним; • скорочення бюджету на реалізацію маркетингових стратегій без шкоди для ефективності просування; • збільшення фінансової вигоди з допомогою скорочення нерентабельних вкладень 	<ul style="list-style-type: none"> • легкий доступ шахраїв до даних; • неготовність певних груп покупців до впровадження нових технологій; • необхідність заздалегідь продумати та скласти ланцюжок взаємодії з клієнтом, який буде зручним для обох сторін; • консультації у певних сферах торгівлі, наприклад під час продажу дорогої техніки, вимагають присутності живого продавця (для прийняття рішення покупцю хочеться почути людську думку); • нестача кваліфікованих працівників для підтримки інструментів діджиталізації; • при невмілому використанні може зіпсувати взаємовідносини з клієнтами

Величезний потік даних, який генерується під час діджиталізації, стає цінним ресурсом для аналізу та прийняття рішень [2]. Використання інструментів аналітики дозволяє суб'єктам підприємницької діяльності отримувати глибоке розуміння свого бізнесу, виявляти тенденції та прогнозувати зміни в ринковому середовищі.

Успішна діджиталізація управління бізнесом починається з правильного підходу до вибору технологій. Саме тут стають потрібні професійні розробники, які нададуть консультації щодо ІТ-продуктів, необхідних для трансформації бізнесу. Крім того, оцифрування має супроводжуватися підтримкою керівництва та розумінням цілей процесу на всіх рівнях. Таким чином досягається гармонійна «інтеграція» конкретного інструменту в бізнес-проект.

Цифровізація також відкриває нові можливості для створення інноваційних бізнес-моделей. Змінюючи способи виробництва, збуту та обслуговування клієнтів, суб'єкти підприємництва можуть створювати конкурентні переваги та виходити на нові ринки.

Цифровізація змінює формат взаємовідносин суб'єктів підприємництва з клієнтами, відкриваючи нові можливості для побудови ефективних каналів комунікації та співробітництва. Цифрові технології надають нові інструменти для вивчення споживачів та розробки персоналізованих маркетингових стратегій, що зрештою зміцнює лояльність клієнтів та підвищує продажі.

О.М. Розумний довів [4], що завдяки інноваціям, бізнес може стати гнучкішим та швидше адаптуватися до змін на ринку. Використання інноваційних технологій дозволяє впроваджувати нові ідеї та концепції управління, створюючи конкурентні переваги та закріплюючи конкурентні позиції.

Таким чином, цифрова трансформація надає суб'єктам підприємницької діяльності широкі можливості для підвищення їх конкурентоспроможності та сталого розвитку. Впровадження цифрових технологій у бізнес-процеси оптимізує не лише діяльність суб'єктів підприємництва, а й покращує взаємодію з клієнтами та відкриває нові ринкові ніші. Однак для досягнення максимального ефекту необхідний комплексний підхід, який поєднує технологічні інновації, організаційні зміни, створення нових бізнес-моделей. Суб'єкти господарювання, які зуміли ефективно інтегрувати цифрові технології у свою діяльність, одержують значні конкурентні переваги та лідируючі позиції в галузі.

Список використаних джерел:

1. Яценко В.В. Діджиталізація – сучасний фактор розвитку бізнес-процесів. *Ефективна економіка*. 2022. №2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2022/202.pdf (дата звернення: 24.01.2024).
2. Чупріна М.О., Бобошка Є.М. Переваги та недоліки діджиталізації бізнес-процесів підприємства. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*: зб. тез. доп. IV Міжнар. наук.-практ. конф. Київ : КНІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2023. С. 82–83 URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/279870> (дата звернення: 24.01.2024).
3. Гудзь О.Є., Федюнін С.А., Щербина В. В. Диджиталізація, як конкурентна перевага підприємств. *Економіка, менеджмент, бізнес*. 2019. №3(29). С. 18–23. URL: <https://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/view/2215> (дата звернення: 24.01.2024).
4. Розумний М.О, Алієв Е.Ш. Цифровізація економічних процесів: стан та тенденції. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2023. №4(15) С. 65–72. URL: https://www.researchgate.net/publication/376948703_CIFROVIZACIA_EKONOMICNIH_PROCESIV_STAN_TA_TENDENCIJ (дата звернення: 24.01.2024).

Каспрук Андрій,

студент 2 курсу

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

*Науковий керівник: **Олександр Шевчук,***

кандидат педагогічних наук,

викладач кафедри цифрових, освітніх та соціо-економічних технологій,

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

В еру швидкозмінюваного технологічного ландшафту, діджиталізація входить в кожний аспект нашого сучасного життя, перетворюючи традиційні підходи та відкриваючи нові перспективи. Однією з областей, яка суттєво переживає трансформацію завдяки діджиталізації, є бухгалтерський облік. Вплив цифрових технологій на ефективність бухгалтерського обліку стає не лише актуальним, але й стратегічно важливим аспектом сучасного підприємницького середовища.

Під діджиталізацією розуміється не просто перехід до електронних форматів чи автоматизація рутинних завдань, але й глибоке перетворення усієї системи обліку та звітності. Введення цифрових інструментів, штучного інтелекту та хмарних технологій в бухгалтерську практику розширює можливості аналізу, оптимізує процеси та забезпечує швидший та точніший облік фінансових операцій.

В наш час, коли величезні обсяги даних потребують ефективного управління, розглядання впливу діджиталізації на ефективність бухгалтерського обліку стає ключовим для підприємств різного масштабу та галузей. У цьому контексті важливо розглядати не лише технологічні зміни, але і їх вплив на стратегічне планування, аналіз даних, забезпечення безпеки та конфіденційності фінансової інформації.

Однак разом із новими можливостями діджиталізації приходять і виклики, такі як кібербезпека та необхідність адаптації персоналу до нових технологій. У світлі цих аспектів, дослідження впливу діджиталізації на бухгалтерський облік стає захоплюючим та важливим завданням, щоб розкрити повний потенціал цифрових технологій у сфері фінансів та обліку.

В епоху розквіту цифрових технологій, бухгалтерський облік переживає неабияке перетворення під впливом діджиталізації. Те, що раніше асоціювалося з безкраїми таблицями та стосами паперів, зараз проглядається через призму інновацій та високотехнологічних рішень.

Діджиталізація створює новий реалітет для бухгалтерів, перетворюючи рутинні процеси в швидкі та точні операції. Цифрові платформи дозволяють автоматизувати введення даних, обробку транзакцій та генерацію звітності, вивільняючи час для більш стратегічних завдань.

Однак не лише в ефективності полягає чарівність діджиталізації для бухгалтерії. Завдяки штучному інтелекту та аналізу великих обсягів даних, бухгалтерський облік перетворюється у потужний інструмент для стратегічного планування та прогнозування.

Необхідність постійно адаптуватися до новітніх технологій створює нові виклики, включаючи навички персоналу та забезпечення кібербезпеки.

Проте саме в цих викликах ховається ключ до вдосконалення та найкращого використання можливостей, які діджиталізація пропонує сучасній бухгалтерії. Вплив цифрової трансформації на бухгалтерський облік – це не просто технічне перевтілення, а новий етап розвитку, який відкриває шлях до більш ефективного, стратегічного та інноваційного фінансового управління.

Отже, вивчення впливу діджиталізації на ефективність бухгалтерського обліку відкриває перед нами захоплюючий світ можливостей та перетворень. Цифрові технології не просто автоматизують традиційні процеси, але і створюють новий стандарт для управління фінансами та обліком. Вони роблять облік більш точним, аналіз швидшим і стратегічне планування більш ефективним.

Діджиталізація, хоча й супроводжується викликами, такими як кібербезпека та необхідність оновлення навичок персоналу, відкриває шлях до сучасного бухгалтерського обліку. Важливо зауважити, що цей вплив не обмежується лише технічними питаннями, але й формує нові стандарти управління та взаємодії у фінансовому секторі.

Таким чином, дослідження впливу діджиталізації на бухгалтерський облік є важливим етапом в розумінні перетворень в галузі фінансів. Це відкриває можливості для вдосконалення, інновацій та стратегічного розвитку у сфері обліку, щоб досягти максимальної ефективності в епоху цифрових технологій.

Список використаних джерел:

1. Домбровська Н. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку: вплив технологій на ефективність та якість фінансової звітності. Економічний аналіз. 2023. Том 33. № 2. С. 239-246.
2. Цифрова революція – що це таке, суть, визначення, історія, вплив та приклади. URL: <https://termin.in.ua/tsyfrova-revolutiisia/>

Ірина Недбайло,

студентка 5 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

*Науковий керівник: **Наталія Потриваєва,***

д.е.н., професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ УКРАЇНИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ЦИФРОВОЇ ЕПОХИ

В умовах розвитку цифрових технологій економіка України зазнала докорінних змін, що, в свою чергу, значно вплинуло на систему бухгалтерського обліку. Діджиталізація впровадила низку трансформаційних процесів у сферу бухгалтерського обліку, що зумовило розширення сфери послуг, підвищення мобільності фінансових ресурсів, а також інноваційних технологій. Завдяки цьому, інформаційний потік

пришвидшується досить стрімко, що підвищує ефективність розвитку цифрової епохи, а разом з ним й економічну діяльність України.

Впровадження діджиталізованих технологій у сферу бухгалтерського обліку в Україні сприяє автоматизації процесів, полегшує обмін інформацією, підвищує точність облікових операцій, забезпечує умови для швидкого та зручного складання фінансової звітності та підвищує рівень безпеки даних.

Нова цифрова епоха характеризується масштабним прогресом ІТ-технологій і роль бухгалтера-професіонала в такому середовищі в жодному разі не нівелюється, проте висуваються нові вимоги до його компетенцій: гнучкість у навчанні, новаторство в підходах, запит на розширені рішення, інноваційні методи обробки даних обліку, консолідацію й аналіз за допомогою програмних продуктів [1, с. 31].

Зміни в теоретичній площині розвитку бухгалтерського обліку зумовлюють необхідність оновлення вимог до знань і структури професійних компетенцій бухгалтерів-практиків і здобувачів вищої освіти відповідних спеціальностей закладів вищої освіти. Освітній процес у межах програм підготовки та перепідготовки бухгалтерів має бути орієнтованим на максимальне наближення до реальних потреб бізнесу, постійне відстеження змін нормативної бази ведення бухгалтерського обліку та забезпечення їх оперативної інтеграції в навчальні курси.

Процес діджиталізації впроваджує безліч перспективних цифрових аспектів щодо розвитку бухгалтерського обліку, наведемо деякі з них:

- автоматизація процесів здійснення бухгалтерського обліку, зокрема обробка операцій, введення даних, розрахунки та передача інформації тощо;
- електронний документообіг та електронний обмін даними (спрощення обліку та забезпечення швидкої передачі інформації до суб'єктів господарювання);
- хмарні технології та автоматизовані облікові системи (збереження та обробка будь-яких видів даних онлайн, що поєднує в собі спільність роботи бухгалтерів та забезпечує зручний доступ до інформації з будь-якого місця);
- впровадження електронних форм податкової звітності (спрощення взаємодії між податковими органами та підприємствами, а також забезпечення точності та вчасності подання бухгалтерської звітності);
- забезпечення умов кібербезпеки, оскільки захист інформації постає найважливішим аспектом в бухгалтерії, з метою запобігти несанкціонованому доступу до даних;
- навчання та розвиток персоналу завдяки інноваційним технологіям стимулює професійний розвиток бухгалтерів та забезпечує високий рівень кваліфікації.

Вирішення проблеми суперечливості інтересів різних користувачів обліково-аналітичної інформації може бути здійснено завдяки широкій діджиталізації облікових процесів. Цифрова система надає можливість паралельно обробляти дані за розрізненими запитами і представляти у зручній для користувачів формі [2, с. 85]. Слід зазначити, що сучасна цифрова епоха супроводжується не лише розвитком перспективних аспектів у сфері бухгалтерського обліку, а й виникненням певних труднощів. Так, зважаючи на значне охоплення цифровими технологіями бухгалтерського обліку, при впровадженні підприємствами повної автоматизації виникають труднощі, пов'язані з такими факторами [3, с. 5]:

- фрагментарність та відсутність системності нормативно-правового забезпечення, механізмів реалізації постанов та підзаконних актів тощо;
- інституційна невизначеність, що затримує імплементацію світових стандартів до української практики бухгалтерського обліку;
- інфраструктурна недосконалість, через яку унеможлиблюється доступ підприємців та підприємств усіх рівнів до цифрових нововведень;
- вартість впровадження та подальшого обслуговування облікового програмного забезпечення.

В українському законодавстві також доцільно встановити попередження для працівників бухгалтерської сфери діяльності при складанні недостовірної фінансової звітності, несанкціонованого оподаткування та здійсненні інших незаконних операцій [4, с. 22].

До основних сучасних цифрових технологій, які досить активно використовуються в бізнес-середовищі для здійснення облікових процесів відносять такі [5, с. 82]:

- BigData – для використання в облікових розрахунках з метою збільшення ефективності, точності і швидкості обробки надзвичайно великого об'єму даних;
- Блокчейн – для систематизації даних та підвищення ефективності контролю;
- Internet of Things – аналізує інформацію та приймає оперативні рішення для підтримки важливих бізнес-процесів;
- Microsoft product – «Microsoft Office 365» – єдина економічна система сервісів та програм, які інтегровані один з одним та надають єдину платформу для роботи всіх працівників;
- RPA – використовується для проведення облікових операцій в режимі реального часу;
- EDI – служить для вільного та швидкого обміну електронними даними;
- XBRL – розширена мова фінансової, управлінської та податкової звітності різних сфер бізнесу;
- хмарні технології – використовуються для розподіленої обробки даних, за якої комп'ютерні ресурси та потужності надаються користувачеві як Інтернет-сервіс;
- RPA та AI – використовуються програмні роботи та штучний інтелект для автоматизації в основному стандартизованих операцій, зокрема, пов'язаних зі збором і обробкою первинних даних, складанням фінансової звітності та іншими схожими завданнями.

Отже, діджиталізація бухгалтерського обліку допомагає суб'єктам господарювання удосконалювати облікові процеси, підвищити ефективність та продуктивність праці, забезпечити точність та надійність фінансової інформації. Зважаючи на рівень діджиталізації економіки України, постає необхідність в подальшому оновленні інноваційних управлінь бухгалтерського обліку з метою розширення можливостей програмного забезпечення та подальшого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Канцедал Н. А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. *Облік і фінанси* №1 (83). 2019. С. 28-34.
2. Новіков В. В. Діджиталізація бухгалтерського обліку малих підприємств. *Економіка, управління та адміністрування* №3 (105). 2023. С. 81-88. URL: <http://ema.ztu.edu.ua/article/view/288012>.

3. Тенюх З. І., Пелех У. В. Диджиталізація бухгалтерського обліку в Україні: стан та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. Випуск №41. 2022. С. 1-8. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1588>.
4. Potryvaieva, N., Palieiev, A. Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*. 2023. №27(3). P.18-30. URL: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18>.
5. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., & Nesterchuk, I. Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 2022. №26(1),79-88. URL: [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8).

Роман Ничка

студент магістратури спеціальності

«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Андрій Тимків,

к.е.н., викладач, в.о. завідувача кафедри

фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія

НРЗВО "Кам'янець-Подільський державний інститут",

м. Кам'янець-Подільський, Україна

РОЗВИТОК СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ДО УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ

Розвиток системи регулювання криптовалют стає все більш актуальним питанням для багатьох країн, у тому числі й для України. Активне впровадження криптовалют у фінансовий обіг вимагає створення ефективної регулятивної бази, що б забезпечувала захист прав учасників ринку, мінімізацію ризиків відмивання грошей та інших зловживань. Вивчення міжнародного досвіду країн, як-от Франції, Німеччини, Сполученого Королівства, Італії, та Ліхтенштейну [1-4], демонструє різноманітні підходи до класифікації криптоактивів та регулювання їхнього обігу.

Однією з основних проблем, виявлених за результатами анкетного опитування експертів, є відсутність чіткої класифікації криптовалют та криптоактивів, що ускладнює застосування існуючих нормативно-правових актів для їх регулювання. Також серйозним викликом є відсутність гармонізованого законодавства, що призводить до правової невизначеності та збільшення ризиків для учасників ринку.

Франція та Ліхтенштейн демонструють передовий досвід у сфері регулювання криптоактивів, встановлюючи високі стандарти для решти світу. Їхні правові системи забезпечують зрозуміле та передбачуване регулятивне середовище, що є ключовим для захисту інвесторів, забезпечення стабільності ринку та сприяння інноваційному розвитку.

В Франції, наприклад, законодавство зробило значний крок вперед, впроваджуючи чітку класифікацію криптоактивів. Цифрові активи поділяються на корисні токени, які надають власникам певні права або привілеї, такі як доступ до послуг або товарів; стаблкоїни, які прив'язані до

фіатних валют або інших активів для забезпечення їхньої стабільності; та токени безпеки, які представляють інвестиції у певні активи або проекти. Таке розділення дозволяє регуляторам і учасникам ринку краще розуміти правові наслідки різних видів криптоактивів і адекватно оцінювати пов'язані з ними ризики.

Ліхтенштейн, у свою чергу, прийняв Закон про токени, який вважається одним із найбільш прогресивних у світі. Цей закон визначає токени як цифрові записи на блокчейні та надає юридичні рамки для їх використання та обігу. Він дозволяє створювати різноманітні правові відносини через токени, включаючи власність на реальні та нематеріальні активи. Закон також встановлює вимоги до суб'єктів, що здійснюють операції з токенами, забезпечуючи високий рівень прозорості та захисту для учасників ринку.

Досвід Франції та Ліхтенштейну може бути вкрай корисним для України, яка прагне створити ефективне регулятивне середовище для криптоактивів. Впровадження чіткої класифікації криптоактивів та встановлення специфічних правил для кожного типу може допомогти Україні забезпечити захист інвесторів, сприяти розвитку інновацій та інтегрувати країну у світову екосистему цифрових активів. Такий підхід дозволить створити стабільні умови для розвитку криптовалютного ринку, знизити ризики для учасників та забезпечити високий рівень довіри та безпеки в цій швидко зростаючій галузі.

Аналіз правових рамок, що регулюють криптовалютний ринок у країнах таких як Франція, Велика Британія, Італія, Німеччина, та Ліхтенштейн, заснований на огляді існуючих законів, виявив відсутність єдиної національної правової системи у цій області.

Окреме дослідження Регламенту Європейського Парламенту та Ради про ринки криптоактивів (MiCA) вказує на те, що європейське законодавство зосереджено на трьох основних групах криптоактивів: обмінні токени, стаблкоїни, та токени електронних грошей, залишаючи за межами уваги такі важливі елементи як токени безпеки, NFT і смарт-контракти.

Розглядаючи існуючі правила регулювання криптовалют, стає зрозуміло, що багато з них базуються на рекомендаціях FATF стосовно боротьби з відмиванням грошей, опираючись на вимоги до AML/KYC в національному законодавстві або в контексті судових рішень, пов'язаних з криптоактивами. Також Регламент MiCA містить норми про обов'язкове розкриття інформації для емітентів криптоактивів та учасників ринку.

На основі проведеного аналізу можна дійти висновку про важливість розробки міжнародної конвенції для уніфікації правил регулювання криптоактивів. Така конвенція має включати положення про визнання обмінних токенів як платіжних засобів, класифікацію криптоактивів та встановлення вимог до управління ризиками та відповідальності учасників ринку. Крім того, вона повинна визначати основні напрямки для національного законодавства та діяльності регулятивних органів. Рекомендації щодо вдосконалення регулювання NFT та смарт-контрактів, такі як створення реєстру та стандартизація умов смарт-контрактів, можуть сприяти забезпеченню більшої прозорості та безпеки у цій швидко зростаючій сфері.

На основі міжнародного досвіду, Україні варто звернути увагу на розробку комплексного законодавства, яке б враховувало потреби всіх учасників ринку та забезпечувало б ефективний нагляд та контроль за операціями з криптоактивами. Це передбачає не тільки впровадження

чіткої класифікації криптоактивів, але й створення гнучких механізмів регулювання, які б змогли адаптуватися до швидкої змінюваних умов ринку.

Список використаних джерел:

1. *Blockchain & Cryptocurrency Laws and Regulations 2023/France*. 2023. URL: <https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/blockchain-laws-and-regulations/france>.
2. *Blockchain & Cryptocurrency Laws and Regulations 2023/Italy*. 2023. URL: <https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/blockchain-laws-and-regulations/italy>.
3. *Blockchain & Cryptocurrency Laws and Regulations 2023/United Kingdom*. 2023. URL: <https://www.globallegalinsights.com/practice-areas/blockchain-laws-and-regulations/united-kingdom>.
4. Morton D. The Future of Cryptocurrency: An Unregulated Instrument in an Increasingly Regulated Global Economy. *Law Ecommons*. 2020. №16 (1), pp. 129-143.

Євген Нікітін,

*студент 1 курсу магістратури спеціальності
«Облік і оподаткування»*

*Науковий керівник: Інна Назаренко,
д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування,
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ АВТОМАТИЗАЦІЇ

Фінансування діяльності підприємств забезпечується за рахунок власного капіталу, довгострокових, поточних зобов'язань та забезпечень. Турбулентність економічної системи, воєнні дії створюють умови, за яких господарюючі суб'єкти не можуть своєчасно розрахуватися з постачальниками, працівниками, державою та ін., залучаються до обігу кредитні кошти, відповідно, дані умови створюють основу для виникнення зобов'язань.

Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зобов'язання - це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [2].

Довгострокові та поточні зобов'язання є складовими пасивів. На рис. 1 подано деталізацію складу поточних зобов'язань підприємства у формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». Інформація, візуалізована на рис. 1, дає підстави зазначити, що основою для відображення у фінансовій звітності поточних зобов'язань є дані обліку у розрізі видів зобов'язань, які виникають у результаті розрахунків з банками, державою, постачальниками, працівниками підприємства.

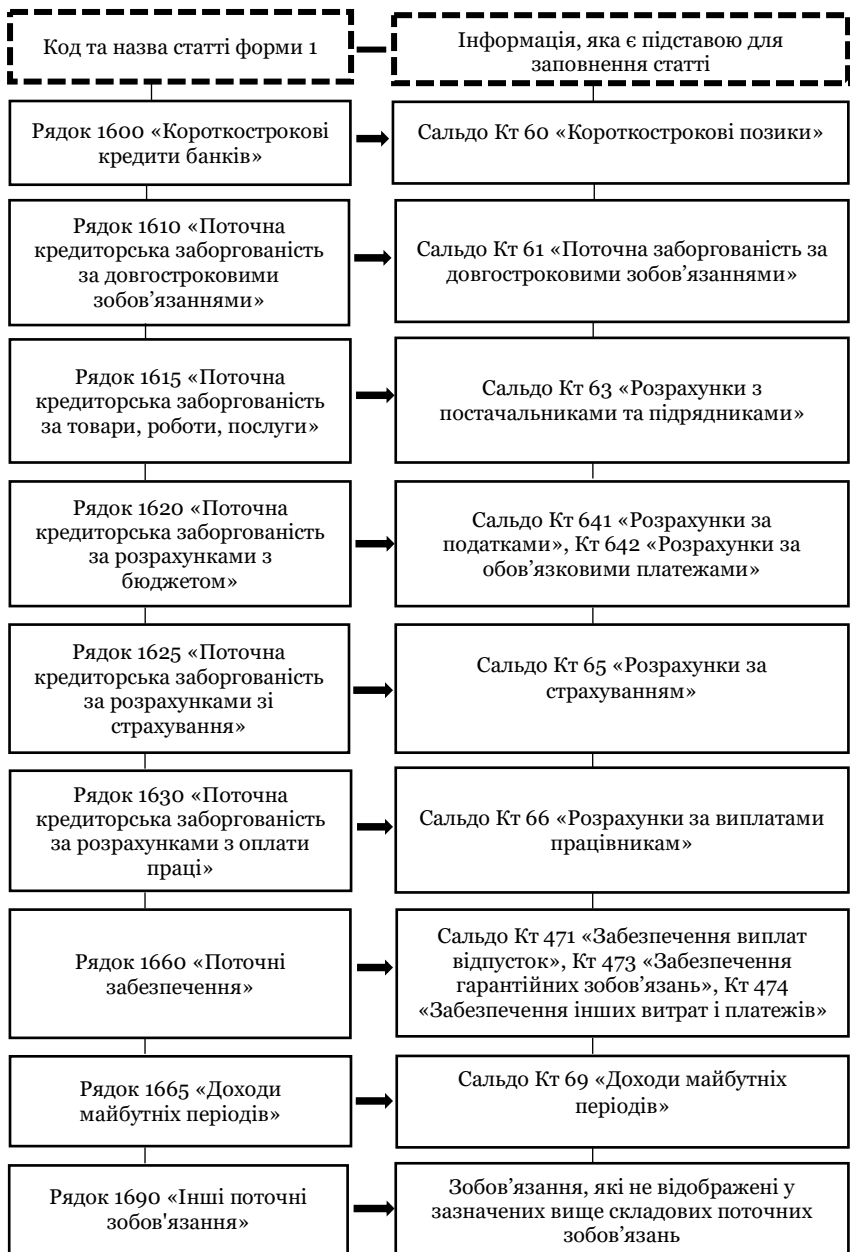

Рис. 1. Склад поточних зобов'язань відповідно до структури форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»

Враховуючи тематику дослідження, вважаємо за доцільне розглянути функціональні можливості різних видів спеціалізованого програмного забезпечення щодо ведення обліку поточних зобов'язань, оскільки на сьогодні цифровізація здійснює вагомий вплив на суспільство, автоматизована форма обліку є пріоритетною, зручною у практичному аспекті.

В умовах цифровізації відбувається модернізація як системи управління підприємством, так і системи бухгалтерського обліку. Модифікуються організаційно-методичні засади, розширюється перелік якісних вимог, яким має відповідати система бухгалтерського обліку, цифровізація впливає на елементи методу бухгалтерського обліку та ін. [3].

У таблиці 1 подано характеристику спеціалізованого програмного забезпечення, яке доцільно використовувати для ведення облік господарських операцій, які формують поточні зобов'язання підприємства, та узагальнення інформації у фінансовій звітності.

Таблиця 1

Характеристика спеціалізованого програмного забезпечення, яке доцільно використовувати для ведення обліку господарських операцій, які формують поточні зобов'язання підприємства, та узагальнення інформації у фінансовій звітності

Назва програмного забезпечення	Характеристика можливостей щодо ведення обліку поточних зобов'язань
1	2
Облік SaaS (автоматизована хмарна бухгалтерська система)	Функціональні можливості системи дозволяють в автоматизованому режимі здійснювати обліковий супровід розрахунків з різними контрагентами підприємства (наприклад, постачальниками). Дана хмарна бухгалтерська система має розділ «Кадри та зарплата», який забезпечує розрахунок заробітної плати, відпускних, лікарняних, індексацію, ПДФО, ЄСВ, дозволяє формувати всі необхідні документи по обліку розрахунків за виплатами працівників, які, у випадку наявності, також акумулюють показники щодо поточних зобов'язань, пов'язаних за розрахунками з оплати праці, зі страхування, за податками. Програмний продукт дозволяє створювати регламентовану звітність, а саме форму 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», в якій узагальнюються дані щодо поточних зобов'язань.
Master:Бухгалтерія (програмний продукт для ведення бухгалтерського та податкового обліку на підприємствах малого та середнього бізнесу і комунальних підприємствах)	Програмний продукт, який дозволяє у стаціонарному та хмарному режимах вести бухгалтерський облік. Довідник «Покупки» забезпечує ведення обліку розрахунків із постачальниками. Довідник «Зарплата» акумулює всі необхідні документи для нарахування заробітної плати, відпускних, лікарняних та проведення розрахунків за виплатами працівникам. Довідник «Податковий облік» призначений для ведення податкового обліку. Автоматичне формування фінансової звітності (в т.ч. форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», яка узагальнює інформацію про поточні зобов'язання), забезпечується за допомогою довідника «Звіти».
ДебетПлюс	Спеціалізоване програмне забезпечення, яке складається з різних підсистем, які забезпечують обліковий супровід господарських операцій, які

	<p>формують поточні зобов'язання підприємства, а саме: підсистема «Облік заробітної плати» забезпечує ведення обліку розрахунків за виплатами працівникам; підсистема «Зведення бухгалтерського балансу» забезпечує зведення бухгалтерського балансу. Особливістю даної програми є те, що проведення потрапляють до підсистем різними способами (ручне введення та автоматизоване проведення первинних документів), що є зручним в практичному аспекті.</p>
IsPro	<p>Програмний комплекс, який має різні підсистеми, які є актуальними для використання в контексті обліку поточних зобов'язань, а саме: підсистема «Облік праці та заробітної плати» забезпечує ведення обліку розрахунків за виплатами працівникам; підсистема «Керування фінансовими розрахунками» призначена для обліку депонентів, розрахунків з різними категоріями контрагентів, підзвітними особами; підсистема «Бухгалтерський та податковий облік» складається з різних модулів, які дозволяють здійснити складання початкового балансу, головної книги та форм регламентованої звітності (в т.ч. форми 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»).</p>
BAS:Бухгалтерія	<p>Програма має різні довідники, які забезпечують в автоматизованому режимі ведення обліку бізнес-процесів, які сприяють утворення поточних зобов'язань, а саме: довідник «Купівлі» призначений для обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками; довідник «Зарплата і кадри» - для обліку нарахування та розрахунку за виплатами працівникам, нарахування та перерахунку до бюджету ПДФО, ЄСВ; довідник «Звіти» забезпечує створення різних форм звітності (стандартних звітів за рахунками / субрахунками 60, 61, 63, 641, 642, 65, 66, 471, 473, 474, 63, регламентованих звітів).</p>

*Джерело: складено автором за матеріалами [1].

Таким чином, автоматизація, як елемент цифровізації, здійснює позитивний вплив на організацію бухгалтерського обліку (в т.ч. поточних зобов'язань), господарюючи суб'єкти можуть використовувати сучасні інструменти цифрової візуалізації облікових даних, застосовувати новітні цифрові можливості та ін.

Список використаних джерел:

1. Плаксієнко В.Я., Назаренко І.М., Жадько К.С., Гаркуша С.А. Електронна бухгалтерія: підручник для здобувачів вищої освіти / За заг. редакцією В.Я. Плаксієнка. Київ: «Центр учбової літератури». 2021. 298 с.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV від 14.11.2020. URL: <http://surl.li/wrzc>.
3. Соколенко Л.Ф., Назаренко І.М., Цифровізація як вектор модернізації системи бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік як наука: від основ до наукової картини світу [колективна монографія] / за заг. ред. В.Я. Плаксієнка. К. : Центр учбової літератури. 2021. С. 196 – 208.

Ауріка Нікуліна,

*студент 1 курсу магістрант спеціальності
051 «Економіка соціальної психології»*

*Науковий керівник: **Ірина Годнюк,***

*к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

ЕКОЛОГІЧНИЙ ОБЛІК ЯК ФУНКЦІЯ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГО- ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ

Сучасний світ стикається зі зростаючими екологічними проблемами, що вимагають від нас усе більш ефективних методів управління еколого-економічним розвитком. Один із таких методів – екологічний облік, що визначається як систематичний процес збору, аналізу та інтерпретації факторів, що впливають на екологічні аспекти діяльності підприємства чи організації.

Взаємозв'язок між екологією та економікою стає дедалі очевиднішим у сучасному світі. Зростаюча увага до проблем забруднення довкілля, вичерпання природних ресурсів та зміни клімату змушує суспільство переосмислити підходи до управління економічною діяльністю. Економіка та екологія повинні бути в гармонії, забезпечуючи сталість та збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь. Так за допомогою економічних важелів вирішують досить широке коло екологічних проблем: від раціонального природокористування до скорочення забруднення навколишнього середовища. Але багато зусиль зводиться нанівець недосконалою системою бухгалтерського обліку, яка нині не оперує достатнім обсягом екологічних показників.

Концепція сталого розвитку включає три важливі складові: економічну, соціальну та екологічну. Відповідно, інформація, яка формується у складі системи бухгалтерського обліку має відображати ці три ключові аспекти діяльності людини. Наразі, домінує економічна складова. Впровадження екологічного аспекту в систему бухгалтерського обліку вимагає з'ясування його місця і мети [3].

Екологічна складова облікового забезпечення процесу сталого розвитку включає відображення використання відновлюваних та не відновлюваних природних ресурсів як повноцінних об'єктів обліку а також визначення впливу господарської діяльності на екологію, при цьому екологічному обліку мають підлягати як процеси забруднення та іншого негативного впливу на навколишнє середовище, так і природоохоронні заходи, які проводять підприємство [3].

Сучасні реалії свідчать про те, що економічний зріст часто супроводжується негативним впливом на природне середовище. Збільшення виробництва і споживання ресурсів призводить до зростання викидів, забруднення водних джерел та інших форм екологічного навантаження. Наприклад, світове господарство викидає в атмосферу щорічно понад 15 млрд т вуглекислого газу, 200 млн т оксиду вуглецю, понад 500 млн т вуглеводнів, 120 млн т золи та ін. Загальний обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферу становить більше 19 млрд. т. [1].

Інтеграція екологічного обліку в систему бухгалтерського управління може стати ключовим елементом для забезпечення збалансованого підходу до розвитку. Адже однією з головних складових екологічного обліку є відображення використання відновлюваних та не відновлюваних природних ресурсів. Здатність точно визначати обсяги використання цих ресурсів дозволяє підприємствам та організаціям аналізувати свою ефективність з точки зору екології та ресурсозбереження. При цьому екологічний облік також повинен відображати вплив господарської діяльності на навколишнє середовище, враховуючи як процеси забруднення, так і природоохоронні заходи.

Застосування екологічного обліку на мікроекономічному рівні дозволяє підприємствам ефективно взаємодіяти з екологічним середовищем. Важливим є урахування екологічних факторів у процесі прийняття управлінських рішень. Наприклад, використання екологічних технологій та раціональне використання ресурсів може не лише знизити витрати на утилізацію відходів, а й створити конкурентні переваги в ринкових умовах, створивши паливо, яке виробляється з різних видів відходів, таких як комерційні, промислові або тверді побутові відходи [3].

Зазначена ефективність екологічного обліку стає особливо важливою на макроекономічному рівні. Введення екологічних аспектів у систему національних рахунків дозволяє отримувати комплексні дані про використання природних ресурсів та їхній вплив на економіку. Наприклад, облік викиду в атмосферу вуглецю може стати важливим інструментом для визначення впливу національної економіки на зміну клімату та розроблення стратегій зменшення викидів.

Ще однією ключовим аспектом екологічного обліку є визначення природного капіталу як економічного ресурсу. Природне середовище виступає не лише як об'єкт експлуатації, але й як базовий елемент для виробництва. Його стан та використання повинні враховуватися при розрахунках економічного розвитку. Інтеграція природного капіталу у систему обліку дозволяє досягти більш точного вимірювання справжньої вартості економічної діяльності та її впливу на природу.

Потрібно враховувати, що ефективне впровадження екологічного обліку потребує переосмислення облікових механізмів. Традиційний споживчий підхід має бути замінений ресурсозберігаючим і екологічно орієнтованим. Важливо враховувати не лише витрати, пов'язані із споживанням природних ресурсів, але й вигоди від раціонального їх використання [2].

Екологічний облік, на відміну від традиційного бухгалтерського обліку, має враховувати не тільки фінансові показники, але навколишнє середовище як важливий соціально-економічний аспект. Такий підхід передбачає, що екологічна інформація так само важлива, як і фінансова, і повинна бути доступною для прийняття рішень на всіх рівнях управління. А тому важливим елементом впровадження екологічного обліку є розбудова інформаційного середовища. Створення мережі оперативного обміну екологічною інформацією між різними рівнями управління дозволяє оперативно реагувати на екологічні проблеми та вдосконалювати стратегії розвитку. Такий підхід допомагає підприємствам та урядам ефективно співпрацювати в напрямку збереження природи та забезпечення економічного розвитку.

Екологічний облік виступає не лише як інструмент обліку витрат і викидів, але і як ключовий елемент в управлінні еколого-економічним розвитком. Його впровадження дозволяє комплексно враховувати вплив господарської діяльності на природне середовище, раціонально використовувати ресурси та розробляти стратегії сталого розвитку. Перехід до збалансованого підходу в управлінні, де екологічні та економічні показники взаємодіють, визначає шлях до сталої економіки та збереження природного середовища для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел:

1. Енергія, зміна клімату, навколишнє середовище. URL: https://environment.ec.europa.eu/topics/air_en
2. Лень В. С. Екологічний облік: поняття та зміст / В.С. Лень, О.М. Колішешко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2014. № 2 (74). С. 223-229.
3. Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності і оподаткування в умовах євроінтеграції: монографія / за ред. д.е.н., проф. Г.М. Колісник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2021. - 274 с.

Василь Німець,
студент з курсу спеціальності
«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Ірина Гарбарець,**
викладач обліково-економічних дисциплін,
ВП Кам'янець-Подільський фаховий коледж
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

РИЗИКИ ТА ЗАГРОЗИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ

По своїй сутності, електронні гроші – це вид цифрової валюти, яка використовується для безготівкових платежів, здійснюваних за допомогою електронних систем і пристроїв, таких як смартфони, комп'ютери або спеціалізовані платіжні картки. Вони відрізняються від фізичних грошей, таких як монети та паперові гроші, і існують виключно у цифровому форматі.

Електронні гроші можуть зберігатися на електронних гаманцях або спеціалізованих платіжних пристроях і передаватися через Інтернет або інші електронні мережі.

Часто їх обіг регулюється і контролюється центробанками або фінансовими регуляторами, що забезпечує їх надійність та законність, адже такі гроші можуть використовуватися для різних типів транзакцій, включаючи купівлю товарів і послуг в Інтернеті, переказ коштів, оплату рахунків тощо.

В залежності від системи, електронні гроші можуть забезпечувати певний рівень анонімності, хоча і більшість систем передбачають достатньо високий рівень безпеки для запобігання шахрайству та «відмиванню».

Їх роль зводиться до того, що електронні гроші спрощують процес оплати та роблять його більш зручним, але також вимагають дотримання певних заходів безпеки та обізнаності про ризики, пов'язані з цифровими фінансовими транзакціями.

Відтак, електронні гроші - це різновид так званих «фідучіарних» грошей, як і практично всі існуючі зараз гроші, які мають вищезгадані відповідні характеристики. Вони є зобов'язаннями емітента, випущеними з метою розрахунків, але при цьому не мають власної внутрішньої вартості (на відміну від, наприклад, монет, вироблених із дорогоцінних металів)» [1, с.6].

Однак, використання електронних грошей, хоча і зручне та ефективне, несе з собою певні ризики, зокрема:

1. Електронні гроші є ціллю для хакерів і шахраїв. Фішинг, віруси, троянські програми та інші види кібератак можуть призвести до втрати коштів або крадіжки особистих даних. «Будь-який центральний банк, який серйозно ставиться до випуску цифрової валюти повинен ґрунтовно розглядати проблему кібербезпеки на рівні індивідуального користувача, а також запровадити певну форму страхування для втрати через злом або і те, і інше» [2, с.76].

2. Системам електронних грошей можуть загрозувати технічні збої, що може призвести до тимчасової недоступності коштів або затримки у транзакціях.

3. Деякі електронні гроші, особливо криптовалюти, характеризуються високою волатильністю цін, що може призвести до значних фінансових втрат.

4. Правила та процедури регулювання для електронних грошей можуть змінюватися, що впливає на доступність або законність певних видів цифрових активів.

5. Хоча деякі системи електронних грошей забезпечують анонімність, багато з них вимагають від користувачів надання особистої інформації, що створює ризики для несанкціонованого розповсюдження персональних даних.

6. Нажаль на сьогодні ще не всі суб'єкти торгівлі або підприємства приймають електронні гроші, що може обмежити їх використання в певних ситуаціях.

7. Існує висока залежність від певних електронних гаманців або платіжних систем, що може призвести до проблем, якщо ці сервіси у певний момент стануть недоступними або припинять свою діяльність.

Усе це актуалізує проблему загроз та формує певний комплекс недоліків. Дослідники електронних грошей виокремлюють: «1) недоліки, пов'язані з фізичною безпекою е-грошей (шахрайство, хакерські атаки); 2) недоліки, пов'язані з правовою безпекою (недосконалість законодавчих норм, анонімність); 3) об'єктивні проблеми, що випливають з означення електронних грошей як таких (потреба в спеціальному обладнанні, необхідність інтернет-підключення)» [3, с.50].

Відтак, для мінімізації цих ризиків користувачам слід використовувати надійні та перевірені системи електронних грошей, регулярно оновлювати захисне програмне забезпечення та бути обачними під час проведення фінансових транзакцій в Інтернеті.

Таким чином, електронні гроші є цифровою альтернативою традиційним фізичним грошам і можуть зберігатися в електронних гаманцях або спеціалізованих платіжних пристроях. Вони спрощують процес оплати та роблять його більш зручним, але також вимагають дотримання заходів безпеки та обізнаності про ризики, пов'язані з цифровими фінансовими транзакціями. Серед ризиків є загроза кіберзлочинності, технічні збої, волатильність, регуляторні зміни, проблеми конфіденційності, обмежена прийнятність серед торговців, а також залежність від постачальників послуг. З огляду на ці ризики, користувачам рекомендується вибирати надійні системи електронних грошей та бути обережними при їх використанні.

Список використаних джерел:

1. Кравчук В., Науменко Д., Глибовець А. Електронні гроші в Україні. Аналітичний звіт. К.: Альфа-ПІК, 2012. 64 с.
2. Дименко Р.А., Капелюшна Т.В., Лобань О.О. Ризики впровадження та проблеми правового регулювання цифрової валюти в Україні. Економіка. Менеджмент. Бізнес. №2 (2 8), 2019. С.72-79
3. Шишкова Н. Л., Мороз Є. Ю. Електронні гроші: сутність та проблеми використання в Україні. Економічний вісник, 2017, №4 с. 39-51

Анастасія Охотська
студентка з курсу спеціальності
«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Олег Коркушко**
к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія,
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ У СФЕРІ АУДИТУ

Діджиталізація, або цифрова трансформація, невід'ємно впливає на різні галузі економіки, включаючи аудит. Завдяки використанню новітніх технологій, аудиторські процеси стають більш ефективними, точними та адаптованими до сучасних викликів.

В сучасному світі, де технологічний прогрес стрімко змінює бізнес-середовище, діджиталізація аудиторських процесів стає ключовим напрямком для вдосконалення фінансового контролю та забезпечення його ефективності та точності. Ця тенденція передбачає використання передових цифрових інструментів та технологій з метою автоматизації, аналізу та оптимізації аудиторських завдань.

Електронні аудиторські системи впроваджують новий стандарт у галузі. Ці інноваційні платформи дозволяють зручно керувати всіма етапами аудиторського процесу, від планування до звітування. Електронні інструменти допомагають ефективно обробляти та аналізувати фінансові дані, що робить аудит більш гнучким та адаптованим до розвитку сучасного бізнесу.

Однією з ключових переваг діджиталізації є цифрова перевірка внутрішнього контролю. Застосування електронних інструментів дозволяє

не лише виявляти можливі ризики та помилки, а й здійснювати глибокий аналіз ефективності систем внутрішнього контролю [1].

Аналітичні інструменти дозволяють бізнесу проводити глибокий розбір даних та отримувати високоінформативні результати, поєднуючи в собі статистичні методи, машинне навчання та штучний інтелект. Аналітика стає потужним інструментом для розкриття прихованих закономірностей у великих обсягах даних. Підприємства використовують аналітику для прогнозування попиту, а також для оптимізації виробничих та економічних процесів.

Використання аналітичних інструментів відкриває перед підприємствами нові можливості для управління. За допомогою цих інструментів, вони можуть не лише краще розуміти своїх клієнтів та ринкові умови, але і приймати обґрунтовані рішення для подальшого розвитку та конкурентоспроможності. Аналітична революція є ключем до успішної та інноваційної діяльності у сучасному світі [2].

Коли величезний обсяг інформації обробляється та зберігається в електронному форматі, захист електронних аудиторських даних стає пріоритетним завданням для аудиторів та фінансових установ. Від надійності цього захисту залежить не лише конфіденційність фінансової інформації, але й довіра клієнтів та інвесторів до процесів аудиту та фінансового контролю.

Перш за все, ефективний захист електронних аудиторських даних включає в себе кіберзахист та застосування передових технологій шифрування. Кіберзлочинці постійно шукають нові способи вторгнення в системи, тому необхідно вдосконалювати методи захисту. Використання ефективних антивірусних програм та систем виявлення вторгнень є невід'ємною частиною кіберзахисту [3].

Також шифрування даних відіграє важливу роль у захисті інформації. Шифруючи дані, навіть якщо вони потраплять у неправомірні руки, вони залишаються нерозбірливими і непридатними для використання. Сучасні алгоритми шифрування гарантують високий рівень безпеки та відновлення доступу лише за умови наявності відповідного ключа.

Захист електронних аудиторських даних є необхідною умовою для забезпечення довіри та надійності фінансового аудиту. Сучасні методи кіберзахисту, шифрування та контролю доступу визначають стандарти безпеки в цифровому світі. Поєднуючи технічні та організаційні заходи, можна створити ефективну систему захисту, яка дозволяє зберегти конфіденційність та надійність електронних аудиторських даних.

Перспективи розвитку цифрового аудиту вражають широким спектром можливостей, які відкривають нові горизонти для аудиторської діяльності. Однією з основних перспектив є використання штучного інтелекту та машинного навчання для автоматизації аудиторських процесів. Штучний інтелект допомагає аналізувати великі обсяги даних швидко та точно. Машинне навчання дозволяє алгоритмам адаптуватися до змін в даних та вивчати, аналізувати інформацію з попередніх аудиторських досвідів. Величезний обсяг некерованих даних може призвести до виявлення нових тенденцій, ризиків та можливостей. Аналітика дозволяє аудиторам отримати не лише краще розуміння клієнтських потреб, але й забезпечити рекомендації для оптимізації бізнес-процесів [4].

Використання передових технологій та аналітичних інструментів розширює можливості аудиторів та забезпечує більшу точність та довіру до результатів. Це є необхідним компонентом успіху в умовах швидких змін у сучасному світі та адаптації до нових реалій цифрової епохи.

Отже, діджиталізація у сфері аудиту відкриває нові перспективи для ефективності та точності аудиторських процесів. Однак, разом із зростанням можливостей, виникають нові виклики, такі як кібербезпека та питання етики. Важливо забезпечити баланс між використанням цифрових технологій та збереженням високих стандартів безпеки та довіри в області аудиту.

Список використаних джерел:

1. Бабінська С. Технологія блокчейн в аудиті: сучасний стан та перспективи застосування. Економіка та суспільство. 2022. № 36. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-26>
2. Бунда О. М. Застосування blockchain-технології в аудиті. Наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку: збірник тез наукових праць XI міжнародної наукової конференції «Міжнародний науковий центр розвитку науки та технологій», 2022. 74 с.
3. Доронін І. М. Організація звітування суб'єктів кібербезпеки. Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави. Київ: 2019, 211 с. URL:https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/6139/1/konf_04_04_2019.pdf#page=211
4. Карпенко Є. А., Поддубна Н. М. Діджиталізація в діяльності аудиторської команди // Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в умовах інноваційних інформаційних технологій : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2021. С. 197-203.

Артем Палеев,

аспірант 2 року навчання спеціальності «Менеджмент»

*Науковий керівник: **Наталія Потриваєва,***

д.е.н., професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

ЦИФРОВА РЕВОЛЮЦІЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ТА АУДИТІ: АВТОМАТИЗАЦІЯ ТА АУТСОРСІНГ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У сучасному світі, де технології швидко розвиваються і стають невід'ємною частиною нашого життя, цифрова революція невпинно трансформує традиційні підходи до ведення бізнесу. Особливо це стосується сфери бухгалтерського обліку та аудиту, де впровадження інноваційних технологій відкриває нові горизонти ефективності та точності. Україна, слідуючи світовим тенденціям, активно включається у цей процес, переосмислюючи та модернізуючи свої підходи до ведення професійної діяльності у цих сферах.

Впровадження IT-систем та автоматизація процесів у контролі за ефективністю використання активів значно трансформує підходи до управління виробничою діяльністю на агропідприємствах [1, с. 280].

Впровадження автоматизованих систем дозволяє збирати та аналізувати великі обсяги даних про стан і використання активів. Наприклад, GPS-трекери на сільськогосподарській техніці можуть надавати інформацію про її місцезнаходження та використання в реальному часі, допомагаючи оптимізувати логістику та планування робіт [2, с. 56]. Також, інтеграція різних систем, зокрема бухгалтерського обліку та управління активами, створює єдину інформаційну базу. Це спрощує процеси аналізу даних, дозволяє уникнути помилок та дублювання інформації, і забезпечує керівництво компанії актуальною інформацією для прийняття рішень.

Сучасне програмне забезпечення забезпечує потужні аналітичні можливості, дозволяючи генерувати звіти, що відображають ефективність використання активів, їх стан, потреби у технічному обслуговуванні, та інші ключові показники. Це сприяє своєчасному прийняттю обґрунтованих управлінських рішень [2, с. 56].

Використання мобільних додатків дозволяє співробітникам оперативно отримувати доступ до необхідної інформації, спрощуючи процес управління активами та підвищуючи гнучкість робочих процесів. У сукупності, впровадження IT-систем та автоматизація процесів сприяє підвищенню точності, ефективності та прозорості управління активами суб'єктів господарювання, що дозволяє своєчасно реагувати на зміни, ефективно використовувати ресурси та покращувати загальну продуктивність виробничих процесів. У контексті агробізнесу, аутсорсинг може стосуватися різних сфер діяльності, починаючи від технічного обслуговування та закінчуючи IT-послугами [3, с. 82].

Ініціювання аутсорсингу функцій технічного обслуговування та ремонту обладнання стає стратегічним рішенням для агропідприємств, спрямованим на концентрацію зусиль на основній діяльності, з одночасним використанням компетенцій спеціалізованих зовнішніх організацій. Такий підхід забезпечує високоякісне обслуговування, мінімізує необхідність утримання широкого штату кваліфікованих спеціалістів у власних структурах підприємства та сприяє оптимізації управління витратами.

Аутсорсинг логістики та транспортування продукції може значно спростити процеси доставки, забезпечуючи більшу гнучкість та ефективність. Замість інвестування у власний транспортний парк, агропідприємства можуть скористатися послугами зовнішніх логістичних компаній, що дозволяє оптимізувати витрати та зосередитись на ключових аспектах виробництва. До того ж, аутсорсинг IT-послуг є ефективним рішенням для агропідприємств. Замість утримання великого внутрішнього IT-відділу, компанії можуть звертатися до зовнішніх провайдерів для управління даними, автоматизації процесів та імплементації новітніх технологій. Це не тільки знижує витрати, але й забезпечує доступ до передових технологічних рішень [4, с. 20]. Крім того, аутсорсинг може стосуватися кадрового забезпечення, особливо для сезонних робіт або спеціалізованих завдань, що дозволяє агропідприємствам швидко адаптуватися до змінних потреб ринку та ефективно масштабувати свою роботу силу відповідно до поточних завдань. В цілому, аутсорсинг сприяє оптимізації управління активами компаній, скорочуючи витрати та забезпечуючи високий рівень ефективності й гнучкості у всіх аспектах виробничої діяльності.

Отже, цифрова революція в сфері бухгалтерського обліку та аудиту відіграє ключову роль у модернізації та ефективності виробничих процесів, зокрема на агропідприємствах. Автоматизація процесів та інтеграція різних

систем забезпечують більшу точність, швидкість та прозорість у веденні бухгалтерського обліку та аудиту. Аутсорсинг різних аспектів виробничої діяльності, включаючи IT-послуги, логістику та технічне обслуговування, дозволяє компаніям сконцентруватися на своїх основних компетенціях, ефективно масштабувати свою діяльність та краще контролювати витрати.

Список використаних джерел:

1. Popova, O., Koval, V., Antonova, L., & Orel, A. Corporate social responsibility of agricultural enterprises according to their economic status. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 2019. Vol. 41. No. 2: 277–289. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2019.23> (дата звернення: 21.01.2024).
2. Гудзовата О. О., Костенко А. В., Плеша М. І. Оцінка ефективності впровадження IT-проектів. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2020. № 60. С. 54–60. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2020-60-09> (дата звернення: 21.01.2024).
3. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., & Nesterchuk, I. Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*, 2022. №26(1),79-88. [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8). (дата звернення: 21.01.2024).
4. Potryvaieva, N., Palieiev, A. Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*. 2023. №27(3). P.18-30. URL: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18>. (дата звернення: 21.01.2024).

Єлизавета Петриш,

*студентка 1 курсу спеціальності
«Міжнародні економічні відносини»*

Науковий керівник: Яніна Белінська,

*д.е.н., професор кафедри економіки та економічної безпеки Державного
податкового університету
м.Ірпінь, Україна*

СУЧАСНІ DIGITAL-ТЕХНОЛОГІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

На сьогодні в Україні значний розвиток здобуває сфера інформаційних технологій (IT), яка включає в себе розробку та впровадження інноваційних проєктів, що стають відомими на міжнародному рівні. З метою покращення доступності та безпеки фінансових послуг для клієнтів, українські банки активно займаються цифровізацією своєї системи [1,с.2].

Діджиталізація банкіngu є однією з найбільш важливих трансформацій, яка відбувається в Україні та світі останніми роками. Цей процес полягає у переході від традиційного банкіngu до більш цифрової та інноваційної форми та дозволяє банкам забезпечувати більш зручний та швидкий доступ до фінансових послуг для клієнтів та підвищує ефективність роботи фінансових установ [2,с.68].

Одне з головних завдань, яке поставлено перед українською банківською системою, полягає у створенні зручної системи для користування онлайн-

послугами будь-якого банку. Цей процес вже отримав дуже хороші відгуки від користувачів як в Україні, так і за її межами. В останні роки багато українських банків активно почали використовувати цифрові технології для покращення своїх послуг та забезпечення зручності для клієнтів. Діджиталізація банківської системи в Україні передбачає впровадження різноманітних електронних сервісів, зокрема, це можуть бути мобільні додатки, інтернет-банкінг, SMS-повідомлення та інші [1,с.2].

Отож, перевагами роботи Інтернет-банкінгу є: виконання операції в онлайн режимі; користування системою цілодобово без вихідних і перерв, мати доступ з будь-якого дивайса, який підключений до мережі Інтернет у будь-якій точці світу; не потребує встановлення спеціального програмного забезпечення, а лише наявність будь-якого Web-браузера; максимально спрощена процедура підключення та існування найчастіше безкоштовної довіди (в основному при дзвінках зі стаціонарних телефонів України); наявність механізму взаємної автентифікації банку та клієнта; забезпечення захисту операцій клієнта шляхом застосування паролів, що зберігаються у системі в зашифрованому вигляді; наявність постійного контролю цілісності та достовірності переданої інформації; використання механізму електронного цифрового підпису клієнта під всіма фінансовими документами; забезпечення зворотного зв'язку для висловлення побажань з приводу роботи Інтернет-банкінгу.

Також існують і негативні сторони роботи системи Інтернет-банкінгу: для проведення операцій у системі Інтернет-банкінг потрібен спеціальний (найчастіше одноразовий) пароль або система паролів чи спеціальний ПІН-код, а також визначена кількість електронних цифрових підписів; захищеність та конфіденційність інформації залежить не тільки від банку, а й значною мірою від самого клієнта: збереження інформації може бути гарантоване тільки при виконанні усіх правил безпеки (нерозголошення паролів доступу, обмеження доступу до електронного підпису); використання логічного імені та пароля клієнта – досить простий спосіб його автентифікації, котрий не забезпечує достатнього рівня захисту; криптографічні методи для захисту даних від несанкціонованого доступу не завжди застосовуються при зберіганні та опрацюванні банківської інформації; існує постійна загроза спотворення та перехоплення інформації; існують спеціальні хакерські програми, які дають можливість зловмисникам здійснювати так звані “фішинг-атаки” на рахунки клієнтів; за проведення платежів за допомогою системи Інтернет-банкінгу сплачуються комісійні відрахування [3,с.4-5].

У зв'язку з цифровізацією виникає потреба впроваджувати новітні технології в банківський бізнес, а саме:

1) блокчейн – розподілена база даних, що зберігає впорядкований ланцюжок записів (так званих блоків), що постійно довшає. Кожен блок містить часову позначку, хеш попереднього блоку та дані транзакцій, подані як хеш-дерево. Технологія блокчейну характеризується децентралізацією інформації, загальним доступом, прозорістю, безпекою та реєстру інформації;

2) шерінг – механізм надання “в прокат” фінансових ресурсів чи інформації. Для банківської сфери актуальним та доцільним буде в більшій мірі інформаційний шерінг, тобто шерінг документів. В Україні уряд

офіційно затвердив застосунок “Дія”, за допомогою якого, громадяни тепер можуть мати електронні документи, необхідні для проходження певних процедур. Що стосується саме банківської сфери, то шерінг документів стане корисним під час відкриття рахунків та отримання інших банківських послуг.

3) open-банкінг – це система, сутність якої полягає в тому, що банки відкривають свої інтерфейси програмування додатків (API). Таким чином, інші компанії отримують доступ до фінансової інформації, що полегшує співпрацю із споживачем та сприяє розробці нових додатків та послуг.

4) краудфандинг – це спосіб залучення коштів для росту і розвитку проекту, ініціативи, підприємства або програми за рахунок внесків від великої кількості сторонніх осіб, які можуть бути не пов’язані ані з самим проектом, ані з професійним бізнес-інвестуванням. Можна стверджувати, що краудфандинг є певною альтернативою банківському кредитуванню.

5) “банкінг у хмара” – це модель хмарних обчислень, яка передбачає зберігання даних в Інтернеті за допомогою постачальника хмарних обчислювальних ресурсів, який надає сховище даних як сервіс і забезпечує управління ним. Хмарне сховище надається на вимогу в необхідному обсязі, оплачується за фактом використання і позбавляє від необхідності купувати власну інфраструктуру для зберігання даних і керувати нею [4,с.3-7].

Отже, digital-технології є необхідними для підтримання високого рівня ефективності та конкурентоспроможності банківської системи України водночас з наданням якісних та зручних послуг. Для того, щоб цей процес залишався безпечним, слід виділяти окремі ресурси на покращення та зміцнення систем кібербезпеки.

В умовах воєнних дій та післявоєнного стану дуже важливо приділяти увагу саме діджиталізації банківської системи для забезпечення її постійної дії та проведення усіх необхідних платежів суспільством.

Список використаних джерел:

1. Мірошник Р.О., Кухта І.В. Діджиталізація банківської системи України в сучасних умовах. *Економіка та суспільство*. 2023. 5 с. URL: <http://surl.li/hfphz> (дата звернення: 24.01.2024).
2. Petruchok Yurii, Khumych Iryna. Діджиталізація банкінгу в Україні: переваги та виклики для клієнтів та фінансових установ. Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції “*Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах*”. 2023. С.67-69. URL: <http://surl.li/ptebts> (дата звернення: 24.01.2024).
3. Владика Ю.П., Турова Л.Л. Роль сучасних digital-технологій у функціонуванні банківської системи. *Економіка та суспільство*. 2021. URL: <http://surl.li/ptesa> (дата звернення: 24.01.2024).
4. Романовська Ю.А., Складанюк М.С. Діджиталізація банківського сектору в умовах пандемії. *Економіка та суспільство*. 2022. URL: <http://surl.li/ptech> (дата звернення: 24.01.2024).

Ангеліна Пушкар,
студентка I курсу, спеціальність «Лікувальна справа»,
Кам'янець-Подільський медичний фаховий коледж
Науковий керівник: **Алла Яшина,**
викладач вищої категорії
ВСП «Кам'янець-Подільський фаховий коледж»
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський, Україна

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

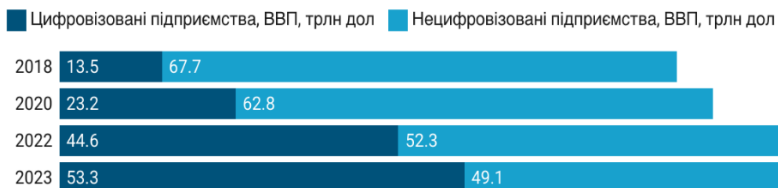
Цифрова економіка – це економіка, що базується на цифрових комп'ютерних технологіях. Її іноді називають інтернет-економікою, новою економікою або вебекономікою. Все частіше «цифрова економіка» переплітається з традиційною економікою, роблячи чітке розмежування складнішим. Оцифрування економіки здійснюється в процесі діджиталізації.

Діджиталізація – це використання цифрових технологій для зміни бізнес-моделі та створення нових можливостей для отримання прибутку [2]. Це не просто впровадження електронного документообігу чи ведення сторінки бренду в соціальних мережах. Цифрова трансформація передбачає оптимізацію бізнес-процесів компанії, появу нових каналів комунікації з клієнтом, удосконалення продукту, зміну методів зберігання та обробки даних тощо.

Сьогодні економіка та бізнес перебувають в процесі всесвітньої цифрової трансформації. Вона дає можливість для бізнесу долучитись до зміцнення та розвитку України, її відбудови та відновлення.

Цифрова економіка забезпечується використанням інформаційно-комунікаційних та інших цифрових технологій. Це не лише IT-розробки та наукові цифрові рішення, а й електронна комерція, онлайн-послуги та результати діяльності цифровізованих підприємств.

Найближчим десятиліттям приблизно 70% валової продукції буде створено за допомогою цифрових продуктів. Якщо у 2018 році обсяг світового ВВП, створений цифровими підприємствами, склав 13,5 трлн доларів США, то до 2023 року цей показник передбачається зростати до 53,3 трлн доларів США (що практично в чотири рази більше), що становитиме більшу половину світового ВВП. (рис. 1) [1]

Source: Statista • Created with Datawrapper

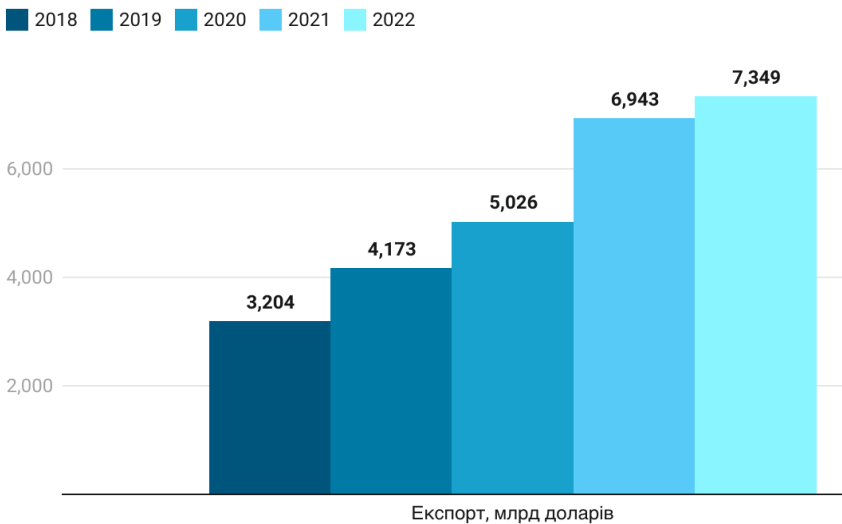
Рис. 1. Цифровізовані підприємства у світовому ВВП.

Цифрова економіка може стати ключовим фактором стійкості економіки та надійним джерелом податкових надходжень, оскільки вона менш залежить від матеріальних активів порівняно з промисловістю чи сільським господарством. Стійкість цифрової економіки особливо очевидна в умовах кризи. Після початку повномасштабного вторгнення українська ІТ-галузь стала однією з найбільш стабільних сфер економіки; це єдиний сектор, обсяг експорту якого зріс у 2022 році.

Інформаційні технології можуть значно підвищити ефективність майбутнього процесу відновлення. Це охоплює не лише розвиток ІТ-сфери та використання цифрових технологій у різних секторах для підвищення продуктивності, але й впровадження цифрових рішень для розподілу міжнародної допомоги та контролю за її використанням, що сприятиме зниженню ризиків корупції.

Головними чинниками, що сприяють розвитку цифрової економіки, є високорозвинена галузь інформаційно-комунікаційних технологій (далі - ІКТ), сильні освітні заклади та конкурентоспроможні інновації. Інформаційні технології є основою для цифрової трансформації підприємств. Прогрес у таких областях, як штучний інтелект, великі дані та Інтернет речей, все більше впливає на бізнес-процеси. Наукові дослідження і розробки є основою для створення інформаційних технологій та інших цифрових продуктів, які потім використовуються підприємствами. Щоб забезпечити проведення таких досліджень і розробок, необхідне науково-освітнє середовище, яке сприяє формуванню кваліфікованих дослідників та інженерів, а також розвитку інновацій.

У результаті аналізу за 2022 рік сектор інформаційно-комунікаційних технологій забезпечив внесок у економіку України на суму 7,35 мільярдів доларів або 4,5% від загального ВВП (див. Рис. 2).

Source: HBY • Created with Datawrapper

Рис. 2. Динаміка експорту ІТ-галузі.

Кількість компаній і підприємств, що надають цифрові послуги, становить приблизно 8,2 тисячі, з них близько 5 тисяч в пошуках нових працівників, і близько 1,5 тисяч компаній є технологічними стартапами. Згідно з даними DOU, станом на кінець лютого 2023 року у сфері ІТ працювало 271 699 ФОПів, що складало 13,6% від усіх активних ФОПів на той період.

Розвиток галузі ІКТ значно залежить від попиту на її продукти та послуги. Для зростання цього попиту необхідні як цифрова інфраструктура, так і високий рівень цифрової грамотності серед населення. Україна має переважно молоду аудиторію з цими навичками. Наприклад, хоча наприкінці 2022 року у нас було 49,3 мільйона активних SIM-карток мобільного зв'язку, з яких 35,4 мільйона (72%) мали доступ до мобільного Інтернету, серед осіб старше 60 років лише 32% користуються Інтернетом щодня, а 48% взагалі не користуються ним. Отже, значна частина населення не може скористатися, наприклад, електронним записом до лікаря або послугами в "Дія". Це свідчить про існування цифрової нерівності, яка потребує уваги з боку уряду.

У порівнянні з галуззю ІКТ, український науково-інноваційний сектор має менш оптимістичну динаміку. На сьогоднішній день Україна знаходиться на останніх сходах інноваційних рейтингів. Наприклад, у Глобальному інноваційному індексі (2022) Україна займає 34 місце серед 39 країн Європи, а в Рейтингу глобальної цифрової конкурентоспроможності (2021) - 54 місце серед 64 країн [3]. Це пояснюється недостатнім фінансуванням наукових досліджень, неефективною організацією наукової сфери та проблемами в захисті інтелектуальної власності. Хоча в останні роки відбувався прогрес у цій сфері, Україна все ще отримує одну з найнижчих оцінок в Рейтингу електронної участі ООН за 2022 рік. Частково це пояснюється низькою патентною активністю в Україні. За даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), у 2021 році в Україні було зареєстровано 1706 патентних заявок, що суттєво менше середнього значення в країнах Європи - 12680, та Східної Європи - 4010 [4].

Важливим є фінансування впровадження інноваційних розробок у життя, особливо для стартапів. У більшості розвинених країн існує інфраструктура, яка допомагає перетворити ідеї на ринкові продукти, включаючи венчурні фонди, державні й приватні гранти, краудфандинг (спільнокошт) та інші механізми. Однак в Україні така інфраструктура розвинута недостатньо, і краудфандинг навіть не врегульований законодавством.

Освіта теж важлива для галузі ІКТ. У сфері інформаційних та цифрових технологій освіта не відповідає потребам ринку. Тому ІТ-компанії активно співпрацюють з ЗВО, створюючи спільні навчальні програми або пропонуючи власні курси. Наприклад, приблизно 20% працівників у ІТ-галузі не мають вищої освіти, а 50% отримали додаткову неформальну освіту поза навчальним закладом. Однак для того, щоб особа могла зрости вище рівня рядового програміста, їй потрібна якісна фундаментальна освіта, яку можуть забезпечити лише заклади вищої освіти. Тому потрібно модернізувати навчальні програми, а також переходити від радянської моделі відокремлення науки й освіти до західної моделі, де ЗВО є основними

центрами наукового розвитку. Першим кроком до цього має бути надання академічної та фінансової автономії ЗВО.

Сектор цифрової економіки в Україні може забезпечити стабільність та зростання фінансових надходжень, необхідних, зокрема, для післявоєнної відбудови. Цифрові рішення становлять не лише фінансовий, а й стратегічний інтерес, оскільки вони можуть посилити ефективність галузей, в які вони впроваджуються, зокрема урядового та військового секторів.

Отже, основу цифрової економіки становлять інформаційні технології, освіта, наука та інновації.

Список використаних джерел:

1. Круп'яник А. Цифрова економіка України: основні фактори розвитку. URL: <https://voxukraine.org/tsyfrova-ekonomika-ukrayiny-osnovni-factory-rozvytku>
2. Що таке діджиталізація та які переваги вона надає бізнесу. URL: <https://gigacloud.ua/blog/navchannja/scho-take-didzhitalizacija-ta-jaki-perevagi-vona-nadae-biznesu>
3. Digital intensity of enterprises with between 10 and 250 employees in the European Union in 2022, by member state. URL: <https://www.statista.com/statistics/1370056/eu-digitalization-digital-intensity-enterprise-ten-employees/>
4. Digital transformation in Central and Eastern Europe (CEE) - statistics & facts. URL: <https://www.statista.com/topics/10853/digital-transformation-in-central-and-eastern-europe-cee/#topicOverview>

Анастасія Рагуліна

студентка з курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

*Науковий керівник: **Наталія Потриваєва,***

д.е.н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

МОЖЛИВОСТІ BAS AGRO ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ОБЛІКУ

Однією з найвизначніших змін у галузі бухгалтерського обліку є запровадження цифрового обліку. Хмарні обчислення, блискучі алгоритми та технології штучного інтелекту роблять облік швидшим і точнішим. Цифровізація принесла значні переваги професійної діяльності бухгалтерів. Легкість і доступність технологій продовжуватимуть формувати особисте та професійне життя сучасного агробізнесу [1]. У період кризових викликів держава та підприємства стикаються із завданням забезпечення функціонування всіх галузей промисловості для збереження економічної стабільності України. Одночасно, настає крайня потреба у створенні максимально безпечних умов для працівників під час виконання їх обов'язків, переміщення по території населених пунктів і т.д. Тому активне впровадження цифрових технологій у сільськогосподарські процеси надає

можливість, де це можливо, оптимізувати працю в найбезпечніший спосіб [2, с.81].

Особливості бухгалтерії сільськогосподарського підприємства викликані природним фактором, а саме виробництвом, пов'язаним із землею і живими організмами. Крім того, можливе створення великої кількості різних організаційно-правових форм підприємств. Діджиталізація у сфері бухгалтерського обліку є важливим кроком до ефективного управління бізнесом в аграрному секторі. Вона дозволяє підприємствам збільшувати продуктивність, зменшувати ризики та забезпечувати точність обліку та оперативність аналізу даних, що є важливим для прийняття обґрунтованих рішень та успішного розвитку бізнесу.

Для збільшення прибутковості сільськогосподарських підприємств важливо впроваджувати сучасні інструменти у систему управління, зокрема, передавати функції бухгалтерського обліку для виконання зовнішнім компаніям-аутсорсерам [3, с.19].

Прикладом діджиталізації у сфері бухгалтерського обліку в агробізнесі є програма BAS Agro. Це програмне забезпечення для сільськогосподарського обліку, що дозволяє автоматизувати процеси обліку, надає можливості для ефективного ведення бухгалтерського обліку та управління фінансами в агробізнесі, що зменшує ризик помилок та забезпечує точність даних. Основні можливості BAS Agro включають зокрема:

- 1) ведення обліку зернових культур, тваринництва, овочів та фруктів;
- 2) розрахунок витрат на вирощування рослин та утримання тварин;
- 3) аналіз ефективності використання земельних ресурсів та ресурсів підприємства;
- 4) облік угод з постачальниками та покупцями сільськогосподарської продукції;
- 5) ведення бухгалтерського обліку та формування звітності для податкових органів;
- 6) моніторинг руху грошових коштів на підприємстві;
- 7) управління запасами та складським обліком;
- 8) аналіз фінансового стану підприємства та прогнозування його розвитку [4].

Програмне забезпечення BAS Agro використовують такі підприємства, як ФГ «Агроінвест» (с. Шевченкове, Івано-Франківська область) та ТОВ «Агрофірма «Ансевіан» (с. Соколівка, Хмельницька область) для ефективного управління бухгалтерським обліком та фінансами. Завдяки цьому програмному рішення, компанії можуть швидко та точно аналізувати фінансові дані та приймати обґрунтовані бізнес-рішення.

За словами Бернацької А.О. та Марцінкевич О.А., головних бухгалтерів даних компаній, процес організації робочого місця значно оптимізується, оперативно в два кліка дозволяє сформувати аналіз витрат або калькуляцію собівартості продукції [5].

Використання BAS Agro дозволяє компанії зберігати всю необхідну інформацію в електронному вигляді, що полегшує доступ до неї та забезпечує швидкий пошук та аналіз даних. Також програмне забезпечення надає можливість отримувати регулярні звіти та аналізи, що допомагає компанії приймати обґрунтовані рішення та прогнозувати розвиток бізнесу.

Програма BAS Agro дозволяє автоматизувати не лише операції, пов'язані із надходженням, рухом та вибуттям продукції рослинництва, але й інші щоденні операції працівників: банк, каса, надходження, облік основних засобів, нарахування заробітної плати, виробництво тощо.

Отже, створення цифрового бухгалтерського обліку усуває велику частину ручної роботи, пов'язаної із бухгалтерськими операціями, від введення даних до складання звітності. Зважаючи на сучасний рівень діджиталізації облікових процесів українськими підприємствами, спостерігається тотальне розуміння необхідності оновлень в управлінні бізнес-процесами для розширення можливостей програмного забезпечення та прагнення подальшого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Digitalisation in finance and accounting. PwC. URL: <https://www.pwc.de/en/digitalisation-in-finance-and-accounting.html> (дата звернення: 15.01.2024).
2. Potryvaieva, N., Kozachenko, L., Nedbailo, I., & Nesterchuk, I. Digitization of accounting in the management of business processes of enterprises of the agro-industrial complex. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science, 2022. №26(1),79-88. [https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26\(1\)-8](https://doi.org/10.56407/2313-092X/2022-26(1)-8) (дата звернення 22.01.2024).
3. Potryvaieva, N., Palieiev, A. Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science. 2023. №27(3). P.18-30. URL: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18>.
4. Приклад відображення обліку рослинництва в BAS АГРО. Бухгалтерія | Системи для бізнесу. Системи для бізнесу. URL: <https://sys2biz.com.ua/news/trykklad-vidobrazhennya-obliku-roslynnytstva-v-bas-agro-buhgalteriya/> (дата звернення: 15.01.2024).
5. Приклади обліку рослинництва в BAS АГРО Бухгалтерія. Системи для бізнесу. URL: <https://sys2biz.com.ua/news/trykklady-obliku-roslynnytstva-v-bas-agro-buhgalteriya/> (дата звернення: 15.01.2024).

Ганна Разумова,

д.е.н., професор кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування,

Максим Головенков,

студент 5 курсу спеціальності «Менеджмент»,

Приазовський державний технічний університет,

м. Дніпро

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД УСПІШНИХ ІННОВАЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВ

Стратегії інновацій, які підприємство може використовувати для свого розвитку та підвищення конкурентоспроможності, охоплюють різноманітні напрями та підходи. Активна адаптація передових технологій у виробничих процесах дозволяє не лише оптимізувати виробництво, а й створювати продукти або послуги відповідно до останніх технологічних трендів.

Цифрова трансформація, що включає в себе використання штучного інтелекту, аналітики даних та Інтернету речей, може стати ключовим інструментом для перетворення бізнес-процесів та створення цифрових продуктів.

Усі ці стратегії вимагають від компанії не лише технічної експертності, але і готовності до змін, лідерських якостей та гнучкості для успішного впровадження інновацій у всі аспекти бізнесу.

McDonald's визначається високим рівнем інновацій у своїй стратегії розвитку, впроваджуючи ряд заходів, спрямованих на підвищення якості обслуговування та розширення свого впливу на ринку. Низка ініціатив і стратегій, що вже застосовуються або є в етапі розробки, включає [1]:

1. Диверсифікація меню та реагування на зміни в смакових уподобаннях: McDonald's систематично оновлює своє меню, додаючи нові страви та адаптуючись до змін в смаках споживачів. Це включає в себе випуск нових продуктів, а також адаптацію меню до конкретних регіональних вподобань.

2. Цифрові ініціативи та зручне замовлення: компанія впроваджує цифрові технології для полегшення процесу замовлення та обслуговування клієнтів.

3. Стратегія сталого розвитку: компанія прагне зменшити вплив на навколишнє середовище шляхом використання екологічно чистих упаковок, енергоефективних технологій та зменшення викидів.

4. Модернізація формату ресторанів: експерименти з новими концепціями ресторанів, такими як «McDonald's Experience of the Future» (модернізація інтер'єру, впровадження цифрових технологій та автоматизація обслуговування).

5. Акцент на здоровому харчуванні: зменшення калорійності та покращення якості меню, включаючи альтернативні варіанти, що базуються на свіжих та натуральних інгредієнтах.

Ці інноваційні стратегії підкреслюють прагнення McDonald's до постійного розвитку та адаптації до змін в умовах ринку та вподобань споживачів.

Microsoft активно реалізує цілеспрямовану стратегію інновацій, спрямовану на різноманітні аспекти їхньої діяльності:

1. Хмарні технології: Microsoft Azure не лише надає хмарну інфраструктуру, але й пропонує послуги від аналітики до штучного інтелекту. Azure AI дозволяє розробникам інтегрувати інтелектуальний аналіз та машинне навчання в свої додатки.

2. Штучний інтелект та машинне навчання: автоматизація бізнес-процесів, виявлення аномалій, обробка природних мов та віртуальний асистент.

3. Операційні системи та оновлення: розробка та вдосконалення своєї операційної системи Windows, додаючи нові можливості (підтримка голосового управління, розширені функції безпеки, інтеграція з хмарними сервісами тощо).

4. Програмне забезпечення для підприємств: платформа Microsoft Dynamics 365 не тільки автоматизує бізнес-процеси, але й дозволяє адаптувати їх для конкретних потреб підприємств. Вона охоплює сфери від управління відносинами з клієнтами до фінансів і операцій.

5. Ігрова індустрія: Платформа Xbox отримує постійні оновлення, включаючи нові функції для гравців та розробників ігор. Xbox Cloud Gaming дозволяє грати у гри безпосередньо через хмар, розширюючи доступність гри на різних пристроях.

6. Офісні технології та колективна робота: постійна поява нових інструментів та продуктів. Teams, наприклад, став інструментом для віддаленої роботи, відеоконференцій та обміну документами.

Віртуальна реальність та доповнена реальність: Microsoft розширює свою присутність у світі віртуальної реальності з продуктами, такими як HoloLens, які використовуються в освіті, медицині та промисловості для надання нових можливостей взаємодії з інформацією та оточенням.

Google. У 2017 році Google представив Google Lens. Ця новаторська технологія здатна впізнавати об'єкти та трансформувати їх у пошукові запити. Google Lens щомісяця обробляє понад 12 млрд візуальних пошукових запитів.

У 2020 році Google представив інструмент «Наспівай для пошуку», який дозволяє користувачам ідентифікувати мелодії, наспівуючи або насвистуючи їх. Алгоритм, побудований на базі машинного навчання, забезпечує ідентифікацію пісень, розширюючи можливості пошуку музичного контенту.

У 2023 році Google акцентує увагу на впровадженні мовних моделей, зокрема, шляхом створення генеративного досвіду за допомогою штучного інтелекту. Ініціативи, такі як Google Bard і мовні моделі PaLM 2 та Gemini, свідчать про стратегічні наміри Google розширювати межі та можливості штучного інтелекту [2].

Компанія **Sony** веде активну політику інновацій, спрямовану на розвиток технологій та посилення своєї конкурентоспроможності в різних галузях електроніки та розваг. Їхні стратегії включають:

1. Технологічні вдосконалення в області зображення та звуку, таких як технології 4K та 8K HDR. Акцент на використанні OLED та інших передових технологій для поліпшення якості екранів.

2. Ігрові інновації та розваги: нові моделі ігрових консолей, зокрема серії PlayStation, з удосконаленою апаратурою та програмним забезпеченням. Фокус на розвитку віртуальної та розширеної реальності для геймерів.

3. Споживчі електронні товари та гаджети: запуск нових ліній смартфонів, навушників, бездротових аудіосистем і телевізорів. Інтеграція з власною екосистемою та використання інтелектуальних технологій.

4. Електромобільність: вхід на ринок електричних та автономних автомобілів, використовуючи власні технології та укладання партнерств з іншими компаніями.

5. Розробка сенсорів та штучного інтелекту для розширення функціональності розпізнавання обличчя, голосового управління та інших аспектів користувацького досвіду.

6. Створення контенту та медіа: інвестиції в виробництво розважального контенту, такого як фільми, телесеріали та музика. Розвиток стрімінгових сервісів для доступу до розважального контенту.

Ці стратегії призначені для підвищення конкурентоспроможності Sony та забезпечення лідерства в галузі електроніки та розваг.

Інноваційні стратегії допомагають підприємствам вийти на новий рівень конкурентоспроможності. Завдяки їм з'являються зовсім нові продукти, які прискорюють технічний прогрес. Інноваційні стратегії стають основою для сталого розвитку компаній, їхнього успіху на ринку та здатності адаптуватися до змін у світі бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Creating the Restaurant Experience of the Future. URL: https://corporate.mcdonalds.com/corpmcd/our-stories/article/future_restaurants.html
2. Годя М. Google 25 років: коротка історія інновацій та проривів tech-гіганта. URL: https://24tv.ua/tech/google-25-rokiv-naybilsh-prorivni-tehnologiyi-kompaniyi_n2400648.
3. Інноваційне Придніпров'я: гра на випередження: монографія / О.І. Амоша, Ю.С. Залознова, С.В. Іванов, В.І. Ляшенко, І.Ю. Підоричева та ін.; за заг. ред. В.І. Ляшенка (заг. ред.) / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, Дніпро, 2021. 286 с.

Ніна Ребриня,

к.е.н., викладач фахових дисциплін,

Відокремлений структурний підрозділ

«Волинський фаховий коледж

Національного університету харчових технологій»,

м. Луцьк, Україна

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПІДХОДИ ДО АДАПТАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Цифрова трансформація чинить значний вплив на сучасну економіку, тому бізнес-середовище стає все більше залежним від цифрових інформаційно-комунікаційних технологій. За таких умов, стратегічний управлінський облік стає дієвим інструментом суб'єктів економічних відносин, які прагнуть досягти успіху та конкурентоспроможності.

В сучасних умовах стрімкий розвиток цифрових технологій стає водночас і рятувальним колом, і новим викликом для суб'єктів господарювання. Опанування цифрових технологій стане шляхом подолання викликів сучасності, водночас плата за їх несприйняття зростатиме в геометричній прогресії. Очевидно, що визначення чинників адаптивного управління бізнес-процесами і характеру їх впливу дозволить визначити напрями подальшого руху суб'єктів економічних відносин, а також загрози та можливості зі сторони оточуючого середовища.[1].

Стратегічний управлінський облік відіграє визначальну роль у процесі прийняття управлінських рішень на підприємстві, оскільки впливає на всі аспекти бізнес-процесів, що на ньому відбуваються. За допомогою стратегічного управлінського обліку забезпечується систематичний моніторинг та аналіз стратегічних показників та цілей, що дає змогу керівництву визначати поточний стан справ на підприємстві та вчасно реагувати на зміни в бізнес-середовищі. При цьому стратегічний облік

допомагає ідентифікувати ризики та загрози, що формуються на ринку, а також сприяє ефективному аналізу конкурентних ситуацій, що є основою для розробки та коригування стратегії підприємства.

Іншим важливим аспектом стратегічного управлінського обліку є підтримка управлінських рішень у сфері використання наявних ресурсів підприємства, бюджетування та контролю виконання стратегії. Стратегічний облік надає менеджменту суб'єкта господарювання практичний інструментарій для ефективного розподілу фінансових, людських та матеріальних ресурсів у відповідності до визначених стратегічних цілей [2].

Необхідно зазначити, що ключову роль у підвищенні ефективності стратегічного управлінського обліку відіграють сучасні інформаційно-комунікаційні, цифрові технології, забезпечуючи доступ до швидкої та точної інформації. При цьому, електронні системи управління даними та аналітики дозволяють збирати, обробляти та аналізувати великі обсяги інформації в режимі реального часу. Це спрощує процес моніторингу, надає можливість управлінням швидко реагувати на зміни в бізнес-середовищі. Цифрові технології сприяють автоматизації пересічних управлінських операцій, що звільняє ресурси менеджменту підприємства. Останнім часом спостерігається широке впровадження штучного інтелекту та машинного навчання в управлінську діяльність, що дає змогу прогнозувати результати, ідентифікувати патерни в даних для підвищення ефективності прийняття рішень на основі об'єктивного аналізу. Сучасні інформаційні технології оптимізують стратегічний управлінський облік, роблячи його більш доступним, точним та ефективним інструментом для досягнення стратегічних цілей підприємства. [3].

Цифрова трансформація вносить великі зміни та визначає виклики у сфері стратегічного управлінського обліку, а також відкриває нові перспективи для покращення управлінських практик.

Сучасні цифрові інформаційно-комунікаційні технології суттєво збільшують обсяги даних, що генеруються суб'єктами господарювання. Дані стають ключовим ресурсом для прийняття стратегічних рішень, і стратегічний управлінський облік повинен бути готовий до збору, зберігання та аналізу великого масиву інформації.

Зміни підходу до збору, обробки та аналізу даних в умовах цифрової трансформації вимагають змін в організаційно-технічній структурі облікового процесу.

Суб'єкти економічних відносин повинні бути здатні збирати, аналізувати та використовувати великі обсяги інформації, яка надходить з різних джерел. Важливо розробляти інформаційні системи та аналітичні інструменти, які дозволяють ефективно використовувати ці дані для прийняття стратегічних управлінських рішень.

Технології штучного інтелекту та аналітика даних стають важливими компонентами стратегічного управлінського обліку. Вони визначають широкі можливості виявляти тенденції, прогнозувати результати та приймати оптимальні управлінські рішення. Інтеграція цих технологій в стратегічний управлінський облік дозволяє об'єктивно оцінювати свої сильні та слабкі сторони, можливості, ризики та загрози.

Цифрова трансформація, об'єктивно, призводить до збільшення загроз для безпеки даних. Суб'єкти господарювання повинні формувати стратегічні заходи для захисту конфіденційної інформації та персональних даних клієнтів. Цифрова безпека, плани реагування на інформаційно-технологічні виклики та кіберзагрози мають бути ключовими інструментами стратегічного управлінського обліку.

Цифрова трансформація економічних процесів призводить до швидких змін у бізнес-середовищі, тому ці процеси вимагають готовності господарюючих суб'єктів до постійних змін, гнучкої адаптації свої стратегії, адекватного реагування на нові виклики та загрози.

Адаптація стратегічного управлінського обліку до умов цифрової трансформації економіки вимагає розгляду нових підходів та застосування сучасних цифрових інструментів. Суб'єкти економічних відносин, які готові до гнучких змін, зможуть підтримувати конкурентоспроможність та досягти успіху в цифровому економічному середовищі. Сучасні виклики та можливості, які визначає цифрова трансформація, вимагають інноваційного, системного підходу до організації стратегічного управлінського обліку.

Стратегічний управлінський облік повинен стати дієвим, динамічним інструментом, спроможним швидко реагувати на сучасні виклики, які виникають в процесі цифрової трансформації економіки.

Список використаних джерел:

1. Шаталова Л.С. Передумови адаптивного управління бізнес-процесами в умовах цифровізації: національний вимір. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 2. С. 252-258.
2. Шматковська Т. О., Дзямулич М. І. Стратегічний управлінський облік в умовах цифрової економіки. *Галицький економічний вісник*. 2022. Том 74. №1. С. 61-67.
3. Шматковська Т. О., Дзямулич М. І. Цифровізація економіки та її трансформаційний вплив на розвиток стратегічного управлінського обліку. *Економічний форум*. 2022. №2. С. 95-100.

Ілля Семенюк,

студент 1 курсу спеціальності

«Професійна освіта»

Науковий керівник: Андрій Тимків,

к.е.н., викладач кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія,

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Фінансові технології, відомі також як FinTech – це інноваційний сектор, який використовує технології для поліпшення фінансових послуг. Цей сектор об'єднує різні технологічні рішення для оптимізації та автоматизації фінансових процесів, забезпечуючи більш ефективний, швидкий та доступний доступ до фінансових послуг для споживачів і бізнесу.

До основних напрямків FinTech відносяться:

- цифрові платіжні платформи, мобільні платежі, безконтактні транзакції, міжнародні перекази коштів;
- онлайн-банкінг, мобільний банкінг, цифрові банки без фізичних відділень;
- платформи Р2Р-кредитування, онлайн-кредитування, кредитні розрахунки на основі алгоритмів;
- робо-консультанти, платформи онлайн-трейдингу, краудфандинг;
- цифрові страхові платформи, персоналізовані страхові пропозиції;
- використання блокчейн технологій у фінансовому секторі, розробка та використання крипто валют;
- мобільні додатки для управління персональними фінансами, бюджетування, фінансове планування.

FinTech компанії часто співпрацюють з традиційними фінансовими установами для впровадження нових технологій, або конкурують з ними, пропонуючи більш інноваційні та зручні рішення для споживачів.

«У широкому розумінні це поняття означає галузь економіки, яка об'єднує компанії, що використовують новітні розробки для надання якісніших фінансових послуг. У вужчому значенні фінтехами називають самі компанії, які належать до цієї галузі» [1, с.1194].

Зазначимо, що уже майже два роки, незважаючи на воєнний стан, фінансова система України ефективно справляється з викликами, що виникають. У цей період банки та фінансові інституції продемонстрували стабільність у своїй діяльності, забезпечивши надійну роботу цифрової фінансової інфраструктури. Клієнти банків мають можливість віддаленого доступу до своїх рахунків та використовують послуги онлайн-банкінгу, забезпечуючи безперервність безготівкових оплат, в тому числі через платіжні картки.

Впродовж 2022-2023 року, незважаючи на складні умови, пов'язані з воєнними діями, ракетними атаками та обмеженнями в електропостачанні, спостерігалась висока активність у сфері безготівкових платежів, особливо за допомогою платіжних карток та електронної комерції. За статистикою, у період з травня по грудень 2022 року, більшість операцій з платіжними картками в Україні були безготівковими, з часткою 69% за сумою операцій, що є зростанням порівняно з показником у 60% за аналогічний період 2021 року. Кількість таких операцій склала майже 93% [2].

Це свідчить про високий рівень довіри українців до фінансових установ країни, які, навіть у складних умовах повномасштабної війни, забезпечили надійну роботу платіжної інфраструктури та безперервний доступ до фінансових послуг.

За останні роки технологічний сектор України продемонстрував свою міцність і адаптивність у відповідь на виклики, викликані воєнними діями та пандемією, стимулюючи його розвиток. Впродовж цього року фінансово-технологічний ландшафт України збагатився сімома новими компаніями, досягаючи кількості близько 250 фірм на ринку, з оціночною вартістю ринку у 1 мільярд доларів США.

Незважаючи на виклики, фінтех-сектор продовжував розвиватися, зокрема завдяки таким ініціативам як ухвалення законів про віртуальні активи, хмарні послуги та платіжні послуги, легалізації електронних грошей та еквівалентність електронних гаманців банківським рахункам, підтримці

фінтех-ринку від Національного банку України (НБУ) та Міністерства цифрової трансформації, включаючи ініціативи ESG, кампанії з платіжної безпеки та модернізацію сервісів, співпраці з Cambridge Judge Business School та інші освітні програми, тощо.

Державні ініціативи також зіграли значну роль у:

- розробці Red Team для забезпечення кібербезпеки;
- запуску єДокументу, єДопомоги, Дія.TV, Дія.Радіо;
- ініціатив Дія.City і IT Generation;
- кросдержавному шерингу документів з Республікою Польща;
- програмами підтримки ВПО та збору коштів для армії через Дію;
- фандрейзингової платформи UNITED24.

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) сприяла впровадженню інвестиційних рахунків та співпрацювала з USAID, а також сприяла міжнародній співпраці та впровадженню кваліфікованих електронних довірчих послуг.

Цей рік також відзначився залученням України як кандидата на членство в ЄС, запуском першої криптовалютної картки та розвитком співпраці з міжнародними технологічними компаніями. Все це вказує на те, що майбутнє фінтех-ринку в Україні буде насичене інноваціями та розвитком.

«Наступне впровадження фінансових технологій має ґрунтуватися на поєднанні спеціальних правових режимів та кластерного підходу, які зможуть забезпечити вироблення ефективного механізму правового регулювання цифрових технологій у фінансовому секторі, створення необхідної інфраструктури, що забезпечує безпечне застосування технологій суб'єктами фінансових правовідносин, трансформацію системи фінансового контролю для забезпечення законності у процесі запровадження фінансових технологій» [3, с.273].

Таким чином, FinTech інтегрує передові технологічні рішення для ефективнішого, швидшого і доступнішого надання фінансових послуг включаючи такі напрямки як цифрові платежі, онлайн-банкінг, кредитування, інвестиції, страхування, використання блокчейну і управління персональними фінансами.

В умовах воєнного стану в Україні сектор FinTech зміцнив свою позицію завдяки тому, що фінансова система України демонструвала стабільність та адаптивність, забезпечуючи безперервну роботу цифрової інфраструктури та зростання безготівкових платежів. Успішний розвиток фінтех-ринку в Україні відбувався на тлі важливих державних ініціатив та міжнародної інтеграції, підкреслюючи його важливість і потенціал для подальшого інноваційного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Поченчук Г.М. Фінансові технології: розвиток і регулювання. Економіка і суспільство. Випуск № 13. 2017. С.1193-1200
2. Український фінтех 2023: 246 компаній, 7 з них засновані у 2022-му. URL: <https://ain.ua/2023/06/21/ukrayinskyu-finteh-2023/>
3. Проць І.М. Фінансові технології – об'єкт фінансово-правового регулювання. Юридичний науковий електронний журнал. № 4. 2022. С.271-274

Галина Фербей,

студентка 4 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Сергій Рилев,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування,

Чернівецький торговельно-економічний інститут

Державного торговельно-економічного університету,

м. Чернівці, Україна

«MASTER:БУХГАЛТЕРІЯ» – ВІТЧИЗНЯНА КОМПЛЕКСНА БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА ДЛЯ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Використання спеціального програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку допомагає оптимізувати бізнес-процеси, покращити якість та оперативність отримання облікової інформації в системі інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень.

В умовах повномасштабного вторгнення військ РФ, яке розпочалося ще до 24 лютого 2022 року, а також необхідності кіберзахисту суб'єктів господарювання, важливим аспектом виступає подальший розвиток і удосконалення інформаційних технологій та програмного забезпечення формування й використання бухгалтерських обліково-звітних даних.

У цьому контексті варто зазначити, що в Верховній Раді України було зареєстровано законопроект № 10186 «Про заборону продажу на території України програмного забезпечення (електронних поставок) для податкового та бухгалтерського обліку, при створенні якого використано програмний код, написаний мовою країни-агресора» від 24 жовтня 2023 року, який має на меті заборону продажу програм, створених громадянами РФ. Це важливий крок, спрямований на забезпечення національної безпеки та підтримку українських розробників програмного забезпечення [1].

Правовим підґрунтям зазначеного законопроекту є Указ Президента України від 15.04.2023 р. №227/2023 «Про застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» [2], яким зокрема запроваджено санкції проти низки російських ІТ-компаній, зокрема «1С», «Програмні продукти «Парус» і АТ «Ситронікс», які надають послуги з автоматизації підприємств.

Сьогодні на українському ринку в системі автоматизації бухгалтерського обліку пропонуються такі програмні продукти як «Дебет Плюс», «BookKeeper», «Акцент», «Хепі-Бух», «Dilovod», «Підприємець», «КІБЕР бухгалтер ЕЛІ», «BAS Бухгалтерія», «SMARTFIN.UA», «АБ Система», «Інфо-підприємство», «MASTER:Бухгалтерія» тощо.

«MASTER:Бухгалтерія» – це українське програмне забезпечення для ведення обліку, яке розроблене з урахуванням специфіки чинного законодавства та потреб користувачів. Це сучасний програмний продукт для ведення бухгалтерського, у т.ч. управлінського, та податкового обліку на підприємствах малого та середнього бізнесу і комунальних підприємствах [3].

Програма містить функціонал для суб'єктів господарювання не лише бухгалтерського, а й податкового та управлінського обліку.

Система підтримує ідентифікацію користувача при вході та надає можливість розмежувати доступ до інформації для різних користувачів. Є можливість відслідковувати дії користувачів у програмі, контролювати виконання завдань. Крім того, програмний продукт підтримує багатооб'єктність, за рахунок чого можна вести облік декількох суб'єктів господарювання, включаючи державний сектор.

«MASTER:Бухгалтерія» працює у WEB клієнті. Тобто можна працювати не лише з комп'ютера чи ноутбука, але й з телефону, планшета [3]. Отже однією з переваг, що повністю відповідає вимогам сьогодення, є можливість працювати дистанційно. Крім цього, для перенесення залишків з будь-якої іншої системи (програмного забезпечення) розроблено шаблони.

«MASTER:Бухгалтерія» включає такі модулі для ведення обліку: Банк і каса, Продажі, Покупки, Склад, Виробництво, ОЗ і НМА, Податковий облік, Зарплата, Кадри, Операції, Звіти, Довідники, Адміністрування [3].

Банк і каса. Модуль дає змогу вести облік банківських та касових операцій, розрахунки з підзвітними особами. Є можливість підключити інтеграцію з необмеженою кількістю клієнт-банків. Система дає змогу кожного дня автоматично отримувати з сайту НБУ курси валют. Існує можливість ведення обліку операцій в розрізі статей руху грошових коштів, а також валютних операцій в системі здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Продажі. Можна вести реєстр договорів, побачити стан розрахунків щодо договорів з різними контрагентами. Формуючи (переглядаючи) договір з розробником програмного забезпечення передбачено можливість «отримання» його скан-копії. Програма дає можливість створення рахунків (рахунків-фактур) для клієнтів підприємства, на підставі яких формуються такі первинні облікові документи, як накладні на відвантаження або акти виконаних робіт (наданих послуг). Це скорочує час на формування документів. Також програмою передбачено можливість ведення реєстру договорів й додаткових угод. Система автоматично створює податкові накладні щодо першої події або за касовим методом. «MASTER:Бухгалтерія» швидко формує акт звірки з покупцем в розрізі договорів й первинних документів.

Покупки. У програмі можна реєструвати всі рахунки на оплату від постачальників й на підставі рахунків автоматично генерувати документи щодо постачання. У «MASTER:Бухгалтерія» можна вести реєстр договорів і додаткових угод. До договорів можна вести специфікації й налаштувати контроль за номенклатурою, кількістю та цінами. Для зручності є функціонал щодо формування актів звірки. Реалізовано функцію щодо імпортування даних: можливість імпортування вхідних податкових накладних тощо.

Склад. «MASTER:Бухгалтерія» містить всі шаблони документів для типових господарських операції складського обліку [3]. Можливість ведення обліку за партіями, місцями зберігання, матеріально-відповідальними особами тощо. Системою передбачено можливість створення документів щодо проведення інвентаризацій та відображення її результатів. Програма дає змогу зазначати терміни придатності ТМЦ, переглядати їх залишки в реальному часі з врахуванням зазначених критеріїв (фільтрів).

Виробництво. Є можливість ведення облік залишків незавершеного виробництва. В системі визначення фактичної собівартості виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг) передбачено можливість деталізації інформації в розрізі замовлення, виду діяльності чи продукції (робіт, послуг), калькуляційних статей витрат тощо. Передбачено можливість застосування нормативного методу обліку витрат.

Основні засоби та нематеріальні активи. Програма дає можливість введення всіх необхідних реквізитів щодо окреслених об'єктів обліку, формувати інформацію щодо їх руху та нарахування амортизації за різними методами в одному вікні.

Податковий облік. «MASTER:Бухгалтерія» підтримує інтеграцію з єдиним реєстром податкових накладних, що забезпечує їх автоматичне завантаження. На основі цього реєстру автоматично формується Декларація з ПДВ. Система формує дані щодо Декларації з податку на прибуток тощо.

Кадри. Система надає можливість вести штатний розпис. Зручне ведення особових карток, в яких прописується автоматично вся інформація з наказів й інших документів. Для зручності роботи програма містить весь перелік кадрових наказів з підготовленими шаблонами. Є змога відстежувати графік використання відпусток, вести інформацію про стаж роботи працівника.

Зарплата. У програмному продукті можна створювати таблиць робочого часу. Лікарняні, відпустка, наказ на відрядження там прописуються автоматично [3]. Система має інтеграцію з єдиним реєстром лікарняних. Є можливість розраховувати автоматично лікарняні та відпустки. Окремим документом рахуються умовно-постійні та разові нарахування та утримання. У програмі доступне самостійне коригування формул. «MASTER:Бухгалтерія» підтримує виплату авансу, зарплати і інших виплат через касу й на картку.

Операції. Надає змогу проводити групове перепроведення документів перед складанням звітності, робити регламентні операції закриття місяця тощо.

Звіти. Якщо ведеться облік всіх господарських операцій у «MASTER:Бухгалтерія», то автоматично сформується закриття звітного періоду та 5 (6) форм фінансової звітності в два кліки. А ще можна формувати різноманітні аналітичні звіти в різних розрізах.

Довідники. Призначено для швидкого доступу до системних та користувачьких довідників всіх модулів.

Адміністрування. Для адміністрування, конфігурування та налаштування програмного продукту передбачено можливість моніторингу та аналізу роботи програми, надання доступу до інформації тощо.

«MASTER:Бухгалтерія» є комплексним українським програмним забезпеченням для ведення обліку. Відповідає вимогам чинного законодавства, має широкий функціонал, зручний інтерфейс. Загалом, «MASTER:Бухгалтерія» є надійним та багатофункціональним програмним забезпеченням для бухгалтерського обліку на підприємствах України.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону про заборону продажу на території України програмного забезпечення (електронних поставок), для податкового та бухгалтерського обліку, при створенні якого використано програмний

- код, написаний мовою країни-агресора (дата реєстрації: 24.10.2023) : офіц. вебпортал Парламенту України. URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43054> (дата звернення: 15.01.2024).
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 квітня 2023 року «Про застосування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)» : Указ Президента України від 15.04.2023 р. № 227/2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227/2023#Text>
3. MASTER:Бухгалтерія. Програмний продукт для бухгалтерського та податкового обліку : офіц. сайт ТОВ «Айті Інтерпрайсес». URL : <https://masterbuh.com/product/buhgalteriya> (дата звернення: 15.01.2024).

Олеся Череповська,
*здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»,
Науковий керівник: Аліна Гаврікова,
к.е.н, доцент кафедри фінансів, банківської справи та підприємництва
Донбаська державна машинобудівна академія
м. Краматорськ, Україна*

ПРОБЛЕМИ УСПІШНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БАНКІВ

Сфера фінансових технологій є унікальним сектором світової економіки. До теперішнього часу в історії жодна індустрія не трансформувалася так швидко, як фінансові послуги та продукти під впливом інноваційних технологій. В умовах світової пандемії 2020-2021 рр. дистанційні форми обслуговування через віртуальні сервіси стали основними в усіх сферах клієнтоорієнтованої економіки. Банки як інститути, що активно використовують новітні досягнення фінтеху протягом останнього десятиліття, виявилися готовими до таких негативних сценаріїв і практично не постраждали в умовах повних і часткових локдаунів [1].

Опитування компанії Cornerstone Advisors [1] серед 260 банківських керівників дозволило показати частку банків, що досягли більш ніж 5% покращення показників завдяки цифровій трансформації. Доведено, що частка банків які виконали свою стратегію з впровадження діджиталізації більше ніж на 50% є значно більшою ніж тих, хто виконав стратегію менше ніж на 50%. Загалом відхилення є більшим в два, а інколи і в три рази, що нагально показує ефективність від впровадження діджиталізації у банківську діяльність.

На рисунку 1 зображено результати цього опитування.

Рис. 1 – Вплив впровадження стратегії цифрової трансформації на банки, які досягли більше ніж 5% покращення представлених показників [1]

З рисунку 1 бачимо, що успішна цифрова трансформація може призвести до кращих бізнес-результатів, включаючи більші залишки на ощадних рахунках поточних рахунків, нижчі співвідношення витрат і доходів, збільшення залучення та утримання клієнтів, а також скорочення часу на ринок.

Однак інші дослідження показують, що лише 30% банків, які пройшли повну цифрову трансформацію за своєю стратегією, повідомляють про високу ефективність, більшість все ж не досягають заявлених цілей [2]. Цей низький рівень успіху справедливий для більшості галузей і залишається постійним протягом багатьох років, незважаючи на значні технологічні та організаційні інновації, хоча компанії, орієнтовані на технології, зазвичай мають кращі результати.

Діджиталізація банків пов'язана з певною часткою викликів та загроз. Одним із головних викликів є відсутність чіткої стратегії та цілей [3]. Багато банків поспішають до цифрової трансформації без чітко визначеного плану, що призводить до фрагментарного та неефективного процесу трансформації.

Наведемо деякі статистичні факти, що висвітлюють проблеми реалізації стратегії діджиталізації банків:

- приблизно 70% цифрових перетворень перевищують їхні початкові бюджети, а 7% обходяться удвічі дорожче початкового прогнозу;

- наявність великої кількості застарілих ІТ-додатків і разом з цим більший технічний борг порівняно з іншими галузями, що ускладнює створення платформи, необхідної для цифрового майбутнього;
- фінтех-компанії та необанки випускають нові функції продуктів у середньому кожні два-чотири тижні, традиційні банки мають цикл розгортання продуктів від чотирьох до шести місяців;
- великі банки на 40% менш продуктивні, ніж цифрові вихідці [2].

Природа банківської галузі створює певні проблеми. Банки десятиліттями інвестували в технології і, як правило, створили значну суму технічного боргу, а також ізольовану та складну ІТ-архітектуру. Поділ між бізнесом та ІТ ускладнює реалізацію необхідних культурних змін. Нарешті, банки також стикаються зі старінням робочої сили, особливо порівняно з суто цифровими фінтех-компаніями [1; 3].

У світі фінансових технологій, цифрова трансформація є необхідним кроком для банківської галузі. Хоча багато банків стикаються з викликами та труднощами під час реалізації своїх цифрових стратегій, успішність є можливою з правильним плануванням, розумними інвестиціями та гнучкими підходами до впровадження нових технологій.

Важливо зрозуміти, що цифрова трансформація – це набагато більше, ніж просто застосування найновіших технологій. Це культурна зміна, яка вимагає співпраці між бізнесом та технологіями. З правильним підходом і відповідними ресурсами банки можуть досягти успіху в цифровій ері, забезпечуючи високу якість послуг та задоволення клієнтів у швидкозмінному світі фінансів.

Список використаних джерел:

1. Digital transformation: key and examples (January 20, 2023). URL: <https://lvivcity.com/digital-transformation-in-banking>
2. Why most digital banking transformations fail – and how to flip the odds. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/tech-forward/why-most-digital-banking-transformations-fail-and-how-to-flip-the-odds>
3. Why the Majority of Bank Digital Transformations Fail – And How to Actually Succeed. URL: <https://softjourn.com/insights/why-the-majority-of-digital-banking-transformations-fail>

Олександр Шевчук

кандидат педагогічних наук,

викладач кафедри цифрових, освітніх та соціо-економічних технологій,

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський, Україна

РОЛЬ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ

В сучасному глобалізованому світі, де технологічний прогрес нестримно розвивається, цифровізація стає ключовим фактором в економічному вдосконаленні та підвищенні ефективності бізнес-процесів. Однією з галузей, яка особливо активно використовує можливості цифрових технологій, є фінансове управління. Роль цифровізації в оптимізації фінансового управління надзвичайно важлива, оскільки вона не лише перетворює традиційні підходи до фінансів, але й відкриває широкий спектр нових можливостей для підприємств та організацій.

Цифрові інструменти та платформи надають фінансовим менеджерам засоби для ефективного моніторингу, аналізу та прийняття стратегічних рішень в реальному часі. Оптимізація фінансового управління через цифрові технології включає в себе автоматизацію процесів, підвищення точності прогнозування, розширення можливостей аналізу даних та забезпечення високого рівня безпеки та конфіденційності фінансової інформації.

У цьому контексті, варто ретельно розглянути, як цифрові технології трансформують підходи до бухгалтерського обліку, фінансового аналізу та аудиту, виходячи за рамки традиційних методів. Розуміння ролі цифровізації в оптимізації фінансового управління визначає майбутнє успішного функціонування підприємств у сучасному конкурентному середовищі [2].

Цифровізація, як невід'ємна частина нашого сучасного економічного ландшафту, змінює не лише технологічні аспекти, але й спосіб, яким ми сприймаємо та управляємо грошима. Розглядаючи роль цифровізації в оптимізації фінансового управління, ми спостерігаємо захоплюючий перехід від традиційних методів до новітніх цифрових рішень. Цифрові технології впливають на кожен аспект фінансового управління, від бухгалтерського обліку до стратегічного планування. Автоматизація рутинних завдань дозволяє фахівцям у сфері фінансів зосередитися на більш стратегічних аспектах своєї роботи, роблячи аналіз більш точним та швидким.

Оптимізація фінансового управління через цифрові інструменти розкриває нові можливості для аналізу даних в реальному часі, допомагаючи приймати обґрунтовані рішення. Компанії, що використовують цифрові рішення, стають гнучкішими та конкурентоспроможнішими в постійно змінюваному бізнес-середовищі. Цифровізація також перетворює спосіб взаємодії з клієнтами та партнерами, роблячи фінансові послуги більш доступними та зручними. Відмінність полягає не лише у швидкості операцій, але і в особистому підході до кожного клієнта.

Таким чином, роль цифровізації в оптимізації фінансового управління визначає новий етап розвитку бізнесу, де інновації та технології стають ключовими компонентами успішної стратегії [1].

У світлі стрімкого технологічного розвитку, цифровізація виявляється невід'ємною складовою сучасного фінансового управління. Оптимізація фінансових процесів за допомогою цифрових технологій не лише покращує ефективність бізнес-процесів, але й відкриває нові горизонти для стратегічного управління. Застосування автоматизації, аналізу в реальному часі та використання цифрових платформ надає фінансовим менеджерам потужний інструментарій для прийняття інформованих рішень.

Цифрові інновації перетворюють не лише технічні аспекти фінансового управління, але й взаємодію людей та бізнес-середовища в цілому. Важливою є не лише впровадження цифрових технологій, але і розуміння їхнього впливу на культуру підприємства, стратегічне планування та розвиток персоналу.

Загалом, роль цифровізації в оптимізації фінансового управління визначає нові можливості для підприємств у формуванні стійкої та конкурентоспроможної фінансової стратегії. Впровадження цифрових ініціатив стає важливим етапом у розвитку бізнесу, дозволяючи адаптуватися до швидкозмінюваного економічного середовища та досягати нових висот у управлінні фінансами.

Список використаних джерел

1. Етика та етикет у взаєминах менеджера з клієнтами та партнерами по бізнесу. URL: https://web.posibnyku.vntu.edu.ua/icgn/10prishak_etyka_dilovyh_stosunkiv/p2-4.html
2. Москаленко В. В., Годлевський М. Д. Моделі та методи стратегічного управління розвитком підприємства : монографія. Харків : Видавництво «Точка», 2018. 208 с.

Ганна Яблунівська,

*Студентка з курсу спеціальності
«Облік і оподаткування»*

*Науковий керівник: **Наталія Потриваєва,***

*д.е.н., професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна*

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОКРАЩЕННІ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Розвиток цифрових технологій – досить популярна тема до обговорення. Світовою тенденцією є перехід до нових засад розвитку соціальних та економічних процесів, де технологічні зрушення стають невід'ємною частиною бізнес-середовища, роль інноваційних технологій в покращенні ведення обліку та аудиту стає надзвичайно важливою. Сучасний бізнес-облік має на меті об'єктивно фіксувати, обробляти та інтерпретувати показники діяльності підприємств. Технологічні досягнення впливають не

тільки на ефективність фінансового управління компаніями, але і на забезпечення швидкого ведення точної фінансової звітності, що є критичним для довіри стейкхолдерів.

Тут доречно зробити короткий огляд історичних передумов та витоків цифрового обліку. Бухгалтерський облік розвивався разом з бізнесом як мистецтво і наука визначення ефективності бізнесу. Іноді його ще називають "наукою-послідовником", маючи на увазі, що він є реактивним, тобто реагує на зміни в бізнесі та технологіях.

Низка тенденцій та факторів розвитку бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки визначають методологію, принципи та процедури обліку, зміст і характеристики інформаційних продуктів, внутрішню структуру, виділення видів обліку та їх інтеграцію, ідентифікацію та систематизацію об'єктів обліку і встановлення критеріїв їх визнання та класифікації.

Фактори і тенденції розвитку обліку в умовах цифрової економіки та їх характеристика [1]:

1. Технічна та технологічна спроможність облікових процесів з точки зору ефективності збору інформації, кількості інформації та якості її обробки:
 - 1.1. Потужне комп'ютерне обладнання;
 - 1.2. Сучасні інформаційні системи та інноваційні технології для збору та обробки інформації.
 - 1.3. Широкий вибір програмних продуктів: професійне бухгалтерське програмне забезпечення, програми та послуги електронного банкінгу, інформаційні та правові системи.
2. Прискорення електронного документообігу:
 - 2.1. Внутрішній документообіг;
 - 2.2. Управління податковими платежами;
 - 2.3. Оцифрування фінансової звітності.
3. Ідентифікація інформації як фактора створення вартості бізнесу:
 - 3.1. Інформація посідає важливе місце серед економічних ресурсів;
 - 3.2. Інформація та інформаційні послуги стають продуктами і товарами діяльності.
4. Поява нових бухгалтерських проводок:
 - 4.1. Віртуалізація одиниць вартості (електронні гроші, віртуальна валюта);
 - 4.2. Токенізовані активи, акції та облигації, боргові зобов'язання.

Аналіз впливу оцифрування бухгалтерського обліку на конкурентоспроможність суб'єктів господарювання показує, що перехід на цифрові облікові процеси має такі позитивні ефекти [2]:

- спрощення, оптимізація та дистанціювання рутинних облікових процесів;
- використання передових інформаційно-комунікаційних технологій;
- можливості резервного зберігання даних;
- підвищення ефективності прийняття управлінських рішень на основі даних облікової політики компанії;

- покращення ІКТ-компетентностей бухгалтерів, менеджерів та інших працівників.

Оцифрування бухгалтерського обліку в умовах нинішньої кризи набуває особливого значення як на міжнародному, так і на національному рівнях. На міжнародному рівні цей процес характеризується інтеграцією автоматизованих систем і хмарних технологій, що дозволяє компаніям ефективно управляти своїми фінансами в режимі реального часу. Використання штучного інтелекту та машинного навчання набуває все більшого значення для автоматизації облікових процесів, аналізу великих обсягів даних, підвищення точності фінансових прогнозів та аутсорсингу.

Щодо вітчизняного прогресу у сфері діджиталізації бухгалтерського обліку можемо згадати, що використовуючи новітні технології, українські компанії впорядковують свої облікові процеси, а також покращують рівень прозорості та контролю ведення обліку. Інтеграція з автоматизованими банківськими послугами, впровадження електронного документообігу та аутсорсинг оптимізували робочі процеси та підвищили загальну продуктивність. Важливу роль у цьому контексті відіграє державна підтримка та стимулювання цифрової трансформації галузі. Діджиталізація бухгалтерського обліку в умовах кризи є важливим інструментом забезпечення стабільності та адаптивності бізнесу як на міжнародному, так і на національному рівнях, а також дає змогу підприємствам ефективно реагувати на виклики сучасного динамічного бізнес-середовища.

Для зберігання та обробки великих обсягів даних використовують технології, що дозволяють менеджерам детально аналізувати бухгалтерську інформацію та управляти фінансовими операціями. До таких можна віднести інструмент «Big Data» та «Microsoft Office 365» (зокрема програму «Microsoft Excel») [3]. До того ж доцільно було б зауважити, що аутсорсингові компанії, ведучи бухгалтерський облік малих та середніх підприємств, активно використовують новітні технології. Наприклад, задля зниження допущення помилок в обліку та звітах, вони використовують системи контролю якості, які запобігають помилкам та порушенням, що знижує ризик фінансових втрат та покращує фінансову стійкість підприємства. Також вони користуються програмним забезпеченням, що дозволяє підвищити оперативність та точність облікових операцій. Завдяки діджиталізації аутсорсингові компанії мають можливість надавати легкий доступ до фінансових звітів, що корисно для управління бізнесом та прийняття комерційних рішень [4].

Отже, інноваційні технології стають невід'ємною частиною сучасного обліку та аудиту, надаючи компаніям засоби для ефективного управління фінансами та забезпечення прозорості, надійності фінансової звітності. Запровадження цих технологій вимагає від підприємств не лише технічної компетентності, але й готовності до постійного оновлення та вдосконалення процесів у відповідь на виклики сучасного ринку.

Список використаних джерел:

1. Бруханський Р., Спільник І. Цифровий облік: інноваційні технології зумовлюють нову парадигму? URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/45199/1/%D0%A6%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%20%D1%96%D0%BD%D0%BD%D0%BE>

%Do%B2%Do%Bo%D1%86%D1%96%Do%B9%Do%BD%D1%96%2o%D1%82%Do%B5%D1%85%Do%BD%Do%BE%Do%BB%Do%BE%Do%B3%D1%96%D1%97%2o%Do%B7%D1%83%Do%BC%Do%BE%Do%B2%Do%BB%D1%8E%D1%8E%D1%82%D1%8C%2o%Do%BD%Do%BE%Do%B2%D1%83%2o%Do%BF%Do%Bo%D1%8o%Do%Bo%Do%B4%Do%B8%Do%B3%Do%BC%D1%83.pdf (дата звернення: 18.01.2024).

2. Кобець Д. Діджиталізація бухгалтерського обліку в контексті забезпечення конкурентоспроможності бізнесу. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42657/2/GEJ_2023v83n4_Kobets_D-Digitalization_of_accounting_38-47.pdf (дата звернення: 18.01.2024).
3. Потривасва Н.В. Цифровізації бухгалтерського обліку в кризових умовах: міжнародний та вітчизняний досвід. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/16687/1/%Do%97%Do%B1%D1%96%D1%8o%Do%BD%Do%B8%Do%BA_2023-7-9.pdf (дата звернення: 19.01.2024)
4. Potryvaieva, N., Palieiev, A. Accounting outsourcing as a modern effective tool of enterprise management. Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science. 2023. №27(3). P.18-30. URL: <https://doi.org/10.56407/bs.agrarian/3.2023.18> (дата звернення: 19.01.2024)

Андрій Якимів

*студент магістратури спеціальності
«Економіка»*

Науковий керівник: Андрій Тимків,

к.е.н., викладач, в.о. завідувача кафедри

фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія

НРЗВО "Кам'янець-Подільський державний інститут",

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЦИФРОВІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО МАРКЕТИНГУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Цифровізація банківського маркетингу за кордоном проявляється у широкому використанні інноваційних технологій для покращення взаємодії з клієнтами та оптимізації маркетингових кампаній. Зокрема, застосування штучного інтелекту та машинного навчання дозволяє банкам прогнозувати поведінку клієнтів, автоматизувати персоналізовані пропозиції та оптимізувати рекламні бюджети. Використання великих даних (Big Data) та аналітики даних надає можливість глибше зрозуміти потреби клієнтів та швидше адаптувати продукти та послуги до змінюваних ринкових умов [1].

Іншим важливим напрямком цифровізації є розвиток цифрових каналів зв'язку з клієнтами, таких як мобільні додатки, соціальні мережі, чат-боти та інші платформи онлайн-обслуговування, що не тільки підвищує зручність та доступність банківських послуг, але й відкриває нові

можливості для маркетингових комунікацій, дозволяючи забезпечити більшу взаємодію та залученість клієнтів.

Технологія блокчейн також відіграє ключову роль у цифровізації банківського маркетингу на міжнародному рівні, пропонуючи безпрецедентні можливості для підвищення прозорості, безпеки та ефективності фінансових операцій. Блокчейн дозволяє створювати незмінні та повністю захищені записи про кожну транзакцію, що значно знижує ризики шахрайства та підвищує довіру клієнтів до банківських установ. Це, у свою чергу, відкриває нові перспективи для маркетингу, оскільки банки можуть використовувати переваги блокчейну для розробки інноваційних продуктів, таких як смарт-контракти, які автоматизують виконання договірних умов, знижуючи витрати та час на обробку.

Крім того, блокчейн відкриває можливості для трансграничних платежів та фінансових послуг з меншими комісіями та більшою швидкістю проведення транзакцій, що може залучити нових клієнтів, зацікавлених у глобальних фінансових операціях. Цифрові валюти, засновані на блокчейні, такі як стейблкоїни, можуть використовуватись для забезпечення стабільності та надійності платежів, відкриваючи нові можливості для цифрових платіжних систем.

В Україні перспективи впровадження блокчейн технологій в банківський сектор також виглядають обнадійливо. Завдяки активному розвитку IT-індустрії та підтримці інновацій з боку держави, українські банки мають потенціал до інтеграції блокчейну у свої операції та маркетингові стратегії. Впровадження блокчейну може не тільки підвищити безпеку фінансових транзакцій, але й створити нові можливості для надання інноваційних банківських продуктів та послуг, зміцнюючи позиції України на фінансовому ринку.

Проте, для успішного застосування блокчейну в банківському секторі необхідно вирішити ряд викликів, зокрема, пов'язаних з регулюванням, стандартизацією та інтеграцією з існуючими фінансовими системами. Розвиток нормативно-правової бази, яка б підтримувала інновації та забезпечувала захист прав споживачів, буде ключовим фактором для забезпечення успішної інтеграції блокчейн технологій у банківську діяльність в Україні.

Впровадження інноваційних рішень в банківський маркетинг [2] може значно трансформувати взаємодію між банками та їхніми клієнтами, пропонуючи персоналізовані та ефективні сервіси, а саме:

1. Фінансові асистенти з ШІ. Інтеграція штучного інтелекту в мобільні додатки для надання персоналізованих фінансових порад на основі історії транзакцій та поведінкових моделей користувачів, що може включати поради щодо бюджетування, інвестицій або навіть оптимізації податкових відрахувань.

2. Персоналізовані інвестиційні пропозиції. Використання алгоритмів машинного навчання для аналізу фінансових цілей користувача та створення індивідуальних інвестиційних рекомендацій.

3. Чат-боти для вирішення стандартних запитів. Розробка чат-ботів, які можуть швидко відповідати на часті питання клієнтів, такі як інформація

про баланс, останні транзакції, інформація про продукти та послуги банку, що знижує навантаження на кол-центри та підвищує задоволеність клієнтів.

4. Інтеграція з голосовими асистентами. Чат-боти можуть бути інтегровані з голосовими асистентами, такими як Siri, Google Assistant, для надання можливості виконувати банківські операції голосом.

5. Поведінкова аналітика для сегментації клієнтів. Аналіз великих обсягів даних для розуміння поведінки клієнтів та їхніх потреб, що дозволить розробляти цільові маркетингові кампанії, націлені на конкретні сегменти клієнтів.

6. Прогнозування відтоку клієнтів. Використання машинного навчання для аналізу сигналів, які можуть вказувати на ризик відтоку клієнтів, дозволяючи банкам своєчасно вживати заходів для утримання цих клієнтів.

Інтеграція цих інновацій не тільки підвищить ефективність маркетингових зусиль, але й забезпечить банкам конкурентну перевагу на ринку, підвищивши лояльність існуючих клієнтів та приваблюючи нових завдяки наданню високоякісних, персоналізованих та інноваційних послуг.

Список використаних джерел:

1. Савків У., Сидор Г., Тимків А. Цифровізація – сучасний вектор розвитку економіки в Україні. Сталій розвиток економіки, суспільства та підприємництва : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Івано-Франківськ, 27–28 квіт. 2023 р.). Івано-Франківськ, 2023.
2. Ткачук В.О., Тимків А.О. Банківський маркетинг: сутність, особливості, еволюція. Економіка і суспільство. 2017. № 13. С. 1244–1250.

РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Марина Бачинська,
кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри цифрових, освітніх та соціо-економічних технологій,
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський, Україна

БАЧЕННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ ВІДНОСНО ПРІОРИТЕТІВ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

На початку зауважимо на тому, що сучасна економіка з її складними викликами та, водночас, потенційними можливостями не може не стати об'єктом зацікавленості й концентрації уваги українського молодого покоління. У цьому контексті дослідження впливу молоді на економіку та, водночас, вплив сучасної економіки на молодь є актуальним та стратегічним дослідницьким завданням.

Сучасна економіка, з точки зору молоді, розглядається як сфера не тільки виробництва та обслуговування товарів і послуг, але й як простір для виявлення та розвитку творчого потенціалу нового покоління. Однією з ключових тенденцій є активна участь молоді в технологічних інноваціях [1]. Зрозуміло, що сучасні молоді люди, які відзеркалюють еру цифрових технологій, проявляють себе в потенційних інноваціях. Вони впроваджують новаторські ідеї, розробляють технологічні рішення та створюють продукти, що перетворюють економічний ландшафт.

Також варто звернути увагу на підприємницьку активність серед молоді, яка стає не лише способом реалізації себе, але й найбільшим чинником для розвитку сучасної економіки. Молоді підприємці відзначають високою енергією, креативністю та вмінням визначати й використовувати перспективні ринкові ніші. Вони не лише створюють нові робочі місця, але й формують інноваційні бізнес-моделі, що змінюють структуру та динаміку економіки.

Крім того, сучасна глобалізація відкриває нові можливості для молоді, яка здатна оперативнo адаптуватися до міжнародних реалій. Молодь залучається до міжнародних проєктів, обмінюється ідеями та досвідом, що сприяє створенню глобального економічного середовища. Також стартап проєкти молодих підприємців мають можливість взаємодії з міжнародними інвесторами та ринками, що сприяє їх швидкому зростанню та розвитку.

При цьому варто зазначити те, що сучасна економіка чинить й свій вплив на молодь через зміни на ринку праці. Зростання штучного інтелекту та автоматизація можуть створювати як виклики, так і можливості для молоді. При цьому варто віднести можливостям сучасної фахової освіти в кар'єрному успіху молоді. Також курси та тренінги допомагають молодим людям набути нових навичок, які відповідають потребам ринку праці. Важливо щоб освіта співвідносилась з вимогами, які висуває випусникам ринок праці. Основна частина навчання варто щоб віднодилась не просто теоретичним знанням, а зосереджувалась на їх практичному застосуванні. Невідповідність виникає в тім, що роботодавці хочуть бачити спеціалістів, які в досконалості володіють не тільки в теорії, а й блискуче показують себе

в практиці. Тобто головним фактором у прийомі на роботу є наявність хоча б малого практичного досвіду. В результаті цього, випускникам приходится вчитися впродовж роботи або шукати інші праці.

Тому, можливість набуття нових навичок та адаптація до змін залишаються ключовими завданнями для молодого покоління, особливо в умовах швидких технологічних зрушень.

Проте, вважаємо за потрібне зазначити, що сучасна економіка покликана вирішувати й рівень безробіття серед молодих людей.

Із значимих причин непрацевдатності молодого населення можемо виділити:

- неузгодженість між кількістю людей, готовими працювати та кількістю реальних робочих місць;
- незбалансованість обсягу пропозиції робочої сили;
- слабе регулювання ринку державою;
- невідповідність між професійною кваліфікацією молодих працівників та сучасними запитами наймачів, через поширення зацікавленості молоддю вузькою низкою професій;
- проблеми через невизначеність професії (проблеми якості профорієнтації);
- невідповідність надаваної навчальними закладами освіти вимогам потенційних роботодавців;
- наслідки демографічних, структурних, організаційних диспропорцій в межах цілої країни [3; 4].

Розуміємо, що подолання безробіття можливе при регульованій економічній та військово-політичній стабільності в державі. Також важливо аби держава була зацікавленою з приводу вирішення та усунення питання безробіття не лише серед молоді, а й всього працевдатного населення країни.

Підсумовуючи зазначимо, що молодь і сучасна економіка перебувають у тісній взаємозалежності, вибудовуючи взаємовигідні відносини. Молодь формує економічні тенденції через технологічні інновації та підприємницьку активність, водночас адаптуючись до викликів глобальної економіки. Разом з тим, зазначимо, що на сьогодні проблема безробіття серед української молоді є на часі, адже спостерігається незбалансованість між підготовкою фахівців та їх затребуваністю ринком праці, тому державі необхідно проводити активну політику щодо зменшення безробіття. Завдання, яке стоїть перед державою, це, перш за все, створення умов для достатньої реалізації молодого покоління: збільшення робочих місць; можливості працевлаштування саме молоді (студентів, котрі навчаючись, прагнуть працювати); якісна профорієнтація (надання державою консультацій, щодо можливостей працевлаштування для молоді, надання відповідних профорієнтаційних послуг); можливість отримання якісних освітніх послуг (доступне навчання у закладах вищої освіти, організація та проведення різноманітних курсів професійної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації); організація та фінансування громадських робіт, підприємницької діяльності; прийняття законів та соціальних проєктів для допомоги безробітнім з метою професійної орієнтації та працевлаштування.

А також важливим, на наш погляд, є просвітницька діяльність серед молоді представниками нашої влади з приводу роз'яснення молодому

поколінняю переваг та перспектив праці на нашому українському ринку праці, а не в міграційних країнах, незважаючи на те, що наше молоде покоління стикнулося з життєдіяльністю й планування свого майбутнього в умовах військового сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Гладких Д. Державне регулювання економіки за допомогою ціноутворюючих факторів. *Економіка України*. 2001. № 1. С. 47-51.
2. Економічні підсумки та перспективи України: прогрес, регрес чи статус-кво? URL: <https://www.icps.com.ua/ekonomichni-pidsumky-ta-perspektyvu-ukrayiny-prohres-rehres-chy-status-kvo/>
3. Раковська О.А. Соціальні орієнтири молоді: тенденції, проблеми, перспективи. В-сто: Знання, 2000. 158 с.
4. Тенденції та перспективи розвитку економіки XXI століття очима молоді : матеріали III Міжвузів. студент. наук. конф., Харків, 21 трав. 2019 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: І. Ф. Прокопенко (голов. ред.) та ін.]. Харків : ХНПУ, 2019. 139 с.

Сніжана Белевцова,
студентка з курсу

спеціальності «Фінанси і кредит»

Науковий керівник: Писаренко Ольга,

викладач економічних дисциплін, циклова комісія управління та адміністрування

Машинобудівний фаховий коледж

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військовий стан завдав економіці України величезної шкоди, а саме скорочення виробництва, зростання кількості безробітних, економіка потребує перегляду підходів державного регулювання, запровадження нових ефективних методів державного управління.

В липні 2022 року держава запроваджує проект «Робота», який передбачає надання громадянам України грантів для започаткування власної справи, розвитку підприємства. Проект спрямований на активізацію підприємницької діяльності, заснування нового чи підтримка діючого бізнесу, стимулювання створення робочих місць, він містить 6 грантових програм, які українці можуть отримати:

- мікрогранти для створення власного бізнесу;
- гранти для розвитку переробного підприємства;
- державне фінансування закладки саду;
- кошти для розвитку тепличного господарства;
- грант на реалізацію стартапу, у тому числі в сфері ІТ;
- кошти на навчання ІТ-спеціальностям.

Подача заявки на грант здійснюється через Портал Дія.

Одна з грантових програм «Власна справа», яка користується попитом серед українських підприємців, реалізується Міністерством економіки

України та Державним центром зайнятості. Гранти можна отримати від 50000 грн до 250000 грн.

За програмою «Власна справа» від початку дії програми, з 01.07.2022 р. видано 10049 мікрогрантів на загальну суму 2,4 млрд. грн.

Розглядаючи детально програму за II півріччя 2023 року (таблиця 1) можна сказати, що майже кожна третя заявка на мікрогрант стає ухваленою, а це близько 57% заяв з усіх схвалених в 2023 році, виділено 1273,3 млн.грн., створено 11415 робочих місць.

Таблиця 1

Статистичні дані дії програми «Власна справа» за II півріччя 2023 року

Хвиля отримання гранту *	Подано заяв	Ухвалено заяв	Загальна сума гранту в хвилі, млн. грн.	Кількість створених робочих місць
12 хвиля	1309	311	73,4	651
13 хвиля	1288	320	76,7	698
14 хвиля	1341	305	73,6	680
15 хвиля	1269	310	73,8	682
16 хвиля	1365	301	71,8	659
17 хвиля	1395	307	72,6	668
18 хвиля	1401	312	74,8	677
19 хвиля	1516	315	74,9	667
20 хвиля	4063	2249	535,5	4731
21-22 хвилі	797	248	59,7	541
23 хвиля	911	359	86,5	761
Разом	16655,0	5337,0	1273,3	11415,0

*II півріччя 2023 року

За 2023 рік було подано 25235 заяв на отримання гранту, ухвалено рішення 9554. Середній розмір гранту склав 237,4 тис. грн. Загальна сума ухвалених рішень за 2023 рік – 2,3 млрд. грн. Загальна кількість створених робочих місць понад 30 тис. З липня 2022 року переможці програми «Власна справа» сплатили 862 млн. грн. податків та зборів.

Створено близько 3 тисяч нових підприємств, ще вдвічі більше компаній розширюють та масштабують свій бізнес. Переважна більшість грантоотримувачів планують витратити кошти мікрогранту на придбання обладнання, необхідного для ведення бізнесу.

Найпопулярнішими сферами, в яких працюють грантоотримувачі є:

- оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів;
- тимчасове розміщування й організація харчування;
- переробна промисловість;
- охорона здоров'я та надання соціальної допомоги.

Програма «Власна справа» не лише підтримує український бізнес, але й буде чітким механізмом для підтримки економіки України.

Також проект «єРобота» включає грантові програми на створення й розвиток переробних підприємств, закладки саду та виноградарства, тепличного господарства.

Тому зараз держава робить ставку на підприємців, які здатні забезпечити роботою себе, та дадуть змогу хоча б одному громадянину отримати заробітну плату. Саме тому потрібно не просто продовжувати свою ініціативу, а і збільшувати фінансування програм з розвитку та відновлення бізнесу. Програмою передбачається, що повернення коштів гранту

відбувається у вигляді податків та зборів. Разом з тим, у разі невиконання обов'язкової умови договору мікрогранту отримувач зобов'язаний повернути різницю між сумою отриманого мікрогранту та фактично сплаченими податками та зборами, єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування або повернути кошти в повному обсязі.

За для підвищення ефективності цієї допомоги слід зменшити терміни очікування погодження заявки, щоб скоріше можна було почати розвивати бізнес та отримувати прибуток, сплачувати податки і збори які підуть на підтримку економіки України.

Список використаних джерел:

1. ЄРОБОТА: гранти від держави на відкриття чи розвиток бізнесу, сайт Міністерства економіки України URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=94321ef8-1418-479c-a69f-f3d0fdb8b977&title=Robota-GrantiVidDerzhaviNaVidkrittiaChiRozvitokBiznesu>
2. Власна справа: у 2023 році понад 10000 українців отримали гранти від держави на старт або розвиток бізнесу URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=1607d96a-e3fb-4cfa-bc08-5839eba1ccc6&title=VlasnaSprava-U2023-Rotsi>
3. 7 порад, як успішно скористатися перевагами програми «Власна справа» у 2023 році URL: <https://www.dcz.gov.ua/novyna/7-porad-yak-uspishno-skorystatsya-perevagamy-programy-vlasna-sprava-u-2023-roci>
4. Григорчк А.А., Литвин Л.М. Розвиток економіки України в умовах воєнного стану // Наукові перспективи. 2023. № 4(34). С. 215–222.

Дмитро Билина, Ігор Кричківський
студенти 2 курсу спеціальності

«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: **Людмила Валіцька**

викладач обліково-економічних дисциплін

ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО "Кам'янець-Подільський державний інститут",

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

В умовах воєнного стану, що було введено в Україні через зовнішню агресію, бюджетна політика органів місцевого самоврядування набула надзвичайної актуальності та складності. Адаптація до воєнного стану вимагає не тільки перерозподілу існуючих ресурсів, але й знаходження нових шляхів для фінансування критично важливих сфер життєдіяльності громад. В цей період перед органами місцевого самоврядування стоїть завдання не тільки забезпечити невідкладні потреби у сфері оборони та безпеки, але й підтримати стабільність економічного та соціального життя в громадах.

Однією з головних особливостей бюджетної політики в умовах воєнного стану стала потреба значного збільшення витрат на оборону та безпеку.

Органи місцевого самоврядування України зіткнулися з необхідністю фінансувати облаштування укріплень, підтримку територіальної оборони, забезпечення цивільного населення засобами індивідуального захисту, а також ремонт та відновлення пошкодженої інфраструктури [1]. Це вимагало від місцевих бюджетів надзвичайної гнучкості та здатності швидко переорієнтувати кошти на нагальні потреби.

В умовах воєнного стану в Україні, ефективне фінансування територіальної оборони є одним із ключових завдань органів місцевого самоврядування [2]. Для цього потрібно розробити комплекс бюджетних цільових програм, які б дозволили системно підходити до підтримки оборонних ініціатив на місцевому рівні. До таких програм можна віднести:

1. Програма «Міцність». Спрямована на фінансування облаштування та утримання укріплень, оборонних споруд на території громад. Включає в себе закупівлю необхідного обладнання, матеріалів для фортифікаційних робіт, а також забезпечення інженерних та ремонтних бригад необхідними ресурсами.

2. Програма «Щит». Зосереджена на підтримці територіальної оборони через фінансування закупівлі спорядження, засобів індивідуального захисту, зв'язку та спостереження для бійців територіальної оборони. Може також включати програми підготовки та навчання місцевих військових формувань.

3. Програма «Відновлення». Призначена для фінансування ремонту та відновлення пошкодженої внаслідок бойових дій інфраструктури. Це може охоплювати відновлення шкіл, лікарень, комунальних мереж, доріг та іншої критично важливої інфраструктури.

4. Програма «Підтримка». Спрямована на забезпечення соціального захисту та підтримки сімей бійців територіальної оборони та цивільного населення, що постраждали від воєнних дій. Включає в себе надання фінансової допомоги, медичного обслуговування, психологічної підтримки та інших необхідних послуг.

Ще однією важливою особливістю стало забезпечення соціального захисту населення, особливо внутрішньо переміщених осіб, які були змушені залишити свої домівки через бойові дії. Значні ресурси були спрямовані на створення тимчасових житлових комплексів, надання медичної допомоги, освітніх послуг для дітей біженців, а також психологічної підтримки. Підтримка вразливих верств населення, включаючи сім'ї загиблих та поранених, стала пріоритетом у роботі місцевих органів влади.

Водночас органи місцевого самоврядування стикаються з викликом забезпечення економічної стабільності та розвитку. Важливою умовою виживання та відновлення економіки в умовах воєнного стану стає підтримка малого та середнього бізнесу, сільськогосподарських виробників, а також стимулювання інвестицій у відновлення пошкодженої інфраструктури та розвиток нових напрямків економічної діяльності.

З цією метою варто розглянути можливість надання податкових канікул на платежі до місцевого бюджету для малого та середнього бізнесу, а також для сільськогосподарських виробників. Це дозволить підприємцям зосередитись на відновленні та розширенні своєї діяльності, замість того,

щоб витратити обмежені ресурси на сплату податків у складний період. Податкові канікули можуть стосуватися різних видів податків, включаючи податок на прибуток, земельний податок, податки на нерухомість тощо, на період до одного-двох років залежно від ситуації.

Крім того, скасування зборів і бар'єрів щодо підключення нових виробництв до місцевих комунальних мереж стане суттєвим стимулом для розвитку нового бізнесу та приваблення інвестицій. Це може включати спрощення процедур отримання дозволів, зниження або повне скасування плати за підключення до електро-, водопостачання та каналізації, що зробить старт нових проектів більш доступним і привабливим для підприємців.

Такі заходи сприятимуть не тільки відновленню вже існуючих підприємств, але й стимулюванню заснування нових, що допоможе відновити економічну активність у регіоні, зберегти та створити нові робочі місця, а також підвищити загальний рівень життя населення. Важливо, щоб такі ініціативи супроводжувались відповідними програмами підтримки, навчання та консультацій для підприємців, а також забезпеченням доступу до кредитування під пільгові процентні ставки. Все це потребує комплексного підходу та активної взаємодії між органами місцевого самоврядування, бізнесом та громадянським суспільством, а також підтримки з боку держави та міжнародних партнерів.

Забезпечення прозорості та відкритості у використанні бюджетних коштів стає надзвичайно важливим аспектом у зміцненні довіри громадян до влади. Це передбачає активне інформування громадськості про бюджетні рішення, витрати та результати їх виконання, а також залучення громадян до обговорення бюджетних пріоритетів.

Таким чином, в умовах воєнного стану бюджетна політика органів місцевого самоврядування України проходить серйозні випробування. Вимога адаптуватися до нових умов, забезпечити невідкладні потреби в обороні та безпеці, підтримати соціальний захист населення, стимулювати економічний розвиток, а також зберегти прозорість та відкритість у використанні бюджетних ресурсів вимагає від місцевих органів самоврядування не тільки великих зусиль, але й інноваційного підходу до управління та планування.

Список використаних джерел:

1. Єрьоменко А. О. Місцеві бюджети у системі фінансового забезпечення територіальних громад. *Економічний вісник університету*. 2023. Вип. 57. С. 132-137.
2. Рудан В., Шевчук А. Роль податку на доходи фізичних осіб у розвитку місцевих громад України в умовах воєнного стану. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. №13(27). С. 349-362.

Сергій Білоус,

магістрант спеціальності

Публічне управління та адміністрування

Науковий керівник: Ірина Гуменюк,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія,

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЮ ГРОМАДОЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Управління територіальною громадою в сучасних умовах господарювання є актуальною та складною проблемою. В цьому контексті важливо розглядати ефективність громадського самоврядування, впровадження інновацій у місцевий розвиток, узгодження інтересів різних груп населення та розробку стратегічних планів для підтримки сталого розвитку. Ключовими аспектами такого управління є прозорість, відкритість до зворотного зв'язку з громадою, раціональне використання ресурсів та прийняття рішень, що відповідають потребам та очікуванням місцевого населення. Отже, ефективне управління територіальною громадою в сучасних умовах вимагає комплексного підходу та врахування різноманітних аспектів соціального, економічного та екологічного характеру.

Управління територіальною громадою в сучасних умовах господарювання також включає в себе вирішення важливих завдань, таких як забезпечення соціальної справедливості, розвиток інфраструктури, забезпечення безпеки та збереження природних ресурсів. Залучення громадян до прийняття рішень, підтримка місцевого підприємництва та створення сприятливого економічного клімату також стають ключовими аспектами успішного управління [3].

Важливим елементом в сучасному управлінні територіальною громадою є використання інформаційних технологій для підвищення ефективності адміністративних процесів та забезпечення відкритості та доступності інформації громадськості. Це сприяє покращенню взаєморозуміння між органами влади та громадою, а також забезпечує зручність для здійснення активного громадянського участі в процесах прийняття рішень.

Узгоджене і сучасне управління територіальною громадою сприяє не лише підтримці місцевого розвитку, але й впровадженню прогресивних методів управління, що спрямовані на досягнення сталого розвитку та задоволення потреб сучасного суспільства.

Важливим аспектом сучасного управління територіальною громадою є також взаємодія з іншими рівнями влади та врахування національних та регіональних стратегій. Співпраця і координація з різними органами та інституціями дозволяють максимізувати вплив територіальної громади на процеси прийняття рішень та сприяють вирішенню складних проблем.

Застосування концепцій управління з урахуванням принципів відкритості, прозорості та участі сприяє активізації громадянського суспільства та відкриває нові можливості для громадського контролю [1]. Важливою є і роль освіти та інформаційної грамотності серед населення для ефективної участі у громадських ініціативах та розвитку самоврядування.

Усе зазначене свідчить про те, що сучасне управління територіальною громадою є комплексним завданням, що вимагає гнучкості, адаптивності та врахування великої кількості факторів. Розвиток місцевого самоврядування та управління на територіальному рівні сприяє покращенню якості життя громадян та розвитку сталого та відповідального суспільства.

Окрім того, важливим аспектом управління територіальною громадою є фінансова стійкість та ефективне використання ресурсів. Розробка і реалізація бюджетів на місцевому рівні вимагає уважного фінансового планування, аудиту та контролю за використанням коштів для забезпечення прозорості та відповідальності [2].

Однією з ключових складових успішного управління територіальною громадою є розвиток інфраструктури та відповідне планування територій. Забезпечення належних умов для життя, роботи та відпочинку громадян, розвиток транспортної та соціальної інфраструктури є ключовим для забезпечення сталого розвитку та задоволення потреб населення.

Крім того, управління територіальною громадою включає в себе взаємодію з громадськістю та створення механізмів для залучення громадян до прийняття рішень. Забезпечення партнерства між владою та громадою дозволяє створити сприятливий клімат для розвитку, враховуючи потреби та думку населення.

У сучасних умовах господарювання управління територіальною громадою є динамічним та високотехнологічним процесом, що вимагає постійного аналізу, адаптації до змін та впровадження інноваційних підходів для досягнення визначених цілей розвитку.

Одним із важливих напрямків сучасного управління територіальною громадою є також розвиток та підтримка соціальних ініціатив та культурних подій. Створення сприятливого середовища для культурного та соціального розвитку сприяє зміцненню соціального капіталу та формуванню позитивного іміджу громади. Інклюзивний підхід до розвитку сприяє врахуванню інтересів всіх верств населення та формує гармонійне співіснування.

Однак управління територіальною громадою також стикається з викликами, пов'язаними із збільшенням обсягу інформації, необхідності вирішення складних конфліктів та забезпечення ефективного взаємодії з іншими органами влади на різних рівнях [1].

Одним з ключових аспектів є також врахування викликів, пов'язаних із змінами клімату та сталою загрозою надзвичайних ситуацій. Розробка та впровадження планів невідкладних заходів, а також впровадження екологічно чистих технологій стають актуальними завданнями для забезпечення сталого розвитку громади та підтримки екологічної безпеки.

В цілому, сучасне управління територіальною громадою визначається необхідністю поєднання гнучкості, інновацій та врахування усіх аспектів соціального, економічного та екологічного розвитку для досягнення гармонійного та сталого процвітання.

Список використаних джерел:

1. Бец Б. Б. Формування об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації. Ефективна економіка. 2018. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6860> DOI: 10.32702/2307-2105-2018.11.209 (дата звернення : 15.02.2020).
2. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021-2027 roku. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 695 vid 05.08.2020 //

Ofitsiyniy visnyk Ukrainy № 67 vid 28.08.2020. 2020. St. 2155.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text2>.

3. Faivishenko D.S., Shpak Yu.V., Melnichenko O.I., Samoilenko L.Ya., Psiuk M.O. (2021) Finansovi instrumenty u derzhavnomu stratehichnomu rozvytku rehioniv i mist Ukrainy. Finansovo-kredytna diialnist:problemy teorii i praktyky. № 3(38). P. 86-94.

Світлана Ганзюк,

к.е.н., доцент кафедри фінансів та обліку,

Лола Микита,

студент IV курсу спеціальності «Фінанси,

банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Дніпровський державний технічний університет,

м. Кам'янське, Україна

СТАБІЛІЗУЮЧІ ЗАХОДИ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В КРАЇНІ

З самого початку повномасштабного вторгнення рф НБУ зосередився на подоланні суспільної паніки та підтримці довіри до банківської системи країни і стабільності у фінансовому секторі. Основні рішення регулятора в цей момент були зосереджені на забезпечення безперебійної та стабільної роботи банківської системи та запобігання знеціненню національної валюти і відтоку капіталу за кордон.

Щоб запобігти можливому різкому знеціненню національної валюти на початку війни, Національний банк України зафіксував курс національної валюти до іноземної на 24 лютого 2022 року. Обмеження щодо можливості банків встановлювати обмінний курс для операцій з готівкою та платіжними картками було знято 21 травня, що стало початком для повернення до системи плаваючого обмінного курсу [1].

З початком війни Нацбанк призупинив роботу валютного ринку, за виключенням торгівлі іноземною валютою. Регулятор також запровадив наступні зміни:

- тимчасова заборона знімати готівку в іноземній валюті. 1 березня Нацбанк, переглянувши дане обмеження та дозволив знімати готівку в іноземній валюті з валютних рахунків з обмеженням до 30 000 грн на добу. 21 березня цей ліміт було збільшено до 100 тис гривень на добу (з деякими винятками, пов'язаними з військовою та дипломатичною діяльністю). Одночасно, 20 травня обмеження на зняття готівки з українських банківських карток за кордоном було тимчасово знижено до 50 000 гривень з місячного еквіваленту 100 тис гривень. Національний банк надав дозвіл банкам на продаж валюти населенню в межах залишку між загальною сумою придбаної та проданої валюти. Однак, остаточне рішення про можливість та обсяги продажу валюти клієнтам приймається на рівні відділень банків;

- ввів мораторій на грошові перекази за кордон, за винятком тих, що здійснюються за дорученням держави. На початку березня Нацбанк дозволив здійснювати та отримувати готівкові платежі за кордоном з використанням платіжних карток. НБУ також дозволив грошові перекази

іноземної валюти українцям за кордоном для виплати пенсій, а згодом і аліментів.

- громадянам тимчасово дозволили вивозити іноземну валюту до 10 тис євро без надання підтверджуючих документів. 13 березня вимогу про надання підтверджуючих документів було відновлено. Через те що банківська система виявилася стійкою до наслідків широкомасштабної війни, 4 квітня Центральний банк відновив стандартну вимогу до банків щодо управління валютними операціями своїх клієнтів, за деякими винятками;

- було запроваджено тимчасову заборону на купівлю віртуальних активів, номінованих у гривні, та щомісячний ліміт на купівлю таких активів в іноземній валюті ціною до 100 000 грн (запроваджено наприкінці квітня). Нацбанк також обмежив Р2Р-перекази в гривні та іноземній валюті до суми, еквівалентної 100 000 гривень на один місяць;

- Україна тимчасово заборонила іноземні платежі за купівлю цінних паперів за допомогою банківських карток та оплати брокерських рахунків [26].

НБУ, МФУ, НКЦФР та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб схвалили також нову Стратегію розвитку фінансового сектору України, впровадження якої було передбачено Меморандумом про економічну та фінансову політику між Україною та Міжнародним валютним фондом.

Надалі продовжується послаблення обмежень щодо операцій на валютному ринку. Для цього регулятор послаблює валютні обмеження на продаж громадянам безготівкової валюти. Зокрема, з 29 серпня 2023 року:

- вперше з початку повномасштабної війни банкам дозволено продавати населенню безготівкову іноземну валюту без підтвердження підстав або зобов'язань для цієї операції. Відповідні операції здійснюватимуться за встановленим банком курсом в межах місячного ліміту 50 тис. грн в одному банку;

- збільшено зі 100 до 200 тис. грн в місячну норму купівлі населенням безготівкової валюти з подальшим розміщенням на депозиті на три місяці [1].

Зазначені зміни дозволять переорієнтацію частини попиту населення з готівкової іноземної валюти на безготівкову, оскільки операції з продажу банками безготівкової валюти є зручнішими та безпечнішими. Це дозволить зменшити різницю між готівковим і офіційним курсом. На сьогоднішній день Національний банк України також займається розробкою стратегії пом'якшення валютного курсу та переходу до плаваючого обмінного курсу за вимогою Міжнародного валютного фонду задля кредитної програми на 15,6 млрд доларів [2].

Список використаних джерел:

1. НБУ зафіксував офіційний курс гривні до долара США на новому рівні та вжив низку додаткових заходів для збалансування валютного ринку та підтримання стійкості економіки в умовах війни: офіційний сайт НБУ. [Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news> (Дата звернення 11.01.2024 р.)
2. Нацбанк готується «відв'язати» курс долара [Електронний ресурс]. *Економічна правда*. 2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/04/28/699522/>. (Дата звернення 22.12.2023 р.)

Олександр Гльос,

студент 2 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Ірина Гльос,

викладач ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ОЦІНКА РЕАЛІЗАЦІЇ НАПРЯМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ НА РИНКУ ПРАЦІ ТА ОПЛАЧУВАНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ

Ринок праці є складовою частиною ринкового господарства, механізмом узгодження інтересів роботодавців та найманих трудових ресурсів. Ринком праці вважається сфера оплачуваної зайнятості.

Зайнятістю є діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих та суспільних потреб, які не суперечать законодавству України і приносять, зазвичай, їм заробіток. Стан ринку праці, як і соціально-трудова відносина загалом, залежать певною мірою від рівня ефективності правового регулювання, від реальної відповідності правових норм, що регулюють дану сферу відносин, стану та можливостей суспільства та держави щодо забезпечення поступального розвитку та економічних реформ. Однією з функцій органів виконавчої влади на всіх рівнях (передбачено регулювання зайнятості населення, пошук шляхів зниження безробіття та згладжування її наслідків. Реалізація всіх цих функцій здійснюється у вигляді державної політики зайнятості.

Згідно Закону України «Про зайнятість населення» «державне регулювання зайнятості - формування і реалізація державної політики у сфері зайнятості населення з метою створення умов для забезпечення повної та продуктивної вільно обраної зайнятості і соціального захисту в разі настання безробіття» [1]. Виходячи з наведеного політикою зайнятості є сукупність заходів прямого і непрямого впливу на соціально-економічний розвиток суспільства загалом і кожного його члена окремо і заходів, вкладених у поліпшення розподілу трудових ресурсів та підтримку ефективної зайнятості.

Існують два основні варіанти вибору засобів політики зайнятості: активний та пасивний. Звідси розрізняють державну активну та пасивну політику зайнятості.

Відповідно до ст. 3. Закону України «Про зайнятість населення» «кожен має право на вільно обрану зайнятість» [1]. Згідно ст. 6. «кожен має право на вільний вибір місця, виду діяльності та роду занять, яке забезпечується державою шляхом створення правових, організаційних та економічних умов для такого вибору» [1].

Працездатне населення може бути як економічно активним, і економічно неактивним. Ця класифікація досить умовна, оскільки, людина, формально перебуваючи у непрацездатному віці, реально може бути учасником ринку праці. Також студент денного відділення може підробляти вечорами, вихідними або під час канікул. Постійним супутником ринку

праці є безробіття, яка є результатом невідповідності попиту на працю та її пропозиції.

Безробіття розуміється як відсутність роботи для працездатних, а безробітним вважається той, хто може працювати, але не працює. Безробітними згідно з визначенням Міжнародної організації праці (МОП) є особи у віці, встановленому для вимірювання економічної активності населення, які в даний період задовольняли одночасно наступним критеріям: не мали роботи (прибуткового заняття); займалися пошуком роботи, тобто зверталися до державної або комерційної служби зайнятості, використовували або розміщували оголошення в пресі, безпосередньо зверталися до адміністрації організації або роботодавця, використовували особисті зв'язки тощо, або робили кроки до організації власної справи; були готові розпочати роботу протягом обстежуваного тижня. Учні, студенти, пенсіонери та інваліди враховуються як безробітні, якщо вони займаються пошуком роботи та готові приступити до неї [3].

Для ринку праці характерні багато рис товарних ринків. Рівень оплати праці переважно визначається попитом і пропозицією. Ринок праці функціонує з урахуванням конкуренції як між найманими працівниками, і між роботодавцями. Наголошуючи на спільності закономірностей ринкового господарства, треба враховувати, що ринок праці - особливий ринок. Населення країни, що є основою для формування пропозиції праці, визначається демографічними факторами та в короткостроковому періоді є заданою величиною. Незважаючи на те, що ринок праці є ефективним механізмом розподілу трудових ресурсів, не можна говорити про його морально-етичну нейтральність по відношенню до людини, тому що йдеться не про неживі товари, а про живих людей. Тому ринок праці є важливим об'єктом регулювання із боку держави.

Визнанням специфіки ринку праці служить і той факт, що він регулюється трудовим правом, норми якого істотно відрізняються від норм комерційного права, що регулює правочини зі звичайними товарами.

Циклічне безробіття відображає кількісну невідповідність попиту та пропозиції на ринку праці. Зайнятість автоматично відновлюється, коли починається економічне піднесення та зростає потреба бізнесу в трудових ресурсах. Структурне безробіття пов'язане із змінами порівняльної значущості окремих галузей та професій внаслідок технологічного прогресу. Воно відображає дисбаланс між якістю попиту та пропозиції трудових ресурсів [2]. У результаті одночасно може існувати надлишок трудових ресурсів у старих галузях та професіях та її нестача у нових.

Сучасне безробіття значною мірою має характер структурного. Навіть у періоди економічного зростання зайнятість не збільшується такими ж темпами. Понад те, саме економічне зростання, засноване на науково-технічному прогресі, веде до ліквідації робочих місць. Зростання безробіття впливає на уявлення про бажані масштаби зайнятості.

Держава впливає на поведінку учасників ринку праці за допомогою економічних інтересів і стимулів. У нових умовах підвищується роль держави як організатора економічного, правового та соціального простору господарської діяльності. Активізується і така її функція як загальна

координація ринку праці за допомогою розробки довгострокової стратегії розвитку країни та проведення послідовної структурної, науково-технічної, інноваційної та інших форм промислової політики, орієнтованої на становлення постіндустріальної економіки. Підвищена увага приділяється активному впливу держави на інфраструктуру ринку праці, що включає державні служби зайнятості, біржі праці, перепідготовку та психологічну адаптацію безробітних та ін.

В умовах стрімкого науково-технічного прогресу та структурного безробіття потрібні значне підвищення кваліфікаційної підготовки та організація безперервного освітнього процесу. Враховуючи диспропорції на ринку праці, що складаються в результаті становлення постіндустріальної економіки, актуальною стає завдання більш активного впливу на професійно-кваліфікаційну структуру трудових ресурсів шляхом професійної орієнтації вступників на ринок праці та перекваліфікації старших поколінь.

Отже, якщо розуміти захищеність як певні гарантії умов зайнятості, її рівень для працівників загалом знизився. У постіндустріальному суспільстві, нестабільність та невизначеність зростають, а гнучкі та нестандартні форми та зайнятості фактично перекладають на плечі індивідуумів ризики, які раніше брали на себе фірми та держава. Не лише суспільству та державі, а й кожній окремій людині доведеться навчитися жити відповідно до нових реалій. Все це вимагає від людини радикального перегляду звичних поглядів, активної життєвої позиції, прагнення використати широкий спектр наявних можливостей.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про зайнятість населення від 5 липня 2012 року № 5067-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 24, ст.243. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення 24.01.24 р.).
2. Державний комітет статистики України. Наказ «Про затвердження Методологічних положень щодо класифікації та аналізу економічної активності населення» № 12 від 19.01.2011 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0012832-11/sp:max50:nav7:font2#Text> (дата звернення 23.01.24 р.).
3. Єсінова Н.І. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч.-метод. посібник. Харків : ХДУХТ, 2017. 190 с.

Тарас Гніденко,
студент магістратури спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: Андрій Тимків,
к.е.н., викладач, в.о. завідувача кафедри
фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія
НРЗВО "Кам'янець-Подільський державний інститут",
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ВІДНОВЛЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ЛОГІСТИКИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відновлення енергетичної логістики та забезпечення енергетичної незалежності України в умовах воєнного стану є критично важливим завданням, яке вимагає комплексного підходу та врахування численних викликів. Україна стикається з непростим завданням відновлення пошкодженої інфраструктури, особливо в енергетичному секторі, де атаки на об'єкти цивільної інфраструктури створили значні проблеми для забезпечення населення та промисловості електроенергією.

Першочерговою задачею є ремонт та відновлення енергетичної інфраструктури, включаючи електростанції, підстанції, лінії електропередач та інші ключові компоненти системи. Це вимагає значних інвестицій, а також швидкої мобілізації ресурсів та робочої сили. Крім того, важливим аспектом є посилення заходів безпеки для захисту критично важливої інфраструктури від подальших атак.

З метою забезпечення енергетичної незалежності Україна повинна зосередитися на розвитку внутрішніх джерел енергії, зокрема на розширенні використання відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна, вітрова та біоенергія. Розвиток власних енергетичних ресурсів не тільки зменшить залежність від імпорту, але й сприятиме створенню нових робочих місць та розвитку технологій [1].

Для конкретизації пропозицій щодо забезпечення енергетичної незалежності України через розвиток внутрішніх джерел відновлюваної енергії, можна визначити наступні кроки та ініціативи:

1. Розробка державної програми підтримки відновлюваної енергетики. Уряд України має розробити та впровадити комплексну програму, спрямовану на стимулювання розвитку сонячної, вітрової, гідроенергетичної, та біоенергетичної галузей. Програма може включати податкові пільги, дотації та гарантовані ціни на електроенергію, вироблену з відновлюваних джерел.

2. Створення інвестиційного клімату для приватних інвесторів. Залучення приватних інвестицій є ключовим для швидкого розвитку сектору відновлюваної енергетики. Україна може спростити бюрократичні процедури, забезпечити прозорість у видачі ліцензій та землекористуванні, а також гарантувати захист інвестицій.

3. Розвиток дослідницької бази та інновацій. Співпраця з науковими інституціями та університетами для розробки новітніх технологій відновлюваної енергетики. Це допоможе не тільки вдосконалити існуючі

технології, але й створити умови для виникнення стартапів у сфері енергетики.

4. Розбудова інфраструктури для інтеграції відновлюваної енергетики. Оновлення та адаптація національної енергетичної системи для інтеграції великих об'ємів електроенергії з відновлюваних джерел [2]. Це передбачає розвиток систем зберігання енергії, покращення мереж передачі та розподілу.

5. Розвиток місцевих ініціатив. Підтримка муніципалітетів та громад у впровадженні проєктів з відновлюваної енергетики. Це може включати встановлення сонячних панелей на дахах громадських будівель, розвиток місцевих вітропарків та біоенергетичних установок.

Реалізація цих кроків дозволить Україні не тільки зменшити залежність від імпортованих енергоресурсів, але й створити основу для сталого енергетичного розвитку, що сприятиме економічному зростанню та створенню нових робочих місць у сфері відновлюваної енергетики.

На міжнародному рівні, Україні важливо поглиблювати співпрацю з партнерами та союзниками для забезпечення доступу до альтернативних джерел енергії та технологій. Це може включати участь в міжнародних енергетичних проєктах, отримання технічної та фінансової допомоги, а також співпрацю у сфері інновацій та розвитку нових енергетичних технологій.

Водночас, важливо звернути увагу на енергоефективність та заходи з економії енергії. Це означає впровадження сучасних технологій у промисловості, будівництві та комунальних послугах, а також заохочення населення до більш раціонального використання енергії. Підвищення енергоефективності допоможе зменшити загальну потребу в енергії та знизити витрати на її виробництво і споживання.

Для досягнення вищої енергоефективності та зменшення енергоспоживання в Україні, можна впровадити наступні конкретні заходи та ініціативи:

1. Енергоаудит та модернізація будівель. Здійснити обов'язковий енергоаудит для всіх державних та комерційних будівель з метою ідентифікації можливостей для підвищення енергоефективності. Впровадження програм модернізації, таких як утеплення фасадів, заміна вікон на енергоефективні, встановлення сучасних систем опалення та вентиляції.

2. Оновлення промислового обладнання. Стимулювання підприємств до заміни застарілого та енергоємного обладнання на сучасне, енергоефективне. Можливість використання державних субсидій або податкових пільг для компенсації частини витрат на оновлення обладнання.

3. Розвиток «зелених» стандартів у будівництві. Впровадження обов'язкових вимог до нового будівництва згідно з міжнародними стандартами енергоефективності. Заохочення будівельної галузі до використання енергоефективних матеріалів та технологій.

4. Розширення програм з енергоефективності для домогосподарств. Надання фінансової підтримки та інформаційних ресурсів для домогосподарств щодо заміни побутової техніки на енергоефективніші моделі, утеплення житла, та встановлення систем регулювання тепла.

5. Заохочення використання енергозберігаючого освітлення. Масовий перехід на LED-освітлення в громадських місцях, офісних будівлях, а також заохочення населення до заміни традиційних ламп на енергозберігаючі.

6. Розробка та імплементація енергоменеджменту на підприємствах. Впровадження систем енергоменеджменту на підприємствах для постійного моніторингу, контролю та оптимізації споживання енергії.

7. Заохочення до використання альтернативних джерел енергії. Підтримка проєктів з використанням альтернативних джерел енергії, таких як сонячні панелі або вітрові турбіни, для часткового забезпечення потреб в енергії.

Ці заходи, реалізовані на державному та приватному рівнях, дозволять Україні значно підвищити рівень енергоефективності, зменшити витрати на енергоспоживання та зробити важливий крок до забезпечення енергетичної незалежності країни.

Україна стоїть перед непротими завданнями на шляху до відновлення та зміцнення своєї енергетичної системи в умовах воєнного стану. Однак, з огляду на стратегічне значення енергетичної незалежності для національної безпеки, ці виклики можуть бути перетворені на можливості для сталого розвитку та зміцнення державності.

Список використаних джерел:

1. Гончарук І. В. Енергетична незалежність як суспільно-економічне явище. Економіка та держава. 2020. № 8. С. 71-77.
2. Полухін, А. В., Ткачова, Н. М., Лукашевич, Я. П., Чернявський, А. В. Актуальні питання процесів енергетичної безпеки України. Академічні візії, 2023. №18. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/279>.

Каріна Гончарук,
студентка 1 курсу

спеціальності 053 «Психологія»,

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: **Альона Годованюк,**

викладач циклової комісії

обліково-економічних дисциплін,

ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Під час війни креативні індустрії постраждали від відтоку талантів, скорочення фінансування, зниження попиту на культурні продукти та послуги та негативних наслідків порушених ланцюгів постачання. Державні кошти, що виділяються на культуру в мирний час, призначені на підтримку Збройних Сил України в умовах воєнного стану. Водночас є можливість для креативних індустрій стати двигуном повоєнного відновлення України.

Українські підприємці продовжують працювати, експортувати креативну продукцію та підтримувати економіку держави. Креативні спеціалісти, організатори добровільних ініціатив та допомагають армії, мирним жителям звільнених зон та вимушеним переселенцям. Налагодження ефективної взаємодії з діячами культури в цих надзвичайно складних умовах вимагає глибокого розуміння їхнього внутрішнього стану та відповідей на виклики.

Креативна економіка – це сукупність видів економічної діяльності, що базуються на знаннях, творчості, інтелекті, технологіях та інноваціях, які мають високий потенціал прибутковості та створення робочих місць.

Напрямки діяльності, що відносять до креативної економіки (рис. 1):

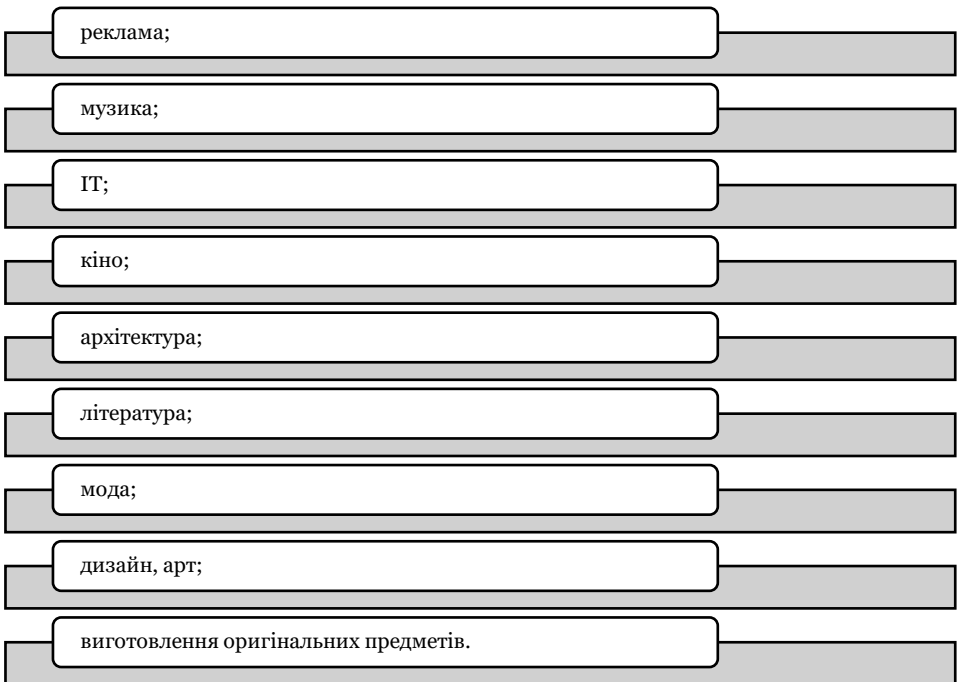

Рис. 1. Напрямки діяльності креативної економіки

Креативні індустрії можуть стати двигуном реконструкції. Перш за все, через наш надзвичайний інтелектуальний потенціал. Нарешті, сировиною креативних індустрій є інтелект, знання та креативність. Незважаючи на значну руйнацію підприємств і виробництв, українці роблять все можливе, щоб зберегти найцінніше: людські ресурси.

А з іншої сторони, через процес самопізнання та самоідентифікації як громадянина України. З початком війни багато людей усвідомили цінність належності громадянства цієї країни і тому, нарешті, почали вивчати її мову, історію та культуру.

А поєднуючи перше і друге, отримується синергія креативності та інтелекту, результатом якої є унікальні продукти, які легко знаходять своїх клієнтів і роблять нашу країну відомою на міжнародному ринку [1, с. 28].

Створюючи нові інноваційні продукти та послуги, креативна економіка здатна збільшити ВВП країни та залучити іноземні інвестиції.

Українських фахівців у сфері ІТ цінують як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку. Тобто тут орієнтація на такі креативні індустрії, як ІТ, може генерувати високі валютні надходження і, таким чином, покращувати економіку України. Але важливо розвивати ще й ті сфери, в яких українці чудово проявляють свої творчі здібності, але не часто вважають цю діяльність здатною принести високі прибутки іноземним замовникам, наприклад хореографічне і музичне мистецтво.

Держава також сприяє креативному розвитку. На сайті Український культурний фонд [3] можна знайти гранти (рис. 2):

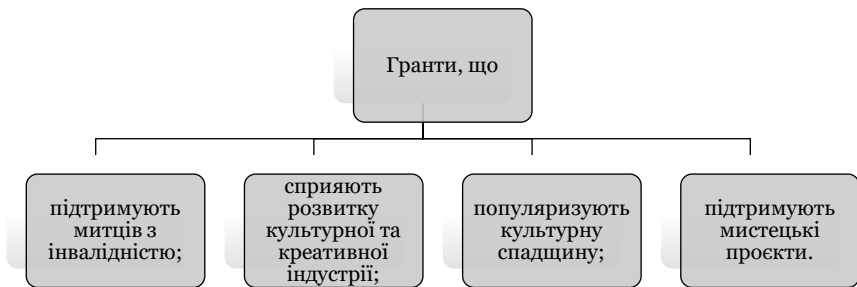

Рис. 2. Державні гранти, що підтримують креативну економіку

А Міністерство цифрової трансформації України [2] допомагає знайти ідею для власного бізнесу та надає безкоштовні консультації для майбутніх та діючих підприємців. Також пропонують гранти на розвиток власної справи.

Окрім того, в Україні регулярно відбувається міжнародний форум «Креативна Україна», що є найбільшою у Східній Європі платформою для обговорення напрямків державної політики у сфері культури та креативних індустрій.

Отже, артист точно має можливості розвитку та сили для підтримки економіки у період війни, звичайно, якщо це стосується тих, хто навчився проявляти свою творчість або вмів це робити швидко та якісно. Поєднання між творчістю та бізнесом має тенденцію до швидкого зростання – як фінансового, так і культурного, що і є головним рушійним фактором для розвитку креативної економіки в Україні.

Список використаних джерел:

1. Назарова Г.В., Сотнікова Ю.В. Креативна економіка та менеджмент: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 160 с.
2. Офіційний сайт Міністерства цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Українського культурного фонду. URL: <https://ucf.in.ua/>

Володимир Груша,

студент магістратури спеціальності «Економіка»

Науковий керівник: Андрій Тимків,

к.е.н., викладач, в.о. завідувача кафедри

фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія

НРЗВО "Кам'янець-Подільський державний інститут",

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМ ВАЛЮТНИМ ФОНДОМ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ БАНКОМ РЕКОНСТРУКЦІЇ І РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Співпраця України з Міжнародним валютним фондом (МВФ) та Європейським банком реконструкції і розвитку (ЄБРР) в умовах воєнного стану набуває особливого значення, адже військові дії та їх наслідки суттєво впливають на економіку країни. Значення цих міжнародних фінансових інституцій полягає не лише в наданні фінансової підтримки, а й у допомозі з впровадженням реформ, спрямованих на стабілізацію економічного становища та підготовку до відновлення після закінчення конфлікту.

МВФ, зокрема, надає Україні фінансування через механізми екстреного фінансування, що дозволяє покривати нагальні потреби бюджету та підтримувати валютні резерви країни. Ця допомога є критично важливою для забезпечення макроекономічної стабільності та довіри інвесторів. Крім того, МВФ сприяє реалізації структурних реформ, спрямованих на підвищення ефективності державного управління, боротьбу з корупцією та покращення бізнес-клімату, що є важливим для довгострокового відновлення економіки.

ЄБРР, зі свого боку, зосереджує зусилля на підтримці приватного сектору, зокрема на допомозі малому та середньому бізнесу, який суттєво постраждав від воєнних дій. Банк надає фінансування, консультативні послуги та технічну допомогу для підтримки підприємництва, інновацій та екологічно стійких проєктів. Це сприяє не лише збереженню робочих місць та стимулюванню економічної активності, а й покладає фундамент для сталого розвитку України у поствоєнний період.

В умовах воєнного стану, співпраця з МВФ та ЄБРР також сприяє міжнародній інтеграції України. Залучення фінансування від цих інституцій не лише забезпечує необхідні ресурси для протистояння наслідкам війни, але й сигналізує міжнародній спільноті про готовність України до реформ та зміцнення економіки згідно з міжнародними стандартами. Така підтримка є життєво-важливою для забезпечення економічної стабільності країни в короткостроковій перспективі та її сталого розвитку в довгостроковій перспективі.

В рамках співпраці з МВФ застосування програмно-цільового підходу [2] до залучення кредитних коштів від може стати ефективною стратегією для України, особливо в контексті воєнного стану та необхідності швидкого відновлення економіки. Такий підхід передбачає формування конкретних запитів до МВФ з чітким визначенням цілей, проєктів та програм, на які потребується фінансування, що дозволяє не лише оптимізувати використання кредитних ресурсів, але й забезпечити більшу прозорість та контроль за їхнім використанням.

Фінансування конкретних проектів, таких як відновлення промисловості, зокрема кольорової металургії, та розвиток переробного сільського господарства, може стати ключовим фактором для побудови технологічної економіки, яка відповідатиме вимогам світового зеленого переходу, що не тільки сприятиме економічному відновленню та розвитку України, але й підтримає світову економічну безпеку через забезпечення продовольчої стабільності.

Водночас, у співпраці з МВФ важливо зберігати баланс між виконанням вимог фонду та збереженням національних інтересів у сфері економічного розвитку. З цією метою Україні потрібно вести активні та конструктивні переговори з МВФ, намагаючись уникнути надмірної залежності від імпорту політик, які можуть суперечити національним інтересам, таких як Вашингтонський консенсус. Це вимагає розробки та презентації чіткого плану реформ, які враховують специфіку української економіки та суспільних потреб, а також акцентування на стратегіях сталого розвитку.

Залучення міжнародного фінансування через програмно-цільовий підхід може значно посилити економічний потенціал України, сприяти відновленню та модернізації економіки, за умови, що це відбуватиметься з урахуванням національних інтересів і з відповідальним ставленням до майбутніх поколінь.

Формування запиту до Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР) для фінансування ключових проектів, спрямованих на відновлення національної економіки України, є важливим кроком у пошуку ефективних рішень для подолання наслідків воєнного конфлікту та прискорення економічного розвитку країни. Проекти у сфері енергетики та транспортної логістики мають особливе значення, адже вони не лише сприятимуть відновленню інфраструктури [1], а й допоможуть зміцнити енергетичну незалежність і підвищити ефективність експортних шляхів.

Розвиток відновлювальної енергетики через будівництво вітрових і сонячних електростанцій, а також установок для виробництва біогазу, відповідає глобальним трендам зеленої енергетики та сприяє зменшенню викидів вуглекислого газу. Це не тільки покращить екологічну ситуацію, а й забезпечить Україну сталою та дешевою енергією. Розробка родовищ сланцевого газу на Заході України може стати додатковим джерелом енергетичної незалежності, враховуючи потребу в диверсифікації енергоресурсів.

Проекти у сфері транспортної логістики, зокрема будівництво колій європейської ширини та автомагістралей до Румунії, є критично важливими для забезпечення стабільних і ефективних шляхів експорту. В умовах блокади морських портів це дозволить Україні знизити залежність від традиційних маршрутів та відкрити нові логістичні можливості для торгівлі з Європейським Союзом.

Для успішної реалізації цих проектів важливо забезпечити детальне планування та обґрунтування економічної ефективності запропонованих ініціатив. Україні потрібно демонструвати потенційний вплив цих проектів на економіку, зокрема їх внесок у ВВП, створення робочих місць, зменшення енергетичної залежності, а також вплив на екологічну ситуацію та соціальний розвиток. Також важливо враховувати аспекти сталого розвитку

та вплив на довкілля, особливо при реалізації проектів у сфері видобутку сланцевого газу.

У взаємодії з ЄБРР Україні слід акцентувати на створенні сприятливих умов для інвестування, зокрема через покращення регуляторного середовища, забезпечення прав власності та боротьбу з корупцією, щоб залучити додаткове приватне фінансування для реалізації цих проектів.

Список використаних джерел:

1. Малюта Л., Рудан В., Балушевський К. Проблеми та перспективи розвитку транспортної логістики України в умовах воєнного стану. Економічний аналіз. 2023. Том 33. № 3. С. 153-164. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.153>.
2. Рудан, В. Я. Досвід та стратегічні орієнтири співпраці України з Міжнародним валютним фондом. Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. Том 27. № 2. С. 36-49.

Микола Добровольський,
студент магістратури спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: Андрій Тимків,
к.е.н., викладач, в.о. завідувача кафедри
фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія
НРЗВО "Кам'янець-Подільський державний інститут",
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА: АДАПТАЦІЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ В УКРАЇНСЬКУ ЕКОНОМІКУ ВОЄННОГО СТАНУ

Циркулярна економіка пропонує інноваційний підхід до виробництва та споживання, що може стати ключовим елементом в адаптації України до викликів воєнного часу. В умовах, коли традиційні ланцюжки поставок порушені, а доступ до ресурсів обмежений, інтеграція принципів циркулярної економіки може забезпечити більш стійкі та ефективні способи виробництва та використання ресурсів. Адаптація світового досвіду циркулярної економіки до українських реалій вимагає не лише зміни у виробничих процесах, але й переосмислення споживацьких звичок, а також розвитку законодавчої та нормативної бази, яка б сприяла циркулярним ініціативам.

Світова практика демонструє, що ефективне впровадження циркулярної економіки [1; 2] потребує цілісного та багаторівневого підходу, де активна участь урядових структур, приватного сектору, а також широкого кола громадянського суспільства є критично важливою. Розробка та реалізація національних та місцевих стратегій, що спрямовані на перехід до циркулярної моделі, дозволяють створити необхідні умови для сталого розвитку економіки. В умовах воєнного часу, коли ресурси стають ще більш

обмеженими, а потреби в ефективному управлінні ними зростають, такий підхід набуває особливої актуальності.

Уряд може відігравати ключову роль у формуванні політичного та економічного середовища, сприятливого для розвитку циркулярних ініціатив, через впровадження податкових пільг, субсидій, а також через регулювання, що стимулює збільшення відсотка переробки матеріалів та використання відновлюваних ресурсів. Ініціативи щодо ефективного управління відходами, такі як сортування, переробка та повторне використання, можуть значно знизити потребу в імпорті первинних ресурсів та сприяти збереженню навколишнього середовища.

Бізнес, зі свого боку, може інвестувати в розробку та впровадження інноваційних технологій, які дозволять оптимізувати виробничі процеси, зменшити витрати на сировину та енергію, а також мінімізувати викиди шкідливих речовин. Такі технології можуть включати розробку нових матеріалів, які легше піддаються переробці, впровадження систем управління відходами на виробництві, а також використання цифрових інструментів для оптимізації логістики та зменшення втрат ресурсів.

Громадянське суспільство, включаючи некомерційні організації, освітні інституції та окремих громадян, також може внести значний вклад у розвиток циркулярної економіки. Просвітницькі кампанії, ініціативи зі збору та переробки відходів, а також підтримка сталого споживання можуть сприяти підвищенню обізнаності серед населення та зміні споживачької поведінки на користь більш екологічно відповідальних варіантів.

Адаптація до специфічних умов України, особливо в контексті триваючого воєнного конфлікту, вимагає цілеспрямованого та гнучкого підходу до розробки та реалізації програм і проєктів у сфері циркулярної економіки. Ці програми мають бути націлені на мінімізацію впливу війни на економіку та екологію, забезпечення продовольчої та енергетичної безпеки, а також на підтримку стійкого розвитку національної економіки. Одним із ключових напрямів є створення мобільних та модульних установок для переробки відходів, які можуть бути швидко розгорнуті в регіонах з високим рівнем виробничих відходів або у місцях проведення військових дій для обробки побутових відходів та уламків будівель. Це не лише сприятиме зниженню навантаження на місцеві звалища, але й забезпечить додаткові ресурси для відновлення інфраструктури.

Розвиток систем енергоефективності є ще однією критично важливою областю, що включає впровадження енергозберігаючих технологій у промисловому секторі та житловому господарстві. Це може бути реалізовано через модернізацію обладнання, використання альтернативних джерел енергії, а також через застосування інновацій у проектуванні та будівництві енергоефективних будівель. Такі заходи не тільки зменшать залежність України від імпортованих енергоносіїв, але й значно знизять витрати на енергію для підприємств та домогосподарств.

Впровадження практик сталого землеробства є життєво важливим для забезпечення продовольчої безпеки та зменшення впливу сільськогосподарської діяльності на довкілля. Це може включати застосування методів органічного землеробства, впровадження технологій точного землеробства для оптимізації використання води та добрив, а також

розвиток агроєкосистем, що сприяють біорізноманіттю і зберігають природні ресурси.

Підтримка інновацій та циркулярних стартапів відіграє важливу роль у стимулюванні розвитку новітніх технологічних рішень, які можуть допомогти Україні ефективно адаптуватися до викликів сучасності та закласти міцну основу для майбутнього. Це може включати розвиток платформ для обміну ресурсами, створення нових матеріалів, які легко переробляються або біорозкладаються, а також впровадження цифрових рішень для оптимізації логістичних та виробничих процесів. Урядова підтримка через інвестиції, гранти та сприятливе регулювання може значно прискорити впровадження цих інновацій та зробити їх доступними для широкого кола користувачів.

Таким чином, комплексний підхід до розробки та впровадження спеціалізованих програм та проектів, спрямованих на вирішення конкретних проблем в умовах воєнного конфлікту, може забезпечити ефективну адаптацію України до викликів сьогодення, одночасно закладаючи основу для сталого розвитку країни в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Руда М. В., Яремчук Т. С., Бортнікова М. Г. Циркулярна економіка в Україні: адаптація європейського досвіду. Management and entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. 2021. Vol. 3, № 1. С. 212-222.
2. Страпчук С. І. Сталий розвиток та циркулярна економіка: порівняння концепцій. Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки. 2020. № 4(1). С. 114-128.

Анна Дудченко,

студентка 4 курсу спеціальності «Психологія»

*Науковий керівник: **Володимир Дудченко,***

к.філос. н., доцент кафедри

професійної та спеціальної освіти

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

СОЦІОКУЛЬТУРНІ І ЗАСАДИ ФІЛОСОФІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КООПЕРАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуалізація проблем вітчизняної економіки і кооперації в умовах воєнного стану у філософському річищі засвідчує, що історичний розвиток суспільно-економічної кооперативної парадигми призводить до перетворення її у внутрішній, детермінований та іманентний механізм соціальних і політичних актів, який в освітньо-виховному аспекті здійснюється такими акторами, як учні, студенти, здобувачі, викладачі. Відповідно потреба у філософсько-освітньому дослідженні економічної теорії, кооперації та кооперативного навчання зумовлена шерегом проблем. Це, по-перше, економічна кооперація – фундаментальний засіб практичної участі суб'єктів у навчально-виховному процесі, вирішення екзистенціальних проблем особистісного розвитку та соціальної адаптації громадянина. По-друге, ключовим пріоритетом кооперативного навчання є

співробітництво і взаємодія суб'єктів. І нарешті, ідея кооперативного (комунікативного) навчання пов'язана з ідеями вільного розвитку (свободи) людини. Практичне застосування кооперативного механізму в освітньо-виховній теорії і практиці відіграє все більш важливу роль в постмодерному типі суспільств. Серед ключових методологічних підходів до розуміння сутності кооперативного навчання найбільш вагомими є теорія соціально-економічної взаємозалежності, когнітивно-сенсібельна теорія, біхевіористська та конструктивістсько-дієва теорії навчання і виховання, які разом утворюють комплексне уявлення про феномен кооперативного навчання у філософсько-освітньому аспекті та створюють філософське підґрунтя його більш глибокого дослідження.

Актуальність дослідження феномену філософської і економічної кооперації пов'язана із онтологічними і гносеологічними особливостями основних ідей світогляду, який у наукових дослідженнях маркують кооперативним, що опирається на принцип органічного єднання умов розвитку особистості з основними імперативами соціокультурного розвитку сучасної цивілізації. Повсякчас модерне суспільство не виробило остаточної теорії про неї, а філософська думка недооцінює перетворення кооперативних дій і систем на вагомий чинник соціогуманітарного, духовного прогресу людської цивілізації. Залишається малодослідженим суперечливий пласт стосовно того, що дає кооперативна співпраця під час комплексних освітянських трансформацій на шляху духовного й інтелектуального становлення нашої держави в умовах воєнного стану.

Недослідженим проблемним полем залишається стан соціокультурних економіко-кооперативних процесів та ідей в царині філософії освіти, що потребує більш фундаментальної глибини філософської рефлексії. Характерно, що у філософсько-освітньому дискурсі практично немає розвідок освітньої комунікації і економічної кооперації.

На нашу думку формування парадигми кооперативної економічної філософії міцно пов'язана з міждисциплінарним дискурсом, здійсненням синтезу найрізноманітніших сфер знання з питань кооперативності й кооперативізму, гармонії і синтезу сучасного наукового простору. Унікальністю модерної парадигми є тотожність її аксіологічних та праксеологічних складових, оскільки кооперація виступає кінцевою метою взаємодії та принципом діяльності і базується на ідеях соціальної толерантності, взаємодії і консенсусу думок.

З точки зору філософії освіти економічну кооперацію можна розглядати як форму організації навчально-педагогічної діяльності, за якої певна кількість людей беруть участь в різних економічно-соціальних процесах. Позитивні тенденції взаємозалежності призводять до взаємопідтримуючої комунікації акторів економічної кооперації, яка надихає їх і формує процеси навчання в річищі наукової і комунікативної синергії культури.

Нам імponує те, що в роздумах В. Бойка увага акцентується на інклюзивному вихованні, як «цілеспрямований розвиток кожної зростаючої особистості, незалежно від рівня психофізичного розвитку, як неповторної людської індивідуальності в умовах інклюзивного суспільства» [1, с. 8].

На думку Д. Дзвінчука важливо, що коли відкинути позитивний інтелектуальний потенціал технологій він: «...змушений сподіватися на

духовні зміни, екологічну освіту й виховання, формування у нових генерацій потужних самообмежень толерантності» [2, с. 3].

На цьому тлі виникає новопостала фундаментальна проблема організації ефективної взаємодії мережевих суб'єктів освітнього простору на засадах економічного кооперативного навчання і взаємодії, яка вимагає додаткових наукових розвідок теоретико-методологічних аспектів означеного соціокультурного феномену.

Дослідження механізмів існування економічної кооперації, її особливостей, ролі і тенденцій, як освітнього феномену, вкрай важливо. Перебуваючи в базисі кооперативного навчання, кооперація збагачує свої сутнісні властивості, постає істотним актором наукового та суспільно-політичного прогресу економічної і суспільно-політичної думки. Кооперативні тенденції в освіті дають можливість сподіватися на встановлення такого гуманістичного й демократичного порядку, який відповідає загальнолюдським цінностям сучасної науки і культури. Автор наголошує, що в: «подальшому необхідно сформувати цілісне уявлення про кооперативне навчання як філософсько-освітній феномен, що спонукає звернення до нарбок у галузі філософії, педагогіки, соціології, психології, економіки тощо»[7, с. 76].

У контексті сказаного потрібно проаналізувати основні характеристики економічної кооперації та кооперативного навчання в умовах воєнного стану з врахуванням якості вітчизняної освіти, досягти рефлексії їхньої сутності, змісту, функціональних можливостей, структури, мотиваційних елементів, переваг і стратегічних можливостей.

Список використаних джерел:

1. Бойко В.О. Інклюзивна освіта: до питання визначення поняття та особливостей її запровадження / В. О. Бойко // Накові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2012. № 4. С. 7–11.
2. Дзвінчук Д. Суспільство знань – чергова мрія чи реальність майбутнього?. К. : «Віче», 2008. №8.
3. Деркач С. Методологічні засади кооперативного навчання. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія. Педагогічні науки». 2016. № 2 (12). С. 350–354.
4. Мовчан М. Кооперація і страх: філософський дискурс. Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Серія «Філософія». 2011. Вип. 9. С. 169–175.
5. Стернік В., Буравчик О. Порівняльна характеристика традиційних та інтерактивних методів навчання. Нова педагогічна думка. 2018. № 2 (94). С. 51–53.
6. Куций А. Філософські засади кооперативного підходу в освітній діяльності. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2020. Випуск 30, с. 70–76

Михайло Жирівський,
студент магістратури спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: Андрій Тимків,
к.е.н., викладач, в.о. завідувача кафедри
фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія
НРЗВО "Кам'янець-Подільський державний інститут",
м. Кам'янець-Подільський, Україна

СТРАТЕГІЇ ПІДТРИМКИ ТА РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ЯК ОДНОГО ІЗ ВЕКТОРІВ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ У ВОЄННИЙ ЧАС

У воєнний час, коли традиційні галузі економіки зазнають значних втрат і перебоїв у розвитку, зелений туризм може стати одним із ефективних векторів місцевого розвитку в Україні. Він не лише сприяє економічному відновленню регіонів, але й підтримує соціальну стабільність, збереження культурної спадщини та екологічного балансу. Стратегії підтримки та розвитку зеленого туризму [1] в цей період мають бути спрямовані на створення безпечного та привабливого середовища для туристів, а також на забезпечення стійкості місцевих громад.

Першочергово, необхідно зосередитись на відновленні інфраструктури зеленого туризму, яка постраждала внаслідок військових дій. Це передбачає ремонт доріг, відновлення зруйнованих об'єктів розміщення (наприклад, сільських гостьових будинків) та відновлення природних територій. Окрім того, важливим аспектом є забезпечення безпеки туристів, що включає як мінімізацію ризиків пов'язаних з воєнними діями, так і загальних екологічних і санітарних стандартів.

Другий напрямок стратегії – це просування і маркетинг зеленого туризму [2], адаптовані до воєнного стану. Це передбачає використання онлайн-платформ для залучення внутрішніх та міжнародних туристів, акцент на безпеці, унікальності досвіду та підтримці воєнної економіки країни. Також важливою є робота з міжнародними організаціями та державами, які можуть підтримати розвиток зеленого туризму в Україні через гранти, інвестиції або обмін досвідом.

Третім елементом є залучення місцевих громад до розвитку зеленого туризму. Місцеве населення може виготовляти продукти харчування, сувеніри, організувати екскурсії та майстер-класи, що не лише сприятиме розвитку місцевої економіки, але й підвищить інтерес до регіону з боку туристів. Залучення місцевих громад також сприяє збереженню культурної та історичної спадщини, яка є невід'ємною частиною зеленого туризму.

Четвертим і основним напрямком розвитку зеленого туризму на місцях є розробка і реалізація державних грантових програм розвитку зеленого туризму, адже в умовах воєнного стану та введення комендантських годин заклади розміщення і харчування в Україні можна вважати однією із найбільш постраждалих від війни галузей економіки. Тому доцільно на порталі Дія розмістити гранти на купівлю і реставрацію старих сільських будинків трансформуючи їх на етно- та еко-садиби, стане ключовим кроком у відродженні та стимулюванні зеленого туризму на місцевому рівні.

До того ж, державна підтримка має включати консультативні та навчальні програми для власників етно- та еко-садиб, щоб забезпечити їх знаннями та навичками у сфері гостинності, екологічного фермерства,

збереження біорізноманіття та культурної спадщини. Це не тільки підвищить якість послуг, але й зробить пропозицію України на міжнародному ринку туризму більш конкурентоспроможною.

П'ятим напрямком є розвиток партнерства між державою, приватним сектором та міжнародними організаціями. Співпраця з міжнародними донорськими організаціями та іноземними урядами може допомогти привести додаткові ресурси та експертизу в сектор зеленого туризму. Це також включає співпрацю з неурядовими організаціями, що спеціалізуються на сталому розвитку, екотуризмі та охороні навколишнього середовища, для розробки стандартів та сертифікації зелених туристичних об'єктів.

У контексті широкомасштабних стратегій підтримки та розвитку зеленого туризму в Україні, особливу увагу варто приділити реабілітації військовослужбовців за допомогою зеленого туризму. Цей напрямок передбачає створення спеціалізованих програм, які використовують терапевтичний потенціал природного середовища, екологічно чистих зон та спокійного сільського життя для допомоги у відновленні фізичного та психологічного здоров'я ветеранів.

Ця ініціатива може включати розробку спеціальних еко-терапевтичних центрів або садиб, які пропонують програми з фізичної реабілітації, психологічної підтримки, а також занять, спрямованих на відновлення зв'язку з природою, таких як садівництво, тваринництво, риболовля, медитація та йога на відкритому повітрі. Також важливим є залучення до цих програм кваліфікованих фахівців — психотерапевтів, реабілітологів та інструкторів з еко-терапії.

Включення місцевих громад у цей процес не лише сприятиме соціалізації військовослужбовців, але й підвищить рівень обізнаності та підтримки серед цивільного населення. Програми можуть також містити елементи професійної адаптації та навчання новим ремеслам, що дозволить ветеранам знайти нове покликання та сенс життя після повернення з війни.

Державна підтримка таких ініціатив через грантові програми, співпраця з міжнародними організаціями, що спеціалізуються на питаннях ветеранів та реабілітації, а також партнерство з приватним сектором можуть забезпечити необхідні ресурси та експертизу для реалізації цього напрямку.

Розвиток зеленого туризму як інструменту для реабілітації військовослужбовців підкреслює важливість інтеграції соціально значущих ініціатив у сферу туризму, забезпечуючи одночасно відновлення місцевої економіки та підтримку тих, хто захищав країну.

У сукупності, ці стратегії формують комплексний підхід до розвитку зеленого туризму в Україні в умовах воєнного стану, спрямований на відновлення та стимулювання місцевого розвитку, підтримку громад і збереження природних та культурних цінностей країни.

Список використаних джерел:

1. Малюта Л., Владимир О., Рудан В. Інтеграція дизайну в готельно-ресторанний бізнес: ефекти для туризму та розвитку місцевих громад. Економічний аналіз. 2022. Том 32. № 3. С. 307-315. DOI: 10.35774/econ2022.03.307.
2. Саковська О. М. Сільський зелений туризм як перспективний напрям економічного розвитку України. Бізнес-навігатор. 2020. Вип. 3. С. 47-53.

Аліна Іванюк,

*студентка 5 курсу спеціальності
“Менеджмент митної справи”*

Науковий керівник: Олена Мельник,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри митної справи та товарознавства
Державний податковий університет,*

м. Ірпінь

ОПТИМІЗАЦІЯ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Оптимізація митного регулювання в умовах воєнного часу як стратегічний інструмент стабілізації економіки України є надзвичайно важливою темою з огляду на сучасні геополітичні виклики, з якими стикається Україна. Триваючий конфлікт з Росією та запровадження воєнного стану створили складні умови, в яких ефективність та адаптивність митного регулювання відіграють вирішальну роль у стабілізації економіки. Оскільки митна політика безпосередньо впливає на торгівлю, збір доходів та потік основних товарів, таких як сільськогосподарська продукція, оптимізація цього регулювання стає необхідною для підтримки економічної стабільності, захисту національної безпеки та забезпечення добробуту населення. Це дослідження є своєчасним і актуальним, оскільки надає інформацію, яка може бути використана для прийняття стратегічних рішень, формулювання політики та адаптаційних заходів для подолання викликів, пов'язаних з умовами воєнного часу.

Митна політика як багатовекторна стратегія управління в умовах геополітичних викликів реалізація митної політики в Україні постає як найважливіший аспект багатовекторної стратегії управління. Здатність країни протистояти цим викликам значною мірою залежить від ефективності та адаптивності її митної політики. Митна політика України є багатогранною і охоплює спрощення процедур торгівлі, збір доходів та захист національної безпеки. Під час війни увага до останнього аспекту набуває особливого значення. Митна політика відіграє вирішальну роль у контролі потоку товарів через кордони, забезпеченні дотримання правил і запобіганні незаконній діяльності. Здатність знайти баланс між сприянням законній торгівлі та захистом національних інтересів має важливе значення для країни, яка перебуває в стані конфлікту.

Крім того, вирішальне значення має здатність митної політики адаптуватися до мінливих обставин. У воєнний час, коли умови можуть швидко змінюватися, митне регулювання має бути достатньо гнучким, щоб відповідати мінливим економічним і безпековим потребам [2]. Така адаптивність вимагає проактивного підходу до формування політики, постійного моніторингу геополітичного ландшафту та готовності вносити корективи в режимі реального часу.

Запровадження воєнного стану в Україні у відповідь на повномасштабну війну з Росією мало глибокі наслідки для різних сфер державного управління, включаючи митну справу. Воєнний стан часто вимагає тимчасового призупинення певних видів діяльності, які вважаються несуттєвими для національної безпеки або такими, що можуть бути

використані ворогом. У контексті митної справи таке призупинення може порушити нормальний потік товарів, вплинути на збір доходів і створити виклики для загальної стабільності економіки.

Під час воєнного стану митний сектор повинен дотримуватися тонкого балансу між підтриманням життєво важливої економічної діяльності та захистом національної безпеки. Тимчасове призупинення митних операцій вимагає ретельного аналізу потенційних економічних наслідків, особливо в секторах, життєво важливих для стабільності країни. Хоча потреба в посиленні заходів безпеки є першочерговою під час війни, не менш важливо впроваджувати стратегії, які пом'якшують негативні наслідки призупинення роботи митниці для економіки.

Розуміючи тонкощі митних операцій під час воєнного стану, політики можуть сформулювати цілеспрямовані стратегії для вирішення проблем, мінімізуючи при цьому негативні економічні наслідки.

Фундаментальним аспектом митного регулювання є контроль за сплатою митних платежів. Ефективність механізмів митного контролю безпосередньо впливає на збір доходів, цілісність ланцюгів постачання та запобігання незаконній діяльності [1]. Розуміючи сильні та слабкі сторони існуючих механізмів митного контролю, політики можуть розробити цілеспрямовані стратегії для підвищення ефективності, забезпечення дотримання нормативно-правових актів та максимізації надходжень до бюджету.

Оптимізація митного контролю у воєнний час вимагає комплексного підходу, що враховує технологічний прогрес, розбудову потенціалу та міжнародне співробітництво. Використання сучасних технологій, таких як передові системи сканування, штучний інтелект та аналітика даних, може значно підвищити здатність виявляти та запобігати незаконній діяльності. Крім того, інвестиції в підготовку митного персоналу та посилення співпраці з міжнародними партнерами можуть сприяти створенню більш надійної та адаптивної системи митного контролю.

Сільське господарство України визнано пріоритетним сектором економіки, що забезпечує значну частину населення продуктами харчування. Під час війни забезпечення безперервного постачання сільськогосподарської продукції має важливе значення як для економічної стабільності, так і для добробуту населення [3].

Конфлікт з Росією може порушити традиційні торговельні шляхи, вплинути на транспортну інфраструктуру та створити невизначеність у ланцюгу постачання сільськогосподарських товарів. Митна політика відіграє ключову роль у пом'якшенні цих викликів, сприяючи ефективному переміщенню сільськогосподарської продукції та забезпечуючи дотримання регуляторних вимог. Стратегії оптимізації митного регулювання для підтримки аграрного сектору включають спрощення митних процедур, впровадження прискорених процесів митного оформлення товарів першої необхідності та розробку планів дій на випадок можливих збоїв у роботі. Під час конфлікту вразливість аграрного сектору зростає, що зумовлює необхідність вжиття заходів, спрямованих на захист засобів до існування фермерів та підтримання стабільного постачання продовольства.

Отже, оптимізація митного регулювання у воєнний час є стратегічним імперативом для стабілізації економіки України. Складний взаємозв'язок

між митною політикою, економічною стабільністю та національною безпекою підкреслює важливість комплексного та адаптивного підходу. Досліджуючи сучасний стан та перспективи вітчизняної митної справи, розуміючи вплив митної політики на митну безпеку та вирішуючи виклики, пов'язані з воєнним станом, ми отримуємо результати, які дають цінне розуміння стратегії багатовекторного управління, підкреслюючи необхідність адаптивної оптимізації митних процедур для захисту економіки, особливо в пріоритетних секторах, таких як сільське господарство. Незважаючи на значні виклики, пов'язані з умовами воєнного часу, вони також відкривають можливості для інновацій, співпраці та розробки ефективної політики, здатної протистояти складнощам, пов'язаним з конфліктом. Оскільки Україна переживає ці складні часи, стратегічний і добре обґрунтований підхід до митного регулювання відіграватиме важливу роль у забезпеченні економічної стабільності та національної стійкості.

Список використаних джерел:

1. Батанова Л.О. Сучасний стан митного контролю за сплатою митних платежів в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. 9. URL: http://lsej.org.ua/9_2023/39.pdf.
2. Дзюбинський А.В, Дзюбинська О.В, Шегинський О.В. Митна політика В умовах воєнного стану. Товарознавчий вісник. 2023. № 16. 8. URL: <http://tovvisnik.lutsk-ntu.com.ua/index.php/tovvisnik/article/view/246>.
3. Наталія Мамонова, Олена Бородіна, Браян Кунс. Українське сільське господарство у воєнний час. TNI. 2023. URL: <https://www.tni.org/en/article/ukrainian-agriculture-in-wartime?translation=uk>.
4. Гребельник О. П., Пашко П. В., Шевчук С. В., Сушкова О. Є. Розвиток митної політики України в контексті реалізації економічної функції держави / О. П. Гребельник (ред.). Ірпінь: Університет ДФС України. 2021.

Ростислав Кирич,

Аспірант кафедри

менеджменту, публічного управління та персоналу

Науковий керівник: Алла Васіна,

д.е.н., професор кафедри менеджменту,

публічного управління та персоналу

Західноукраїнський національний університет,

м. Тернопіль, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА В ПРОЦЕСІ ВІДНОВЛЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Органічне землеробство в Україні, з його багатими та родючими ґрунтами, відіграє ключову роль у відновленні та модернізації сільського господарства, особливо в умовах воєнного стану. Війна привнесла численні виклики для аграрного сектору, включаючи руйнування інфраструктури, переривання логістичних ланцюгів та зменшення робочої сили через мобілізацію. Однак, саме органічне землеробство може стати одним із

шляхів адаптації до цих умов, забезпечуючи стале виробництво і підтримуючи екологічний баланс.

З огляду на глобальний попит на органічну продукцію, Україна має всі шанси не просто відновити, але й значно розширити свої позиції на світовому ринку, що вимагає комплексного підходу, який включає підтримку з боку держави, залучення приватного сектору, а також врахування специфіки воєнного часу.

Законодавча підтримка є фундаментом для розвитку органічного землеробства, особливо в контексті воєнного стану. Необхідно адаптувати нормативно-правову базу, щоб вона відповідала потребам фермерів у воєнних умовах, забезпечуючи їм необхідну гнучкість і підтримку. Ключовими аспектами є спрощення процедур сертифікації органічної продукції та розробка механізмів захисту від військових ризиків.

Фінансування та консультаційна підтримка для фермерів, особливо у воєнний час, виходять на перший план у контексті стабілізації та розвитку органічного землеробства. Важливим кроком у цьому напрямку є адаптація державних програм підтримки, які враховують специфіку ведення агробізнесу під час воєнних дій. Однією з ключових ініціатив може стати включення спеціального напрямку кредитування органічного землеробства в рамках державної програми «Доступні кредити 5-7-9». Це дозволить органічним фермерам отримувати фінансову підтримку на конкурентних умовах, що сприятиме їх стійкості та розвитку в умовах обмежених ресурсів та посилення економічних труднощів.

Додатково, розробка та імплементація програм грантової підтримки для сімейних ферм, що спеціалізуються на органічному землеробстві, є ще одним важливим напрямком. Залучення цих грантів через портал «Дія» може забезпечити більш широкий доступ до фінансової підтримки, знижуючи бюрократичні бар'єри та спрощуючи процес подання заявок, що не тільки забезпечить додаткові ресурси для розвитку органічних ферм, але й стимулюватиме більш активне впровадження інноваційних практик та екологічно стійких методів ведення господарства.

Наукова спільнота та дослідницькі інститути можуть відігравати важливу роль у розвитку органічного землеробства, надаючи експертну підтримку та розробляючи інноваційні технології. Створення спеціалізованих наукових програм та дослідницьких грантів, спрямованих на вивчення органічного землеробства та розробку нових методик його ефективного ведення, може значно підвищити потенціал галузі. Також важливо зосередитись на розробці систем агроекологічного моніторингу та забезпеченні доступу фермерів до новітніх досліджень та інновацій, що сприятиме більш стійкому та продуктивному розвитку органічного землеробства в Україні.

Розвиток інфраструктури та логістики є вирішальним для успішного розвитку органічного землеробства в Україні. Створення та модернізація фізичної інфраструктури, що включає в себе зберігання, переробку, та транспортування органічної продукції, є ключовими для забезпечення ефективного руху продуктів від фермера до кінцевого споживача, що вимагає значних інвестицій як від держави, так і від приватного сектору. Створення спеціалізованих логістичних центрів та впровадження сучасних технологій у процесах зберігання та транспортування може значно

підвищити якість та знизити втрати продукції, що є важливим для підтримки стандартів органічного землеробства.

Інформаційна підтримка та маркетинг також відіграють важливу роль у розвитку органічного землеробства. Важливо створити ефективні канали зв'язку та інформаційні платформи, які б допомогли фермерам краще розуміти ринкові тенденції, доступ до нових технологій та методів ведення господарства. Такі заходи також включають розвиток електронної комерції та цифрових маркетингових стратегій, що дозволить фермерам ефективніше досягати кінцевих споживачів, розширюючи ринки збуту та підвищуючи конкурентоспроможність органічної продукції.

Окрім цього, необхідно забезпечити належну координацію між різними учасниками ланцюга поставок органічної продукції, що вимагає від держави, місцевих органів влади, бізнесу та фермерів спільно працювати над створенням інтегрованих логістичних мереж. Важливим аспектом є також розробка та впровадження стандартів та процедур, які б забезпечили високу якість та безпечність органічної продукції на всіх етапах її руху від поля до столу споживача. Ефективна координація та співпраця всіх зацікавлених сторін зможе значно підвищити ефективність органічного землеробства та його внесок у загальний розвиток сільського господарства України.

Таким чином, розвиток органічного землеробства в Україні не лише сприятиме відновленню сільського господарства, але й матиме позитивний вплив на екологію та здоров'я нації. Втілення цих перспектив вимагає координованих зусиль уряду, бізнесу та місцевих громад, але результати цих зусиль можуть мати далекосяжний та тривалий позитивний вплив на галузь сільського господарства та економіку країни в цілому.

Вікторія Коваль,
студентка 2 курсу спеціальності
«Підприємництво та торгівля»
Науковий керівник: **Юлія Владарчик,**
Викладач вищої категорії,
ВСП Фахового коледжу харчових
технологій та підприємництва ДДТУ,
м. Кам'янське, Україна

МАРКЕТИНГ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан в Україні кардинально змінив умови роботи українського роздробу. Майже не щодня ритейлери мусять реагувати на нові виклики, такі як зміна традиційних ланцюжків постачання, дефіцит палива, переїзд величезної кількості людей, аварійні відключення електроенергії тощо. Відповідно, бізнес вимушений швидко реагувати на ці зміни.

Емоційний стан людей в умовах війни та нестабільності значно загострюється. Більшість відчувають тривогу, невпевненість і страх за майбутнє.

Маркетинг завжди першим підпадав під скорочення, «на паузу», звільнення під час будь-яких форс-мажорів, а під час війни – тим паче. І цей

факт під час війни пов'язаний не лише з економічною ситуацією в країні, а й мільйонами екзистенціальних питань серед людей, на які не так просто знайти відповіді, а отже, геть зовсім не до маркетингу, не до таргетингу, не до перегляду рекламних кампаній у соціальних мережах і не до гарних дизайнерських рішень. Це ставить складні виклики перед маркетологами, адже треба бути особливо чутливими до настроїв аудиторії [1].

На початку повномасштабної війни ані бренди, ані споживачі не були готові до навали страху, невизначності та хаосу, що спіткали Україну. Не дивно, що традиційні підходи до маркетингу та реклами втратили свій сенс, а більшість брендів фактично стали безпорадними.

Перші дні повномасштабного вторгнення мережі були, з одного боку, заповнені довшими рекламними креативами, а з іншого — жахливими кадрами воєнних дій. Згодом, вочевидь відчуваючи безглуздість такого суєсудства, деякі компанії обрали стратегію повного мовчання та відмовилися від будь-якої взаємодії з аудиторією. Дивно, але донедавна такий підхід обирали навіть цілі категорії брендів (наприклад, ніші розваг та алкогольних напоїв). Через декілька місяців війни бренди почали поступово «розморозуватися» — але не розуміючи докорінної важливості поточного моменту у житті суспільства деякі все ж вирішили обмежитися поверхневими, декоративними прийомами. І це не спрацювало [2].

Дійсно, жодна з цих тактик не враховувала поточні настрої аудиторії та їхній попередній досвід, а отже, не була дієвою.

Асоціація ритейлерів України разом із маркетинговою агенцією Promodo дослідила зміни у маркетинговій політиці ритейлерів під час війни.

Аналізуючи діяльність ритейлерів, аналітики виділили дві основні категорії товарів, які мають найбільше значення для споживачів у теперішніх умовах: техніка та електроніка й продукти харчування [2].

Отже, споживачі відчували кризові настрої ще до повномасштабної війни. Це був період, коли суспільство тільки-но пережило найбільші хвилі пандемії коронавірусу й поступово вчилася адаптуватися до її викликів. За 2 роки ізоляції в українців сформувалися нові тренди споживання, деякі з яких стали лише стійкішими через війну.

Ще до початку російського вторгнення українці відчували багато тривог, які вплинули на підхід до споживання, серед них: необхідність налагоджувати життя в умовах нестабільності, примусова зміна традиційних ритуалів та звичок тощо. Тобто, українці ще до повномасштабної війни вже неабияк вчилися пристосовуватися до стресових умов [4].

У складних умовах воєнного стану підприємствам може доводитися частково або повністю змінювати маркетингову стратегію з метою адаптації до нових реалій та забезпечення виживання.

Ефективна маркетингова стратегія у воєнний час може допомогти підприємству відновитися, залучити нових клієнтів, посилити довіру та підтримку спільноти. Ось деякі позитивні аспекти маркетингу під час війни для післявоєнного становища компанії:

- ✓ **Посилення репутації.** Вдалий та суспільно важливий маркетинг під час війни посилить позитивне сприйняття компанії у разі. Шляхом ефективного позиціонування, комунікацій та реклами підприємство може показати свою відповідальність, надійність та користь суспільству у тяжкі часи.

- ✓ **Залучення нових клієнтів.** Після війни може відбутися зміна в споживчих звичках та ринкових умовах. Маркетингова стратегія може враховувати ці зміни та адаптувати пропозицію підприємства для залучення нових клієнтів та виявлення нових ринкових можливостей.
- ✓ **Відновлення довіри та підтримки.** Війна може порушити довіру до багатьох підприємств. Маркетинг може використовуватися для відновлення довіри та підтримки шляхом комунікацій, що демонструють відповідальне ставлення до споживачів та спільноти.
- ✓ **Інновації та перетворення.** Післявоєнний період може відкрити нові можливості для інновацій та змін в бізнесі. Маркетингова стратегія може сприяти виявленню нових потреб, розробці нових продуктів та послуг, а також комунікації щодо перетворень, що відбулися в підприємстві.
- ✓ **Взаємодія зі спільнотою.** Після війни важливо відновити зв'язок зі спільнотою та показати підтримку. Маркетинг може використовуватися для спонсорства соціальних заходів та благодійних проєктів, які показують залученість підприємства до відновлення та розвитку [3].

Отже, маркетинг під час війни має дуже важливе значення для підприємств з кількох причин:

- він допомагає підтримувати зв'язок з клієнтами та спільнотою, надаючи їм необхідну інформацію, підтримку та сприяє іншому спокою та надії.
- Ефективна маркетингова стратегія під час війни може сприяти збереженню та посиленню репутації підприємства та позитивного споживчого сприйняття.
- Маркетинг, навіть під час війни, допомагає підприємствам адаптуватися до змін у споживчих звичках та ринкових умовах, залучаючи нових клієнтів та виявляючи нові можливості.
- Маркетинг може бути засобом підтримки спільноти та соціальної відповідальності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Маркетинг під час воєнного стану. Режим доступу: <https://ua-retail.com/2023/01/marketing-pid-chas-voyennogo-stanu/>
2. Маркетинг воєнного часу: як змінилася поведінка споживачів під час війни? Чи потрібний бренд у воєнний час? Як має змінитися підхід до маркетингу? — дослідження Havas Village Ukraine. Режим доступу: <https://cases.media/article/marketing-voyennogo-chasu-doslidzhennya-havas-village-ukraine>
3. Маркетингова стратегія під час війни та воєнного стану. Режим доступу: <https://dinanta.com/blog/marketing-during-war>
4. Маркетинг у воєнний час: як змінюються акценти. Режим доступу: <https://agroportal.ua/blogs/marketing-u-voyennyi-chas-yak-zminyuyutsya-akcenti>

Сергій Косс,

аспірант, Західноукраїнський національний університет,

*Науковий керівник: **Святослав Герчаківський,***

к.е.н., доцент фінансів ім. С. І. Юрія

Західноукраїнський національний університет,

м. Тернопіль, Україна

МИТНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ В ПАРАДИГМІ ВИКЛИКІВ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Створення єдиного цифровізованого митного простору з європейськими країнами дозволить оптимізувати митні процедури, мінімізувати корупційні ризики, ризики шахрайства та службових зловживань при перетині митного кордону держави. Поряд з цим, розвиток інформаційно-технологічного підґрунтя митного адміністрування в Україні загальмувався через коронавірусну пандемію та повномасштабне вторгнення росії в Україну.

Проблематиці митного адміністрування загалом присвячено велику кількість публікацій українських та зарубіжних вчених-фінансистів. Зокрема, досліджуваній проблематиці присвячені праці таких відомих науковців: В. Авер'янова, О. Бандурки, Л. Батанової, Д. Бахраха, І. Бережнюка, Ю. Битяка, О. Білика, О. Богми, П. Боровика, О. Вакульчика, А. Васильєва, С. Волосовича, Л. Воронової, П. Геги, О. Годованця, І. Голосніченка, О. Грачової, О. Гребельника, М. Губи, О. Десятнюка, Л. Долі, Т. Єдинака, І. Іващук, Л. Івашової, Р. Калюжного, А. Крисоватого, М. Кучерявенка, Т. Ліпихіної, О. Мельника, С. Пепеляєва, Д. Притики, П. Пацурківського, В. Поповича, Л. Прокіпчука, О. Рябченка, Л. Савченка, А. Соколовської, В. Цветкова, А. Шота, Т. Штала та ін.

Аналізуючи представлений науковий доробок українських науковців відзначимо й те, що надзвичайно мало публікацій та їх фрагментарний характер щодо проблематики митного адміністрування в Україні в умовах війни.

Важливим аспектом теоретичного дослідження проблематики митного адміністрування є вивчення семантики термінів, які становлять єдиний мовний конструкт «митного адміністрування». Звісно, що дефініція «митний», «митне» пов'язана із митницею та безпосереднім перетином митного кордону держави фізичними особами, товарами, предметами, транспортними засобами тощо.

З іншої сторони дефініція адміністрування (від англ. «administration») означає «управління, організація, виконання, здійснення, нагляд (контроль); у широкому розумінні, це – організаційно-розпорядча діяльність керівників і органів управління, що здійснюється шляхом наказів і розпоряджень» [2].

В парадигмі перекладу з латинської мови «адміністрування означає керувати за допомогою наказів, бюрократично, не враховуючи думки про сутність справи. У сучасних словниках адміністрування трактується як: управління, керування, завідування; організаційно-розпорядча діяльність менеджерів й органів управління (аналог керівництва у дещо вужчому змісті). Зокрема, у сучасному економічному словнику цей термін асоціюється виключно з управлінням з використанням наказних форм та методів» [1].

Ми переконані, що «адміністрування» як дефініція, так і митне адміністрування походять із владної природи функціонування держави і безпосередньо походять із системи функціоналу, який виконує владна верхівка і реалізує сукупність функцій через фінансову, соціальну, економічну, оборонну та інші види політик. Як раз митне адміністрування як теоретичний концепт впливає з сутності митної політики держави та безпосередньо окреслює параметри справляння митних платежів, діяльність митних інституцій щодо здійснення митного контролю, митного оформлення та декларування, контрольними функціями при визначенні митної вартості товарів, країни їх походження, кодування товарів та інших сфер митної діяльності.

Проаналізуємо особливості адміністрування митних платежів в Україні загалом за останні роки. Особливістю цього періоду є те, що динаміка митних платежів змінилась внаслідок дії ряду факторів. Спочатку на обсяги адміністрування митних платежів дуже вплинула глобальна коронавірусна криза, яка надто відчутно позначилася на обсягах міжнародної торгівлі. Надалі ж негативні тренди в адмініструванні митних платежів зазнали суттєвого впливу від повномасштабного вторгнення росії на територію України.

Відзначимо, що за результатами діяльності Державної митної служби в Україні впродовж «січня–грудня 2022 року до Державного бюджету України адміністровано митних та інших платежів у сумі 300,8 млрд грн, що становить 56,9% від планового показника (528,3 млрд грн)» [3].

Різниця між фактичними надходженнями митних платежів в 2021 і 2022 роках складає 184 млрд. грн. При цьому в 2022 році, підчас повномасштабної війни з росією спостерігалось невиконання планового показника на рівні 228 млрд. грн.

Потрібно відзначити ключові фактори невиконання плану по митних платежах в Україні:

- 1) повномасштабне вторгнення російського агресора на митну територію України;
- 2) введення воєнного стану в Україні, що також супроводжувалось паралельно надзвичайним станом, що запроваджено внаслідок поширення Ковід-19;
- 3) тимчасові вимушені простой та повне призупинення діяльності окремих митниць та митних постів на півночі, сході та півдні України;
- 4) суттєве зменшення ділової активності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- 5) карантинні обмеження в сфері ЗЕД.

Також на «стан виконання індикативних показників вплинуло прийняття Верховною Радою України низки законодавчих змін з питань пільгового оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України в умовах воєнного стану. Так, загальна сума звільнень від сплати митних платежів при імпорті товарів в Україну у 2022 році становила 179,3 млрд грн, у тому числі 79,3 млрд грн – пільгове оподаткування товарів згідно з законодавчими актами, прийнятими в умовах воєнного стану» [3].

Таким чином, перелічені фактори вплинули на невиконання індикативних показників Міністерства фінансів України в частині адміністрування митних платежів. До того ж, всередині 2022 року Міністерство фінансів України навіть не доводило до територіальних підрозділів Державної митної служби України індикативні показники по надходженню митних платежів, а лише певні орієнтири.

І навіть не зважаючи на це, Державна митна служба України, здійснювала свої функціональні завдання при адмініструванні митних платежів і навіть донараховувала внаслідок таких процедур митні платежі. Так протягом 2022 року, територіальними митними підрозділами здійснено контроль митної вартості товарів на суму майже 220 млрд. грн., при цьому донарахування митних платежів внаслідок контролю митної вартості склали більше 6 млрд. грн.

Таким чином, представлені результати дослідження адміністрування митних платежів загалом по Державній митній службі України та її територіальних підрозділів засвідчили, що навіть в такий непростий період історії України як повномасштабне вторгнення росії в Україну митниці загалом вдалось забезпечити виконання базових індикаторів щодо справляння митних платежів, здійснити комплекс заходів щодо контролю митної вартості товарів і транспортних засобів, контролю правильності кодування товарів та визначення країни походження товарів.

Список використаних джерел:

1. Герчаківський С.Д. Митне адміністрування. Навч.-метод. посібник. Тернопіль : Вектор, 2020. 328 с.
2. Бандурка О. М. Податкове право. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. С. 33.
3. Звіт про результати роботи Державної митної служби України за 2022 рік. К: 2023, 180 с.

Богдана Нижник, Микола Швець,

студент 2 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Людмила Валіцька,

викладач обліково-економічних дисциплін

Відокремленого структурного підрозділу

Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО "Кам'янець-Подільський державний інститут",

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ У 2023 РОЦІ

В умовах повномасштабної війни, здатність своєчасно і у повному обсязі виконувати покладені на Державу функції щодо фінансування бюджетних видатків є надзвичайно складним завданням. Особливо гостро це питання стоїть, коли усі залучені власні бюджетні ресурси спрямовуються на фінансування потреб оборони. Саме через це у 2023 році Україна продовжила активно залучати міжнародну фінансову підтримку, яка стала

критично важливою для підтримки її економіки в умовах продовження війни та економічних викликів. Значні обсяги міжнародних позик та грантів надійшли від міжнародних фінансових інституцій та країн-партнерів, включаючи Європейський Союз, Сполучені Штати Америки, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та інші.

Зокрема у 2023 році до державного бюджету було акумульовано 1557,8 млрд. грн. або 42,5 млрд. дол. США зовнішньої допомоги [1]. З яких 1133 млрд. грн. (30,9 млрд. дол. США) – позики і 424,8 млрд. грн. (11,6 млрд. дол. США) – безповоротна фінансова допомога (гранти). Ці кошти були спрямовані на фінансування, в основному, дефіциту державного бюджету, який у 2023 році склав 1,33 трлн. Грн. і критично важливих сфер – соціального захисту населення, відновлення інфраструктури та підтримки макроекономічної стабільності.

Варто зауважити, що видатки на оборону можна фінансувати виключно за рахунок власних ресурсів – в основному це податкові надходження і кошти, залучені від продажу ОВДП. Останні також відіграли ключову роль у фінансуванні бюджетних потреб. Уряд активно випускав державні облигації, що користувалися підтримкою населення та бізнесу, незважаючи на високі ризики та непросту економічну ситуацію. У 2023 році Уряд залучив 552,6 млрд. грн. (15,2 млрд. дол.) від продажу внутрішньодержавних боргових інструментів (ОВДП).

Окрім цього, одним із важливих аспектів управління державними фінансами стало вдосконалення механізмів фіскальної політики, зокрема через оптимізацію податкової системи та підвищення ефективності державних витрат. Уряд зосередив увагу на підтримці ключових секторів економіки, найперше – забезпечення обороноздатності, забезпеченні соціальних гарантій для населення та стимулюванні економічного відновлення.

За підсумками 2023 року [2], можна констатувати, що обсяги залучених до державного бюджету ресурсів – як власних, так і від іноземних партнерів повністю вистачило для виконання показників державного бюджету, покриття його дефіциту і сприяло забезпеченню макроекономічної стабільності, підтримки фінансової стійкості та покриття нагальних потреб, викликаних воєнними ризиками – відновлення зруйнованої інфраструктури, зокрема енергетичної. Все це стало можливим завдяки збалансованій макрофінансовій політиці і послідовним крокам Уряду щодо активізації міжнародної підтримки, застосування внутрішніх ресурсів та адаптацію фіскальної політики до змінюваних умов. Ефективне управління державним боргом та раціональне використання фінансових ресурсів стали ключовими викликами, які вимагали комплексного підходу та активної участі усіх секторів економіки. Подолання цих викликів вимагало не лише відповідальності з боку Уряду, але й підтримки з боку громадськості та бізнесу, спрямованої на досягнення спільних національних цілей.

Проте не менше викликів стоїть перед Україною і у 2024 році. В цьому році Україна потребуватиме не менше іноземної підтримки, як це було у 2023 році. За оцінками Уряду – це від 37 млрд. дол. США до 41 млрд. дол. США. Проте досі немає чіткого розуміння який обсяг допомоги вдасться отримати. Досі не прийнято рішення щодо виділення Україні допомоги у розмірі 50 млрд. євро на 2024-2027 р. від ЄС та допомоги у розмірі від 10 до

12 млрд. дол. США на 2024 рік від Сполучених штатів Америки. Тому без достатнього рівня фінансування і ритмічного надходження коштів від іноземних донорів може призвести до порушення крихкої фінансової стійкості і нездатності виконувати взяті державою бюджетні зобов'язання.

Список використаних джерел:

1. Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни. Міністерство фінансів України. URL : https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435
2. Виконання державного бюджету – 2023. Міністерство фінансів України. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/vikonannia_derzhavnogo_biudzhetu_2023-4381

Курпійчук Аліна,
*студентка з курсу спеціальності
«Підприємництво та торгівля»*
Науковий керівник: Юлія Владарчик,
*Викладач вищої категорії,
ВСП Фахового коледжу харчових
технологій та підприємництва ДДТУ,
м. Кам'янське, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Економіка України ось вже майже два роки потерпає від кривавої війни РФ проти нашої держави. І весь цей час вітчизняний бізнес намагається триматися на плаву. В умовах воєнного стану підприємці опинилися на межі виживання, оскільки багато успішних підприємств були змушені змінити місце локації або повністю були знищені. Безліч бізнесів понесли великі збитки, особливо на початку великої війни. Звісно, є підприємці, які втратили все, – через жорстокі руйнування та окупацію частини наших територій. Але в цілому, бізнес намагався вижити та продовжити роботу, попри всі старання зруйнувати нашу економіку – як бойовими діями, так і енергетичною кризою. Війна стала великим викликом для України та каталізатором переорієнтації не лише особистих переконань і взаємовідносин, а й бізнес практик та підходів.

Крім значного падіння добробуту та зростання цін, з початку війни бізнес практично втратив можливість вести зовнішньоекономічну діяльність: кордони з РФ та Білорусією, зі зрозумілих причин, були закриті, так само була паралізована робота вітчизняних морських портів, а можливості західного кордону були значно обмежені. Крім того, з України за кордон виїхало 8 млн осіб, рятуючись від бойових дій, а всередині країни майже 5 млн людей стали внутрішніми переселенцями [4].

В цих складних умовах більшість українців намагалися згуртуватися та підтримати вітчизняну економіку, невід'ємною частиною якої є бізнес. Так, багато людей почали віддавати перевагу товарам місцевих виробників, більшої популярності набувають саме українські бренди.

Те, що війна завдала величезних збитків підприємцям, красномовно говорять цифри. За даними Європейської Бізнес Асоціації (ЄБА), у 83 відсотків компаній-членів асоціації відбулося падіння бізнесу ще у 2022 році. При цьому у 29 відсотків опитаних відбулося падіння до 20 відсотків, у понад половини – падіння на 21 відсоток і більше. І тільки у 6 відсотках опитаних компаній не було змін, а ще 11 відсотків змогли похвалитися зростанням доходів у такий складний рік [1].

У Київській школі економіки підраховали загальні втрати українських підприємств від війни. За оцінками фахівців, загальна сума прямих збитків підприємств (включно з державними) складає 13 млрд доларів, а загальні непрямі збитки оцінюються у понад 33 млрд доларів. Для відновлення підприємств же потрібно майже 25 млрд доларів [1].

У цей тяжкий час підприємцям довелося, оговтавшись від шоку початку повномасштабного вторгнення, підлаштуватися до нових суворих умов. Отже, війна несе для підприємств не тільки мінуси, а також є каталізатором розвитку. Не зважаючи на складний процес переміщення українські підприємці продовжують працювати, шукаючи виходи на нові ринки та інноваційні ідеї. Українські підприємства активно беруть участь у боротьбі за незалежність! 93% підприємств допомагають країні шд час війни, також 67,1% активно займаються волонтерською діяльністю.

Вистоявши у найскрутніші для держави часи, український бізнес не здається та продовжує будувати плани на майбутнє, попри всі складнощі. Та попри війну, 3 з 4 представників малого та середнього бізнесу (МСБ) планують розширення діяльності у 2023 році [2].

Український бізнес почав стрімко відновлюватися. 70% підприємств працюють частково або повністю, а 15,6% працюють так, як до війни або навіть збільшили обсяги виробництва за цей період. Під час війни, створили бізнес зареєструвавши ФОП (Фізична особа-підприємець), вражаюча кількість людей, а саме 114 тисяч [2].

Згідно з дослідженням Європейської Бізнес Асоціації, на оцінки підприємців щодо перспектив своєї діяльності найбільший негативний вплив мають такі фактори, як активні бойові дії та близькість до фронту, руйнування, обстріли, перебої з електропостачанням та зв'язком, недоступність кредитних коштів, падіння споживчого попиту та зменшення платоспроможності населення, ускладнення логістики, інфляція, податковий тиск [1].

Треба зазначити, що в такий важкий час для України, набуло достатньо великих масштабів соціальне підприємництво.

Соціальне підприємництво - це підприємництво, підприємницька діяльність, підприємство, функціонуючі для того, щоб задовольнити потреби суспільства та вирішити соціальні проблеми. Іншими словами, соціальне підприємництво - це можливість об'єднати бажання заробити гроші, надати певні послуги з соціальною місією [3]. Тисячі підприємств перераховують відсоток від доходу (або прибутку) на підтримку, соціальних ініціатив, гуманітарних проектів та армії. Це і є соціальне підприємництво, яке поєднує допомогу суспільству та бізнес.

Отже, український бізнес зазнав значних збитків через війну, як і решта сфер нашого життя. І підприємці продовжують долати щоденні труднощі у намаганні вистояти та зберегти власну справу, пошматовану жорсткою війною.

Навіть серйозні перебої з електроенергією, які подекуди переходили у блекаути, не зупинили вітчизняний бізнес. Підприємці понесли значні додаткові витрати, але вклалися у генератори та інше необхідне обладнання для забезпечення своєї безперебійної діяльності. А багато власників бізнесу навіть пропонували своїм клієнтам можливість зарядити свої пристрої у особливо складні часи без світла. Чимало українських бізнесів все ж таки знайшли вихід на нові ринки та почали виготовляти нову продукцію. Зріс попит на українське виробництво через, порушення традиційних логістичних ланцюжків. Це значно вплинуло на постачання сировини та на спроможність підприємств працювати на повну силу. З цієї ж причини почало з'являтися дуже багато нових українських брендів одягу, косметики та взуття. Та сама, релокація для когось стала фатальною, а комусь допомогла відкрити для себе нові можливості [3].

Звичайно, в умовах війни, марно сподіватися на відчутний економічний підйом. Проте не варто складати руки – слід працювати на своєму місці і витискати максимум з існуючої ситуації.

Список використаних джерел:

1. Час для роботи: як відновлювався та адаптувався український бізнес за рік війни. Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/finance/chas-dlya-roboti-yak-vidnovlyuvavsya-ta-adaptuvavsya-ukrajinskiy-biznes-za-rik-viyni-12154170.html>
2. Баранова О. Соціальне підприємництво як відповідь суспільства на соціальні потреби. URL: https://biz.ligazakon.net/interview/205014_sotsalne-pdprimnitstvo-yak-vidpovd-susplstva-na-sotsaln-potrebi
3. Судольський Р. Кожен десятий український бізнес релокувався за кордон: опитування Gradus Research. URL: <https://speka.media/relokaciya/kozhen-desyatij-ukrayinskij-biznes-relokuvavsya-za-kordon-opituvannya-gradus-research-9gwe8>
4. Слуцький Б. Бізнес в умовах війни: що заважає підприємцям працювати. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/stalo-vidomos>

Анна Купрійчук,
студентка 2 курсу спеціальності
«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник: **Юлія Владарчик,**
Викладач вищої категорії,
ВСП Фахового коледжу харчових
технологій та підприємництва ДДТУ,
м. Кам'янське, Україна

ТОРГІВЛЯ ТА ПРОДАЖ ТОВАРІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Торгівля є найважливішою сферою формування і стабілізації споживчого ринку, координуючою ланкою в системі міжгалузевих, регіональних та міжрегіональних зв'язків, дієвим механізмом задоволення соціальних потреб. Основою функціонування торгівлі є купівля-продаж товарів.

Торгівля є однією з провідних галузей економіки України, є лідером, як за кількістю суб'єктів господарювання, так і за чисельність зайнятих працівників. За даними Державної служби статистики, станом на 2021 рік, підприємства у сфері торгівлі займають 36,7% від загальної кількості усіх суб'єктів господарювання, у ній зайнято 25,8% робітників від загальної чисельності працюючих. Торгівля сприяє підтримці вітчизняних виробників, збільшенню їх конкурентоспроможності та наповненню бюджету країни [2].

Треба зазначити, що до початку війни, сектор роздрібною торгівлі був одним з найприбутковіших в економіці України. За даними держстату, у довоєнному 2021 році обсяги роздрібною торгівлі в Україні зросли майже на 11% порівняно із попереднім роком. Дохід ритейлу у 2021 році склав 9,4 млрд дол [2].

Але під час війни торгівля, як галузь, що є ланкою між виробниками та покупцями, зазнає ударів з багатьох боків. Знищення підприємств або обмеження виробництва змушує торгівців шукати нових постачальників. Руйнування дорожньої та складської інфраструктури - будувати нову логістику поставок. Масове переселення та втрата роботи, а відтак і доходів покупцями - змінювати та звужувати асортимент. А на додачу до всього цього ще й забезпечувати регулярну доставку товарів тоді, коли пальне подорожчало удвічі і є дефіцитом. Тож не дивно, що збитки торгівців за час війни обчислюються десятками мільярдів. За даними асоціації ритейлерів України (RAU), станом на початок червня вони перевищили 50 млрд грн. У RAU підраховали, що приблизно 60% збитків торгівців припадає на продовольчі мережі.

Таким чином, після 24 лютого кількість магазинів зменшилась на 29%, через півроку цей відсоток становив 17%, тобто спостерігається позитивна динаміка збільшення кількості працюючих магазинів. На думку 61 % підприємців, які взяли участь у дослідженні Gradus Research Company, війна стала поштовхом до швидкого зростання та розвитку України [4].

Мережа супермаркетів АТБ за час війни втратила кілька розподільчих центрів, - зокрема, був повністю знищений центр у Київській області площею у 25 000 кв м, ще один зруйнований наполовину. Близько 200 із

понад тисячі магазинів мережі не працювали. Проте вже на початку травня АТБ відновила роботу понад 100 магазинів у Київській, Чернігівській, Сумській та Харківській областях, що були тимчасово окуповані, а також відкриває нові магазини на Заході України - у Львові, Ужгороді та Чернівцях [7].

Попри руйнування, торгівля продуктами відновлюється швидше, ніж інший ритейл. За даними RAU, на кінець травня не працювали лише 17% продуктових магазинів. Тоді як серед магазинів одягу таких понад 40%.

Торгівля одягом на другому місці і за збитками. За час російського вторгнення вони склали близько 11% від загальних збитків торгівлі. У них збитки більше пов'язані із втратою складських приміщень, на відміну від продовольчих магазинів, що зазнали значних руйнувань саме торговельних площ. Під час війни імпорту одягу та взуття, які не належать до критичного імпорту, за оцінкою консалтингової компанії Pro-Consulting, зменшився майже на 60%. Від початку війни закриті магазини кількох великих міжнародних операторів, зокрема Inditex (марки Zara, Bershka, Oysho, Pull&Bear, Stradivarius) та H&M. До війни ці магазини переважно були якірними орендарями ТРЦ, які генерували потік відвідувачів [6, 7].

На торгівлю електронікою та побутовою технікою припадає ще 7% втрат. Продавці будматеріалів, у яких майже всі втрати у 2 млрд грн - це приміщення магазинів, дають майже 4% збитків [5].

Отже, з початком війни українці були вимушені змінити свої плани, викреслити їх з життя: замість побутової техніки, автомобілів, нових меблів - вони стали купувати лише найнеобхідніші товари, які дозволяли вижити. Внаслідок того, що багато мам з дітьми виїхали за кордон, в магазинах значно знизилися обсяги продажів товарів для дітей. Згодом попит потроху відновлювався, багато українців, повертаючись до звичного життя, відновили і старі звички: стали купувати одяг, гаджети, крафтові продукти, робити дрібні ремонти.

В цих складних умовах більшість українців намагалися згуртуватися та підтримати вітчизняну економіку. Так, багато людей почали віддавати перевагу товарам місцевих виробників, більшої популярності набувають саме українські бренди.

На початку війни українці дуже активно купували товари першої необхідності та довгого зберігання: вода, консерви, крупи, макаронні вироби, тощо. Зараз ситуація вирівнялася, і вподобання людей суттєво не відрізняються від тих, що були до повномасштабного вторгнення, заявляють опитані РБК-Україна представники крупних торговельних мереж. В магазинах повертається попит на абсолютно різні категорії товарів. Наприклад, популярні товари власного виробництва: піца, випічка, риба, гриль на дровах, солодощі, тощо [1,4].

Крім харчів, попит на які є завжди, руйнування та переселення війни підтримують попит і на побутову та комп'ютерну техніку, а також будівельні матеріали, - звісно не в довоєнному асортименті та цінах.

Загалом зростання цін на непродовольчі товари в Україні становить 7,3%. За даними держстату, насамперед дорожчали товари для дому (посуд, меблі та побутова техніка), електроніка та товари особистого догляду.

Самі ритейлери кажуть про зміщення попиту з великої техніки в бік дрібного побуту: мікрохвильовки, мультиварки, блендери [6, 7].

Таким чином, з початком повномасштабного вторгнення сектор торгівлі зіштовхнувся з рядом проблем, а саме:

1. Труднощі постачання товарів: велика кількість компаній була змушена відмовитися від зберігання товарів на складах, це пов'язано не лише з дефіцитом складських приміщень, а й з чинником безпеки, скорочення залишків на складах мінімізує втрати від можливої ворожої атаки. Наприклад, спеціалізована мережа GoodWine втратила склад у селі Стоянка Бучанського району Київської області, де було 1,6 млн пляшок вина, зокрема, і 15 000 колекційних [7].

2. Проблеми з логістикою: станом на травень 2022 року пошкоджено 23573 км доріг, 289 автомобільних мостів, 6,3 тис. км залізничних колій та 41 залізничний міст.

3. Нестача кадрів: за даними ООН на 1 травня 2022 року, з України виїхало близько 5 мільйонів українців, ще 7,7 млн громадян стали внутрішньо переміщеними особами. Це спричинило нестачу кадрів не лише в торгівлі, а й в інших галузях економіки.

4. Збитки, завдані військовими діями: зруйновані складські приміщення, магазини; втрата основних засобів; збитки товарним залишкам в торговельних точках та складських приміщеннях тощо.

Отже, український бізнес зазнав значних збитків через повномасштабне вторгнення так само, як і інші сфери життєдіяльності. Такі різкі зміни негативно позначилися на роботі підприємців та суттєво ускладнили можливості ведення бізнесу. Однак, незважаючи на труднощі, які принесла війна, підприємці змогли поступово адаптуватися до воєнних реалій і надалі продовжують розвиватись, масштабуватися та створювати нові види діяльності на тих територіях, де це можливо.

Список інформаційних джерел:

1. Перебудова логістики в умовах війни – у фокусі Міжнародної Конференції «Європа Карпат». URL: <https://mtu.gov.ua/news/33544.html>
2. Напрями розвитку торгівлі в Україні в умовах воєнного стану. URL: <file:///C:/Users/Home-PC/Downloads/17597.pdf>.
3. Спецпроект: які галузі ритейлу та які компанії найбільше втратили з початку вторгнення рф (інфографіка). URL: <https://rau.ua/novyni/zbitki-ritejleriv/>
4. Український бізнес в умовах війни: аналітика стану за п'ять місяців URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/ukrainskij-biznes-v-umovah-vijnianalitikastanu-za-pat-misaciv>.
5. Що українці купують під час війни, або Як започаткувати власну справу в кризу? URL: <https://mi100.info/2022/10/19/shho-ukrayinczi-kupuyut-pid-chas-vijnjyabo-yak-zapochatkuvaty-vlasnu-spravu-v-kryzu/>.
6. Шляхи розвитку торгівлі під час війни: вижити (,) не можна (,) прогоріти URL: <https://cases.media/article/shlyakhi-rozvitku-torgivli-pid-chas-viini-vizhiti-ne-mozhna-progoriti>.
7. Як війна вдарила по торгівлі та що зможуть купити українці в магазинах URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61829345>

Володимир Кушнір,

магістрант спеціальності

281 «Публічне управління та адміністрування»

Володимир Злидень,

магістрант спеціальності

051 «Економіка і соціальна психологія»

Науковий керівник: Людмила Кушнір,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку

та оподаткування ім.С.Юрія

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ І ПЕРСОНАЛУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Органи місцевого самоврядування є юридичними особами та наділяються відповідними повноваженнями згідно з чинним законодавством. Посадові особи керуються принципом розмежування повноважень та діють лише в межах законом встановлених компетенцій. Тому головне завдання органів місцевого самоврядування полягає у вирішенні публічних справ в межах діючого законодавства та на користь місцевого населення. Ці завдання дуже різноманітні та складні, вони включають роботу на різних рівнях (село, селище, місто, район, область) та між органами влади (ради – адміністрації), а також функціональну діяльність в межах одного рівня (рада – голова – виконавчі органи).

Для уникнення колізій в їх діяльності необхідно чітко визначити завдання та компетенцію кожного органу та посадової особи. Цей розподіл повинен бути послідовним і систематичним, як у вертикальній, так і в горизонтальній структурі, щоб уникнути дублювання завдань, некомпетентності та конфліктних ситуацій. Адже компетенція органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб визначається законодавчими актами, а реалізація цієї компетенції забезпечується правовими засобами. Основними формами цієї реалізації є видання правових актів органами місцевого самоврядування та організаційно-розпорядчі дії посадових осіб щодо підлеглих їм суб'єктів.

Повноваження місцевого самоврядування визначаються Конституцією [1] та законами України, а також іншими правовими актами. Ці повноваження включають права та обов'язки територіальних громад, органів місцевого самоврядування з виконання завдань та функцій місцевого самоврядування.

Територіальна громада виконує свої повноваження як безпосередньо, так і через обрані нею органи, що разом із громадою становлять систему місцевого самоврядування. Громада повинна бути дієздатною, що передбачає свідому сформованість, соціальну та політичну активність, а також самодостатність у фінансовому, економічному та ресурсному плані.

Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» у статті 25 визначає загальну компетенцію сільських, селищних та міських рад, у межах якої вони мають право розглядати та вирішувати питання, передбачені Конституцією та законами України для їх компетенції. Стаття 26 Закону виділяє виняткову компетенцію сільських, селищних та міських рад, тобто

питання, які вирішуються винятково на їхніх пленарних засіданнях. До виняткової компетенції рад входять питання з організації роботи ради, формування органів ради, контроль за діяльністю голови та виконавчих органів ради, а також безпосереднє вирішення питань, що належать до відання місцевого самоврядування. До виключної компетенції сільських, селищних та міських рад входять питання з організації і контролю за діяльністю виконавчих органів, зокрема утворення, зміни у складі, розпуск виконкому, визначення чисельності апарату ради та її виконавчих органів, витрат на їх утримання, скасування актів виконавчих органів ради, а також заслуховування звітів керівників виконавчих органів та посадових осіб, яких призначає рада [2].

Організаційні повноваження місцевих рад, спрямовані на організацію їх внутрішньої діяльності, включають у себе визначення кількісного складу ради, утворення та ліквідацію постійних та інших комісій, затвердження регламенту та плану роботи ради, прийняття рішень про об'єднання в асоціації, заслуховування повідомлень депутатів та розгляд їх запитів.

Важливою частиною роботи місцевих рад у сфері соціально-економічного та культурного розвитку є затвердження програм розвитку, регулювання земельних відносин, встановлення правил щодо благоустрою територій, торгівлі на ринках та забезпечення чистоти і порядку. Повноваження в бюджетній та фінансовій сферах включають утворення та звіт про виконання місцевого бюджету, встановлення місцевих податків та зборів, прийняття рішень щодо випуску місцевих позик. Управління комунальною власністю охоплює прийняття рішень про відчуження майна, затвердження переліку об'єктів комунальної власності та регулювання створення, ліквідації та реорганізації підприємств. Повноваження в сфері екологічної безпеки включають надання згоди на розміщення нових об'єктів, боротьбу зі стихійними лихами та епідеміями [3, с.66].

Повноваження голів місцевих рад включають організацію виконання нормативно-правових актів, управління муніципальним апаратом, розробку та виконання місцевого бюджету, представництво територіальної громади, організацію діяльності ради та її виконкому. Виконавчі органи місцевих рад мають широкі повноваження у різних сферах, таких як соціально-економічний розвиток, бюджет та фінанси, управління комунальною власністю, будівництво, освіта, охорона здоров'я, земельні відносини, соціальний захист населення та інші.

Законодавство відрізняє власні та делеговані повноваження виконавчих органів рад. Власні повноваження стосуються вирішення питань місцевого значення та надання громадських послуг населенню. Делеговані повноваження надаються органам місцевого самоврядування законом та зазвичай пов'язані з виконанням функцій виконавчої влади на місцях. Згідно зі статтею 143 Конституції України [1], делеговані повноваження надаються органам місцевого самоврядування, включаючи ради та їх виконавчі органи. Однак, за деякими джерелами, ці повноваження надаються тільки виконавчим органам місцевих рад, що може призводити до колізій на практиці.

Міське самоврядування, представлене районними та обласними радами, має двояку функцію. З одного боку, вони вирішують питання місцевого значення для територіальних громад сіл, селищ і міст, а з іншого

– захищають інтереси місцевого самоврядування перед районними та обласними державними адміністраціями. Повноваження цих рад визначені у главі 4 Закону і розділені на власні та делеговані.

Місцеві державні адміністрації підпорядковані та підконтрольні відповідним радам щодо делегованих повноважень. Районна або обласна рада може висловити недовіру голові відповідної держадміністрації через таємне голосування.

Отже, оптимальна організація влади забезпечує ефективне керівництво державою на всіх її рівнях Децентралізація влади на рівень територіальних громад та обраних ними інституцій, вимагає формування повноцінної системи місцевого самоврядування та управління персоналу, за відсутності якої державна влада не буде ефективною.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 12.01.2024).
2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 12.01.2024).
3. Самброс С.А. Загальнотеоретичні аспекти адміністрування у публічному управлінні. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2020. № 4 (50). С. 66-70. URL: <https://economics.opu.ua/files/archive/2020/No4/66.pdf> (дата звернення: 12.01.2024).

Павло Лень,
*студент магістратури спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: Андрій Тимків,
к.е.н., викладач, в.о. завідувача кафедри
фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія
НРЗВО "Кам'янець-Подільський державний інститут",
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

ПЕРСПЕКТИВИ ПОСИЛЕННЯ УЧАСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У РОЗВИТКУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СИСТЕМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Перспективи посилення участі об'єднаних територіальних громад (ОТГ) у розвитку та забезпеченні системи територіальної оборони України є досить актуальними у контексті сучасних викликів безпекового середовища. Враховуючи, що територіальна оборона є ключовим елементом національної безпеки [1; 2], залучення ОТГ до її зміцнення може значно підвищити обороноздатність країни.

На першому етапі, основну увагу слід приділити підготовці та навчанню місцевих сил територіальної оборони. Це передбачає створення і функціонування навчальних центрів при ОТГ, де місцеві жителі могли б отримати необхідні знання та навички з основ самооборони, використання зброї, надання першої медичної допомоги, а також основ ведення бойових

дій у міських умовах. Інвестиції у розвиток таких центрів дозволять створити міцний резерв, готовий до дій у кризових ситуаціях.

Для ефективної реалізації першого етапу з підготовки та навчання місцевих сил територіальної оборони, можна внести ряд конкретних пропозицій. По-перше, слід встановити партнерство з військовими навчальними закладами та кваліфікованими інструкторами для розробки програм навчання, які б відповідали актуальним потребам і реаліям сучасного бойового середовища. По-друге, важливо забезпечити навчальні центри сучасним обладнанням та тренажерами, що дозволять максимально наблизити навчання до реальних умов.

Крім того, можна розробити спеціалізовані курси для різних категорій учасників територіальної оборони, зокрема курси для медиків, снайперів, операторів безпілотників, а також курси психологічної підготовки, що допоможуть ефективно діяти в умовах стресу та невизначеності. Встановлення міцної взаємодії з місцевими підприємствами та організаціями може допомогти у забезпеченні необхідних ресурсів для навчальних центрів, включаючи фінансування, обладнання та матеріали.

На завершення, створення мобільних навчальних груп, які могли б виїжджати безпосередньо у громади для проведення навчань на місцях, дозволить залучити більшу кількість мешканців до участі в територіальній обороні, а також забезпечити гнучкість та доступність навчального процесу. Такий підхід сприятиме формуванню єдиної системи підготовки та забезпечення обороноздатності на рівні об'єднаних територіальних громад, що стане міцним фундаментом для розвитку системи територіальної оборони України.

Другий важливий напрямок – це розвиток інфраструктури для потреб територіальної оборони. Це означає створення складів для зберігання зброї, боєприпасів, медичних та інших необхідних матеріальних ресурсів у безпосередній близькості до місць проживання членів територіальної оборони. Також важливим є розвиток системи сповіщення та комунікацій, яка б забезпечувала швидкий обмін інформацією між членами територіальної оборони та координацію їх дій з Збройними Силами України та іншими структурами.

До розвитку інфраструктури для потреб територіальної оборони слід також додати пропозицію щодо створення комунальних виробничих об'єднань під назвою "Територіальна оборона". Такі об'єднання мали б на меті не лише забезпечення потреб територіальної оборони через виробництво дронів, мобільних оборонних споруд, ремонт та будівництво пікапів для ведення бойових дій та забезпечення логістики, але й виготовлення форми, створення сухих пайків, а також акумуляцію інженерної техніки для будівництва оборонних споруд на лінії фронту. Важливо, що таке виробництво не лише підвищить якість і швидкість забезпечення територіальної оборони, але й створить додаткові робочі місця, сприяючи залученню широких верств населення до участі в оборонних ініціативах.

Впровадження таких об'єднань може стати ключовим чинником у підвищенні ефективності та самодостатності місцевих громад у сфері територіальної оборони, а також сприятиме розвитку місцевої економіки через нові виробничі потужності. Така ініціатива дозволить не лише

зміцнити обороноздатність України на місцевому рівні, але й стимулюватиме розвиток інноваційних технологій та підприємництва у сфері оборонної промисловості.

На третьому етапі, необхідно забезпечити інтеграцію зусиль ОТГ із загальнодержавною системою безпеки та оборони. Це передбачає розробку і впровадження механізмів оперативного реагування на загрози, а також ефективного використання ресурсів ОТГ у взаємодії з професійними військовими формуваннями. Важливою є і легалізація статусу місцевих формувань територіальної оборони, щоб їх діяльність була повністю узгоджена з національним законодавством.

В цілому, залучення ОТГ до системи територіальної оборони України відкриває широкі перспективи для зміцнення національної безпеки. Через розвиток місцевих ініціатив та ресурсів можна значно підвищити готовність країни до відсічі можливих агресій, а також забезпечити високий рівень захисту громадян в умовах гібридної війни.

Список використаних джерел:

1. Лобко М. М. Територіальна оборона України як фактор посилення обороноздатності держави. Наука і оборона. 2018. № 2. С. 29-39.
2. Єфімов Г. В., Івахів О. С., Касаткін Є. В. Територіальна оборона України в умовах російсько-української війни: історичні аспекти. Військово-науковий вісник. 2022. Вип. 38. С. 182-205.

Анастасія Лосяцька,

студентка 2 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Інна Гуменюк,

викладач ВСП «Кам'янець-Подільський фаховий коледж»,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Соціальна відповідальність підприємства є важливою соціально-економічною та управлінською складовою системи управління національною економікою. Саме тому розглядати її потрібно як управлінську проблему та невід'ємну частину стратегічного управління підприємством. В Україні соціальна відповідальність підприємства розглядається в контексті «соціального партнерства», «благодійності», «соціального діалогу». У разі спрямування коштів на благодійну діяльність запроваджено пільгове оподаткування прибутку. Проте підтримка соціальних проєктів з боку компаній та державних органів влади є слабкою, відсутні стимули щодо їх реалізації, наявна пасивність громадськості, бізнесорганізації, індивідів відносно пошуку шляхів побудови взаєморозуміння у даній сфері та недовіра до соціальних проєктів бізнесу [1].

Соціальна відповідальність українських компаній та організацій переважно спрямована на трудові відносини і заходи щодо захисту здоров'я

та безпеки споживачів. Менш поширеними є заходи щодо захисту природних ресурсів та взаємодії з громадою: лише третина компаній здійснює соціальні інвестиції в розвиток громади, половина – не проводить заходів з охорони навколишнього середовища.

Необхідність розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні зумовлена низкою чинників, а саме:

- ✓ низький рівень корпоративної культури та, як наслідок, фінансова й економічна слабкість більшої кількості суб'єктів в Україні, діяльність яких спрямована на виживання;
- ✓ недотримання правових норм і деформація правової свідомості, прагнення оминати закон, а не дотримуватися його;
- ✓ низький рівень поінформованості суспільства про роль бізнесу через його порівняно коротку сучасну історію та практику реалізації ним власної соціальної відповідальності;
- ✓ нерозуміння бізнесом та суспільством основних завдань і механізмів реалізації СВБ через термінологічну (нормативну) невизначеність;
- ✓ закритість більшості українських суб'єктів господарювання для широкої громадськості, детальні відомості про діяльність є закритою інформацією для внутрішнього користування;
- ✓ дисбаланс складових реалізації політики соціальної відповідальності українськими компаніями [2].

Можна виділити такі показники, що перешкоджають впровадженню соціальної відповідальності у практику господарювання:

- ✓ дефіцит фінансових ресурсів;
- ✓ недосконалість (відсутність) нормативно-правової бази; відсутність стимулів;
- ✓ відсутність прозорих механізмів контролю за використанням коштів, спрямованих на соціальну відповідальність;
- ✓ відсутність спеціальних навичок та знань; відсутність бачення потенційних вигід від впровадження соціальної відповідальності [3].

Більшість компаній переходять від благої діяльності до соціальних інвестицій, спрямованих на вирішення найбільш гострих соціальних проблем у сфері освіти, охорони здоров'я та праці, що дозволить не тільки підтримувати баланс інтересів бізнес-спільноти з інтересами держави і суспільства, а й буде мати позитивний ефект від управління соціальним інвестуванням як для самих організацій, так і для суб'єктів соціальної сфери [3].

Перспективи розвитку програм соціальної відповідальності в Україні пов'язані з:

- ✓ формуванням державних механізмів стимулювання системного вдосконалення соціальної відповідальності суб'єктів господарювання;
- ✓ збільшенням кількості суб'єктів господарювання, що розробляють, реалізують власні стратегії соціальної

- відповідальності, добровільно складають і щорічно оприлюднюють нефінансову звітність;
- ✓ використанням кращих практик соціальної відповідальності українського бізнесу щодо етичної поведінки, покращення умов праці; захистом і вдосконаленням соціально-трудова прав робітників;
 - ✓ дотриманням сучасних стандартів безпеки праці та розвитку людини; захистом прав споживачів;
 - ✓ підвищенням рівня зайнятості, у тому числі серед вразливих груп населення; покращенням життя громад, зниженням диспропорцій регіонального розвитку;
 - ✓ розвитком соціальної відповідальності бізнесу в українському суспільстві як загальновідомої тенденції; забезпеченням сталого економічного і соціального розвитку країни;
 - ✓ підвищенням конкурентоспроможності економіки; зменшенням безробіття, послабленням соціальної напруги, підвищенням рівня життя населення та формуванням середнього класу;
 - ✓ більш раціональним використанням природних ресурсів та зниженням рівня забруднень;
 - ✓ активізацією інвестиційних та інноваційних процесів; полегшенням інтеграції до економічного і соціального простору ЄС [2].

Наразі в Україні соціальна відповідальність знаходиться на низькому рівні. Проте останніми роками спостерігається деяка активізація стосовно даної сфери, що свідчить про те, що країна має перспективи щодо розвитку соціальної політики на підприємствах. Отже, для підвищення рівня соціально активних компаній необхідно на законодавчому рівні затвердити відповідні документи (закони, стратегії, концепції), які будуть спонукати підприємства до реалізації у своїй діяльності соціальних програм.

Список використаних джерел:

1. Топішко І.І. Соціальна відповідальність підприємства в Україні: проблеми забезпечення та шляхи підвищення. Причорноморські економічні студії. 2018. №12. С. 97-98.
2. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. Навч. посіб. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». 2020. С. 150-154.
3. Яблонська І. В. Корпоративна соціальна відповідальність як напрям розвитку сучасного менеджменту. Державний університет «Житомирська політехніка». URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/184.pdf>.

Віталій Луцук,
студент 1 курсу спеціальності
«Облік і оподаткування»
Науковий керівник: **Ірина Гльос,**
викладач ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ МОТИВАЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ РІЗНИХ ПОКОЛІНЬ

Сьогодні активними представниками ринку праці є працівники чотирьох поколінь, між якими часто виникають конфліктні ситуації щодо цінностей, переконань та моделей поведінки, що призводить до проблем у колективі. Слід зауважити ще й те, що нині на ринок праці виходить нове покоління – покоління Z, що теж певною мірою впливає на загальний мікроклімат будь-яких організацій чи підприємств. Саме тому кожен кваліфікований менеджер повинен знати та розуміти головні відмінності між поколіннями, щоб створити справді ефективний механізм мотивації праці своїх підлеглих, використовуючи на правду дієві методи та інструменти для підвищення продуктивності та ефективності кожного співробітника.

Необхідність використання теорії поколінь в управлінні персоналом для підвищення ефективності колективу пов'язана з проблемами, з якими зіткнулися організації під час кризи, пов'язаної з COVID-19: віддалена робота, виконання завдань точно в термін (just-in-time), нові навички, які необхідно швидко опанувати співробітникам тощо.

Теорія поколінь створена американськими дослідниками Нейлом Хоувом та істориком Вільямом Штраусом. Основи цієї теорії були викладені у їхніх книгах «Покоління» (1991 р.) та «Четверте перетворення: американське пророцтво» (1997 р.) [1].

М. П. Денисенко та Н. В. Давиденко [30], К. М. Кашук, О. З. Лютак, Л. В. Щегліна, С. Г. Рудакова та М. І. Даниляк та інші – українські науковці, які досліджували питання використання теорії поколінь в процесі управління персоналом та й у веденні бізнесу загалом. Серед українських вчених є і критики використання такої теорії, оскільки кількість точних емпіричних даних про практичне підтвердження висновків її авторів та дослідників є недостатньою. Наприклад, Н. В. Юдіна вважає, що зазначені покоління в цій теорії необхідно об'єднати в єдине покоління «I» («Internet Generation») [3].

Покоління визначають за такими критеріями:

- 1) приналежність до тієї чи іншої історичної епохи;
- 2) переконання та загальні моделі поведінки;
- 3) відчуття уподібнення до цього покоління [2].

Згідно з теорією поколінь, в представників кожного покоління сформувалися певні цінності та моделі поведінки, на які впливали одні й ті ж історичні, соціальні, економічні чи політичні події. Саме вони визначають їхню поведінку, методи спілкування та вирішення конфліктів, створення взаємовідносин тощо [2].

Сьогодні на українському ринку праці науковці виділяють такі основні чотири покоління (межі між якими досить розмиті, а роки народження у різних джерелах можуть дещо різнитись і коливаються в межах від 5 до 10 років залежно від особливостей розвитку певної країни та регіону):

- 1) покоління бебі-бумерів (Baby Boom Generation) (1943-1962 pp.);
- 2) покоління X (Generation X) або невідоме покоління (1963-1982 pp.);
- 3) покоління Y (Generation Y) або мілленіали (1983-2002 pp.);
- 4) покоління Z (Generation Z) або центеніали (2003-по теперішній час).

HR-менеджери повинні розуміти відмінності між поколіннями та причини, що їх зумовили для вибору ефективних методів та інструментів управління з метою підвищення продуктивності персоналу та досягнення ним цілей і місії організації.

Функції роботи менеджерів з представниками покоління X: рекрутмент (набір, відбір та адаптація персоналу); оцінювання персоналу; мотивація; навчання і розвиток персоналу; корпоративна культура та внутрішні комунікації [2].

Слід зазначити, що інструменти управління поколінням Y ще не є чітко сформованими, оскільки менеджери, особливо старшого віку, ще пристосовуються до особливостей його представників.

Функції роботи менеджерів з представниками покоління Y: рекрутмент (набір, відбір та адаптація персоналу); оцінювання персоналу; мотивація; навчання і розвиток персоналу; корпоративна культура та внутрішні комунікації [2].

Функції роботи менеджерів з представниками покоління Z: рекрутмент (набір, відбір та адаптація персоналу); оцінювання персоналу; мотивація; навчання і розвиток персоналу; корпоративна культура та внутрішні комунікації [3].

Отже, знання менеджера про теорії покоління та їхні особливості допомагають не тільки під час формування високоефективних робочих груп, котрі синергічно працюватимуть використовуючи переваги та вміння один одного, а ще й забезпечити безперебійну та продуктивну роботу всієї організації чи підприємства. HR-менеджерам слід знати про відмінності між поколіннями для того, щоб правильно виконувати свої функції та добирати ті інструменти і методи мотивації, які допомогатимуть реалізувати потенціал працівників, котрі належать до певного виду поколінь.

Список використаних джерел:

1. Живко З. Б. Аналіз та оцінка системи мотивації персоналу як чинника безпеки // Демографія, економіка праці, соціальна економіка, політика. 2009. №5. С. 65-73.
2. Денисенко М. П., Давиденко М.П. Теорія поколінь та який її вплив на сучасний бізнес // Економіка та держава. 2020. № 1. С. 46-49.
3. Юдіна Н. В. Теорія поколінь в умовах інформаційного суспільства // Сучасні тренди поведінки споживачів товарів і послуг: міжнар. наук.-практ. конф., 15-16 грудня 2017 р. 2017. С. 115-117.

Олександра Магера,
студентка 2 курсу спеціальності “Економіка”
Науковий керівник: **Олена Бачинська,**
НРЗВО “Кам’янець-Подільський державний інститут”
м. Кам’янець-Подільський, Україна

СЦЕНАРІЙ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ПІСЛЯ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ: ВТРАТИ, АДАПТАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Впродовж 2022 р. економіка України зазнала найбільших за всю історію незалежності втрат, збитків й пошкоджень, котрих їй завдала рф, здійснивши 24 лютого свій терор. Десять місяців війни в 2022 р. – це щоденні обстріли із всіх видів озброєння (в т. ч. і заборонених у всьому світі), людські втрати, величезні руйнування інфраструктурних та енергетичних об’єктів, виробничих потужностей й житлових будівель, значні екологічні збитки, активні міграційні процеси – все це, нажаль, не повний перелік наслідків розпочатої війни рф для економіки України, яких світ не бачив з моменту завершення другої світової війни.

Проте поряд із цим Україна одержала низку впевнених перемог на фронті, було сформовано коаліцію держав щодо воєнної і фінансової підтримки України, а впродовж 2023 р. економіка нашої держави почала демонструвати, хоча й незначний але ріст.

Метою дослідження виступає розкриття особливостей розвитку економіки України в умовах воєнного стану та перспектив повоєнного відновлення.

Із переходом російської агресії в форму затяжної війни на виснаження безпосередній вплив рф на економіку України значно посилюється цілеспрямованими атаками на критичну інфраструктуру, виходом рф з зернової угоди, виснаженням фінансових резервів населення й бізнесу, зростанням економічних диспропорцій, що сформувались у воєнний період, застосуванням із боку ворога потенціалу різних гібридних інструментів впливу.

Не зважаючи на масштаби завданих рф збитків, економіка України в 2022 р. вистояла й адаптувалась до життя в умовах війни. Оскільки руйнівний тиск війни постійно компенсувався політикою стосовно перенесення тягаря воєнних наслідків із бізнесу й населення на бюджет (різноманітні програми підтримки, нова податкова політика, фіксація курсу гривні, заморожування тарифів для населення тощо), що стало можливим завдяки фінансовій підтримці від міжнародних партнерів, котра в 2022 р. склала 32,7 млрд дол. США, із яких гранти – 14,3 млрд дол. США [1].

Необхідно зазначити, що в 2022 р. підприємства усіх видів економічної діяльності зазнали істотних втрат через руйнування унаслідок бойових дій й тимчасову окупацію, дефіцит електроенергії через ракетні обстріли, так й логістичні обмеження через блокаду морських портів, зниження інвестиційної активності, скорочення споживчого попиту й міграцію робочої сили. Проте, незважаючи на усі труднощі та виклики, виробникам вдалося адаптуватися та подолати масштабну зупинку виробництва за умов впровадження урядом таких заходів як програма релокації підприємств на

безпечну територію, нова податкова політика, спрямована на зниження фіскального навантаження на підприємства, фіскальні стимули для учасників індустріальних парків, кредитна підтримка бізнесу і т. п. Саме завдяки таким діям в 2022 р. вдалось втримати економічний фронт.

Так, за оцінками Мінекономіки скорочення ВВП у 2022 р. оцінено на рівні 29,2%. Це є об'єктивно найгіршим результатом за період незалежності України, проте кращим ніж очікували більшість експертів на початку повномасштабного вторгнення, коли оцінки варіювались у межах 40-50% падіння ВВП та більше [1].

В 2023 р. падіння виробництва вдалось уникнути, почали налагоджуватись нові технологічні процеси, відбувалась конверсія реального сектора. У 2023 р. Україна створила свій власний український морський коридор до чорноморських портів одеської обл. після того, як рф перестала виконувати свої домовленості у рамках зернової угоди. Це дало змогу поступово нарощувати не лише експорт зернових, але й відновити морський експорт інших товарів, а також певною мірою поновити морський импорт.

Проте, у 2023 р. реальний ВВП України зріс, за різними оцінками, на 3,5-5,5%. Це відновлювальне зростання після стрімкого падіння в 2022 р. Незважаючи на відновлення, ВВП приблизно на чверть менший, ніж в 2021 р. [2]

Після перемоги Україна зможе розпочати масштабну повоєнну відбудову економіки. Головною передумовою задля проведення відбудови економіки є одержання надійних гарантій безпеки із неможливістю відновлення бойових дій на території нашої держави у майбутньому.

Найбільшими джерелами фінансування повоєнної відбудови економіки України мають стати репарації від країни-агресора й допомога міжнародної спільноти. Також, вагомим є створення трастового фонду солідарності із Україною, який буде виконувати функції залучення і координації міжнародної допомоги. Принциповим моментом виступає те, що функціонування трастового фонду повинно передбачати підтримку нашої держави здебільшого в формі грантів, а не кредитів, що дасть змогу уникнути непосильного боргового тягаря.

Серед можливих джерел успішної повоєнної відбудови економіки України, що можуть одночасно забезпечити ефекти міжгалузевих зв'язків і мінімізувати зовнішні впливи, слід виділити: відхід від довоєнної сировинно-аграрної, імпортозалежної економіки та забезпечення її відновлення після війни на фундаменті сучасних досягнень науки, технологій і нового технологічного укладу. Також важливим є розвиток високотехнологічних видів економічної діяльності, передусім:

1. Оборонно-промисловий комплекс України. Розвиток Military-tech й оборонно-промислового комплексу збільшать експортний потенціал України, а загалом і надходження значних доходів.

2. Металургія та металлообробка. Наша держава має великий досвід металургійних високотехнічних процесів й повного циклу виготовлення титану і титановмісної продукції. Україна спроможна утримувати відповідну нішу на ринку заліза прямого відновлення та «зеленої» металургії.

3. Енергетика. Україна має великий потенціал розвитку енергетики. Може генерувати десятки, та, навіть сотні гігават «зелених» електричних потужностей й мільйони тонн «зеленого» водню.

4. Агропромисловий комплекс. Традиційно нашу державу вважають «житницею Європи», проте Україна може стати й «продовольчим кошиком» світу. В нашій державі є значні перспективи до збільшення потужностей переробки, розвитку секторів із високою доданою вартістю, зокрема виробництво м'яса, молока і молочних продуктів, садівництво тощо.

5. Промислове виробництво. Україна має чимало машинобудівних підприємств, котрі виготовляють турбіни і електрогенератори, залізничні вагони, гірниче й сільськогосподарське обладнання, різні верстати, авіаційні двигуни, виробниче обладнання призначене для легкої і харчової промисловості [3].

Таким чином, повосенне відновлення економіки України повинно бути зосереджено на першочерговому розвитку галузей, які можуть забезпечити виготовлення та експорт продукції з доданою вартістю, що забезпечить вищі експортні доходи та прискорить соціально-економічний розвиток України.

Висновки. Війна негативним чином вплинула на економіку нашої держави. В 2022 р. ВВП України скоротився майже втричі. Повосенне відновлення економіки нашої держави повинно передбачати перехід від сировинної орієнтації експорту на виробництво та експорт продукції з доданою вартістю, що надасть змогу суттєво наростити експортні доходи нашої держави та прискорить відновлення економіки.

Список використаних джерел:

1. Сайт Міністерства економіки України URL: <http://www.me.gov.ua> (дата звернення: 20.01.2024)
2. Самойлюк М., Левченко Є. Економіка України у 2023 році: головне. URL: <https://ces.org.ua/ukrainian-economy-in-2023-tracker-overview/> (дата звернення: 21.01.2024)
3. Свириденко Ю. 10 галузей української економіки, які мають найбільший інвестиційний потенціал URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/29/691997/> (дата звернення: 21.01.2024)

Олександра Мазур,

студентка 1 курсу

спеціальності 053 «Психологія»

Дар'я Мазур,

студентка 1 курсу спеціальності 015.39

«Професійна освіта (Цифрові технології)»

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: **Олена Мазур,**

кандидат економічних наук,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕАТИВНОЇ ІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Одна з найпомітніших змін, що сталась з українським суспільством завдяки креативним індустріям - залучення партнерів через креатив та співтворення змін і впливу.

Креативні індустрії в Україні беруть на себе функцію креативної дипломатії і допомагає говорити про Україну через візуальне мистецтво, музику, видавничу справу, дизайн та моду тощо.

Під час війни мистецька спільнота проявила себе по-різному: хтось долучився до Збройних сил України, хтось пішов в активне волонтерство. Разом з тим, українські співаки, музиканти та митці генерували потоки творчих рефлексій про війну. Аудіальне втілення воєнного часу, про змінену реальність, в якій креатив – це зброя проти агресора, а кожна музична робота - не лише символ, а й інструмент опору. Зростає інтерес до української книги, до музики, кіно, моди. Культурний та креативний продукт посилюють процес українізації, бо українцям цікаво пережити естетичний та інтелектуальний досвід. Значних втрат зазнав й креативний сектор економіки, а саме індустрія архітектури та дизайну, музичне та хореографічне мистецтво, рекламні агентства, література та видавнича діяльність, індустрія виробництва й розповсюдження кіно-, відео-фільмів, а також театри, музеї. Оскільки внаслідок бойових дій у креативному секторі спостерігається значний відтік молодих талантів (виїхали за кордон, або обороняють Україну від країни агресора), також відбулось скорочення фінансування, оскільки ті кошти, що раніше виділялись на культурну сферу, на даний час спрямовуються на підтримку ЗСУ. Однозначно, що до зрозумілого, під час воєнного стану, падіння попиту на культурні продукти та послуги та скорочення фінансування, додається і міграція, і руйнування традиційних зв'язків.

Частина креативних підприємців продовжує працювати, зокрема на експорт, тим самим підтримуючи економіку. Крім того, діячі культури організували безліч волонтерських ініціатив для допомоги Збройним силам України, цивільним та деокупованих територій, а також вимушеним переселенцям, які шукають новий дім.

Дослідження показали, як працюють і чи взагалі мають таку змогу креативні фахівці з різних куточків України. Серед них найбільше фахівців, які працюють або працювали у таких сферах креативної індустрії (рис. 1):

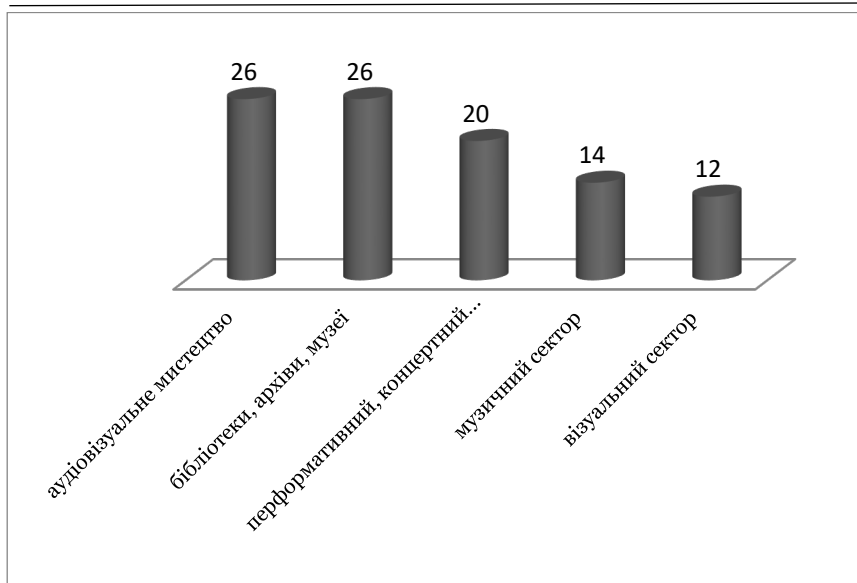

Рис. 1. Задіяність працівників креативних індустрій

Більшість із них продовжують працювати, щоправда, стан фінансування сфери на цьому етапі не передбачає якогось розвитку.

Загалом переважна більшість фахівців культури залишилися на території України, частина з них стала вимушеними переселенцями у більш безпечні регіони. За кордон виїхали близько 20 % фахівців креативної індустрії. Враховуючи те, що країна знаходиться у стані війни, то відбулось значне зменшення замовлення (або їхнє зникнення) - 45 %, а також абсолютна чи часткова робота у дистанційному режимі - 35 % (рис. 2). Є проблема і втрати кадрів через міграцію, мобілізацію, смерть.

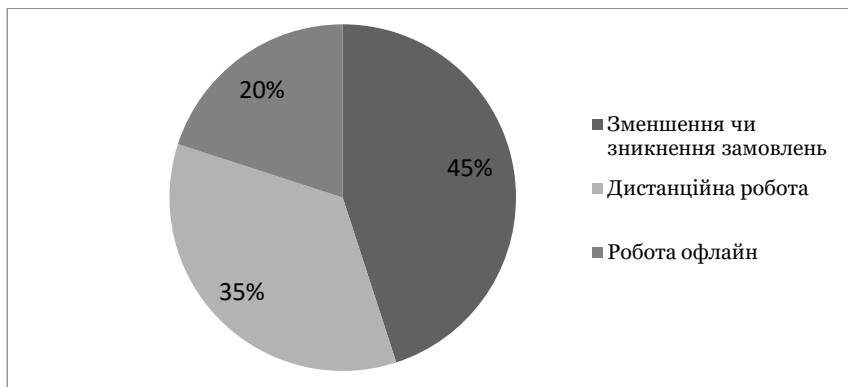

Рис. 2. Форми роботи у сфері креативної індустрії в період війни

Водночас чимало підприємств креативної індустрії не скористалися можливостями державної підтримки бізнесу: частина не були поінформовані (13%) або ж не зуміли розібратися (12%), а ще більше підприємств не відповідали умовам, прописаним у програмах (38%) або ж відмовилися від участі через те, що «програми не вирішують проблеми підприємства і не задовольняють його потреби» - 28% (рис. 3).

Як вагома допомога для культурної сфери вбачається у грантах та державній стратегії підтримки, також не менш важливою є промоція українського культурного продукту за кордоном.

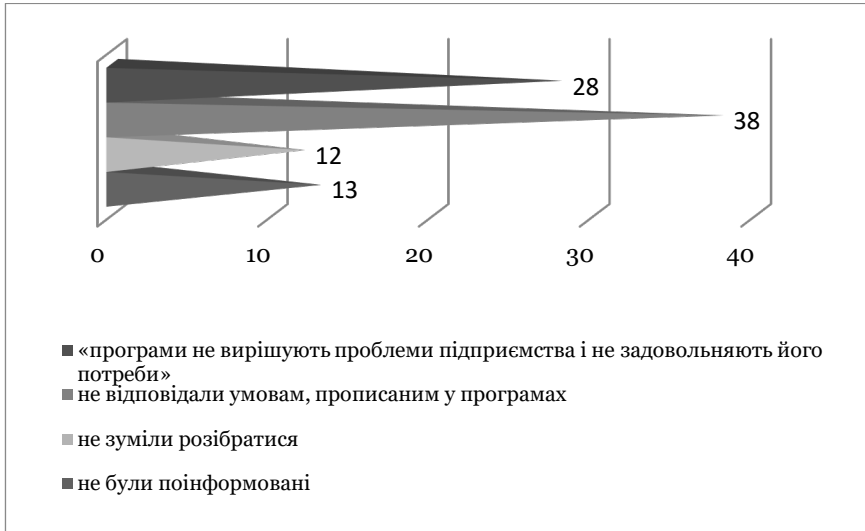

Рис. 3. Відсоткове співвідношення підприємств креативної індустрії, які не скористалися можливостями державної підтримки бізнесу

Щодо волонтерського руху, то варто зазначити, що фахівці креативної індустрії долучаються до збору коштів на потреби української армії (47%), організовують гуманітарну допомогу (49%) і борються на кіберфронті (20%).

Отже, повномасштабна війна суттєво вплинула на українську економіку і креативний сектор не став винятком, але українці продовжують боротись, працювати і популяризувати українське.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Міністерства культури та інформаційної політики України. URL: <https://mcp.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Українського культурного фонду. URL: <https://ucf.in.ua/>
3. Тиктор медіа: Стан культури та креативних індустрій під час війни. URL: <https://tyktor.media/novyny/iak-funktsionuie-kulturna-sfera/>

Роман Маляр

*здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності 073 «Менеджмент»*

Елла Добровольська

*кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування
ЗВО «Подільський державний університет»
м. Кам'янець-Подільський*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ РЕГІОНУ

Сучасні умови розвитку економіки в Україні характеризуються загостренням боротьби за ринки збуту, зниженням купівельної спроможності населення, падінням результативності діяльності підприємств тощо. За такої ситуації практично кожне підприємство ставить за мету максимально ефективно використовувати власні ресурси, для того, щоб стати більш конкурентоспроможним, зайняти найвигіднішу позицію на ринку, а також отримати максимальний результат від управління збутовою діяльністю підприємства. Зважаючи на те, що в кінцевому результаті саме збут визначає рівень отриманих прибутків, керівники більшості м'ясопереробних підприємств звертають увагу на можливості удосконалення управління збутовою діяльністю.

Сучасна Україна переживає надскладний період за весь час своєї незалежності. Тривалі події на Сході країни та війна росії, непередбачуваність майбутнього, стрімка девальвація гривні негативно вплинули на економіку загалом і на м'ясопереробну галузь зокрема. Серед основних проблем – нестача якісної сировини, її здорожчання та постійне зниження купівельної спроможності населення. Значну частку сировинної продукції підприємства галузі змушені закуповувати за кордоном. Але девальвація гривні підвищує її ціну, що, у свою чергу, призводить до подорожчання продуктів м'ясопереробки, а зниження доходів і купівельної спроможності населення негативно впливає на продажі [2]. Станом на сьогодні ситуація погіршується бойовими діями на значній території країни, які призводять до загибелі тварин, руйнування багатьох підприємств і порушення логістичних ланцюгів.

М'ясна промисловість гостро відчуває проблеми формування стійкої конкурентної переваги через скорочення поголів'я та продуктивності. Незважаючи на наявність усіх необхідних умов для розвитку м'ясної галузі, динаміка тваринництва та виробництва м'яса має в Хмельницькій області негативну тенденцію.

Аналіз динаміки поголів'я з 2017-го по 2021 роки вказує на його поступове зменшення по всіх видах тварин, крім незначного збільшення поголів'я свиней, овець та кіз. Це зумовлено економічними й соціальними факторами, зокрема, збитковістю виробничої діяльності підприємств, зниженням цін реалізації продукції, тривалістю вирощування окремих тварин (до прикладу, ВРХ).

В усіх категоріях господарств відбувається зменшення поголів'я великої рогатої худоби, у тому числі корів, що є характерне для держави в цілому. В той же час, збільшується поголів'я свиней, овець та кіз. За підсумками 2021

р. всіма категоріями господарств утримується 218,2 тис. голів великої рогатої худоби, в тому числі 123,1 тис. – корів, 357,4 тис. – свиней, 40,3 тис. – овець та кіз та 6213,3 тис. – птиці [1]. Спад поголів'я допущено, в основному, господарствами населення. Основними причинами цього процесу є демографічна ситуація населення, зростання ціни на корми, низький рівень закупівельних цін на молоко та м'ясо, а також відсутність за останні три роки державної фінансової підтримки особистих селянських господарств. В цілому область за рахунок власних ресурсів забезпечує потреби внутрішнього ринку у тваринницькій продукції.

За останні роки спостерігається скорочення виробництва всіх видів м'яса, крім птиці. Зростання на 2,5 % переважно залежить від виробництва курятини, яка забезпечує швидке одержання прибутку завдяки швидкому виробничому циклу. З цієї причини галузь птахівництва інвестиційно привабливіша, ніж скотарство. Важливою сировиною для м'ясопереробної промисловості також виступає свинина, обсяги якої скорочуються менше, ніж яловичина та телятина – на 2,1 і 11,3 % відповідно. Свинина – це традиційний продукт у раціоні українців, що визначається досить коротким циклом виробництва.

Загалом обсяги споживання м'яса на душу населення дещо зросли (на 9,8 %), в основному за рахунок м'яса птиці (на 26,9 %) та свинини (на 1,3%), обсяги споживання яловичини та телятини зменшуються на 7,7%. Показник споживання на одну особу перевищує мінімальну потребу майже на 20 %, але все ж таки недостатній щодо рекомендованої норми 80 кг на 32,7 %.

М'ясопереробні підприємства є важливою ланкою в господарському комплексі Хмельниччини. Промисловість Хмельницької області займає вагоме місце серед інших напрямів соціально-економічного розвитку регіону. В свою чергу розвиток харчової промисловості, в яку входить виробництво м'ясної продукції в Хмельницької області одна із значних ознак добробуту регіону.

Наявність добре організованої роботи щодо наповнення ринку м'яса сировиною для виробництва продуктів м'ясних є ключовим фактором безперебійного виробництва продукції на м'ясопереробних підприємствах. Відповідно у 2021 р. на м'ясопереробні підприємства надійшло всього сільськогосподарських тварин – 6,1 тис. т., 2019 року – 1,4 тис. т ВРХ, 3,5 тис. т свиней і 4,1 тис. т птиці [1].

За період 2017 – 2021 рр. зросли ціни на сільськогосподарські тварини (у живій масі) у підприємствах – на 16,2 %, у господарства населення – на 36,8.

Основним мотиваційним чинником, який спонукає економічних суб'єктів до виробництва продуктів м'ясопереробки, а не іншого виду продукції, є прибуток. Як показало дослідження ефективності виробництва продукції тваринництва в підприємствах Хмельниччини вона зазнала зменшення по усім видам, крім молока. Щодо показників рентабельності виробництва продукції тваринництва, то тут спостерігається збиткове нерентабельне виробництво майже усіх видів за виключенням яєць, молока та свинини, яка нажал, у 2020 році теж була збитковою.

Як зазначалося вище, для м'ясопереробної промисловості Хмельницької області проблемним питанням постало забезпечення підприємств сировиною. Використання імпоротної сировинної продукції сприяє

зниженню цін і розширенню асортименту, а державна політика в галузі сільського господарства направлена на захист внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції і створення умов для розвитку галузі тваринництва, проте навіть такі заходи не дозволяють повністю вирішити всі питання. Враховуючи попередній стан і сучасні події, вітчизняна тваринницька галузь не в змозі на достатньому рівні забезпечувати всі потреби переробників. До того ж багато господарств ще мають застарілу матеріально-технічну базу, низький ступінь концентрації та спеціалізації виробництва, скорочують поголів'я худоби тощо. Окупація та руйнування ще більше загострюють наявну проблематику.

Отже, така ситуація в м'ясопереробній галузі вимагає залучення значних інвестицій, використання інновацій і розвитку взаємовигідних зв'язків. Для підвищення ефективності діяльності підприємств цієї галузі, насамперед необхідно поліпшити її сировинну базу, розширити канали збуту продукції, модернізувати технологічну базу тощо.

Список використаних джерел:

1. Статистичний збірник «Сільське господарство Хмельницької області в 2021 році; за ред. Хамської Л.О. Головне управління статистики Хмельницької області, 2022. 160 с.
2. Хрупович С. Є., Борисова Т. М. Теоретичні аспекти побудови системи управління збутовою діяльністю на промисловому підприємстві. *Галицький економічний вісник*. 2006. № 3. С. 34–38.
3. Шелест Н. А. Моніторинг стану, проблем та перспектив розвитку м'ясопереробних підприємств України. *Вісник Одеського нац. унів-ту. Серія: Економіка*. 2014. Т. 19, Вип. 1(2). С. 47–50.

Максим Марценюк,

Каріна Решетник,

студенти 1 курсу спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Ольга Свирида,

викладач облікових дисциплін

ВП Кам'янець-Подільський фаховий коледж НРЗВО «КПДІ»,

м.Кам'янець-Подільський, Україна

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У сучасних умовах господарювання, які характеризуються високим рівнем невизначеності, наявністю систематичних кризових явищ та, відповідно, нестабільністю розвитку як економіки в цілому, так і кожного її суб'єкта господарювання, зокрема, поняття «результативність» стає одним із найважливіших характеристик діяльності підприємства, від якої залежить його подальший напрям розвитку, оскільки розглядає сукупність стійких та суттєвих зв'язків та взаємовідносин між результатами діяльності підприємства на ринку та, відповідно, витратами які підприємство понесло в процесі своєї господарської діяльності.

Коректна оцінка економічної результативності діяльності підприємства має першочергове значення як для прийняття управлінських та інших видів рішень, так і для отримання відповідних ефектів у вигляді прибутку, що

приведе до забезпечення стійкого економічного становища підприємства в майбутньому. Для великих суб'єктів господарювання така інформація необхідна не тільки для внутрішнього використання, а й для зовнішнього. Зокрема результативністю діяльності організації, зазвичай, цікавляться акціонери, кредитори, потенційні інвестори та інші зацікавлені суб'єкти зовнішнього середовища. [2]

Виходячи з вищезазначеного можна зазначити, що систематичний аналіз показників результативності діяльності підприємства дозволяє:

- швидко та якісно оцінювати продуктивність від господарської діяльності як підприємства в цілому, так і його структурних підрозділів зокрема;
- завчасно знаходити й враховувати фактори, що мають вплив на одержуваний рівень доходу по конкретних видах вироблених товарів і послуг, що надаються;
- знаходити шляхи вирішення існуючих проблем на підприємстві і отримання прибутків в найближчій і віддаленій перспективі;
- виявляти можливі резерви покращення ведення діяльності підприємством. [4]

Наразі в науковій літературі існує низка методик [3], які можуть бути використані для оцінювання ефективності та результативності діяльності підприємств. Проте різні підходи ґрунтуються на розбіжності понятійного апарату, а для того щоб зрозуміти, які характеристики повинні бути притаманні «ідеальному» підприємству і що треба зробити аби домогтися максимальної результативності від своєї діяльності, має бути сформована уніфікована методика оцінки результативності діяльності, що базуватиметься на основі фінансової та бухгалтерської звітності вітчизняних підприємств даного виду економічної діяльності, та може бути використана як на великому підприємстві, так і керівництвом невеликої компанії.

Н. С. Педченко сформовано перелік основних підходів, оцінювання ефективності та результативності різних підприємств:

- *Структурний підхід Куросави* - заснований на структурі підприємства і складається з трьох компонентів: оцінювання показників економічної діяльності підприємств, якісне оцінювання і оцінювання економічних показників галузі.

- *Системний підхід* - використовується система показників для оцінювання результатів діяльності підприємства, що допомагає проаналізувати його роботу як цілісної динамічної системи, характеризує підприємство як з точки зору поточних результатів, так і його майбутніх досягнень і дозволяє провести комплексний аналіз діяльності підприємства з різних позицій (споживача, інвестора, працівника тощо).

- *Спосіб експресоцінювання ефективності* - дає огляд діяльності підприємства і дозволяє досить швидко оцінити його економічне становище.

- *Бенчмаркінг* - забезпечує порівняння діяльності підприємства (у тому числі характеристик асортименту, послуг, методів роботи та ін.) з компаніями-конкурентами на ринку і в галузі, які мають найвищі показники ділової активності для досягнення і підтримання певного рівня конкурентоспроможності, а також гарантії довгострокового функціонування на ринку. [4]

Зазначені підходи, можуть бути використані для оцінювання ефективності та результативності діяльності підприємства будь-якого виду діяльності і ґрунтуються на певних показниках, за допомогою яких проводиться аналіз для порівняння та оцінювання діяльності підприємства.

Найбільш розповсюдженими показниками є ті, які характеризують темпи розвитку підприємства (темпи приросту сукупних активів, обсягу продажів, прибутку, власного капіталу), та показники, які характеризують рівень прибутковості бізнесу (рентабельність власного капіталу, рентабельність продажів, коефіцієнт окупності витрат). Для оцінювання ж результативності та ефективності підприємств малого бізнесу Н. С. Педченко пропонує додати до перелічених вище також такі показники ділової активності підприємства як:

- коефіцієнт економічної рентабельності торговельного підприємства;
- коефіцієнт ефективності використання торгових площ;
- обсяг валового прибутку/збитку;
- обсяг чистого прибутку;
- коефіцієнт капіталовіддачі. [4]

Оскільки результативність відображає ступінь досягнення підприємством визначених керівництвом цілей та завдань підприємства в певному часовому інтервалі і є комплексною характеристикою, то проведення її оцінки можна здійснювати в декілька етапів.

I етап - зробити розрахунок та аналіз в динаміці одиничних показників результативності діяльності суб'єкта господарювання у відповідному часовому інтервалі;

II етап - зробити розрахунок одиничних показників результативності діяльності для вітчизняних підприємств відповідної групи (з врахуванням розміру (велику, середнє, мале) досліджуваного підприємства) за даними Державної служби статистики України;

III етап – визначити 14 співставних коефіцієнтів результативності діяльності підприємства як співвідношення фактичного показника оцінки по підприємству та галузевого. Таке співставлення відповідає трактуванню результативності як економічної категорії, що відображає ступінь досягнення підприємством визначених цілей та завдань.

IV етап - розрахунок інтегрального показника, для визначення якого необхідно скористатися алгоритмом розрахунку середньої геометричної. [1]

Результати оцінювання за рекомендованою методикою дадуть можливість керівництву зорієнтуватися щодо перспективних напрямків подальшої роботи підприємства задля підвищення результативності його діяльності та подальшого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Олексюк О. І. Технологія оцінки результативності діяльності підприємства // Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки. Черкаси, 2019. Вип. 22. С. 169–173. URL: <http://ven.chdtu.edu.ua/view/88465>
2. Тищенко А.Н., Кизим Н.А. Економічна результативність діяльності підприємства : монографія. Харків : ІНЖЕК, 2015. 144 с.
3. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність: навч. посіб. / Покропивний С. Ф., Колот В. М. Київ : КНЕУ, 2017. 244 с.
4. Педченко Н. С. Підходи до оцінки ефективності та результативності діяльності торговельного підприємства: сучасний погляд // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України, 2019. Випуск 1 (135). С.71-77. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20191\(135\)/sep20191\(135\)_071_Shymanovska.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20191(135)/sep20191(135)_071_Shymanovska.pdf)

Іван Мацейко,

аспірант, Західноукраїнський національний університет

Науковий керівник: **Святослав Герчаківський,**

к.е.н., доцент фінансів ім. С. І. Юрія

Західноукраїнський національний університет,

м. Тернопіль, Україна

ПРАГМАТИЗМ ВИКОНАННЯ ІНДИКАТИВНИХ ПОКАЗНИКІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ МИТНИЦЯМИ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах правового режиму воєнного стану в Україні особливо гостро стоїть проблема наповнення дохідної частини бюджетів усіх рівнів. В частині акумулювання доходів Державного бюджету України неабияку роль відіграє Державна митна служба України та її територіальні підрозділи, які в умовах війни зіткнулись з особливим ризиками та викликами.

Проаналізуємо особливості адміністрування митних платежів на прикладі Волинської митниці. Особливість цього структурного підрозділу Державної митної служби України полягає в тому, що в зоні її діяльності знаходиться 9 пунктів пропуску, з них:

- для перетину кордону автомобільним транспортом – 6;
- для перетину кордону залізничним транспортом - 3.

Однак на обсяги адміністрування митних платежів та інших показників роботи Волинської митниці в 2022 році вплинуло те, що разом із повномасштабним вторгненням росії в Україну були закриті або поставлені на простій митні переходи з республікою Білорусь. Відзначимо, що протяжність україно-білоруського кордону в зоні діяльності Волинської митниці складає 242 кілометри, а україно-польського – 230 кілометри. Навіть незважаючи на факт закриття митних переходів Волинської митниці в 2022 році, загальний зовнішньоторговельний обсяг в зоні діяльності досліджуваної митниці мав тренд зростання і загалом склав 4 366,658 млн. США (рис.1).

Рис. 1. Динаміка зовнішньоторговельних операцій в зоні діяльності Волинської митниці ДМСУ в 2022 році

Джерело: складено автором на основі [1].

Як бачимо, протягом лише одного порівняльного періоду ріст зовнішньоторговельного обороту доволі суттєвий, що безпосередньо відобразилось на обсягах оподаткованого імпорту (рис.2).

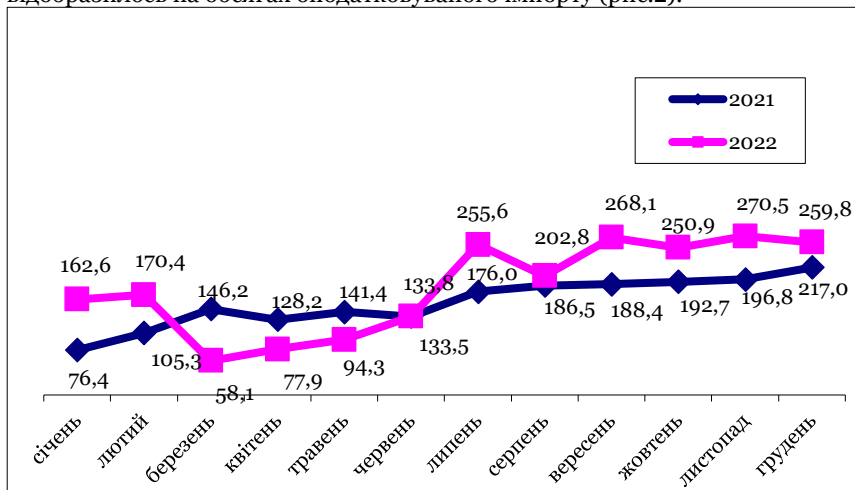

Рис. 2. Динаміка оподатковуваних операцій імпорту в зоні діяльності Волинської митниці ДМСУ в 2021-2022 рр.

Джерело: складено автором на основі [1].

Звичайно, що проаналізовані індикатори зовнішньоторговельного обороту та оподаткованого імпорту вплинули загалом на динаміку надходжень митних платежів. Так, в 2022 році Волинською митницею ДМСУ перераховано до Держбюджету України митних платежів в загальній сумі 17724,2 млн. грн.

При цьому, виконання доведеного індикатора чи орієнтовного очікуваного показника, що доводився Міністерством фінансів України в 2022 році становить 106,8% (+1129,7 млн. грн.).

Аналізуючи митне оподаткування в розрізі товарних груп, зазначимо, що в досліджуваному 2022 році в порівнянні з аналогічним періодом 2021 року надходження митних платежів збільшилися на 2692,9 млн. грн. (17,9%) за рахунок:

- збільшення обсягів ввезення телефонів - майже на 300%;
- тракторів - на 83,8%;
- мінеральних добрив - на 48,6%;
- причепів до транспортних засобів - на 380%;
- одягу б/в, риби мороженої, машин та інших товарних позицій.

Водночас можемо констатувати, що в досліджуваному 2022 році зменшилися обсяги ввезення та відповідно знизилась надходження митних поступлень при ввезенні:

- легкових автомобілів – на 43,6%;
- вантажних транспортних засобів – на 34,0%;
- машин, сільськогосподарської техніки - на 18,9%;
- транспортних засобів спеціального призначення – на 6,4%.

На обсяги адміністрування митних платежів та виконання планових індикаторів вплинув і фактор того, що впродовж 2022 року активно здійснювались митні формальності з оформлення товарів і транспортних засобів суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, які перебували на обліку інших територіальних підрозділів Державної митної служби України.

Таким чином, протягом січня-грудня 2022 року на Волинській митниці здійснювало митне оформлення імпорту товарів 2317 суб'єктів ЗЕД, які перебувають на обліку інших митниць. За рахунок цих учасників було адміністровано митних платежів на загальну суму 11 494, 832 млн. грн., що становлять 65,13% від загальної суми перерахованих коштів до держбюджету і є ключом фактором виконання планових індикаторів по Волинській митниці ДМСУ.

Список використаних джерел:

1. Звіт про результати роботи Волинської митниці Державної митної служби України в 2022 році. Луцьк: 2023, 28 с.
2. Митний кодекс України: Закон України № 4495-VI від 13.03.2012. *Офіційний вісник України*. 2012. №32. Ст. 1175. С. 9.

Карина Миголь,

Студентка 2-го курсу спеціальності

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: Галина Костенко,

завідувач відділення фінансів та менеджменту, викладач-методист

ВСП «Фаховий коледж інженерії, управління та землевпорядкування

Національного авіаційного університету»

м. Київ, Україна

ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС ЯК ФАКТОР ВПЛИВУ НА ВАЛЮТНУ ПОЛІТИКУ

Платіжний баланс відіграє важливу роль у розробленні та реалізації валютної політики держави, яка безпосередньо впливає на стан економіки.

Структура платіжного балансу формується із поточного рахунку та рахунку капіталу. Він узагальнює результати міжнародної торгівлі країни та здійснення державою фінансових операцій за певний період.

На поточному рахунку відображається рух реальних цінностей через державний кордон, фіксуються потоки товарів, послуг, прибутків і поточних трансфертів. Рахунок капіталу обліковує портфельні інвестиції, прямі іноземні інвестиції, боргові зобов'язання та торговельні кредити.

Стан платіжного балансу впливає на кон'юнктуру валютного ринку та валютну політику країни.

Загалом модель платіжного балансу постулює, що рівноважний курс іноземної валюти залишатиметься рівноважним за умови підтримки стабільного балансу рахунку. Модель базується на припущенні, що курси іноземних валют повністю визначаються дефіцитом торгівлі (експорт–імпорт).

Країна з торговим дефіцитом (наприклад, країна імпортує більше товарів, ніж експортує) зазнає девальвації курсу іноземної валюти. Країна з

активним сальдо торгового балансу (наприклад, країна експортує більше товарів, ніж імпортує) відчує зміцнення курсу іноземної валюти.

Коли країна відчуває торговий дефіцит, вона також відчуває зменшення своїх валютних резервів. Це призводить до нижчої вартості валюти, що робить її товари, послуги та продукти дешевшими, що, ймовірно, стимулюватиме іноземні закупівлі та експорт і скоротить імпорт, оскільки іноземні товари стали дорожчими. Теоретично очікується, що це збалансує торговий дефіцит і поверне курси валют до рівноваги.

Коли країна відчуває позитивне сальдо торгівлі, вона також відчуває збільшення своїх іноземних резервів. Це призводить до вищої вартості валюти, що робить її товари, послуги та продукти дорожчими, що, ймовірно, зменшить зовнішній попит через вищі ціни, але також стимулюватиме імпорт, оскільки зовнішні ціни зараз нижчі.

За підсумками січня-листопада 2023 року дефіцит поточного рахунку платіжного балансу України становив 9,0 млрд дол. США, а дефіцит платіжного балансу в листопаді становив 355 млн дол. США (у листопаді 2022 року профіцит становив 2.4 млрд дол. США).

Погіршення платіжного балансу не стало на заваді прийняттю Національним банком України рішення про послаблення валютних обмежень та переходу до режиму керованої гнучкості обмінного курсу. Тож гривня дещо послабила свої позиції (рис. 1).

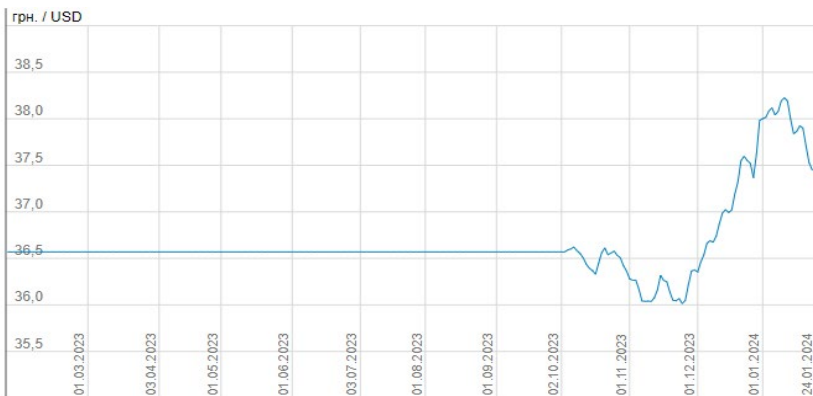

Рис. 1. Динаміка курсу гривні до долара, грн.

Послаблення обмежень на валютному ринку обґрунтовується низкою позитивних факторів, ключовими з-поміж яких є:

- стійке уповільнення інфляції (за підсумками 2023 р. річний рівень інфляції склав 5,1%, що в 5 разів нижче фактичного рівня початку року);
- накопичення значного рівня міжнародних резервів (міжнародні резерви України упродовж 2023 року зросли на 42% та становлять 40,508 млрд дол. США станом на 01.01.2024);
- збільшення привабливості гривневих депозитів (зниження облікової ставки НБУ з 25% до 22% дозволило підвищити привабливість гривневих депозитів);

- облігації внутрішньої державної позики (станом на початок грудня 2023 року уряд залучив від продажу ОВДП на аукціонах майже 521 млрд грн в еквіваленті).

Платіжний баланс країни тісно пов'язаний з національною економікою. Його стан та структура допомагають зрозуміти позицію країни у світовій торгівлі товарами та послугами, її дохід і рух капіталу з іншими країнами, а також здійснювану політику валютного курсу, що визначається, крім того, і впливом багатьох інших факторів.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>
2. Обух В. Рішення НБУ про керовану гнучкість обмінного курсу: що буде з гривнею [Електронний ресурс] / В. Обух. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3769326-risenna-nbu-pro-kerovanu-gnuckist-obminnogo-kursu-so-bude-z-grivneu.html>.
3. Моторин Р.М. Міжнародна економічна статистика [Текст]: [Підручник] / Р.М.Моторин – К.: КНЕУ, 2004. – 324 с.171.

Тимур Мірзоев,

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії (PhD)

Науковий керівник: Вікторія Байдала,

д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки,

Національний університет біоресурсів

і природокористування України, м. Київ, Україна

НІШЕВІ ТЕХНІЧНІ КУЛЬТУРИ ЯК ОДИН ІЗ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМКІВ АГРОБІЗНЕСУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

В умовах воєнного стану в зоні катастрофічних ризиків опинилася українська держава й українські аграрії як загалом, так і дрібні їх представники. Власне дрібні й малі фермери опинилися в найскрутнішій ситуації. Але, як зазначають експерти аграрного ринку, саме вони найшвидше переорієнтовуються. Характерною рисою 2023-го року стало поширення диверсифікації в аграрному секторі. Окремі виробники, які вирощували пшеницю, перейшли, наприклад, на гречку для того, щоб продавати її на внутрішньому ринку. Значною мірою зросло виробництво й експорт інших нішевих культур: льону, гороху, проса. Непогані перспективи, що зумовлюються економічною доцільністю виробництва, мають і інші нішеві культури. Загалом, такі культури не є біржевими, майоймовірно, що ними агровиробники засіють десятки тисяч гектарів, але їх виробництво потенційно може стати дієвим інструментом розвитку дрібного й малого агробізнесу та переробного бізнесу в Україні [2, 5]. Донедавна основною перепоною розвитку виробництва нішевих культур була відсутність налагоджених каналів реалізації і ринків збуту. В умовах сьогодення ситуація змінюється і прикладів цьому чимало. Приміром, ПП «Натур Світ», яке спеціалізується на переробці нішевих олійних і ефіроолійних культур (гірчиця біла й жовта, коріандр, м'ята, чебрець), почало пропонувати співпрацю агровиробникам на партнерських засадах

[6]. Зокрема, підприємство укладає з аграріями форвардні договори на вирощування ефіроолійних культур, у які закладено гарантію викупу сировини. Також за підтримки згаданого підприємства в 2023 р. розпочала роботу Українська асоціація спецій, яка має на меті надавати кваліфіковану допомогу аграріям із вирощування нішевих, зокрема ефіроолійних культур, і підтримку в напрямку гарантованого збуту за високими цінами та формування товарних партій продукції для виходу на міжнародні ринки. Із 2017 р. функціонує в Україні й Асоціація розвитку льонарства і коноплярства України, метою діяльності якої є допомога в залученні інвестицій, впровадженні інновацій і спільній розробці маркетингових стратегій учасниками українського ринку льону. Варто відмітити, що таких прикладів співпраці в останні роки стає все більше і це є підтвердженням того, що саме диверсифікація та кооперація є дієвими інструментами ефективного функціонування дрібного й малого аграрного і переробного бізнесу.

Однією з перспективних нішевих технічних культур, яка привертає увагу агровиробників і переробників вважається льон олійний, який є одночасно доволі невибагливим і прибутковим. Аналітики прогнозують, що в новому 2023/2024 МР площі олійних культур ймовірно будуть розширені через їх більшу рентабельність порівняно з зерновими й олійний льон, який залишається нішевою культурою, не є винятком [1]. Інтерес до льону олійного й те, що він стає все більш затребуваним пояснюється, насамперед, великим попитом у світі на лляну олію й інші продукти його переробки. У свою чергу, зростання цього попиту пояснюється тим, що все більшої популярності набирає тренд здорового харчування. Так, у США і Канаді льон у якості основи для продуктів харчування широко використовується вже тривалий час. Відтак, у трейдерів на ринку ця культура користується високим попитом завдяки високій олійності насіння (у середньому від 44 % до 50 %), а серед фермерів – завдяки врожайності (до 2,0-2,5 т/га і вище) і незначним виробничим витратам і мінімальному застосуванню пестицидів при вирощуванні.

Для українських аграріїв аргументом на користь розвитку виробництва льону може слугувати й те, що природно-кліматичні умови України дозволяють вирощувати більш екологічний льон, що апіорі забезпечує конкурентні переваги на світовому ринку. Той факт, що в Україні умови для вирощування льону краще, ніж у інших країнах підтверджує врожайність, яка є вищою, аніж у країнах, які є лідерами з виробництва цієї культури [7]. Варто також відмітити, що «льон олійний можна вирощувати в усіх ґрунтово-кліматичних зонах України завдяки його біологічним властивостям і екологічній адаптованості» [3]. Досить важливими перевагами льону також є те, що за рахунок особливостей кореневої системи він є посухостійкою культурою, зручний у сівозміні, має високу стійкість до обсипання й вилягання і невибагливий до ґрунтів [4]. В умовах кліматичної кризи й збільшення площі територій, які зазнають негативних впливів посух, це як ніколи актуально для агровиробників при виборі додаткових страхових сільськогосподарських культур. У зв'язку переліченими аргументами на користь льону олійного, вважаємо, що культура може стати тим самим «рятувальним колом» для дрібних і малих фермерів, які опинилися на межі банкрутства і шукають перспективні напрямки переорієнтації діяльності.

Але, звичайно, ж освоєння виробництва нішевих культур, зокрема льону олійного, потребує, насамперед, вивчення технології вирощування і попереднього налагодження каналів реалізації. Як показує практичний досвід, за таких умов аграрій може відчуті реальні конкурентні переваги вирощування цієї нішевої культури й отримати рентабельність на рівні від 30 до 100 % і вище.

Список використаних джерел:

1. Басанець О. Нішеві культури: можливості експорту, переваги та недоліки. Проблеми експорту нішевих в Україні. 2023. URL: <https://superagronom.com/articles/684-nishevi-kulturi-mojlivosti-eksportu-perevagi-ta-nedoliki-problemi-eksportu-nishevih-v-ukrayini>
2. Воронович З. Менше пшениці, більше нішевих культур: як блокада експорту змінює український агросектор та чого чекати у новому році. 2023. URL: <https://espresso.tv/menshe-pshenitsi-bilshe-nishevikh-kultur-yak-blokada-eksportu-zminyue-ukrainskiy-agrosetektor-ta-chogo-chekati-u-novomu-rotsi>
3. Губенко Л. Льон олійний: особливості вирощування. 2019. URL: <https://propozitsiya.com/ua/lon-oliynu-osoblyvosti-vyroshchuvannya>
4. Кернасюк Ю. Льон – перспективна нішева культура. 2019. URL: <https://www.growthow.in.ua/l-on-perspektyvna-nisheva-kul-tura/>
5. Мірзоєва Т.В., Ткач Н.М. Обґрунтування доцільності розвитку коноплярства. Приазовський економічний вісник. 2022. Випуск № 1 (30). С. 17-23.
6. Натур Світ укладає форварди на ефіроолійні культури. 2024. URL: <https://agroportal.ua/news/novosti-kompanii/pererobnik-na-sumshchini-ukladaye-forvardi-na-efirooliyni-kulturi>
7. Фадєєв Л.В. Олійний льон у тренді. 2020. URL: <https://www.agroone.info/publication/olijnij-lon-u-trendi/>

Олександра Підгорна,
студентка 2 курсу спеціальності «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: Інна Гуменюк,
викладач ВСП «Кам'янець-Подільський фаховий коледж»,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

У сучасних умовах стабільність та розвиток економіки України залежить від рівня людського капіталу та інвестицій в нього. Саме людина з відповідною освітою, кваліфікаційним рівнем, навичками та досвідом забезпечує необхідні ринкові зміни в країні. Основою сталого економічного розвитку України є інвестиції в освіту, науку, охорону здоров'я, тобто у ті пріоритетні сфери життєдіяльності, де формується людський капітал. Подальший розвиток і ефективність використання людського капіталу є однією з найскладніших соціально-економічних проблем в Україні. Ця проблема виникла в процесі переходу від адміністративно-командної системи до ринкової і супроводжується кризовими явищами, які виникають

в наслідок недостатнього фінансування соціальної сфери. Спад виробництва, високий рівень безробіття зумовлюють деградацію і суттєве недовикористання існуючого людського капіталу. Особливо актуальним і необхідним є дослідження проблеми формування і розвитку людського капіталу в Україні та світі.

Інтелект як складова людського капіталу має нематеріальну природу. Оскільки до знань або творчих здібностей людини неможливо доторкнутися, їх часто називають невидимим активом. Крім того, не існує і речових вимірювачів творчого потенціалу компанії, величини її інтелектуальних ресурсів (за аналогією з іншими їх видами, необхідними для виробництва будь-якого продукту). До того ж складно знайти надійні способи визначення обсягу колективних знань співробітників, рівня їх досвіду та інтуїції, вартості інтелектуальної власності, засвоєної працівниками інформації. Інвестиціями в людський капітал можуть бути: підвищення освіти, накопичення професійного досвіду, покращення здоров'я, оволодіння масивами інформації. Однак найбільш важливими є капіталовкладення, що формують і збільшують людський капітал. До їх числа відносять інвестиції в освіту і здоров'я.

Коли весь прогресивний світ активно використовує інтелектуальні ресурси і нові знання у формуванні своїх конкурентних переваг, для України, яка декларує інноваційний шлях розвитку і разом з тим продовжує залежати від інтелектуальної продукції інших країн, вони залишаються найменш дослідженими і обмежено використовуваними можливостями покращення соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації у державі. Дослідження категорії людського капіталу повинно суттєво поглибити розуміння його значення та шляхів формування. Якщо на початку розкриття цього поняття під людським капіталом розуміли лише сукупність інвестицій, що підвищували його здатність до продуктивної праці (інвестиції в освіту та професійні навички), то останні розрахунки Світового банку, ООН включають у нього і всі споживчі витрати, до яких належать витрати на харчування, одяг, житло, освіту, охорону здоров'я, культуру. А сама категорія людського капіталу розглядається як складова національного світового багатства. Як визначено в Програмі розвитку ООН, істинним багатством народу є люди, а основною метою розвитку людини є створення умов, сприятливих для довгого, здорового і творчого життя.

Отже важливим чинником становлення людського капіталу, на мою думку, виступає рівень доходів населення, що виражається безпосередньо у заробітній платі, соціальних трансфертних платежах та інших джерелах доходів.

Низький рівень заробітної плати сьогодні не забезпечує умов, необхідних для повноцінного існування робітника та його сім'ї. Це обмежує можливості доступу до якісної освіти, охорони здоров'я та інших благ, що негативно впливає на якість людського капіталу та перспективи його зростання. Чинником формування людського капіталу, на мою думку, сьогодні виступає якість освіти та її відповідність сучасним високим стандартам щодо розвитку дитини - майбутнього працівника. Освіта сьогодні є важливим складником якості та конкурентоспроможності робочої сили на ринку праці, основою формування людського капіталу,

джерелом формування кваліфікованої робочої сили та однією з важливих умов людського розвитку.

Для підвищення якості людського капіталу в Україні необхідно вирішити насамперед три основні проблеми: демографічну, економічну, освітню. Саме розв'язання цих проблем допоможе вирішити такі проблеми як фінансування охорони здоров'я, покращення матеріально становища населення, зростання ефективності ринку праці та модернізація економіки у майбутньому. Нині цивілізаційний прогрес визначається інтелектуально-освітнім потенціалом людини, тому стійкий, збалансований і соціально орієнтований розвиток суспільства потребує оперативного та системного залучення в господарський оборот не стільки мінерально-сировинних, скільки людських ресурсів.

Унаслідок підвищення інтелектуалізації виробництва глобальне суперництво з фінансово-промисловою та воєнно-технічною галузями переходить у сфери освіти, науки, культури і виховання. Тепер знання, компетентність, професіоналізм працівників відіграють виняткову роль в активізації інноваційної діяльності, підвищенні конкурентоспроможності, ринкової вартості й дохідності бізнесу, у визначенні нових перспектив для динамічного зростання й економічного розвитку країни.

Удосконалення державного механізму інвестицій в людський капітал на рівні регіону вимагає проектування більш адекватної до реальності структури управління. Аналіз практики рішення науково-технічних і організаційних проблем у країнах з розвинутою ринковою економікою свідчить про велику роль програмно-цільового підходу як інструмента координуючого типу в організації і управлінні, який має наступні основні характеристики: застосовується як засіб вирішення складних багатоаспектних проблем; набуває особливого значення під час здійснення модернізаційних процесів; допомагає подолати негативні тенденції соціально-економічного розвитку.

Провідна роль у вирішенні питань формування людського капіталу по праву повинна належить державі, але послаблення уваги з боку держави до проблем розвитку людського капіталу в Україні підриває можливість формування необхідних умов для інноваційної економіки, так як потреби суспільного виробництва в людському капіталі відповідної якості і кількості часто не можуть бути задоволені. Державне регулювання інвестицій в людський капітал сприяє розвитку інтелектуального суспільства, формуючи новий еволюційний стан, в якому людина, її людський капітал стає вирішальним фактором конкурентної переваги на етапі модернізації українського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Притуляк Н.М. Проблеми економічної теорії.// Економіка України. 2022. №7 с.27- 37.
2. Мазіна О. Оцінка та чинники розвитку людського капіталу.// Держава та економіка.2021. №6 с.16 - 25.
3. Горбань С.Ф. Сучасний стан та шляхи забезпечення розвитку людського капіталу в Україні.// Економіка та держава.2020. №13с.37 - 41.

Дмитро Прокопов,
аспірант спеціальності «Менеджмент» ЗВО «ПДУ»
Науковий керівник: **Юрій Павельчук,**
к.т.н, доцент кафедри цифрових,
освітніх та соціо-економічних технологій
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський, Україна

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ У КОНТЕКСТІ ВІДНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ

Розвиток сільського господарства України взаємопов'язаний із станом розвитку сільських територій, такими напрямками зокрема можуть бути: відновлювальна енергетика, переорієнтація на альтернативні джерела енергії, застосування біоенергетичних технологій. В умовах політичного шантажу, загострення підвищення вартості енергоресурсів, підвищення їх вартості, проблеми енергозабезпечення стає особливо актуальною. Варто переглянути структуру наявних джерел енергії на користь тих технологій, що використовують відновлювані енергоресурси.

Використання біопалива є одним з перспективних напрямків вирішення актуальної проблеми дефіциту енергоресурсів. Україна, має достатньо необхідних умов для розвитку цього напрямку відновлювальної енергетики. Аграрний сектор є достатньо розвинутим, зокрема галузь рослинництва спроможна забезпечити достатні обсяги відходів та залишків, які є необхідним джерелом виробництва відновлювальної енергетики. Вони складають найбільшу частину біомаси і зазвичай утилізуються без принесення жодної користі. Основними причинами погіршення соціально-економічного та екологічного стану сільських територій і, відповідно, проблемами, що перешкоджають забезпеченню сталого розвитку згідно Концепцією розвитку сільських територій є:

- у економічній сфері – низький рівень диверсифікації економіки сільських територій, обмеженість фінансових ресурсів для розв'язання проблем сільського розвитку, низький рівень розвитку системи кредитування у сільській місцевості;
- невелика частка інвестицій в розвиток сільських територій;
- низький рівень підприємницької ініціативи; неконкурентоспроможність більшості малих та середніх сільськогосподарських товаровиробників та ін.;
- у соціальній сфері – високий рівень безробіття; низькі доходи сільського населення та обмеженість можливостей для їх підвищення;
- руйнування соціальної інфраструктури та низька якість забезпечення сільського населення соціальними послугами;
- низький рівень інформаційно-просвітницької діяльності, спрямованої на створення позитивного іміджу, переваг та можливостей розвитку сільських територій України та ін.;
- у екологічній сфері – неврахування екологічних вимог у виробничих процесах, що відбуваються на селі; н
- недостатність та неефективне застосування природоохоронних заходів.

Оскільки між сільськими територіями існують помітні відмінності у ресурсному потенціалі, їх економічні, соціальні, демографічні, екологічні, природні та ін. чинники формують різні передумови для розвитку відновлюваних технологій. Кожна територія потребує розробки окремої стратегії, яка повинна містити комплекс заходів щодо максимізації позитивних ефектів від впровадження та використання відновлюваних технологій. Їх реалізація потребує розробки відповідних проектів та програм, орієнтованих на короткострокову та середньострокову перспективу, які б містили оперативні та тактичні цілі і передбачали застосування відповідних економічних, адміністративних та соціально-психологічних методів та інструментів.

Розвиток вітроенергетики сільських територій потребує впровадження автономних вітрогенераторних установок, які не вимагають постійного контролю та обслуговування, є оптимальним варіантом для енергозабезпечення віддалених об'єктів від традиційної мережі. Автономні вітрогенераторні установки застосовуються для енергозабезпечення приватних будинків, баз відпочинку в гористій місцевості, індивідуальних споживачів. Для енергозабезпечення віддалених і важкодоступних районів сільської місцевості важливим є розвиток гідроенергетики із активним використанням гідропотенціалу малих річок, що, в свою чергу, окрім забезпечення власними енергоресурсами сільських територій, сприятиме прискоренню припливу інвестицій, створенню нових робочих місць, використанню водосховищ для риборозведення, рекреації та туризму.

Пріоритетними напрямками розвитку біоенергетики на сільських територіях є: розвиток енергетичного рослинництва (вирощування енергетичних культур); виробництво біопалива з ріпаку, цукрового буряка, стебел кукурудзи, соломи зернових культур, відходів від деревообробної промисловості; виробництво біогазу з інших органічних відходів.

Біоенергетика – галузь світової енергетики, заснована на виробництві та використанні біопалива на основі використання біомаси. До біомаси відносять біологічно відновлювальні речовини органічного походження, що зазнають біологічного розкладу (відходи рослинництва і тваринництва), лісового господарства та технологічно пов'язаних з ним галузей промисловості, а також органічна частина промислових та побутових відходів. Біомаса, яка вирощується регулярно, а її використання в якості джерела енергії не супроводжується зменшенням кількості зелених насаджень в регіоні, визнається поновлювальним ресурсом і відноситься до екологічно нейтральних.

Отже, враховуючи економічну ситуацію в Україні, постійне зростання цін на традиційні енергоносії, питання енергозбереження, підвищення енергоефективності, використання відновлювальних джерел енергії є пріоритетними для забезпечення сталого розвитку сільських територій. Відповідно, активізація розвитку відновлювальної енергетики дасть змогу у найближчій перспективі забезпечити енергонезалежність та енергетичну безпеку сільських територій України, збільшити надходження інвестицій в аграрний сектор та кількість робочих місць, підвищити ефективність використання сільськогосподарських угідь, запровадити екологічно прийнятні технології у сільському господарстві, зменшити рівень

забруднення сільських територій, зберегти запаси енергоресурсів та екологічно чисте навколишнє середовище для майбутніх поколінь.

Використання відновлювальних джерел енергії буде сприяти вирішенню низки стратегічних завдань, таких як зниження залежності від імпорту енергоносіїв, розвиток агропромислового комплексу, створення нових робочих місць і покращення екологічної ситуації в країні. На сьогоднішній день в світі накопичений достатньо великий досвід з використання рослинних відходів сільськогосподарського виробництва в енергетичних цілях. Людство має реальну перспективу поступової заміни викопних видів палива біопаливом у транспорті, в промисловості та комунальному секторі. Все більше країн, організують виробництво біопалива в промислових масштабах та розробляють національні програми розвитку біоенергетики на державному рівні. Нажаль темпи розвитку біоенергетики в Україні сильно відстають від світових показників Великих успіхів у цьому секторі досягла Європа, досвід якої є цінним для України.

Список використаних джерел:

1. Про державний контроль за використанням та охороною земель : Закон України від 19.06.2003 р., № 963-IV (в ред. від 09.12.2012 р.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/963-15>.
2. «Зелена енергетика» обіцяє Україні неабиякий прибуток. URL : <http://vkurse.ua/ua/business/sulit-ukraine-neshutochnuyu-pribyl.html>.
3. Концепція розвитку сільських територій (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2015р. № 995-р.). URL : <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248515797>.

*Діана Сергієнко,
студентка з курсу спеціальності
«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Науковий керівник: **Ольга Коновалова,**
викладач-методист, спеціаліст вищої категорії,
ВСП «Фаховий коледж харчових технологій
та підприємництва ДДТУ»
м. Кам'янське, Україна*

ПІДПРИЄМСТВА ТОРГІВЛІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Торгівля – це, насамперед, вид економічної діяльності, основою функціонування якої є купівля-продаж товарів. Торгівля в умовах постіндустріального суспільства та глобалізації економічних відносин перетворюється в складну динамічну систему, що функціонує в рамках надзвичайно великомасштабного, соціально-економічного ринкового середовища, яке швидко змінюється [2].

Підприємство торгівлі – це багатофункціональна і багатофакторна система, яка охоплює цілий комплекс технічних, організаційних, соціальних та економічних аспектів.

Торгівля є однією з провідних галузей економіки України, яка лідирує, як за кількістю суб'єктів господарювання, так і за чисельністю зайнятих працівників. За даними Державної служби статистики, станом на 2021 рік,

підприємства у сфері торгівлі займають 36,7% від загальної кількості усіх суб'єктів господарювання, у ній зайнято 25,8% робітників від загальної чисельності працюючих. Торгівля сприяє підтримці вітчизняних виробників, збільшенню їх конкурентоспроможності та наповненню бюджету країни [4].

Потужність торгівлі, як галузі економіки України, вимагає розробки ефективної державної політики, особливо в умовах воєнного стану. Основним завданням держави має бути розвиток конкурентного середовища і подолання монополізму на ринку торговельної діяльності та стимулювання просування товарів вітчизняних виробників.

За статистичними даними роздрібний товарооборот підприємств роздрібно торгівлі у грудні 2022 року до відповідного періоду попереднього року складає 75,7%. Функціонування підприємств роздрібно торгівлі відбувається під негативним впливом різних факторів. Одним із таких однозначно варто зазначити зниження платоспроможності, зменшення обсягу споживчого попиту і результативне пониження ділової активності підприємців (рис.1).

Рис. 1. Зміни споживчих цін

Вже 24 лютого 2022 року стало датою виникнення найбільш негативного чинника розвитку не лише роздрібних торговельних підприємств, а й усієї економіки України.

У цілому перші 25 днів ведення війни на території України призвели до того, що близько 29% торговельних підприємств, або 3946 одиниць, припинили своє функціонування з тих чи інших причин. Як наслідок, станом на 21 березня 2022 року загальна чисельність працюючих

роздрібних суб'єктів склала 9701 одиниць при загальній кількості у 13674 компаній. Близько 15-18% серед функціонуючих фірм діють за спеціфичним графіком, з урахуванням обмежень воєнного стану (наприклад, уведення комендантської години). Отже, наразі роздрібні торговельні підприємства України переживають процес адаптації до ведення своєї діяльності в умовах воєнного стану. Останній на території держави провокує численні негативні для розвитку чинники, серед яких знищення певної кількості складів торговельних мереж, порушення більшості транспортних шляхів, нестача персоналу та інші [1].

Малі та середні підприємства (МСП), зазвичай, мають нижчі фінансові важелі та менші можливості для залучення додаткового фінансування. Тому потрясіння від російського вторгнення змусили значну частку сектору цих підприємств (22% станом на середину квітня 2022 року), який вже сильно постраждав від COVID-19, припинити діяльність. Однак через місяць після початку війни бізнес почав адаптуватися до нового економічного контексту, про що свідчить частка «закритих» підприємств серед МСП: 22% в середині квітня порівняно з 75% на початку березня 2022 року. Однак бізнес поступово відроджується і з часом набирає обертів [3]. Це пов'язано з тим, що значна частка підприємств потребує переміщення на безпечніші території України або певної трансформації. Більше половини МСП завершили, розпочали або планують трансформувати свій бізнес для відновлення діяльності.

Втрата доходів та відсутність заощаджень істотно вплинули на купівельну спроможність населення України. Також відбулися зміни у споживчих звичках: у 39% випадків споживачі купують нові торгові марки через бажання підтримати вітчизняних виробників, у 44% випадків – через відсутність інших брендів. Останнє пов'язано зі зміною місця проживання, оскільки споживачі не можуть знайти товари, які вони зазвичай купували, а доступність магазинів та вибір товарів обмежені. Це відкриває вікно можливостей для місцевих виробників, чия продукція дешевша і простіша в доставці в порівнянні з імпортом [1].

У 2021 році з досягненням обсягу продажів 4,8 трлн. грн. (176,7 млрд. доларів США) роздрібна торгівля склала 14% валового внутрішнього продукту (ВВП) України. Це одна з галузей промисловості, що найбільше постраждали від війни. На початку війни домінували питання матеріально-технічного забезпечення та дефіциту кадрів, тоді як наразі на галузь впливають нестача ліквідності, зміни споживчого попиту та закриття торгових точок. За даними Асоціації роздрібних торговців України, майже 30% торгових точок закриті або зруйновані. Найбільші збитки зазнають сегменти електронної комерції, ювелірних виробів, розваг і моди (замовлення в Інтернеті впали в п'ять разів, 85% ювелірних точок закрито). Натомість продовольча, фармацевтична галузі та АЗС демонструють стабільні результати – більше 80% з них продовжують працювати. Регіони заходу України стикаються зі зростанням споживчого попиту і дефіцитом пропозиції, тоді як регіони, де відбувалися бойові дії, стикаються зі зниженням споживчого попиту та обмеженими каналами постачання. Тим не менш, більшість торгових точок, розташованих на територіях, які постраждали від бойових дій, продовжують працювати, але перейшли на скорочений робочий день. Уряд задекларував комплексний пакет

фінансової підтримки сектору, включаючи кредитну програму «5-7-9%» та державні гарантії. Під час війни, коли значна частина населення залишила великі міста і переїхала в менші міста та села, дрібні роздрібні торговці можуть отримати вигоду від притоку клієнтів [5].

Список використаних джерел:

1. Васюта В.Б. Торговельне підприємництво в умовах воєнного стану в Україні / В.Б. Васюта, О.М. Житник // *Сталий розвиток : виклики та загрози в умовах воєнного стану* : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 09 черв. 2022 р. – Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2022. – С. 260-262.
2. Економіка торгівлі : навч. пос. / Н.О.Власова та ін.: – Х.: Світ Книг, 2015. 473с.
3. Експрес-оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. Аналітичний звіт. Київ: Програма розвитку ООН в Україні, 2022, 77 с. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-10/UA_Rapid_Assessment_of_War_on_MSMEs_in_Ukraine_o.pdf (дата звернення 16.01.2024 р.).
4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 07.01.2024 р.).
5. Пашкуда Т.В., Афенді А.І Напрями розвитку торгівлі в Україні в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство. Електронний журнал*. Випуск № 43/2022 URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1759> (дата звернення 18.01.2024 р.).

Анна Сілідуєва

студентка 2 курсу

спеціальності Фінанси і кредит

Науковий керівник: Галина Костенко,

викладач вищої категорії, викладач-методист,

ВСП «Фаховий коледж інженерії, управління

та землевпорядкування НАУ»,

м.Київ, Україна

ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військова агресія Росії проти України спричинила масове переміщення працездатного населення, що, безумовно, є руйнівним фактором для економіки України загалом та окремих її галузей. На сьогоднішній день рівень безробіття, який пов'язаний із припиненням або обмеженням формату роботи підприємств, установ та організацій, є доволі значним [2].

Система вітчизняної економіки здатна протистояти кризі, викликаній військовими діями і відносно швидко відновитися після її закінчення в тому випадку, якщо бізнес підтримує всі необхідні виробничі відносини і не звільняє масово своїх співробітників [6].

Ринок праці досить сильно впливає на політичне та соціально-економічне життя країни, тому актуальним є завдання об'єктивної оцінки його стану, тенденцій розвитку і характеру впливу на ефективність економічної моделі.

Міжнародна організація праці оцінює, що в нинішній ситуації активної фази конфлікту в Україні у країні втрачено близько 30% робочих місць порівняно з ситуацією, яка існувала до початку конфлікту. Це означає втрату 4,8 мільйона робочих місць. Якщо б бойові дії негайно припинилися, ситуація у сфері зайнятості могла б почати покращуватися швидкими темпами з відновленням 3,4 мільйона робочих місць, що скоротило б загальні втрати робочих місць до 8,9%. З іншого боку, у випадку подальшої військової ескалації втрати в сфері зайнятості ще більше зростуть, сягнувши 7 мільйонів робочих місць, або 43,5% [2].

Послугами Державної служби зайнятості у 2023 році скористалися 664,6 тис. осіб, з них 483,2 тис. зареєстрованих безробітних. Отримували допомогу 323,6 тис. осіб. За сприяння центрів зайнятості у 2023 році працевлаштовано 240,4 тис. осіб, у тому числі 160,1 тис. зареєстрованих безробітних [3].

За видами економічної діяльності, у 2023 році найбільше громадян працевлаштовано: у сфері торгівлі (18%), у переробній промисловості (16%), в освіті (13%), у сільському господарстві (11%), в державному управлінні та обороні (8%), в охороні здоров'я та соціальній допомозі (8%) [3].

У 2023 році удосконалено механізм надання компенсацій роботодавцям за працевлаштування окремих категорій безробітних, а також працевлаштування безробітних на нові робочі місця у суб'єктах малого підприємництва. З початку року за новими компенсаційними програмами працевлаштовано 5 тис. безробітних. За сприяння Державної служби зайнятості у 2023 році 32,9 тис. безробітних проходили професійне навчання. Зокрема, кількість безробітних, які навчалися у центрах професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості, становила 20 тис. осіб.

До громадських та інших робіт тимчасового характеру залучено 24,6 тис. осіб. Протягом 2023 року здійснено 74 тис. направлень безробітних для участі у суспільно корисних роботах. У 2023 році прийнято позитивні рішення про надання мікрогрантів на створення або розвиток бізнесу майже 10 тис. отримувачам, якими передбачається створення 20,6 тис. нових робочих місць [3].

Підвищення рівня зайнятості має стати центральним питанням післявоєнної реконструкції, реінтеграції та процесів повернення до миру. Політичний діалог має охоплювати поточні та довгострокові потреби ринку праці, також необхідна комплексна програма, спрямована на забезпечення прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати, підтримка соціального забезпечення. У повоєнний період економіка потребуватиме глибшої «відбудови», ніж довоєнний період, з точки зору економічного розвитку. Значна втрата робочої сили може перешкодити реконструкції та розвитку країни, якщо вони не будуть прийняті відповідні рішення [6].

За відсутності суттєвих потрясінь рівень безробіття знизиться за рахунок активізації економічної діяльності. Процес відновлення економіки України дозволить усунути структурні диспропорції, зокрема завдяки інвестиціям у постраждалі регіони та поверненню біженців і переміщених осіб до своїх домівок [5].

Великою проблемою, насамперед у середньо- та довгостроковій перспективі, залишатимуться міграційні процеси – кількість українців, які мають статус тимчасового захисту в Європі, наразі становить 5,14 млн осіб [5]. Ще 250 тисяч біженців переїхали до США та Канади. З демографічної точки зору, це переважно жінки з дітьми, що значно ускладнює ситуацію з

робочою силою в Україні в майбутньому [4,5]. Зі зменшенням безпекових ризиків повернення біженців прискориться, але залишається загроза зворотного руху – воз'єднання родини чи пошук роботи за межами України.

З початку повномасштабної війни уряд розробив різні програми для створення робочих місць. Так, за грантовою програмою «Робота кошти на відкриття або розширення бізнесу отримали 4 тисячі підприємців. Загалом це 1,5 млрд грн. [3]. А з листопада 2022 року в Україні стартувала масштабна кампанія із залучення безробітних до відновлення зруйнованих під час війни об'єктів – «Армія відбудови». Станом на середину квітня до нього приєдналося понад 14 тисяч осіб [1,3].

Україна стоїть перед важливим завданням економічного відновлення та розвитку, зокрема це стосується і ринку праці. Для цього необхідна реалізація наступних кроків:

- економічна свобода зменшення податкового тиску та адміністративне навантаження для підприємницької діяльності в Україні; дерегуляція ринку праці, зменшення неформальної зайнятості; комплексна реформа трудового законодавства, яка б враховувала вплив нових технологій та ставила пріоритетом підвищення вимог до кваліфікації робочої сили; політика держави щодо освіти повинна бути спрямована на розвиток робочої сили; використання сучасних підходів та технологій для збору й аналізу даних про навички робочої сили в різних секторах і регіонах (здібності, досвід, бажання професійного розвитку, демографічні показники, потреби в навчанні тощо); політика щодо повернення біженців; імміграційна політика; гендерний фактор; працевлаштування ветеранів та реалізація програм допомоги ветеранам, зокрема, ветеранам з обмеженими можливостями в пошуку роботи та отриманні психологічної допомоги [5].

Список використаних джерел:

1. Безробіття в Україні залишатиметься у 2023 році на рівні 26% – НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://forbes.ua/news/bezrobittya-v-ukraini-zalishatimetsya-u-2023-rotsi-na-rivni-26-nbu-03022023-11513>.
2. Головань Т.Г. Державна політика у сфері зайнятості населення в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/279182/273756>
3. Діяльність Державної служби зайнятості у 2023 році [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.dcz.gov.ua..
4. Огляд ринку праці. Що відбувається з роботою в Україні під час війни? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://forbes.ua/company/oglyad-rinku-pratsi-shcho-vidbuvaetsya-z-robotoyu-v-ukraini-pid-chas-viyini-19072022-724>
5. Робоча сила в Україні: як війна впливає на її майбутнє? [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/06/8/700951/>.
6. Серьогіна Н. О.. Зайнятість населення в умовах воєнного стану як невід'ємна складова забезпечення національної безпеки [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2023/26.pdf

Юрій Слободян,
студент магістратури спеціальності
«Публічне управління та адміністрування»
Науковий керівник: Андрій Тимків,
к.е.н., викладач, в.о. завідувача кафедри
фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія
НРЗВО "Кам'янець-Подільський державний інститут",
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Система охорони здоров'я України в умовах воєнного стану зіткнулася з безпрецедентними викликами, що вимагають негайних дій та стратегічного планування для подолання кризи та забезпечення стійкості у майбутньому. Воєнний стан спричинив значні руйнування інфраструктури, зокрема медичних закладів, а також призвів до масового переміщення населення, що створює додатковий тиск на вже перевантажені медичні установи [1].

Однією з найактуальніших проблем є забезпечення надання екстреної медичної допомоги та лікування поранень, спричинених військовими діями. Це вимагає не тільки наявності великої кількості кваліфікованого медичного персоналу, але й достатнього забезпечення медикаментами, кров'ю та медичним обладнанням. Крім того, є значні виклики у психологічній підтримці населення, особливо тих, хто був безпосередньо залучений до воєнних дій або зазнав втрат серед близьких.

У цьому контексті, особливо увагу варто приділити розвитку закладів реабілітації для військовослужбовців і ветеранів, що потребують як фізичного, так і психологічного відновлення після участі у військових діях. Використання закритих сільських шкіл для створення таких центрів може стати ефективним рішенням, яке дозволить з одного боку вирішити проблему невикористаних будівель, а з іншого – забезпечити доступність реабілітаційних послуг у віддалених районах.

Переобладнання сільських шкіл під реабілітаційні центри передбачає комплексний підхід, що включає не тільки ремонт і оснащення приміщень необхідним медичним та реабілітаційним обладнанням, але й створення комфортних умов проживання для ветеранів. Також важливим є залучення кваліфікованих фахівців – медиків, психологів, реабілітологів, які могли б працювати з ветеранами на постійній основі.

Інтеграція колишніх вчителів та випускників закладів вищої освіти до роботи у цих центрах може сприяти не лише розвитку професійних навичок персоналу, але й забезпеченню соціальної адаптації та психологічної підтримки ветеранів. Це дозволить створити багатопрофільні команди, здатні надавати комплексну допомогу військовим, що повертаються до мирного життя.

Такий підхід не тільки сприятиме поліпшенню стану здоров'я ветеранів, але й позитивно вплине на місцеві громади, створюючи нові робочі місця та сприяючи соціально-економічному розвитку регіонів. Розвиток закладів реабілітації військових і ветеранів може стати важливим кроком на шляху до відновлення та зміцнення національної системи охорони здоров'я в умовах воєнного стану.

З іншого боку, воєнний стан активізував розвиток інноваційних підходів у сфері охорони здоров'я. Широке використання телемедицини дозволяє забезпечити доступ до медичних консультацій та допомоги для тих, хто знаходиться в важкодоступних або небезпечних районах. Це також сприяє кращій координації між медичними закладами та спеціалістами, а також оптимізації розподілу ресурсів.

Перспективи розвитку системи охорони здоров'я в умовах воєнного стану включають посилення резиліентності медичної інфраструктури шляхом реконструкції та модернізації пошкоджених закладів, забезпечення стабільного фінансування галузі, а також залучення міжнародної допомоги та інвестицій. Важливим аспектом є також розвиток системи підготовки медичних кадрів, зокрема у сфері військової медицини та психології, для ефективної роботи в умовах кризи.

У рамках стратегії зміцнення резиліентності системи охорони здоров'я в умовах воєнного стану, особливу увагу слід приділити розвитку мобільних госпіталів та мобільних медичних діагностичних центрів. Ці ініціативи можуть значно підвищити ефективність реагування на медичні потреби в умовах, коли традиційна медична інфраструктура є недоступною або зазнала руйнувань.

Мобільні госпіталі відіграють критичну роль у забезпеченні екстреної медичної допомоги на фронті та в районах, що найбільше постраждали від воєнних дій. Вони дозволяють оперативно надавати необхідну медичну допомогу, включаючи хірургічне втручання, тим самим рятуючи життя та зменшуючи ризик виникнення важких ускладнень у поранених.

Розвиток мобільних медичних діагностичних центрів є не менш важливим, оскільки вони забезпечують доступ до якісної діагностики в умовах, коли стаціонарні медичні заклади є недоступними або перевантажені. Це особливо актуально для виявлення та своєчасного лікування захворювань, що не пов'язані з воєнними травмами, але можуть серйозно вплинути на здоров'я населення в умовах кризи.

Для реалізації цих ініціатив потрібно забезпечити наявність відповідного транспорту, медичного обладнання та кваліфікованого персоналу. Це включає не лише закупівлю спеціалізованих мобільних установок, але й організацію навчання для медичних працівників, щоб вони могли ефективно працювати в умовах, що швидко змінюються.

Крім того, необхідно розробити чіткі протоколи дій для мобільних медичних команд, що дозволить їм швидко адаптуватися до поточних потреб і обставин. Також важливою є інтеграція мобільних госпіталів та діагностичних центрів з існуючою системою охорони здоров'я, забезпечення їхнього взаємодії з стаціонарними закладами для ефективної координації лікування та подальшої реабілітації пацієнтів.

Таким чином, розвиток мобільних медичних установок є ключовим елементом стратегії підвищення готовності та адаптивності системи охорони здоров'я України в умовах воєнного стану, що дозволить забезпечити своєчасне та ефективне медичне обслуговування в найбільш важкодоступних і небезпечних районах.

Підсумовуючи, в умовах воєнного стану перед системою охорони здоров'я України стоять значні виклики, але водночас існують перспективи для розвитку та покращення через інновації, міжнародну підтримку та

внутрішні реформи. Ключовими факторами успіху будуть адаптація до змінюваних умов, зосередженість на підвищенні доступності та якості медичних послуг, та підтримка медичних працівників.

Список використаних джерел:

1. Жовнірчик Я. Ф., Долот В. Д., Антонов А. В. Основні напрями трансформації системи публічного управління сферою охорони здоров'я в Україні в умовах воєнного стану та збройної агресії Російської Федерації проти України. Публічне управління та регіональний розвиток. 2022. № 16. С. 443-465.

Андрій Хлібороб,

студент магістратури спеціальності

«Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Олег Коркушко,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С.Юрія,

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: РЕАЛІЇ ТА ОЧІКУВАННЯ

Після початку повномасштабного вторгнення росії до України, громадяни встигли адаптуватися до нових умов. Витрати збільшуються, що призводить до запуску економіки. Чимало українців усвідомили, що війна може затягнутися, та це не привід ставити життя на паузу. Утім, значною мірою цей підйом зумовлений міжнародною фінансовою підтримкою, що сприяла збільшенню купівельної спроможності.

До повернення економіки на довоєнний рівень знадобиться ще чимало років і тяжкої праці. Економіка України дедалі більше реструктуризується навколо війни. Більше половини державних витрат 2024 року буде спрямовано на оборону.

Українські підприємства стикаються з нестачею робочої сили, оскільки чоловіків призивають до військової служби, а також в результаті масового потоку біженців після вторгнення росії у лютому 2022 року. Понад шість мільйонів українців - майже 15% довоєнного населення - залишаються за межами країни, і майже чверть з них не впевнені, чи повернуться вони після закінчення війни, згідно з нещодавнім опитуванням ООН [3].

Економіка продовжує поступово відновлюватись. За оцінками Мінекономіки у 2023 році ВВП зріс на рівні 5% (у 2022 році падіння ВВП становило 28,8%) [1]. Найбільші темпи відновлення:

- державне управління та оборона;
- будівництво;
- сільське господарство;
- внутрішня торгівля;
- переробна промисловість.

Загалом темп зростання споживчих цін упродовж всього 2023 року відповідає найбільш спокійним, з точки зору інфляції, рокам мирного часу, а в річному вимірі (5,1%) він досяг найнижчого рівня за останні 3 роки.

Тобто, незважаючи на тимчасову втрату окупованої території, суттєві руйнування внаслідок війни основних фондів та перманентну загрозу ракетного терору, економіка України працює як цілісний механізм. І помірна динаміка зростання споживчих цін, що є порівняно близькою до динаміки інфляції в деяких європейських країнах, чиї економіки не зазнають жодних шоків війни, і надалі є додатковим підтвердженням цього.

Упродовж періоду з початку війни спостерігалась активна міжнародна фінансова підтримка України. Загалом, за розрахунками Мінекономіки на базі інформації Мінфіну за 2023 р. Україна отримала близько 42,5 млрд. дол. США від міжнародних партнерів [2]. В цілому від початку війни Україна з 24.02.2022 року станом на кінець грудня 2023 року отримала близько 75 млрд. дол. США від міжнародних партнерів. У грудні 2023 року Україна отримала близько 2,2 млрд. дол. від Японії (0,2 млрд. грантів та 2 млрд. кредитів), 1,6 млрд. кредиту від ЄС та 0,9 млрд. кредиту від МВФ, 0,3 млрд. грантів від Норвегії, Німеччини, США та Швейцарії, а також 8 млн. доларів від Світового Банку. За 12 місяців 2023 року дефіцит державного бюджету України та потреби в погашенні боргу склали 59,9 млрд. дол., тоді як зовнішнє фінансування становило 42,5 млрд. дол. Монетарного фінансування не було - нестачу вдалося покрити здебільшого за рахунок випуску ОВДП. Це дозволяє забезпечити фінансування першочергових потреб бюджету, зокрема соціальних витрат, та допомагає забезпечити фінансову стійкість України [2].

Особливу увагу варто зосередити на експортно-імпортних операціях в період війни. У 2023 році спостерігалась цілеспрямована дестабілізація ситуації з інспектування суден у Чорному морі з боку РФ, що зумовлювало зниження обсягів експорту агропродукції через порти «Одеса», «Південний», «Чорноморськ». А вже у липні РФ загалом вийшла з «зернової угоди». Через це та продовження дії негативних факторів 2022 року, зокрема, логістичні обмеження, втрату окремих експортоорієнтованих підприємств через руйнацію (пошкодження) та окупацію РФ, звуження економічної діяльності виробничого сектору, а також запровадження п'ятьма країнами заборони імпорту українського зерна з травня 2023 року та початок блокування вантажів на польському кордоні у січні-листопаді 2023 року спостерігалось зменшення експорту товарів та послуг на 12,4% (порівняно з січнем-листопадом 2022 року).

Імпорт товарів характеризувався позитивною динамікою - відбулося збільшення вартісних обсягів у січні-листопаді 2023 р. порівняно з січнем-листопадом 2022 р. на 15,5%. Загалом імпорту товарів та послуг збільшився на 8,3% відповідно, зважаючи на зменшення імпорту послуг на 6,1%. У структурі імпорту послуг імпорту подорожей у січні-листопаді 2023 р. становив 70,6% (враховуючи міграційну ситуацію в країні) (у січні-листопаді 2022 р. – 71,5% відповідно) [1].

У 2023 році зросли обсяги гривневих строкових депозитів та депозитів на вимогу; валютні після суттєвого падіння відновили зростання. Приріст депозитів домогосподарств розподілився нерівномірно: приватні банки випереджають, іноземні банки відстають. Подальше пожвавлення економічної активності в останні місяці 2023 року сприяло зростанню попиту на кредити з боку бізнесу, насамперед з боку підприємств торгівлі та сільського господарства.

Що стосується поточного року, то бюджет України на 2024 рік називають оборонним бюджетом, адже майже половина його витрат піде на національну безпеку та оборону – 1 трлн. 700 млрд. грн. з 3 трлн. 309 млрд. грн. видатків. У 2024 році 1 трлн. 575 млрд. грн. податків, які заплатять в бюджет українці та український бізнес, спрямують на оборону. І це повинно бути головним пріоритетом для кожного українця, адже нам потрібно пам'ятати, що поруч з міжнародною підтримкою, ми маємо консолідувати усі свої зусилля, ресурси для швидкої перемоги над ворогом.

Список використаних джерел:

1. Міністерство економіки України: офіційний сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
2. Міністерство фінансів України: офіційний сайт. URL: <https://mof.gov.ua/uk/>
3. Організація об'єднаних націй в Україні: офіційний сайт. URL: <https://ukraine.un.org/uk>

Валерій Черногура

*Студент групи Цт-21стн., спеціальність 015 «Професійна освіта»,
спеціалізація 015.39 Цифрові технології*

*Науковий керівник: **Тамара Герасимова,***

Викладач циклової комісії обліково-економічних дисциплін

ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО «Кам'янець-подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ЗБИТКИ, НАСЛІДКИ ТА ПОТРЕБИ НА ЇХ ВІДНОВЛЕННЯ, ЯКІ ЗАВДАНІ УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ ВІЙНУ РОСІЙСЬКОГО АГРЕСОРА

З перших днів повномасштабного вторгнення росії до України з 24 лютого, завдано та продовжують завдаватися великі збитки людям і інфраструктурі населених пунктів, особливо де тривають бойові дії. Війна продовжує руйнувати та завдавати важкого удару українському бізнесу і економіці. Втрати і збитки від російського агресора сягають рекордних величин.

«За підсумками червня 2023 року загальна сума прямих задокументованих збитків, завдана інфраструктурі України через повномасштабне вторгнення росії, оцінюється у \$150,5 млрд (за вартістю заміщення). Ця оцінка враховує також обрахунки експертів проекту «росія заплатить» збитків інфраструктури України, які спричинив підрив рф Каховської ГЕС у червні 2023 року» [1].

У порівнянні з червнем 2023 року сума прямих збитків зростає ще на понад \$700 млн — зі \$150,5 млрд до \$151,2 млрд. Дії агресора проти України призвели до масштабних руйнувань виробничого капіталу та інфраструктури, зменшення накопичень активів, збільшення людських жертв та соціальних втрат.

«У 2022 році національна економіка втратила 29,2% реального ВВП, а 13,5 млн. осіб змушені були покинути свої домівки. Більше 7 млн. осіб опинилися за межею бідності, а рівень бідності сягнув 24% населення. Експерти Світового банку і Єврокомісії оцінюють пошкодження від війни в Україні в період з 24 лютого 2022 р. до 24 лютого 2023 р. в сумі 134,7 млрд. доларів, а потреби у відновленні – 410,6 млрд. доларів» [2].

Відновлення пошкоджень від війни шляхом проведення ремонту, відбудови, модернізації і т.п. обраховано за поточними ринковими цінами на момент проведення оцінки.

За оцінками світового банку та його партнерів, найбільших втрат зазнав житловий сектор, що складає 38 % від сумарних пошкоджень. Так, за рік російсько-української війни руйнувань і пошкоджень зазнали 1,4 тис. житлових приміщень (окремих квартир, будинків), серед них 135 тис. – приватних будинків і 39 тис. гуртожитків.

Відповідно даних щодо руйнувань та збитків завданих інфраструктурі України, які зібрано Інститутом Київської школи економіки (KSE Institute) в рамках проекту розробки незалежних методологій аналітичної оцінки пошкодження інфраструктури та економічних збитків спричинених агресією росії «станом на червень 2023 року, загальна кількість зруйнованих або пошкоджених внаслідок бойових дій об'єктів житлового фонду становить близько 167,2 тис. будівель, з них 147,8 тис. – приватні будинки; 19,1 тис. – багатоквартирні, ще 0,35 тис. – гуртожитки. В результаті підриву Каховської ГЕС під ризик затоплення потрапили ще майже 37 тисяч житлових будинків, більшість з яких знаходяться у Херсонській області. Найбільших руйнувань зазнав житловий фонд таких міст як Маріуполь, Харків, Чернігів, Северодонецьк, Рубіжне, Бахмут, Мар'їнка, Лисичанськ, Попасна, Ізюм та Волноваха. До прикладу, за попередніми оцінками, у Северодонецьку пошкоджено 90% житлового фонду, такі міста як Бахмут і Мар'їнка майже не мають непошкоджених будівель» [1].

Із загальної суми потреб на відновлення (410,6 млрд. доларів), транспортний сектор займає 22%, житловий сектор 17%, енергетика 11%, сфера соціального захисту і життєдіяльності 10%, боротьба з небезпечними ситуаціями 9%, сільське господарство 7%.

Економічні збитки від війни охоплюють не тільки руйнування та пошкодження виробничих об'єктів, інфраструктури, втрат людського капіталу, але й потребують витрат ресурсів на військове протистояння. На оборону нашої держави, витрати на оборону щомісячно складають близько \$5 млрд. Важливий крок військової допомоги назустріч Україні надали західні партнери та інші країни. Підтримку надали США, Німеччина, Велика Британія, Польща, Канада, Франція, Чехія, Швеція, Естонія та Італія, Норвегія, Данія та інші.

Поки що, в повному обсязі оцінити втрати України від воєнних дій важко адже, за результатами досліджень ЄБРР у світі навіть через двадцять п'ять років після закінчення війни, чисельність населення країн, які постраждали від збройних конфліктів, залишається значно меншим, ніж у країнах без збройних конфліктів. Основними причинами таких втрат є жертви військових дій, відтік біженців, зменшення народжуваності. Також, за

даними ЄБРР у країнах, постраждалих від війни, запас фізичного капіталу через 5 років після закінчення війни був у середньому на 12% меншим, ніж до війни.

Наслідки війни в Україні торкнулися не тільки економіки України, але і завдають серйозного удару економіці регіонів світу. Війна в Україні знизила економічне зростання і значно посилила інфляцію по всій Європі внаслідок різкого зростання цін на енергоносії та потрясіння на фінансових ринках, а попереду будуть ще гірші наслідки.

Основними наслідками війни в Україні є:

1. Зростання цін на біржові товари й тиск інфляції.

Україна та росія завжди будучи раніше великими постачальниками біржових товарів, через війну вже не працюють. Світові ціни на нафту, газ та пшеницю стрімко підскочили. Внаслідок підвищення цін, зростає інфляція, яка знецінює доходи та збільшує попит. Країни, які залежать від імпорту газу, стикаються із гіршим фіскальним і торговим дефіцитом, тоді як деякі експортери на Середньому Сході й в Африці виграють від вищих цін.

2. Порушення в торгівлі та в процесах постачання між сусідніми країнами.

Сусідні країни змушені справлятися із порушеннями в торгівлі та в постачанні. На це вплинув потік біженців, особливо на Східну Європу, на яку припадає найбільше витрат через понад 3 млн. біженців з України.

Європейські країни, які сильно поклалися на імпорт російського газу, зіткнулися зі зростанням інфляції та повільнішим відновленням від пандемії.

3. Зменшення впевненості бізнесу та інвесторів.

Геополітична напруга спровокувала невпевненість бізнесу та інвесторів в усьому світі. Ціни на активи опинилися під тиском, що призвело до погіршення фінансових умов. Геополітична напруга особливо підвищує ризики економічного розвитку у торгівлі й технологічній сфері. Європа і сусідні регіони будуть епіцентром цих змін, адже російської економічної активності і безпрецедентні санкції формують нове фінансове середовище.

Список використаних джерел:

1. Звіт Інституту Київської школи економіки (Institute KSE School of Economics). Головні новини за 02.08.2023 р. Офіційний сайт, URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-za-pidsumkami-cheruvnya-2023-roku-perevishhila-150-mlrd/>, (дата звернення 17.01.2024 р).
2. Тетяна Богдан Фінансово-економічні наслідки війни. Новини Іb.ua (дорослий погляд на світ) від 31.03. Офіційний сайт, URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoekonomichni_naslidk_i.html (дата звернення 17.01.2024 р).

Юлія Черноока,

студентка 4 курсу спеціальності

«Економіка бізнесу»

Науковий керівник: Галина Зелінська,

д-р.е.н., професор кафедри прикладної економіки

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,

м. Івано-Франківськ, Україна

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах сучасної геополітичної турбулентності та воєнного конфлікту, зовнішньоекономічне становище України стає ключовим елементом, який визначає економічний розвиток та стійкість країни у всіх її галузях. Зв'язки з зовнішніми ринками набувають нових викликів та можливостей, що вимагають ґрунтовного аналізу та стратегічного підходу. Розгляд взаємодії держави з міжнародним співтовариством, торговельними партнерами та визначення впливу війни на зовнішньоекономічні показники країни забезпечують вивчення ефективності стратегій зовнішньої торгівлі, дипломатичних ініціатив та пошуку нових шляхів для розвитку та адаптації економіки до умов глобальних невизначеностей.

Торговельні відносини України та країни-агресора до початку повномасштабного вторгнення, в період «прихованої війни», були тісними та мали найбільш значущий вплив на усі економічні процеси як в напрямку експорту, так і імпорту. Відсоток експорту в росію, щодо загального обсягу, зменшувалась від 18,2% (у 2014 році) до 5% (у 2021 році), що свідчить про мінімізацію контактів з першої ескалації військових дій та анексії Криму. Найбільша реалізація припадала на чорні метали, продукти неорганічної хімії, реактори, котли і машини. Частка імпорту з росії зазнавала коливань як в сторону зменшення, так і збільшення, проте загальна динаміка була спадною: від 23,3% (у 2014 році) до 8,4% (у 2021 році). Найбільший обсяг серед ввезених товарів протягом 2014-2021 рр. займали мінеральні палива, нафта та нафтопродукти, які займали більше половини усього імпорту, що свідчить про повне забезпечення України російськими енергоресурсами, реакторами, котлами і машинами, тобто здійснювався обмін потужностями та розробками [1].

За даними Державної служби статистики загальний експорт у 2022 році становив 44135592 тис.дол. США, що на 35% менше у порівнянні з попереднім роком. Якщо ж розглядати 2023 рік, то обсяг експорту у січні – листопаді був на 19% меншим, ніж у аналогічному періоді минулого року. Найважливішими сферами, які доцільно проаналізувати в умовах війни, на нашу думку, є аграрна та металургійна, адже саме вони були провідними та достатньо розвинутими в українському експорті в довоєнний період та залишаються ними і надалі.

Аграрний сектор у 2022 році займав 44% (19421253 тис.дол. США) від загального обсягу реалізованих товарів, найбільшу частку яких становили зернові культури (20,6%), насіння і плоди олійних рослин (8,5%), а також жири та олії рослинного або тваринного походження (13,5%). Розглянувши товарну структуру агропромислового комплексу України за січень-листопад

2023 рік, можна побачити, що його частка зросла до 47,3% (15593164 тис.дол. США) [2].

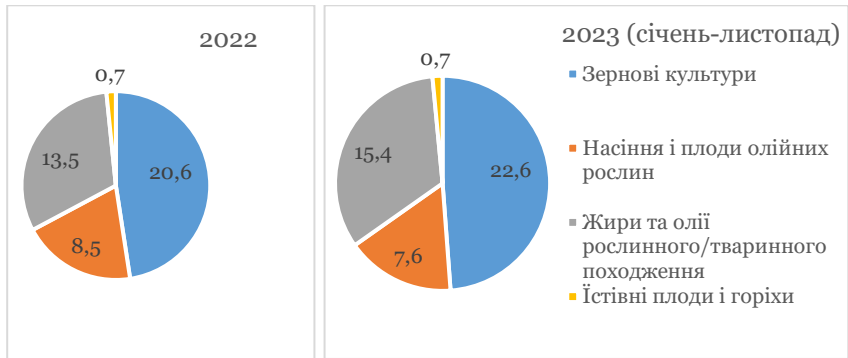

Рисунок 1 – Товарна структура експорту агропромислового комплексу

Через повномасштабне вторгнення був практично недоступний потенціал експортування металургійної галузі, який зазнав втрат у 2014-2015 рр. внаслідок наступальних дій сусідньої країни, оскільки було втрачено керівництво над Алчевським металургійним комбінатом, Єнакіївським металургійним заводом, Донецьксталло та Харцизьким трубним заводом. У 2022 році металургійна галузь займала 13,6% (6003461 тис.дол. США) усієї зовнішньої торгівлі, що на 62% менше, ніж у довоєнний період. Найбільше було експортовано (рис. 2) чорні метали (10,3%) та вироби з них (2,4%), а найменші частки займали мідь, алюміній та інші вироби з недорогоцінних металів [2]. Такі втрати були спричинені збоями постачання електроенергії, зупинення великих проектів, небезпека та дороговартісні перевезення, внаслідок чого – підняття цін на метали та вироби з них. У січні-листопаді 2023 року, бачимо, що частка реалізації металів знизилась до 11% (3612988 тис.дол. США) від усього обсягу експорту.

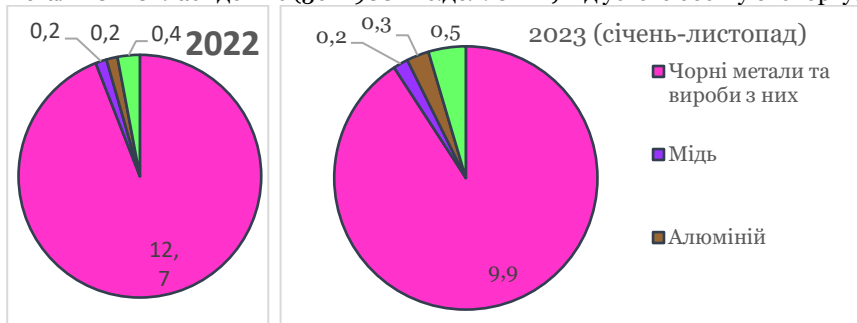

Рисунок 2 – Товарна структура експорту металургійної галузі

Для аналізу імпорту найдоцільнішими, на нашу думку, є аналіз машинобудівної галузі та мінеральних продуктів, оскільки в довоєнний період їх частка у загальних закупівлях держави, зокрема у 2021 році, становила 20% для кожного сектору. Загальний обсяг імпорту у 2022 році

становив 55295748 тис.дол. США, що на 24% менше, ніж у попередньому році – це свідчить про розірвання зв'язків як з країною-агресором (позиція якого у 2021 була другою після Китаю, а з початком війни перемістилась на четверте), так і з деякими східними країнами, які підтримали ворога та зупинили постачання. У 2023 році імпорт становив 63450000 тис.дол. США, що на 15% більше, ніж у минулому році [3].

Машинобудівна галузь у 2022 році займала 26,8% (148175859 тис.дол. США) від загального обсягу ввезених товарів, причому найбільшу частку складали засоби наземного транспорту, крім залізничного (9,5%), а також електричні машини (9%), що спричинено руйнуванням військового, громадського транспорту, а також легкових та вантажних автомобілів громадян. У 2023 році частка цього сектору зросла до 31,2% (198150000 тис.дол. США).

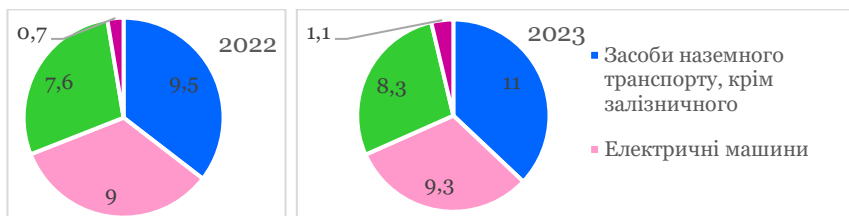

Рисунок 3 – Товарна структура імпорту машинобудівного сектору

Імпорт мінеральних продуктів з початком війни був значно знижений і становив 23,7% (13123506 тис.дол. США) від усіх ввезених товарів. Найбільше було імпортовано мінеральні палива, нафта та продукти її перегонки (23,2%), оскільки через розірвання енергетичних зв'язків з росією довелося шукати постачальників у країнах ЄС та Америки. У 2023 році частка ввезення мінеральних продуктів була знижена до 16,7%, тобто відбулася певна стабілізація ринку паливних ресурсів та налагодження логістичних зв'язків.

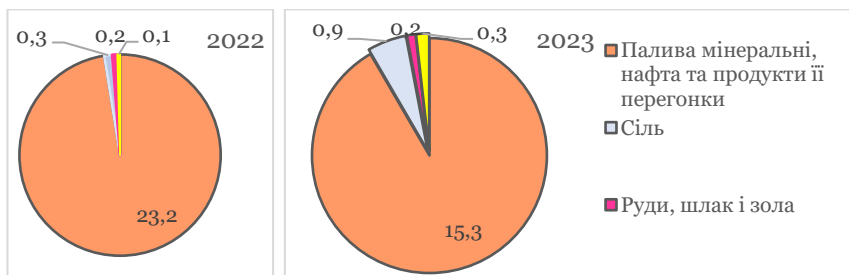

Рисунок 4 – Товарна структура імпорту мінеральних продуктів

Зовнішньоекономічні зв'язки в умовах воєнного стану не тільки розглядаються як джерело проблем, але й як можливість для перегляду стратегій, виявлення нових ринків та розширення співпраці з міжнародними партнерами. Україна має шанси розвиватись на

зовнішньому ринку навіть під час війни, маючи розуміння геополітичної ситуації та готовність оперативного втручання.

Список використаних джерел:

1. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 16.01.2023).
2. Товарна структура зовнішньої торгівлі України. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 18.01.2023).
3. Статистичний експорт та імпорт товарів. Державна митна служба України: офіційний сайт. URL: <https://customs.gov.ua/statistika-ta-reiestri> (дата звернення: 22.01.2023).

Олександра Шевчук

*студентка 5 курсу спеціальності
«Міжнародні економічні відносини»*

*Науковий керівник: Яніна Белінська,
к.е.н., професор кафедри економіки та економічної безпеки,
Державного податкового університету
м.Ірпінь, Україна*

РОЛЬ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СВІТОВОЇ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Світова продовольча безпека є однією з найважливіших глобальних проблем сучасності. Забезпечення належного доступу до безпечних та насичених харчових ресурсів для населення планети є завданням, яке стає ще актуальнішим у зв'язку з ростом світового населення та змінами клімату. В цьому контексті роль окремих країн у вирішенні проблеми продовольчої безпеки має величезне значення.

На сьогоднішній день Україна виступає одним з ключових світових експортерів зернових культур, таких як пшениця, ячмінь, кукурудза, а також є найбільшим постачальником соняшникової олії.

Згідно з оцінками Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO) на 2021 рік, Україна стала найбільшим світовим експортером соняшникової олії (майже 35%), займає друге місце за експортом ячменю (14%), третє за експортом кукурудзи (11%), а також п'яте місце за експортом пшениці (майже 10% світового експорту) [4].

Основними ринками збуту вітчизняної агропродовольчої продукції традиційно виступають держави Азії, Африки та Європейського Союзу. Найбільшим попитом вітчизняна аграрна продукція користувалася в Індії (1954 млн дол. США), Нідерландах (1279 млн дол. США), Єгипті (1258 млн дол. США), Іспанії (1025 млн дол. США), Китаї (1016 млн дол. США), Туреччині (930 млн дол. США), Італії (776 млн дол. США), Польщі (612 млн дол. США), Ірані (528 млн дол. США) та Білорусі (495 млн дол. США). Ці основні десять країн-споживачів забезпечили українським експортерам 55%

доходів від загальної вартості поставок аграрної продукції на зовнішні ринки [1].

З початком повномасштабної російської агресії проти України виникла проблема забезпечення продовольчої безпеки не лише в Україні, а також у багатьох країнах світу. Як наслідок, через блокаду та руйнування агресором наших морських портів вітчизняні аграрії втратили можливість вільно реалізовувати вирощену продукцію та отримувати ліквідні кошти для посівної діяльності, що поставило під загрозу майбутній урожай.

У пошуках рішення даного питання 22 липня Україна, Туреччина та ООН підписали угоду про створення "зернового коридору" для безпечного транспортування зерна та продуктів харчування з українських портів. Ця ініціатива відкрила можливість експорту з України зернових та олійних культур, а також продуктів їх переробки. Перше судно з українським зерном вирушило з порту 1 серпня 2022 року із вантажем української кукурудзи обсягом 26 тис. тонн. Завдяки "зерновому коридору" та поетапній побудові нових логістичних маршрутів через західні кордони Україна поступово відновлює експорт продовольства. Наприкінці вересня 2022 року кількість суден, що вийшли з українських портів, сягнула 100, що дозволило експортувати понад 2 мільйони тонн продовольства.

Незважаючи на систематичні зусилля Росії щодо запобігання експорту зерна та інших сільськогосподарських товарів, українська продукція продовжує надходити на світові ринки, відіграючи важливу роль у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки. Гуманітарна ініціатива «Зерно з України», започаткована у листопаді 2022 року та фінансована партнерами, призвела до доставки понад 170 тис. тонн українського зерна до Сомалі, Ефіопії, Кенії та Ємену.

У той час як сухопутні коридори становлять 30% експорту, ініційований Україною Чорноморський «гуманітарний коридор» став вирішальною рятувальною колодкою експорту для України та країн, що розвиваються. Сьогодні понад 150 суден, у тому числі з Туреччини, Китаю та Ліберії, вийшли з українських портів цим коридором, який охоплює західне узбережжя Чорного моря поблизу Румунії та Болгарії. Загалом із серпня було відправлено 4,4 мільйона метричних тонн вантажів, у тому числі 3,2 мільйона тонн зерна. Хоча це на 30% менше, ніж Україна експортувала до війни, нова угода зі світовими страховиками щодо забезпечення доступного покриття для суден має збільшити цю цифру. Також Україна планує побудувати в Африці зернові хаби, з яких сільськогосподарську продукцію можна було б транспортувати по всьому континенту.

Станом на початок травня 2023 року, за даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, прямо у розпал цьогорічної сівби, всього по Україні фактично посіяно: гречки – 3,1 тис. га, сої – 170,9 тис. га, кукурудзи на зерно – 1059,3 тис. га, соняшнику – 1484,7 тис. га, ячменю – 712,1 тис. га, пшениці – 236,0 тис. га, гороху – 128,6 тис. га, вівса – 132,2 тис. га, проса – 8,4 тис. га та цукрового буряка – 179,2 тис. га [3]. Відтак, бачимо, що Україна всупереч усім перешкодам, які виникають сьогодні, продовжує працювати з метою підтримки стабільного експорту поставок

продовольства на світовий ринок у плановому періоді відповідно до своїх міжнародних зобов'язань.

Суттєво перешкодило експортній діяльності ембарго на експорт зернових, яке у 2023 році тимчасово ввели Польща, Угорщина, Румунія та Словаччина. Адже ці чотири прикордонні країни забезпечили у першому кварталі 28% аграрного експорту з України [2]. Зокрема у Польщі місцеві фермери обґрунтували заборону експорту тим, що частина транзитних вантажів зернових залишалася у країні та реалізовувалася за заниженими цінами.

Отже, однією з ключових переваг України в контексті глобальної продовольчої безпеки є її здатність виробляти різноманітні сільськогосподарські продукти, такі як зернові культури, м'ясо, молоко та інші. Широкий спектр аграрних виробництв дозволяє Україні адаптуватися до різноманітних ринкових умов та забезпечувати постачання продуктів на світовий ринок.

Проте, важливо зазначити, що забезпечення продовольчої безпеки — це завдання, що стоїть перед усіма країнами світу. Україна повинна продовжувати розвивати свою сільськогосподарську галузь, вдосконалювати технології виробництва, підвищувати якість та конкурентоспроможність своїх продуктів. Крім того, важливо розвивати співпрацю з міжнародними організаціями та партнерами для обміну досвідом та впровадження передових практик у галузі сільського господарства. Зміцнення співпраці сприятиме вирішенню глобальних проблем у галузі продовольчої безпеки, таких як голод, нерівномірний доступ до продуктів та інші виклики.

Список використаних джерел:

1. FAO. Ukraine: Note on the impact of the war on food security in Ukraine, 20 July 2022. Rome. URL: <https://www.fao.org/> (дата звернення: 25.01.2024).
2. Бендюк А.А., Решитько Т.В. Роль України у вирішенні глобальної проблеми продовольства: тези доп. II міжнар. наук.-практ. конф «Глобальна безпека та асиметричність світового господарства в умовах нестабільного розвитку економічних систем». Кропивницький, 2022. С. 28.
3. Поле онлайн. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/m> (дата звернення: 26.01.2024).
4. Експорт до країн ЄС. Міністерство аграрної політики і продовольства. URL: <https://minagro.gov.ua/napryamki/eksport-do-krayin-yes> (дата звернення: 24.01.2024).

Анастасія Щегельська,

учениця 11 класу, ліцей №5

Науковий керівник: **Наталія Щегельська,**
викладач, ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Розвиток є важливою умовою ефективного функціонування вітчизняних підприємств, вагомою конкурентною перевагою та запорукою успіху, а ринкове середовище його функціонування відображає стан і динаміку економічних і соціальних процесів.

Кожне підприємство намагається з мінімальними зусиллями досягти ефективних і оптимальних змін, спрямованих на реалізацію цілей і стратегії всієї його діяльності. У будь-якому випадку, багатофункціональне середовище існування вимагає спільної реалізації конкретних цілей з метою досягнення комплексного результату.

Термін «соціально-економічний розвиток» відображає кореляційну залежність між рівнем економічного розвитку і вирішення соціальних проблем країни та її господарюючих суб'єктів. Під даним терміном розуміють процес трансформації відносин між економічними суб'єктами та соціальними групами населення [1].

Під соціально-економічним розвитком науковці розуміють складний процес, який означає рух вгору всієї соціально-економічної системи, що здійснюється шляхом кількісних і якісних змін не лише у сфері виробництва й розподілу, інвестицій на споживання, але:

- техніки та технології виробництва;
- способів управління;
- економічної політики;
- характеру та якості інститутів, або правил гри, в рамках яких функціонує організація;
- культурних уподобань та цінностей;
- суспільних відносин, що виникають у зв'язку з
- процесом відтворення;
- стану природного середовища [2, с. 56].

Соціально-економічний розвиток підприємства – це незворотна, спрямована, закономірна зміна економічної ситуації та соціальної інфраструктури суб'єкта господарювання, завдяки якій організація переходить у принципово новий якісний стан.

Соціальна складова розвитку підприємства регулюється програмами та методами підвищення якості трудового життя персоналу (режим роботи, організація та безпечні умови праці, заробітна плата, забезпечення житлом, охорона здоров'я, оздоровлення і відпочинок, надання соціальних послуг, доступ до культурних цінностей, виробнича демократія організація самоуправління) [3, с. 76].

Розвиток соціальної сфери має розглядатися не лише як основний інструмент підвищення добробуту населення, а також як важливий чинник прискорення економічного прогресу, стимулювання нагромаджень та

розширення внутрішнього ринку, підвищення продуктивності праці [4, с. 36].

Економічну сторону соціально-економічного розвитку зазвичай оцінюють коефіцієнтами і абсолютні значення, що відображають ефективність компанії. Для оцінки соціальної складової якісні показники є більш прийнятними через специфіку об'єктів оцінки.

Важливі також механізми взаємодії цих понять. Економічні та соціальні елементи, взаємодіючи один з одним, призводять до нових завдань, таких як реалізація довгострокового економічного зростання працівників і підвищення їхнього добробуту.

На нашу думку, варто розглядати різноманітні стратегічні варіанти для розвитку підприємств у сучасних умовах. Серед таких напрямків можна виділити:

- розширення виробництва конкурентоспроможної продукції через диверсифікацію, що дозволить господарюючому суб'єкту забезпечити стійкість, використовуючи стратегії гнучкого управління ресурсами;
- впровадження енергоефективних та екологічно чистих технологій у виробництво якісної продукції, сприяючи високому попиту на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- розширення ринкового сегменту з прагненням вийти на зовнішні ринки, враховуючи різноманіття смаків споживачів та використовуючи активну рекламну кампанію;
- горизонтальна та вертикальна інтеграція, спрямована на економічно обґрунтовану співпрацю з конкурентами, стейкхолдерами, постачальниками сировини та послуг, фінансовими структурами та іншими зацікавленими сторонами.

Отже, розвиток підприємства у соціально-економічному аспекті представляє собою необоротні, контрольовані та спрямовані на досягнення цілей зміни в кількісних та якісних характеристиках економічної системи суб'єкта господарювання. Ці зміни включають оптимальні результати чи стани ефективного функціонування підприємства протягом тривалого періоду і є наслідком впливу економічних суперечностей, потреб та інтересів відповідно до законів діалектики.

Список використаних джерел:

1. Тюха І.В. Соціально-економічний розвиток підприємства: сутність та видові прояви. *Ефективна економіка*. 2012. № 6.
2. Лебедева Л. Соціально-економічний розвиток та способи його виміру. *Вісник Антимонопольного комітету України*. 2013. № 1. С. 54-59.
3. Бичков О.О. Соціально-економічні регулятори розвитку підприємства. *Економіка та держава*. 2011. № 9. С.73-77.
4. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т. 2 / За ред. С.В. Мочерного. Львів : Світ, 2006. 568 с.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК

В	З
Berezovsky Bohdan 116	Злидень Володимир..... 222
G	I
Goel Amit 114	Іванцов Володимир..... 66
Н	Іванюк Аліна 205
Нераумовych Bohdana 11	К
J	Канова Галина 38
Jafri Aliferwa 114	Кирич Ростислав..... 207
A	Ківелюк Ярослав..... 69
Аліна Купрійчук.....216	Коваль Вікторія..... 209
Андрій Каспрук 130	Косс Сергій212
Антків Володимир 49	Крихівська Наталія13
Б	Кричківський Ігор 181
Бачинська Марина177	Купрійчук Анна.....219
Белевцова Сніжана179	Кучер Роман 98
Билина Дмитро.....181	Кучеренко Наталія73
Білан Олена 96	Кушнір Володимир 222
Білоус Сергій 184	Л
Борисова Дар.....118	Лень Павло 224
Боркович Василь51	Літвинчук Віталій..... 101
Боркович Володимир..... 55	Лободін Руслан75
B	Лободіна Зоряна75
Викерик Дмитро 60	Лосяцька Анастасія 226
Вільховатська Анжеліка 121	Луцик Віталій.....229
Вольський Олександр 58	Лушней Тетяна75
Г	Лушней Юрій.....75
Газилишин Андрій..... 60	Лясковський Тарас 62
Галкін Максим 36	М
Ганзюк Світлана 186	Магера Олександра231
Гльос Олександр 188	Мазур Дар'я..... 234
Гніденко Тарас 191	Мазур Олександра..... 234
Головенков Максим156	Маляр Роман 237
Гончарук Каріна193	Марценюк Максим..... 239
Гораш Ілля.....123	Мацейко Іван 242
Гордов Олег 62	Миголь Каріна 244
Гриценко Софія126	Микита Лоза 186
Гриценко Ярослав 58	Михайліди Всеволод 103
Груша Володимир196	Мірзоев Тимур 246
Гусева Марія.....127	Міц Володимир.....18
Гуцалюк Олександр..... 64	Н
Д	Недбайло Ірина 131
Добровольська Елла..... 237	Нижник Богдана.....214
Добровольський Микола..... 198	Ничка Роман134
Дудченко Анна200	Нікітін Євген136
Ж	Нікуліна Ауріка..... 140
Жирівський Михайло 203	Німець Василь.....142
	Нудженко Олександр..... 15

О	Ф
Оліфіровська Марія.....40	Фербей Галина164
Охотницький Максим 79	Фірчук Марія 28
Охотська Анастасія 144	Х
П	Хархут Андрій 86
Павельчук Аркадій 43	Харченко Денис..... 86
Палеев Артем 146	Хлібороб Андрій261
Пастух Євген..... 106	Холодовська Тетяна 88
Петриш Єлизавета..... 148	Ч
Петрова Дар'я..... 108	Чайківський Назарій 69
Підгорна Олександра248	Череповська Олеся167
Прокопов Дмитро251	Чернишенко Юрій..... 69
Пушкар Ангеліна 151	Чернявський Костянтин 30
Р	Чорногура Валерій 263
Рагуліна Анастасія 154	Чорноока Юлія 266
Разумова Ганна 156	Ш
Ребрина Ніна 159	Швець Микола214
Решетник Каріна..... 239	Шевчук Олександр170
Решетюк Олександр 18	Шевчук Олександра 269
С	Шевчук Юрій91
Семенюк Ілля 161	Шепетюк Михайло 69
Семенюк Катерина110	Шикерява Тетяна 93
Сергієнко Діана..... 253	Щ
Сілізуєва Анна..... 256	Щегельська Анастасія 272
Слободян Тетяна.....20	Ю
Слободян Юрій 259	Юзвін Назарій..... 79
Сорочан В..... 66	Я
Степаненко Артем..... 46	Яблуновська Ганна 171
Сущик Олександр 23	Якимів Андрій.....174
Т	Ященко Тарас..... 32
Телюк Дмитро 82	
Трифоновна Валерія..... 25	
У	
Усенко Владислав 84	

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

***Розвиток фінансів, аудиту,
бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу***

**Матеріали III Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції студентів, аспірантів
та молодих вчених пам'яті видатного
українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія**

Підписано до друку 20.11.2023 р.
Формат 60x84 ¹/₁₆. Гарнітура Georgia
Папір офсетний. Друк на дублюванні.
Умов. друк. арк. 16,04. Облік.-вид. арк. 17,81.
Тираж 100 прим.

Видавець та виготовлювач
Західноукраїнський національний університет
вул. Львівська, 11, м. Тернопіль 46009

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців ДК № 7284 від 18.03.2021 р.*